પ્રકાશન નં. ૨૦૬

બેહિશ્તી સમર

(ઉર્દૂ ઝબાન, ગુજરાતી હુરૂફમેં)

★ મુસન્નિફ ★

મૌલાના મુહમ્મદ ઈસા ઉફિ-ય અન્હૂ

ખલીફા હઝરત મૌ. હકીમુલ ઉમ્મત

અશરફઅલી થાનવી સાહબ (રહ.)

પ્રકાશન વિભાગ :

દારુલ ઉલૂમ અરબિય્યહ ઈસ્લામિય્યહ ભરૂચ,

મહમૂદનગર, મુ. પો. કંથારીઆ—૩૯૨ ૦૧૫

તા. જિ. ભરૂચ (ગુજરાત—ઈન્ડિયા)

પ્રકાશન નં. ૨૦૬

ઝાલિકલ્ કિતાબુ લા રય્બ ફીહ

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَارَيْبَ فِيْهِ ۛ

બેહિશ્તી સમર

(ઉર્દૂ ઝબાન, ગુજરાતી હુરૂફમેં)

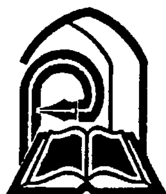
★ મુસન્નિફ ★

મૌલાના મુહમ્મદ ઈસા ઉફિ-ય અન્હૂ

ખલીફા હઝરત મૌ. હકીમુલ ઉમ્મત

અશરફઅલી થાનવી સાહબ (રહ.)

પ્રકાશન વિભાગ :

દારુલ ઉલૂમ ભરૂચ, મહમૂદનગર,

મુ. પો. કંથારીઆ–૩૯૨ ૦૧૫,

તા. જિ. ભરૂચ, (GUJ.-INDIA).

❖ અનુક્રમ ❖

★ ★ ★

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

મુકદમહ

બઅ્દલ્ હમ્દિ વસ્સલાત અર્ઝ હૈ, ઈસમેં કોઈ શક નહીં કે બેહિશ્તી ઝેવર મુવલ્લરહ હઝરત મુરશિદુના વ મુક્તદાના હઝરત મૌલાના અશરફઅલી સાહબ થાનવી રહ્‌મતુલ્લાહિ અલૈહકી પસંદ ઔર મંઝૂરીસે એક નિહાયત નાફિઅ્ કિતાબ સાબિત હૂઈ, મગર દરઅસ્લ યહ કિતાબ ઔરતોંકે લિએ લિખ્ખી ગઈ થી ઈસી લિએ મર્દોંકે મસાઈલકે લિએ ખાસ તમ્બીહાત વ તતિમ્માતકી ઝરૂરત હૂઈ. ચુનાન્ચે ઈસી ઝરૂરતકે પૂરા કરનેકે લિએ બેહિશ્તી ગૌહર તાલિફ કી ગઈ, મગર ઈસમેં મુશ્કિલ મસાઈલ તબ્અન્ ઔર બેહિશ્તી ઝેવર નઈ એડીશનમેં શરમનાક મસાઈલકા મજ્મૂઅહ ભી અખીરમેં કર દિયા ગયા તાકે મુબ્તદિયોંકે પઢાનેમેં દિક્કત ન હો, મગર ફિર ભી મુબ્તદી બચ્ચોંકે લિએ ઈસકી ઝરૂરત થી કે ઈબ્તિદામેં બિલ્ખુસૂસ

ઝરૂરી સહલ મસાઈલકા ઈન્તિખાબ પળ્હાયા જાવે ઔર ચૂંકે પંજાબ વગય્રહકે રસાઈલ ઈસ બાબમેં નાકિસ મઅ્લૂમ હૂએ ઈસ લિએ ઈસ વક્ત મકાતિબે ઈસ્લામિય્યહકી તરફસે ઐસે રિસાલહકી બહુત ઝિયાદહ ઝરૂરત મહસૂસ કી ગઈ, ચુનાન્ચે ડિપ્યૂટી [ઈન્સપેક્ટર સાહબ મકાતિબે ઈસ્લામિય્યહકી તરફસે ઐસે રિસાલહકી તહરીક ભી કી ગઈ, (ઈસ લિએ "તઆલન્ અલલ્ બિર્રિ વત્તક્વહ"કી આયતકે મુતાબિક યહ તલ્ખીસ મુસમ્મા બેહિશ્તી સમર બનિય્યતે સવાબ ખુસૂસિયતકે સાથ તલબા વ મદારિસે ઈસ્લામિય્યહ ઔર ઉમૂમન તમામ મુસલમાનોંકો ફાઈદહ પહૂંચાનેકે લિએ તા'લીફ કી ગઈ,] જિસમેં હસ્બે ઝૈલ બાતોંકી રિઆયત રખ્ખી હૈં.

(૧) જો મસાઈલ મુબ્તદિયોંકે લિએ નિહાયત ઝરૂરી ઔર સહલ થે, વહ બેહિશ્તી ઝેવર હિસ્સા અવ્વલ–વ દૌમ ઔર સૌમસે ઈન્તિખાબ કિએ ગએ. જો મસાઈલ શર્મનાક થે, કબ્લ અઝ ઝરૂરત સમઝ કર નહીં લિએ ગએ.

(૨) હાશિયહ પર બા'ઝ મકામાતકી તૌઝીહ કી ગઈ હૈ જિસ પર અહકરકા નામ લિખ્ખા હૈ. વહ અહકરકી તરફ ઔર જિસ પર નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ લિખ્ખા હૈ વહ હાફિઝ મુહમ્મદ યાસીન સાહબ મરયાદીહીકી તરફ મન્સૂબ કિએ જાવેં.

(૩) સિજ્દએ સહ્વકે બયાનમેં અકસર મસ્અલોંમેં ઉન વાજિબાતકો ભી બૈનલ કૌસૈન (કૌંસમેં) લિખ દિયા ગયા હૈ જિનકે તર્કસે સિજ્દએ સહ્વ વાજિબ હોતા હૈ, તાકે તાલિબે ઈલ્મકી નઝર વસીઅ્ હો જાએ ઔર વાજિબાતે સલાતકી મસ્ક ઔર યાદદાશ્ત હો જાએ.

(૪) સવાલાતે મશ્કિય્યહકા ઈઝાફા હર બાબકે અખિરમેં કર દિયા ગયા હૈ. મુઅલ્લિમકો ચાહિએ કે બાબકે ખત્મ હો જાનેકે બા'દ ઈન સવાલાતકી મશ્ક ઝરૂર કરા દેં તાકે તાલિબે ઈલ્મકો મસાઈલ જહનનશીં હો જાએં.

(૫) ઈસ તલ્ખીસકે દો હિસ્સે કર દિએ ગએ હૈં. તાકે મુબ્તદિયોંકે લિએ હસ્બે મોકા શશમાહી યા સાલાનહ કોર્ષ મુતઅય્યન કરનેમેં સહૂલત હો.

(૬) બા'ઝ જગહ બૈનલ (કૌંસમેં) મકામાતકી રિઆયત કરતે હૂએ હાફિઝ મુહમ્મદ યાસીન સાહબને કુછ ઈઝાફે ભી કિએ હૈં જો ઉમ્મીદ હૈ કે ઈન્શા અલ્લાહ નિહાયત મુફીદ સાબિત હોંગે.

(૭) ઈસ ઈન્તિખાબકો પળ્હા કર બેહિશ્તી ઝેવરકે કુલ હિસ્સે બિત્તફસીલ પળ્હા દિએ જાએં. તાકે પળ્હે હૂએ મસાઈલ પુખ્તહ ભી હો જાએં ઔર તફસીલી વ મુશ્કિલ મસાઈલકે ઝહનનશીં હોનેકી કાબિલિય્યત ભી ઉસ વક્ત તક પૈદા હો જાએ. અગર ખુદા ન-ખ્વાસ્તહ કિસી વજહસે

તાલિબે ઈલ્મ બેહિશ્તી ઝેવરકે કુલ હિસ્સે ન પઢ સકેં તો ઈસ તખ્લીસસે ઝરૂરી મસાઈલકી વાકિફિય્યત હો જાએગી.

(૮) ચંદ ઝરૂરી બાતેં ખાતિમહમેં દર્જ હૈ ઉન્કો ભી દેખ લિયા જાએં.

(૯) ઈસ તા'લીમમેં હાફિઝ મુહમ્મદ યાસીન સાહબ મરયાદીહીને હર તરહકી ઈમ્દાદ ફરમાઈ હૈ. ઈસ લિએ ઉમ્મીદ હૈ કે અસલ મુઅલ્લિફે બેહિશ્તી ઝેવર હઝરત મૌલાના રહિમહુલ્લાહ, નીઝ ઈસ ખાકસાર વ હાફિઝ સાહબ મૌસૂફ ઔર નાશિરકે હકમેં મુસ્તફીદીન દુઆએ ખૈરસે દરેગ ન ફરમાએંગે.

ક-તબહુ અલ-અહકર મુહમ્મદ ઈસા ઉફિ-ય
અન્હૂ

યકુમ જુમાદલ્ ઊલા, ૧૩૪૫ હિજરી

* બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ *

નહ્મદુહુ વ નુસલ્લિ અલા રસૂલિહિલ્ કરીમ......

અકીદોંકા[1] બયાન

અકીદહ :

તમામ આલમ પહેલે બિલકુલ નાપૈદ થા[2] ફિર અલ્લાહ તઆલાકે પૈદા કરનેસે મૌજૂદ હુવા.

અકીદહ :

અલ્લાહ એક હૈ, વહ કિસીકા મોહતાજ[3] નહીં, ન

---

૧. લોગોંકે દિલમેં પક્કે તૌરસે ખ્યાલ જમ જાનેકા નામ અકીદહ ઔર યકીન હૈ. પસ, જો શખ્સ આમ તૌરસે ઈન લિખે હૂએ અકીદોંકો ન માને યા મઝાક ઉળાએ, ઉસકો હરગિઝ મુસલમાન મત સમઝો. ઈન્હીં અકીદોંકો અકાઈદે ઈસ્લામી ઔર ઈસકે માનનેવાલોંકો મુસલમાન કહતે હૈં. અબ તુમને સમઝ લિયા હોગા કે યહ કિતની ઝરૂરી બાત હૈ.

૨. યા'ની ઝમીન, આસમાન વગૈરહ પહેલે કુછ ભી ન થા.

૩. યા'ની બરાબરીકે લાયક નહીં.

ઉસને કિસીકો જના ઔર ન વહ કિસીસે જના ગયા, ન ઉસકી કોઈ બીબી હૈ ઔર ન કોઈ ઉસકે મુકાબિલકા હૈ.

અકીદહ :

વોહ હમેશા સે હૈ ઔર હમેશા રહેગા.

અકીદહ :

વહ ઝિન્દહ હૈ, હર ચીઝ પર ઉસકો કુદરત હૈ. કોઈ ચીઝ ઉસકે ઈલ્મસે બાહર નહીં. વહ સબ કુછ દેખતા હૈ. સુનતા હૈ. જો ચાહે કરતા હૈ. કોઈ ઉસકી રોકટોક કરનેવાલા નહીં. વોહી ઈબાદતકે લાઈક હૈ. ઉસકા કોઈ સાથી નહીં. અપને બંદોં પર મહેરબાન, સબ ઐબોંસે પાક હૈ. વોહી સારી ચીઝોંકા પૈદા કરનેવાલા હૈ. ઉસકા કોઈ પૈદા કરનેવાલા નહીં. દુઆ કબૂલ કરનેવાલા હૈ. ઉસીને સબકો પૈદા કિયા. વોહી કિયામતમેં ફિર પૈદા કરેગા. વોહી જિલાતા હૈ. વોહી મારતા હૈ. ઈસી તરહ તમામ અછ્છી ઔર કમાલકી બાતેં ઉસકો હાસિલ હૈં. બુરી ઔર નુકસાનકી કોઈ સિફત ઉનમેં નહીં, ન ઉનમેં કોઈ ઐબ હૈ.

અકીદહ :

ઉસકી સબ સિફતેં હમેશા સે હૈં ઔર હમેશા રહેગી, ઔર ઉસકી કોઈ સિફત કભી નહીં જા સકતી.

અકીદહ :

બંદોંકો અલ્લાહ તઆલાને સમઝ ઔર ઈરાદા દિયા હૈ જિસસે વહ ગુનાહ ઔર સવાબકે કામ અપને ઈખ્તિયારસે કરતે હૈં, મગર બંદોંકો કિસી કામકે પૈદા કરનેકી કુદરત નહીં હૈ. ગુનાહકે કામસે અલ્લાહ તઆલા નારાઝ ઔર સવાબકે કામસે અલ્લાહ તઆલા ખુશ હોતે હૈં.

અકીદહ :

અલ્લાહ તઆલાને બંદોંકો ઐસે કામકા હુકમ નહીં દિયા, જો બંદોંસે ન હો સકે.

અકીદહ :

કોઈ ચીઝ ખુદાકે ઝિમ્મહ ઝરૂરી નહીં, વહ જો કુછ મહેરબાનીસે કરે ઉસકા ફઝલ હૈં.

અકીદહ :

બહુતસે પયગમ્બર[1] અલ્લાહ તઆલાકે ભેજે હૂએ બંદોંકો સીધી રાહ બતાને આએ ઔર વહ સબ ગુનાહોંસે પાક હૈં. તા'દાદ ઉનકી પૂરી તરહ અલ્લાહ તઆલાહી કો મા'લૂમ હૈ. ઉનકી સચ્ચાઈ બતાનેકા અલ્લાહ તઆલાને

૧. ઐસે હી લોગોંકો નબી ઔર અલ્લાહ તઆલાકે રસૂલ ભી કહતે હૈં.

ઉનકે હાથોં ઐસી નઈ નઈ ઔર મુશ્કિલ મુશ્કિલ બાતેં ઝાહિર કી, જો ઓર લોગ નહીં કર સકતે (ઐસી બાતોંકો મુઅજિઝહ કહતે હૈં) ઉનમેં સબસે પેહલે આદમ અલયહિસ્સલામ[1] થે ઔર સબકે બા'દ હમારે હઝરત મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ઔર બાકી દરમ્યાનમેં હૂએ, ઉનમેં બા'ઝ બહોત મશહૂર હે જૈસે હઝરત નૂર અલયહિસ્સલામ, હઝરત ઈબ્રાહીમ અલયહિસ્સલાતુ વસ્સલામ, હઝરત ઈસ્હાક અલયહિસ્સલામ, હઝરત ઈસ્માઈલ અલયહિસ્સલામ, હઝરત યાકૂબ અલયહિસ્સલામ, હઝરત યૂસુફ અલયહિસ્સલામ, હઝરત દાવૂદ અલયહિસ્સલામ, હઝરત સુલયમાન અલયહિસ્સલામ, હઝરત અય્યૂબ અલયહિસ્સલામ, હઝરત યહ્યા અલયહિસ્સલામ, હઝરત હૂદ અલયહિસ્સલામ, હઝરત શોએબ અલયહિસ્સલામ, હઝરત મૂસા અલયહિસ્સલામ, હઝરત ઈસા અલયહિસ્સલામ.

૧. સબસે પેહલે નબી આદમ અલયહિસ્સલામ હી હૈં ઔર આપ હી સબ ઈન્સાનોંકે વાલિદ હૈં. હવ્વા અલયહિસ્સલામ આપકી ઝવજહ થીં, જો હમ તમામ ઈન્સાનોંકી વાલિદહ હૈં. આદમ અલયહિસ્સલામકી કબ્ર હિંદુસ્તાનકે જુનૂબ લંકામેં હૈં, ઔર હવ્વા અલયહિસ્સલામકી જિદ્દહ (મુલ્કે અરબ)મેં હૈં. (વલ્લાહુ અઅ્લમ)

અકીદહ :

સબ પયગમ્બરોંકી તા'દાદ અલ્લાહ તઆલાને કિસીકો નહીં બતલાઈ, ઈસ લિએ યહ અકીદહ રખ્ખે કે અલ્લાહ તઆલાકે ભેજે હૂએ જિતને પયગમ્બર હૈં, હમ ઉન સબ પર ઈમાન લાતે હૈં, જો હમકો મા'લૂમ હૈં ઉન પર ભી ઔર જો નહીં મા'લૂમ ઉન પર ભી.

અકીદહ :

પયગમ્બરોંમેં બા'ઝોંકા મરતબા બા'ઝોંસે બળા હૈ, સબસે ઝિયાદા મરતબા હમારે હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તફા સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા હૈ ઔર આપકે બા'દ કોઈ નયા પયગમ્બર નહીં આ સકતા; કિયામત તક જિતને ઈન્સાન ઔર જિન હોંગે આપ ઉન સબકે પયગમ્બર હૈં.

અકીદહ :

હમારે પયગમ્બર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો અલ્લાહ તઆલાને જાગતેમેં જિસ્મકે સાથ મક્કેસે બયતુલ મુકદ્દસ ઔર વહાંસે સાતોં આસમાનોં પર ઔર વહાંસે જહાં તક અલ્લાહ તઆલાકો મંઝૂર હુઆ પહુંચાયા ઔર ફિર મક્કેમેં પહુંચાયા. ઉસકો મેઅરાજ કેહતે હૈં.

અકીદહ :

અલ્લાહ તઆલાને કુછ મખ્લૂકાત નૂરસે પૈદા કરકે

ઉનકો હમારી નઝરોંસે છુપા દિયા હૈ ઉનકો ફરિશ્તા કહતે હૈં, બહુતસે કામ ઉનકે હવાલે હૈં. વહ કભી અલ્લાહ તઆલાકે હુકમકે ખિલાફ કોઈ કામ નહીં કરતે. જિસ કામમેં લગા દિયા હૈ ઉસમેં લગે હૈં. ઉસમેં ચાર ફરિશ્તે[1] બહુત મશહૂર હૈં, હઝરત જિબ્રઈલ અલયહિસ્સલામ, હઝરત મિકાઈલ અલયહિસ્સલામ, હઝરત ઈસ્રાફીલ અલયહિસ્સલામ, હઝરત ઈઝરાઈલ અલયહિસ્સલામ. અલ્લાહ તઆલાને કુછ મખ્લૂક આગસે બનાઈ હૈ, વહ ભી હમકો દિખાઈ નહીં દેતી, ઉનકો જિન કહતે હૈં. ઉસમેં નેકો–બદ સબ તરહકે હોતે હૈં, ઉનકી અવલાદ ભી હોતી હૈં. ઉનમેં સબસે ઝિયાદહ મશહૂર શરીર ઈબ્લીસ યા'ની શયતાન હૈ.

અકીદહ :

મુસલમાન જબ ખૂબ ઈબાદત કરતા હૈ ઔર ગુનાહોંસે બચતા હૈ ઔર દુન્યાસે મુહબ્બત નહીં રખતા ઔર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી ખૂબ તાબેદારી કરતા હૈ તો વહ અલ્લાહકા દોસ્ત ઔર પ્યારા હો જાતા હૈ. ઐસે

૧. ઉન ફરિશ્તોંકે કામ યહ હૈં, હઝરત જિબ્રઈલ અલયહિસ્સલામ અલ્લાહ તઆલાકે પાસસે નબીઓંકે પાસ હુકમ પહુંચાતે રહે, જિસકો વહી કહતે હૈં. મિકાઈલ અલયહિસ્સલામકે સુપુર્દ બંદોંકો રોઝી પહુંચાના હૈં. હઝરત ઈસ્રાફીલ અલયહિસ્સલામ જબ કિયામત આએગી તો સૂર ફુકેંગે. હઝરત ઈઝરાઈલ અલયહિસ્સલામ રૂહ કબ્ઝ કરતે હૈં.

શખ્સકો વલી કહતે હૈં. ઈસ શખ્સસે કભી ઐસી બાતેં હોને લગતી હૈં, જો ઓર લોગોંસે નહીં હો સકતીં. ઈન બાતોંકો કરામત કહતે હૈં.[1]

અકીદહ :

વલી કિતને હી બળે દર્જેકા હો જાએગા, નબીકે બરાબર નહીં હો સકતા.

અકીદહ :

અલ્લાહ તઆલાને બહુત સી છોટી–બળી કિતાબેં આસ્માનસે જિબ્રઈલ અલયહિસ્સલામકે ઝરીઅહ બહુતસે પયગમ્બરો પર ઉતારી, તાકે વહ અપની અપની ઉમ્મતોંકો દીનકી બાતેં બતલાએં. ઉનમેં ચાર કિતાબેં બહુત મશહૂર હૈં : તૌરેત હઝરત મૂસા અલયહિસ્સલામકો મિલી. ઝબૂર હઝરત દાવૂદ અલયહિસ્સલામકો, ઈન્જીલ હઝરત ઈસા અલયહિસ્સલામકો, કુર્આન મજીદ હમારે પયગમ્બર હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તુફા સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો ઔર કુર્આન મજીદ આખિરી કિતાબ હૈ. અબ કોઈ કિતાબ

૧. વલીકે લિએ કરામત શર્ત નહીં હૈં યા'ની ઐસે શખ્સસે અગર ઐસી બાતેં ઝાહિર ન હોં તો યહ નહીં કહ સકતે કે યહ વલી નહીં. તવબહ, તવબહ, બલકે ઉસસે અગર ઈસ તરહકી બાતેં ઝાહિર હોં તો ઈન્કાર મત કરો. ઈસકા નામ કરામત હૈં.

આસ્માનસે ન આએગી, કિયામત તક કુર્આન હી કા હુકમ ચલતા રહેગા. દૂસરી કિતાબોંકો ગુમરાહ લોગોંને બહુત કુછ બદલ ડાલા, મગર કુર્આન મજીદકી નિગહબાનીકા વા'દા અલ્લાહ તઆલાને કિયા હૈ. ઉસકો કોઇ બદલ નહીં સકતા.

અકીદહ :

ખુદાકા કૈસા હી પ્યારા હો જાએ, મગર જબ તક હોશો–હવાસ બાકી હોં શરીઅતકા પાબંદ રહના ફર્ઝ હૈ. નમાઝ, રોઝહ ઔર કોઇ ઈબાદત માફ નહીં હોતી. જો ગુનાહકી બાતેં હૈં ઉસકે લિએ દુરુસ્ત નહીં હો જાતી.[1]

અકીદહ :

જો શખ્સ શરીઅતકે ખિલાફ હો વહ ખુદાકા દોસ્ત નહીં હો સકતા અગર ઉસકે હાથસે કોઇ અચંબેકી બાત દિખાઇ દે તો વહ જાદૂ હૈ યા નફસાની યા શૈતાની ધંધા હૈ. ઉસસે અકીદહ ન રખના ચાહિએ.

અકીદહ :

વલી લોગોંકો બા'ઝ ભેદકી બાતેં સોતે યા જાગતેમેં

---

૧. ઈસ લિએ જિસકો શરીઅતકે ખિલાફ દેખો ઉસકે પાસ મત બૈઠો, ન ઉસકી જાહિલાનહ બકવાસ સુનો.

મા'લૂમ હો જાતી હૈં ઉસકો કશ્ફ[1] ઇલ્હામ કહતે હૈં. અગર વહ શરીઅતકે મુવાફિક હૈ તો કબૂલ હૈં ઔર અગર શરીઅતકે ખિલાફ હૈ તો રદ હૈ.

અકીદહ :

અલ્લાહ ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને દીનકી સબ બાતેં કુર્આનો–હદીસમેં બંદોંકો બતા દી હૈ. અબ કોઇ નઇ બાત દીનમેં નિકાલના દુરુસ્ત નહીં. ઐસી નઇ બાતકો બિદઅત કહતે હૈં. બિદઅત બહુત બળા ગુનાહ હૈં.

અકીદહ :

હમારે પયગમ્બર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો જિસ જિસ મુસલમાનને દેખા હૈં ઉનકો સહાબા કહતે હૈં. ઉનકી બળી બળી બુઝુર્ગીયાં આઇ હૈં. ઉન સબસે મુહબ્બત ઔર અછ્છા ગુમાન રખના ચાહિએ. ઉન સબમેં સબસે

---

૧. યહ ભી વલીકે લિએ શર્ત નહીં, બલ્કે ઉસકે લિએ ઇસ્લામો ઇન્સાન હોના ભી શર્ત નહીં પસ અગર કિસીકો કશ્ફ હો ઔર ઉસકી હાલત શરીઅતકે મુવાફિક ન હો તો ઉસકો વલી સમઝના જાઇઝ નહીં ઔર જિસકી હાલત કુર્આનો–હદીસકે મુવાફિક હો ચાહે ઉસસે કુછ ભી ઝાહિર ન હો ઉસકી વિલાયતમેં શક નહીં. હાસિલ યહ કે વિલાયતકી શર્ત અલ્લાહકે સાથ તઅલ્લુકકા હોના હૈ જિસકી અલામત ઔર નિશાની શરીઅતકી પૂરી પૂરી પાબંદી હૈ. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

બળ્હ કર ચાર સહાબી– હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂ. હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે બા'દ ઉન્કી જગહ બૈઠે ઔર દીનકા બંદોબસ્ત કિયા ઈસ લિએ યહ અવ્વલ ખલીફા કહલાતે હૈં. તમામ ઉમ્મતમેં યહ સબસે બેહતર હૈં, ઉન્કે બા'દ હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂ. યહ દૂસરે ખલીફા હૈં, ઉન્કે બા' હઝરત ઉસ્માન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂ. યહ તીસરે ખલીફા હૈં, ઉન્કે બા'દ હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂ, યહ ચોથે ખલીફા હૈં.

અકીદહ :

સહાબી (રદિ.)કા ઈતના બળા મરતબા હૈ કે બળે સે બળા વલી ભી અદના દરજેકે સહાબીકે મરતબાકો નહીં પહુંચ સકતા.

અકીદહ :

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી અવલાદ ઔર બીબીયાં સબ તઅઝીમકે લાઈક હૈં ઔર અવલાદમેં સબસે બળા મરતબહ હઝરત ફાતિમા ઝોહરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હાકા હૈ, ઔર બીબીયોંમેં હઝરત ખદીજહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ઔર હઝરત આયશહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હાકા.

અકીદહ :

ઈમાન જબ દુરુસ્ત હોતા હૈ કે અલ્લાહ ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો સબ બાતોંમેં સચ્ચા સમઝે ઔર ઉન સબકો માન લે ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી કિસી બાતમેં શક કરના યા ઉસકો ઝુટલાના, ઉસમેં ઐબ નિકાલના યા ઉસકે સાથ મઝાક ઉળાના, ઈન સબ બાતોંસે ઈમાન જાતા રેહતા હૈં.

અકીદહ :

કુર્આનો–હદીસકે ખુલે ખુલે મતલબકો ન માનના ઔર એચ પેચ કરકે અપને મતલબ બનાનેકો મઅના ઘળના બદ્દીનીકી બાત હૈ.

અકીદહ :

ગુનાહ હલાલ સમઝનેસે ઈમાન ચલા જાતા હૈ.

અકીદહ :

ગુનાહ ચાહે જિતના બળા હો જબ તક જિનકો બુરા સમઝતા રહે ઈમાન નહીં જાતા, અલબત્ત ઈમાન કમઝોર હો જાતા હૈ.

અકીદહ :

અલ્લાહ તઆલાસે નિડર હો જાના; નાઉમ્મીદ હો

જાના કુફ્ર હૈ.

અકીદહ :

ગૈબકા હાલ સિવાઈ અલ્લાહ તઆલાકે કોઈ નહીં જાનતા.

અકીદહ :

જબ આદમી મર જાતા હૈ, અગર ગાળા જાએ તો ગાળનેકે બા'દ વરના જિસ હાલમેં હો ઉસકે પાસ દો ફરિશ્તે જિનમેંસે એક મુન્કર ઔર દૂસરેકો નકીર કહતે હૈં, આ કર સવાલ કરતે હૈં : તેરા પરવરદિગાર કૌન હૈં ? તેરા દીન ક્યા હૈ ? હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તફા સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી નિસ્બત પૂછતે હૈં કે યહ કૌન હૈં ? અગર ઈમાનદાર હૈ તો ઠીક ઠીક જવાબ દેતા હૈ. ફિર ઉસકે લિએ હર તરહકા ચૈન હૈ. જન્નતકી તરફ ખિળકી ખોલ દેતે હૈં, જિસસે ઠંડી ઠંડી હવા ઔર ખૂશ્બૂ આતી રેહતી હૈ ઔર વહ મઝેમેં પળ કર સો રહતા હૈ. ઔર અગર મુર્દહ ઈમાનદાર નહીં હોતા તો વહ સબ બાતોંમેં કેહતા હૈ કે મુઝે કુછ ખબર નહીં. ફિર ઉસ પર બળી સખ્તી કરતે હૈં ઔર અઝાબ કિયામત તક હોતા રહતા હૈ. ઔર બા'ઝોંકો અલ્લાહ તઆલા ઈસ ઈમ્તિહાનસે માફ કર દેતા હૈ, મગર યહ સબ બાતેં મુર્દહકો મઅ્લૂમ હૈં. હમ લોગ નહીં દેખતે, જૈસે સોતા આદમી ખ્વાબમેં સબ કુછ દેખતા હૈ ઔર

જાગતા આદમી ઉસકે પાસ બેખબર બેઠા રહતા હૈ.

અકીદહ :

મરનેકે બા'દ હર દિન સુબ્હ ઔર શામકે વક્ત મુર્દેકા જો ઠિકાના હૈ ઉસે દિખાયા જાતા હૈ, જન્નતીકો જન્નત દિખાકર ખૂશખબરી દેતે હૈં ઔર દોઝખીકો દોઝખ દિખાકર ઔર હસરત બળ્હાતે હૈં.

અકીદહ :

મુર્દેકે લિએ દુઆ કરનેસે ઔર કુછ સદકા-ખૈરાત દેકર ઈસાલે સવાબ કરનેસે ઉસકો સવાબ પહુંચતા[1] હૈ, ઔર ઈસસે ઉસકો બળા ફાયદા હોતા હૈ.

અકીદહ :

અલ્લાહ ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને જિતની નિશાનીયાં કિયામતકી બતાઈ હૈં, સબ ઝરૂર હોનેવાલી હૈં, ઈમામ મેહદી અલયહિસ્સલામ ઝાહિર હોંગે, ઔર ખૂબ ઈન્સાફસે બાદશાહી કરેંગે, કાના દજ્જાલ નિકલેગા ઔર દુન્યામેં બહુત ફસાદ મચાએગા. ઉસકો

---

૧. યહ હરગિઝ એ'તિકાદ ન રખ્ખે કે જો ચીઝ ખૈર-ખૈરાતકી ગઈ હૈ, યા મસાકીનકો ખાના ખિલાયા ગયા હૈ બેજિનસેહી વહી ચીઝ મુર્દેકો પહુંચતી હૈ, યહ અકીદહ બાતિલ હૈ.

માર ડાલનેકે વાસ્તે હઝરત ઈસા અલયહિસ્સલામ આસ્માનસે ઉતરેંગે ઔર ઉસકો માર ડાલેંગે. યાજૂજ-માજૂજ બળે ઝબરદસ્ત લોગ હૈં, વહ તમામ ઝમીન પર ફેલ પળેંગે, ઔર બળા ઊધમ મચા દેંગેં. ફિર ખુદાકે કહરસે હલાક હોંગે. એક અજીબ તરહકા જાનવર ઝમીનમેંસે નિકલેગા ઔર આદમિયોંસે બાતેં કરેગા. મગરિબકી તરફસે આફતાબ નિકલેગા. કુર્આન મજીદ ઉઠા લિયા જાએગા ઔર ફિર થોળે દિનોંમેં સારે મુસલમાન મર જાએંગે ઔર તમામ દુન્યા કાફિરોંસે ભર જાએગી ઔર ઉનકે સિવા ઓર ભી બહુત સી બાતેં હોંગી.

અકીદહ :

જબ સારી નિશાનિયાં પૂરી હો જાએંગી તો કિયામતકા સામાન શુરૂઅ હોગા. હઝરત ઈસરાફીલ અલયહિસ્સલામ ખુદાકે હુકમસે સૂર ફૂકેંગે, યહ સૂર એક બહુત બળી ચીઝ શીંગકી શકલ પર હૈં, ઈસ સૂરકે ફૂંકનેસે ઝમીનો-આસમાન ફટ કર ટુકળે ટુકળે હો જાએંગે, તમામ મખ્લૂકાત મર જાએગી ઔર જો મર ચુકે હૈં ઉન્કી રૂહેં બેહોશ હો જાએંગી, મગર અલ્લાહ તઆલાકો જિનકો બચાના મંઝૂર હોગા, વહ અપને હાલ પર રહેંગે, એક મુદત ઈસી કૈફિયત પર ગુઝર જાએગી.

અકીદહ :

ફિર જબ અલ્લાહ તઆલાકો મંઝૂર હોગા કે તમામ આલમ ફિર પૈદા હો જાએ, તો દૂસરી બાર ફિર સૂર ફુંકા જાએગા. ઈસસે સારા આલમ ફિર પૈદા હો જાએગા. મુર્દહ ઝિન્દે હો જાએંગે ઔર કિયામતકે મેદાનમેં સબ ઈકટ્ઠા હોંગે ઔર વહાંકી તકલીફોંસે ગભરાકર સબ પયગમ્બરોંકે પાસ સિફારિશ કરાને જાએંગે, આખિર હમારે પયગમ્બર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ સિફારિશ કરેંગે, તરાઝુ ખળી કી જાએગી, ભલે–બૂરે આ'માલ તોલે જાએંગે, ઉનકા હિસાબ હોગા. બા'ઝ લોગ બેહિસાબ જન્નતમેં જાએંગે. નેક લોગોંકા નામ–એ–આ'માલ દાહને હાથમેં ઔર બુરોંકા બાએં હાથમેં દે દિયા જાએગા, પયગમ્બર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ અપની ઉમ્મતકો હૌઝે કવસરકા પાની પિલાએંગે, જો દૂધસે ઝિયાદહ સફેદ ઔર શહદસે ઝિયાદહ મીઠા હોગા. પુલસિરાત પર ચલના હોગા, જો નેક લોગ હૈં, વહ ઈસસે પાર હોકર બેહિશ્તમેં પહુંચ જાએંગે ઔર જો બદ (બુરે) હૈં ઈસ પરસે દોઝખમેં ગિર પળેંગે.

અકીદહ :

દોઝખ પૈદા હો ચૂકી હૈ ઈસમેં સાપ ઔર બિછ્છૂ ઔર

તરહ તરહકા અઝાબ હૈ. દોઝખમેંસે જિનમેં ઝરા ભી ઈમાન હોગા વહ અપને આ'માલકી સઝા ભુગત કર પયગમ્બરોં ઔર બુઝુર્ગોંકી સિફારિશસે નિકલકર બેહિશ્તમેં દાખિલ હોંગે ખ્વાહ કિતને હી બળે ગુનેહગાર હોંગે ઔર જો કાફિર, મુશ્રિક હૈં વહ ઈસમેં હંમેશાં રહેંગે ઔર ઉનકો મૌત ન આએગી.

અકીદહ :

બેહિશ્ત ભી પૈદા હો ચૂકી હૈ, ઈસમેં તરહ તરહકે ચૈન ઔર નેઅમતેં હૈં. બેહિશ્તીયોંકો કિસી તરહકા ફિક્ર ઔર ગમ ન હોગા ઔર વહ ઈસમેં હંમેશા રહેંગે. ન ઉસસે નિકલેંગે ઔર ન વહાં મરેંગે.

અકીદહ :

અલ્લાહ તઆલાકો ઈખ્તિયાર હૈ કે છોટે ગુનાહ પર સઝા દે દેં યા બળે ગુનાહકો અપની મહેરબાનીસે માફ કર દેં ઔર ઉસ પર બિલકુલ સઝા ન દેં.

અકીદહ :

શિર્ક ઔર કુફ્રકા ગુનાહ અલ્લાહ તઆલા કિસીકા ભી માફ નહીં કરતા. ઔર ઉસકે સિવા ઔર ગુનાહકો

ચાહેગા અપની મહેરબાનીસે માફ કર દેગા.

અકીદહ :

જિન લોગોંકા નામ લે કર અલ્લાહ તઆલાને ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ઉનકા બેહિશ્તી હોના બતા દિયા હૈ ઉનકે સિવા કિસી ઓરકે બેહિશ્તી હોનેકા યકીની હુકમ નહીં લગા સકતે. અલબત્ત અછ્છે નિશાન દેખકર અછ્છા ગુમાન ઔર ઉસકી રહમતસે ઉમ્મીદ રખના ઝરૂરી હૈં.

અકીદહ :

બેહિશ્તમેં સબસે બળી નેઅમત અલ્લાહ તઆલાકા દીદાર હૈ જો બેહિશ્તીયોંકો નસીબ હોગા. ઉસકી લઝ્ઝતમેં તમામ નેઅમતેં હેચ મા'લૂમ હોગી.

અકીદહ :

દુન્યામેં જાગતે હૂએ ઈન આંખોંસે અલ્લાહ તઆલાકો કિસીને નહીં દેખા ઔર ન કોઈ દેખ સકતા હૈ.

અકીદહ :

(અગર ઈન્સાન) ઉમ્ર ભર કોઈ કૈસા ભી ભલા–બુરા

હો, મગર હાલત[1] પર ખાતિમહ હોતા હૈ. ઈસીકે મુવાફિક ઉસકો અછ્છા–બુરા બદલા મિલતા હૈં.

અકીદહ :

આદમી ઉમ્રભરમેં જબ કભી તવબહ[2] કરે યા મુસલમાન હો, અલ્લાહ તઆલાકે યહાં મકબૂલ હૈ. અલબત્ત મરતે વક્ત જબ દમ ટૂટને લગે ઔર અઝાબકે ફરિશ્તે દિખાઈ દેને લગેં ઉસ વક્ત ન તો તવબહ કબૂલ હોતી હૈ ઔર ન ઈમાન.

૧. હાલતસે મતલબ બાતિની હાલત હૈ યા'ની જિસ અકીદહ–જિસ ખ્યાલ, જિસ કિસ્મકી મુહબ્બતમેં દમ નિકલતા હૈ ઉસકે મુવાફિક બદલા હોગા, અગર અલ્લાહ ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે ખ્યાલમેં દમ નિકલા તો સુબ્હાનલ્લાહ, ક્યા કહના ! અગર દુન્યાકી મુહબ્બતેં લેકર મરા તો અલ્લાહ પનાહમેં રખ્ખે ! બુરા હુવા, યહ મતલબ હૈ ઝાહિરી હાલતસે, જિસ્મ ઔર કપળે મુરાદ નહીં. જૈસે બા'ઝ જાહિલ ઔરતોંકા અકીદહ હૈ કે ઐન જાંકનીકે વક્ત કપડે બદલનેકી ફિકર હોતી હૈ.

૨. તવબહકે લિએ પરેશાની વ નદામત શર્ત હૈ ઔર આઈન્દહકે લિએ ઈસકા પક્કા ઈરાદા ભી કરે કે અબ ઐસા કામ ન કરુંગા. સિર્ફ મુંહસે કહ લેના યા મુંહ પર થપ્પળ માર લેના કાફી નહીં ઔર અગર હંસીસે ઐસા કામ કરતા હૈ તો બહુત સખ્ત ગુનાહ હૈ. સલ્બે ઈમાનકી અલામત હૈ.

* સવાલાત *

[૧] બિદઅત કિસકો કેહતે હૈં ?

[૨] મેઅરાજકી તા'રીફ કરો, હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ સબસે પેહલે મક્કહસે કહાં તશરીફ લે ગએ ?

[૩] ચારોં ખુલફાઅકે ક્યા નામ થે ? ઔર સબમેં અફઝલ કૌન થે ?

[૪] સાત પયગમ્બરોંકે નામ બતાઓ ઔર યહ ભી બતાઓ કે સબકે પેહલે નબી કૌન થે ઔર સબસે આખિરમેં કૌન થે ?

[૫] જો અલ્લાહ તઆલાકો એક માને ઔર ઉસકી સબ સિફતોંકો ભી માને, મગર વહ સિફતેં ઔરોમેં ભી માને વહ આદમી તુમ્હારે નઝદીક કૈસા હે ?

[૬] મરનેકે બા'દ ક્યા વાકિઆત પેશ આતે હૈં ?

[૭] કયામતકી ક્યા અલામતેં હૈં ? બયાન કરો.

[૮] વલી કૈસે આદમીકો કેહતે હૈં ?

[૯] શરીઅતકે ખિલાફ જો અકીદહ રખ્ખે યા અમલ કરે વહ ભી વલી હો સકતા હે ?

કુફ્ર ઔર શિર્કકી બાતોંકા બયાન

કુફ્ર પસંદ કરના, કિસી દૂસરેસે કુફ્રકી બાત કરાના, કિસી વજહસે અપને ઈમાન પર પશેમાન હોના કે અગર મુસલમાન ન હોતે તો ફુલાની બાત હાસિલ હો જાતી, અવલાદ વગૈરહકે મર જાને પર રંજમેં ઈસ કિસ્મકી બાતેં કેહના કે ખુદાકો બસ ઈસીકો મારના થા, ખુદાકો ઐસા ન કરના ચાહિએ થા, ઐસા ઝુલ્મ કોઈ નહીં કરતા જૈસા તૂને કિયા. ખુદા ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે હુકમકો બુરા સમજના, ઈસમેં ઐબ નિકાલના, કિસી નબી યા ફરિશ્તેકી હકારત કરના, ઉનકો ઐબ લગાના, કિસી બુઝુર્ગ યા પીરકે સાથ યહ અકીદહ રખના કે હમારે સબ હાલકી ઉસકો હર વક્ત ઝરૂર ખબર રેહતી હૈ, નઝુમી, પંડિત યા જિસ પર જિન ચળ્હા હો ઉસસે ગૈબકી ખબરેં પૂછના, ફાલ ખુલાના ઔર ઉસકો સચ જાનના ઔર ફિર ઉસકો નફા–નુકસાનકા મુખ્તાર સમઝના, કિસીસે મુરાદેં માંગના, રોઝી, અવલાદ માંગના, કિસીકે નામકા રોઝા રખના, કિસી ચીઝ પર ચળ્હાવા ચળ્હાના, કિસીકો સિજદહ કરના, કિસીકે નામકી મન્નત માનના, કિસીકી કબ્ર યા મકાનકા તવાફ કરના, કિસી જગહકા કા'બાકે બરાબર અદબો–તા'ઝીમ કરના, કિસીકે નામકા બાઝૂ પર પૈસા બાંધના, ચોટી રખના, બંદી પેહનાના, ફકીર બનાના, અલી બખ્શ, હુસૈન બખ્શ, અબ્દુન્નબી વગૈરહ નામ રખના,

અછૂછી–બૂરી તારીખ ઔર દિનકા પૂછના, શુગૂન લેના, કિસી મહિના ઔર તારીખકો મન્હૂસ સમઝના, તસવીર રખના ખુસૂસન્ કિસી બુઝુર્ગકી તસવીર બરકતકે લિએ રખના ઔર ઉસકી તા'ઝીમ કરના.

બિદઅતોં, બુરી રસ્મોં ઔર બુરી બાતોંકા બયાન

કબ્રોં પર ધૂમધામસે મેલહ કરના, ચિરાગ જલાના, ઔરતોંકા વહાં જાના, ચાદરેં ડાલના, પુખ્તહ કબ્રેં બનાના, તઅઝિયહ યા કબ્રોંકો ચૂમના–ચાટના, અલમ વગૈરહ રખના, ઉસ પર હલવા, મલીદા ચળ્હાના, (ઢોલ–તાશા વગૈરહ બજાના) તઅઝિયહકો સલામ કરના, કિસી ચીઝકો અછૂતી સમઝના, મુહર્રમકે મહિનેમેં કોઈ કામ ખુશીકા ન કરના, ત્રીજયહ, ચાલીસવીં વગૈરહકો ઝરૂરી સમઝ કર કરના, ખત્ના, બિસ્મિલ્લાહ વગૈરહમેં સારી ખાનદાની રસ્મેં કરના, ખુસૂસન કર્ઝ દામ[1] કરકે નાચ રંગ કરના,

૧. અગર કોઈ કર્ઝ ન કરે તબ ભી જાઈઝ નહીં, અગર નામોનમૂદ મકસૂદ હૈ તબ તો ઈસ રસ્મમેં કિસી નૌઅસે શરીક હોના, દઅવત વગૈરહ કબૂલ કરના જાઈઝ નહીં, બફર્ઝે મુહાલ કિસીકા ખયાલ નામો–નમૂદકા ભી ન હો ઔર કર્ઝ ભી ન કરે તો ઈત્તિબાએ રસ્મ ઔર દૂસરોંકે ઈબ્તેલાઅકે ખ્યાલસે ભી જાઈઝ નહીં.

હોલી–દીવાલીકી રસ્મેં કરના, સલામકી જગા બંદગી વગૈરહ કેહના યા સિર્ફ સર પર હાથ રખ કર ઝુક જાના, દેવર, ભાવજ, ફૂફી–ઝાદ, ખાલહઝાદ, મામૂઝાદ ભાઈ–બહેનોંકે સામને બે–મહાબા આના, રાગ ગાના–બજાના સુનના, ભાન્ડ, તવાયફોં ઔર ડોમીનીઓંકા નચાના, સબ પર ફખ્ર કરના, શાદિયોંમેં ફુઝૂલ રસ્મેં કરના, (હિંદુઓંકી રસ્મેં કરના ઔર ખિલાફે શરીઅત બાતેં કરના) શૈખીસે ઝિયાદા મહર મુકર્રર કરના, ગમીમેં ચિલ્લાકર રોના, ઈસ્તિઅ્માલી ઘળે તોળ ડાલના.

સાદી વઝા'કો મઅયુબ જાનના, (ઈસ્લામી વઝઅકો છોળ કર ગૈરોંકી વઝઅકો બેહતર સમઝના ઔર ઉસકો ઈખ્તિયાર કરના) કમ રોનેકે લિએ બચ્ચોંકો અફીયૂન ખિલાના યા કિસી બીમારીસે શૈરનીકા દૂધ યા ઉસકા ગોશ્ત ખિલાના, ઈસ કિસ્મકી બહોતસી બાતેં હૈં. બતૌર નમૂનાકે ઈતના લિખ દિયા હૈં.

બઅઝ બળે બળે ગુનાહ જિસ પર બહોત સખ્તી આઈ હૈ

ખુદાસે શિર્ક કરના, નાહક ખૂન કરના, (ખ્વાહ કિસી તરહ હો. ટોને ટોટકે, જાદુ–મન્તરસે યા બ–ઝરીઅ–એ અમલ, સબ ઈસી ખૂનમેં દાખિલ હૈ.) મા–બાપકો સતાના, યતીમોંકા માલ ખાના, જૈસે અકસર ઔરતેં (બાદ શવહરકે

મરનેકે) તમામ માલો–જાઈદાદ પર કબ્ઝા કરકે છોટે બચ્ચોંકા હિસ્સા ઉળા દેતી હૈ, લળકિયોંકા હિસ્સા મીરાસકા ન દેના ઔર ઝમીનદારોંકા ઝુલ્મન કિસીસે કામ લેના, હરી બેગારી લેના, ઝમીનદાર વ કાશ્તકારકો ખુદરવ્ ઘાસ વગૈરહ રખના, દૂસરેકે મવેશિયોં યા આદમિયોંકો ચરને, છિલને ન દેના, કુદરતી ચશ્મેં ઔર સોતોં ઔર દરિયાઓંકી મછલીકા કિસીકો પકળને ન દેના, યા ઉન મછલીયોંકા બૈ કરના, ઝુલ્મન દૂસરોંસે છીન લેના, કાશ્તકારોંકો દઅવાએ મવ્રુષિયત્ કરના, ઈસી તરહ શહરકે કિરાયહદાર, દુકાનદારોં ઔર મકાનકે રહનેવાલોંકો મવ્રુષિયત્કા દઅવા કરના, (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ) ઝુલ્મ કરના, કિસીકો ઉસકે પીઠ પીછે બદીસે યાદ કરના, વઅદા કરકે પૂરા ન કરના, અમાનતમેં ખયાનત કરના, ખુદાકા કોઈ ફર્ઝ જૈસે નમાઝ, રોઝહ, ઝકાત, હજકો છોળ દેના, કુર્આન શરીફ પળ્હકર ભૂલા દેના, જૂઠ બોલના, ખુદાકે સિવા કિસીકી કસમ ખાના યા ઈસ તરહ કસમ ખાના કે મરતે વક્ત કલિમહ નસીબ ન હો, ઈમાન પર ખાતિમહ ન હો, બિલા ઉઝર[1] નમાઝ કઝા કર દેના, કિસી મુસલમાનકો કાફિર–બેઈમાન વગૈરહ કહના, ચોરી કરના, સૂદ ખાના (ઔર સૂદ સિર્ફ ઈસકો

---

૧. ઉઝરસે બનાવટી ઉઝર નહીં, બલ્કે શરઈ ઉઝર, જૈસે સો જાના, ભૂલ જાના, બેહોશ હો જાના વગૈરહ.

નહીં કેહતે કે કુછ રૂપિયા દેકર કુછ દિનોંકે બાદ ઉસસે ઝિયાદહ રૂપિયા લે, બલ્કે કર્ઝ દેકર જો ભી નફા હાસિલ કરેગા, સબ સૂદ હૈ.) મસલન્ ઉસકે દબાઉસે કામ લેના, યા મઝદૂરી કમ દેના. ઈસી તરહ રહનેસે ફાઈદા હાસિલ કરના ખ્વાહ કિસી તરહસે હો ઉસકો બરત કર યા જમીનકો કાસ્ત કરકે યા બાગ વગૈરહકે ફલ–ફૂલકો બેચકર યા મકાનમેં રેહ કર, યહ સબ સૂદ હૈ. ઈસી તરહકી ઓર બાતોંમેં ભી સૂદકા ગુનાહ હો જાતા હૈ, જિસકો તુમ ઈન્શાઅલ્લાહ આઈન્દા કિતાબોંમેં પળ્હોગે. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ) મોલ ચુકા કર પૈસે ઝબરદસ્તીસે કમ દેના, જુવા ખેલના, (બલ્કે જો ચીઝ ખેલી જાએગી સબ જુવા હૈ) ઈસી તરહ કિસી ચીઝ પર ચિટ્ટી ડાલના ભી જુવા હૈ. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ) કાફિરોંકી રસ્મેં કરના, કુદરત હોને પર નસીહત ન કરના, કિસીકા એેબ ઢૂંઢના, હકકે મીરાસકા ખ્યાલ ન કરના, લડકીયોંકો ઔર બેહનોંકો તરકેસે મહરૂમ રખના, નાબાલિગકે માલસે રસ્મન યા નામકે લિએ દુન્યાકી મલામતકે ડરસે ખિલાફે શરીઅત યા જહાં શરીઅત ઈજાઝત નહીં દેતી વહાં ખર્ચ કરના, કાનૂને શરીઅતકો મા'મૂલી સમઝના, ઉસકી વક્અત દિલમેં ન હોના, યા ઈસકો કાબિલે તરમીમ સમઝના યા ઉસ પર દૂસરે મઝહબ યા સલ્તનતકે કવાનીનકો તરજીહ દેના, ઔર ઐસે હી ખ્યાલાત કુફ્ર હૈં.

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ).

* સવાલાત *

(૧) દસ બિદઅતેં, પાંચ શિર્ક ઔર સાત બેહૂદહ રસ્મેં બતાઓ.

(૨) ઐસી બાતેં જો ઈસ કિતાબમેં નહીં લિખ્ખી ગઈ ઔર તુમ્હારે વતન યા આસપાસમેં હોતી હૈં ઉનમેંસે પાંચ બિદઅતેં, દો શિર્ક ઔર તીન બુરી રસ્મેં બતાઓ.

(૩) બતાઓ કે ઈન બાતોંસે મુસલમાનોંકા દીની–દુન્યવી ક્યા નુકસાન હોતા હે ?

(૪) અઝીઝ કરીબઝાત બિરાદરીકી ખાતિરસે યા ઉનકે તઅના વ મલામતકે ડરસે યા અપને નામકે વાસ્તે યા રૂપિયા–પૈસા મિલને, દા'વત ખાનેકે ખ્યાલસે ઈન બાતોંકો કોઈ કરે તો તુમ્હારે નઝદીક ક્યા હરજ હે ?

(૫) અગર તુમ ખૂદ ઈન બાતોંમેં શરીક હો તો ક્યા યહ મિટ સકતી હૈં ? અગર નહીં મિટ સકતી તો તુમકો ક્યા કરના ચાહિએ ?

(૬) સાત ગુનાહ તુમ ઐસે બતાઓ જિસકો લોગ બિલકુલ મા'મૂલી સમઝતે હૈં ઔર હકીકતમેં વહ બળે ગુનાહ હૈં.

વુઝૂકા બયાન

વુઝૂ કરનેવાલેકો ચાહિએ કે વુઝૂ કરતે વક્ત કિબ્લહકી તરફ મુંહ કરકે કિસી ઊંચી જગહ બૈઠે કે છીંટે ઉપર ન પળે ઔર વુઝૂ શુરૂઅ્ કરતે વક્ત બિસ્મિલ્લાહ કહે ઔર સબસે પેહલે દોનોં હાથ ગટ્ટોં તક ધોએ, ફિર તીન દફા' કુલ્લી કરે ઔર મિસ્વાક કરે. અગર ઈત્તિફાકસે મિસ્વાક ન હો તો ઉંગલીસે યા કિસી બળે કપળેસે અપને દાંત ખૂબ સાફ કરે કે મેલ–કુચૈલ જાતા રહે, અગર રોઝહ ન હો તો ગળગળા કરકે અછ્છી તરહ સારે મુંહમેં પાની પહુંચાએ. અગર રોઝહ હો તો ગળગળા ન કરે કે શાયદ કુછ હલકમેં પાની ચલા જાએ. ફિર તીન બાર નાકમેં પાની ડાલેં ઔર બાએં હાથસે નાક સાફ કરે, લેકિન જિસકા રોઝહ હો વહ જિતની દૂર તક નરમ નરમ ગોશ્ત હૈ ઉસસે ઉપર પાની ન લે જાએ. ફિર તીન દફા' મુંહ ધોએ, સરકે બાલોંસે લેકર ઠુડ્ડીકે નીચે તક ઔર એક કાનકી લવસે દૂસરે કાનકી લવ તક, સબ જગહ પાની પહુંચ જાએ. દોનોં અબ્રૂઓંકે નીચે ભી પાની પહુંચ જાએ, કહીં સૂખા ન રહે. ફિર તીન દફા' દાહના હાથ કોહની સમેત ધોએ. ફિર બાયાં હાથ કોહની સમેત ધોએ ઔર એક હાથકી ઉંગલિયોંકો દૂસરે હાથકી ઉંગલિયોંમેં ડાલ કર ખિલાલ કરે (અગર ઔરત હૈ તો અંગૂઠી, છલ્લાહ, ચૂડી જો કુછ હાથમેં પહની હો

હિલા લે કે કહીં સૂખા ન રહ જાએ) ફિર એક મર્તબા પૂરે સરકા મસહ કરે. ફિર કાનકા મસહ કરે, અંદરકી તરફ કલિમહકી ઉંગલીસે ઔર કાનકે ઉપરકી તરફ અંગુઠોંસે મસહ કરે. ફિર ઉંગલિયોંકી પુશ્તકી તરફસે ગર્દનકા મસહ કરે, લેકિન હલકકા મસહ ન કરે કે યહ બુરા ઔર મના' હે. કાનકે મસહકે લિએ પાનીકી ઝરૂરત નહીં હે. સરકે મસહસે જો બચા હુવા પાની હાથમેં લગા હે વહ કાફી હે ઔર તીન બાર દાહના પાંવ તખ્નોં સમેત ધોએ. ફિર બાયાં પાંવ તખ્નોં સમેત તીન દફા' ધોએ ઔર બાએં હાથકી ઉંગલિયોંસે પૈરકી ઉંગલિયોંકા ખિલાલ કરે. યહ વુઝૂ કરનેકા તરીકા હે, લેકિન ઈસમેં બા'ઝ બાતેં ઐસી હૈં કે અગર ઉનમેંસે એક ભી છૂટ જાએ યા કુછ કમી રહ જાએ તો વુઝૂ નહીં હોતા. જૈસે પેહલે બેવુઝૂ થા ઐસે હી અબ ભી બેવુઝૂ રહેગા. ઐસી બાતોંકો ફર્ઝ કહતે હૈં (ઈસ તઅરીકકો ખૂબ યાદ રખ્ખો) ઔર બા'ઝ બાતેં ઐસી હૈં કે ઉનકે છૂટ જાનેસે વુઝૂ તો હો જાતા હે, લેકિન ઉનકે કરનેસે સવાબ મિલતા હે ઔર શરીઅતમેં ઉનકે કરનેકી તાકીદ ભી આઈ હે. અગર કોઈ અક્સર છોળ દે તો ગુનાહ હોતા હે, ઐસી ચીઝોંકો સુન્નત કેહતે હૈં ઔર બા'ઝ ચીઝેં ઐસી હે કે કરનેસે સવાબ મિલતા હે ઔર ન કરનેસે કુછ ગુનાહ નહીં હોતા ઔર શરઅમેં ઉનકે કરનેકી તાકીદ ભી નહીં હે, ઐસી બાતોંકો મુસ્તહબ કેહતે હૈં.

વુઝૂકે ફરાઈઝ

વુઝૂમેં ફર્ઝ ચાર ચીઝેં હૈં : (૧) એક મર્તબા સારા મુંહ ધોના, (૨) એક એક મર્તબહ કહોનિયાં સમેત દોનોં હાથ ધોના, (૩) એક બાર ચૌથાઈ સરકા મસહ કરના, (૪) એક એક મર્તબા તખ્નોં સમેત દોનોં પાંવ ધોના. બસ ફર્ઝ ઈતના હી હે. ઈસમેંસે અગર એક ચીઝ ભી છૂટ જાએ યા કોઈ જગા બાલ બરાબર સૂકી રહ જાએ તો વુઝૂ ન હોગા.

વુઝૂકી સુન્નતેં

(૧) ગટ્ટોં તક હાથ ધોના, (૨) બિસ્મિલ્લાહ કેહના, (૩) કુલ્લી કરના, (૪) નાકમેં પાની ડાલના, (૫) મિસ્વાક કરના, (૬) સારે સરકા મસહ કરના, (૭) હર ઉઝ્વકો તીન તીન મર્તબા ધોના, (૮) કાનોંકા મસહ કરના, (૯) હાથ ઔર પૈરકી ઉંગલિયોંકા ખિલાલ કરના. યહ સબ બાતેં સુન્નત હે ઔર ઉનકે સિવા જો ઓર બાતેં હૈં વહ સબ મુસ્તહબ હૈં.

તમ્બીહ : મુઅલ્લિમકો ચાહિએ કે લળકોંસે ખૂદ વુઝૂ કરાએ ઔર દૂસરે લળકે બ–ગૌર દેખેં, જો ગલતી હો, બતાએ. ઈસ તરહ ખૂબ ઝહનનશીં હો જાએગા.

(નાકિલ ઉફ્ફિ–ય અન્હૂ)

વુઝૂકે ઝરૂરી વ મુખ્તસર મસાઈલ

મસ્અલા : જબ યહ ચાર ઉઝ્વ જિનકા ધોના ફર્ઝ હૈં, ધોનેસે વુઝૂ તો હો જાએગા ચાહે વુઝૂકા કસ્દ હો યા ન હો. જૈસે કોઈ ગુસલકે વક્ત સારે બદન પર પાની બહા લે ઔર વુઝૂ ન કરે, યા હૌઝમેં ગિર પળે, યા બારિશકે પાનીમેં બાહિર ખળા હો જાએ ઔર વુઝૂકે યહ આ'ઝા ધોનેસે વુઝૂ તો હો જાએગા, લેકિન વુઝૂકા સવાબ[1] ન મિલેગા.

મસ્અલા : અગર કિસીકે નાખૂનમેં આટા લગ કર સુક ગયા ઔર ઉસકે નીચે પાની નહીં પહૂંચા તો વુઝૂ નહીં હુવા. જબ યાદ આએ ઔર આટા દેખે તો આટા છુળાકર પાની ડાલ લે ઔર અગર પાની પહૂંચાનેસે પેહલે કોઈ નમાઝ પળ્હી હો તો ઉસકો લૌટા દે ઔર ફિરસે પળ્હે.

મસ્અલા : કિસીકે હાથ-પાઉં ફટ ગએ ઔર ઉસમેં મોમ, રોગન યા ઓર કોઈ દવા ભર લી, ઉસકે નિકાલે બગૈર ઉપર હી ઉપર પાની બહા દિયા તો વુઝૂ દુરુસ્ત હે.

મસ્અલા : અગર હાથ-પાઉંમેં કોઈ ફોળા હે યા કોઈ ઓર ઐસી બીમારી હે કે ઉસ પર પાની ડાલના નુકસાન કરતા હે તો પાની ન ડાલે. વુઝૂ કરતે વક્ત સિર્ફ ભીગા હાથ ફેર લે ઉસકો મસહ કેહતે હૈં, અગર યહ ભી નુકસાન

---

૧. સવાબ તો જબ મિલતા હે કે નિય્યત કરે. ઈતની જગહ છોળ દેં.

કરે તો હાથ ભી ન ફેરે.

મસ્અલા : અગર ઝખમ પર પટ્ટી બંધી હો ઔર પટ્ટી ખોલકર ઝખમ પર મસહ કરનેસે નુકસાન હો યા પટ્ટી ખોલને યા બાંધનેમેં બળી દિક્કત ઔર તકલીફ હો તો પટ્ટીકે ઉપર મસહ કર લેના દુરુસ્ત હૈ ઔર ઐસા ન હો તો પટ્ટી પર મસહ કરના દુરુસ્ત નહીં. પટ્ટી ખોલકર ઝખમ પર મસહ કરના ચાહિએ.

મસ્અલા : અગર પૂરી પટ્ટીકે નીચે ઝખમ નહીં હૈ તો અગર પટ્ટી ખોલકર ઝખમ છોળકર ઔર સબ જગહ ધો સકે તો ધોના ચાહિએ. ઔર અગર પટ્ટી ન ખોલ સકે તો સારી પટ્ટી પર મસહ કર લે, જહાં ઝખમ હૈ વહાં ભી ઔર ઝખમ નહીં હૈ વહાં ભી.

વુઝૂકો તોળનેવાલી ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા : પેશાબ–પાખાના ઔર હવા છૂટનેસે વુઝૂ તૂટ જાતા હૈ, (બશર્તે કે) હવા પીછેકી રાહસે નિકલી હો.

મસ્અલા : અગર કિસીને ફસ્દ લી યા નક્સીર ફૂટી યા ચૌટ લગી ઔર ખૂન નિકલ આયા યા ફોળે ફુન્સીસે યા બદનભરમેં કહીંસે ખૂન નિકલા યા પીપ નિકલા તો વુઝૂ જાતા રહા. અલબત્તા અગર ખૂન યા પીપ ઝખમકે મુંહ પર હી રહા, ઝખમકે મુંહસે આગે ન બળ્હા તો વુઝૂ

નહીં તૂટા.

મસ્અલા : અગર કિસીને નાક ઝાળી ઔર ઉનમેં જમે હૂએ ખૂનકી ફુટકિયાં નિકલીં તો વુઝૂ નહીં ગયા. (વુઝૂ જબ તૂટતા હૈ કે પતલા ખૂન નિકલે ઔર બેહ પળે) ઈસકો ખૂબ યાદ રખના, ઈસસે બહુત મસાઈલ મા'લૂમ હો જાએંગે.

મસ્અલા : અગર કિસીકે ફોળેમેં બળા ગેહરા ઘાઉ (ઝખમ) હો ગયા તો જબ તક ખૂન–પીપ ઉસ ઘાઉકે સૂરાખકે અંદર હી અંદર હૈ, બાહિર નિકલ કર બદન પર ન આએ ઉસ વક્ત તક વુઝૂ નહીં તૂટતા.

મસ્અલા : કિસીકે થૂકમેં ખૂન મા'લૂમ હુવા તો અગર થૂકકા રંગ સફેદી યા ઝર્દી માઈલ હૈ તો વુઝૂ નહીં ગયા ઔર ખૂન ઝિયાદહ યા બરાબર હૈ ઔર રંગ સૂરખી હૈ તો વુઝૂ તૂટ ગયા.

મસ્અલા : કિસીકે કાનમેં દર્દ હોતા હૈ ઔર પાની નિકલતા રહતા હૈ તો યહ પાની જો કાનસે નિકલતા હૈ નજસ હૈ, અગરચે કુછ ફોળા યા ફુન્સી ન મા'લૂમ હો. પસ, ઉસકે નિકલનેસે વુઝૂ તૂટ જાએગા. (જબ કાનકે સૂરાખસે નિકલ કર ઉસ જગહ તક આ જાએ જહાંસે ગુસલમેં પાની પહૂંચાના ફર્ઝ હૈ,) ઈસી તરહ નાકસે પાની નિકલે ઔર દર્દ ભી હોતા હો તો ઉસસે ભી વુઝૂ તૂટ

જાએગા, અગર આંખેં ઉઠ્ઠી હોં ઔર ખટકતી હોં તો પાની બેહને ઔર આંસૂ નિકલનેસે વુઝૂ તૂટ જાતા હૈ[1] અગર આંખેં ન આઈ હોં, ન ઉસમેં કુછ ખટક હો તો આંસૂ નિકલનેસે વુઝૂ નહીં તૂટતા.

મસ્અલા : અગર કૈ (ઊલટી) હૂઈ ઔર ઉસમેં ખાના યા પાની યા પિત ગિરે તો અગર ભર મુંહ કૈ હૂઈ હો તો વુઝૂ તૂટ ગયા ઔર અગર ભર મુંહ કૈ નહીં હૂઈ હો તો વુઝૂ નહીં તૂટતા. ભર મુંહ હોનેકા મતલબ યહ હૈ કે મુશ્કિલસે મુંહમેં રુકે ઔર અગર કૈ નહીં, ઝરા બલ્ગમ ગિરા તો વુઝૂ નહીં ગયા. ચાહે જિતના હો, ભર મુંહ હો ચાહે ન હો, સબકા એક હુકમ હૈ ઔર અગર કૈ મેં ખૂન ગિરે તો અગર ખૂન પતલા હો તો વુઝૂ તૂટ ગયા, ચાહે કમ હો યા ઝિયાદહ, ભર મુંહ હો યા ન હો, અગર જમા હૂએ ટૂકળે ગિરે ઔર ભર મુંહ હો તો વુઝૂ તૂટ જાએગા ઔર ઉસસે કમ હો તો વુઝૂ ન જાએગા.

મસ્અલા : થોળી થોળી કરકે કઈ દફઅ કૈ (ઊલટી) હૂઈ, લેકિન સબ મિલાકર ઈતની હૂઈ કે અગર એક

---

૧. મશહૂર કૌલ તો યહી હૈ, મગર તહકીક યહ હૈ કે અગર આંખસે પાની કિસી વજહસે નિકલે ખ્વાહ વો ઝખમ ઝાહિર હો યા કિસી મુસલમાન દીનદાર તબીબકી તશ્ખીશસે મા'લૂમ હો તો ઉસ પાની નિકલનેસે વુઝૂ તૂટ જાએગા, વરના નહીં. (મૌલવી મુહમ્મદ ઈસા (રહ.)

દફઅમેં ગિરતી તો ભર મુંહ હો જાતી તો અગર એક હી મતલી બરાબર બાકી રહી ઔર થોળી થોળી કૈ હોતી રહી તો વુઝૂ તૂટ ગયા, ઔર અગર મતલી બરાબર નહીં રહી, બલ્કે પેહલી મરતબાકી મતલી જાતી રહી થી ઔર જી અછ્છા હો ગયા થા ફિર દુહરા કર મતલી શુરૂઅ્ હૂઈ ઔર થોળી સી કૈ હો ગઈ. ફિર જબ યહ મતલી જાતી રહી તો તીસરી દફઅ ફિર મતલી શુરૂઅ્ હો કર કૈ હૂઈ તો વુઝૂ નહીં તૂટા.

મસ્અલા : બૈઠે હૂએ નીંદકા ઐસા ઝોકા આયા કે ગિર પળા, તો ગિર કર ફવ્રન હી આંખ ખુલ ગઈ હો તો વુઝૂ નહીં તૂટા ઔર અગર ગિરનેકે ઝરા બા'દ આંખ ખૂલી હો તો વુઝૂ જાતા રહા ઔર અગર બૈઠા ઝુમતા રહા, ગિરા નહીં તબ ભી વુઝૂ નહીં ગયા.

મસ્અલા : નમાઝમેં ઈતની ઝોરસે હંસી નિકલ ગઈ કે ઉસને આપ ભી અપની આવાઝ સુન લી ઔર ઉસકે પાસ અગર કોઈ હો વહ ભી સુન લે તો ઉસસે ભી વુઝૂ તૂટ ગયા ઔર નમાઝ ભી તૂટ ગઈ ઔર અગર ઐસા હો કે અપનેકો તો આવાઝ સુનાઈ દી, મગર પાસવાલે ન સુન સકે ઉસસે નમાઝ તૂટ જાએગી, વુઝૂ ન તૂટેગા ઔર હંસીમેં ફક્ત દાંત નિકલ આએ, આવાઝ બિલકુલ નહીં નિકલી તો ન વુઝૂ ગયા, ન નમાઝ ગઈ.

મસ્અલા : વુઝૂકે બા'દ કિસીકા સતર દેખ લિયા, યા અપના સતર ખુલ ગયા, યા નંગા હોકર ન્હાયા, ઔર નંગે હી નંગે વુઝૂ કિયા તો ઉસકા વુઝૂ દુરુસ્ત હૈ, ફિર વુઝૂ દોહરાનેકી ઝરૂરત નહીં હૈ, અલબત્તા મજબૂરી યા કિસી ઉઝરકે બગૈર કિસીકા સતર દેખના ઔર દિખાના બહુત બળે ગુનાહકી બાત હૈ.

મસ્અલા : છોટા બચ્ચા જો દૂધ ડાલતા હૈ ઉસકા ભી યહી હુકમ હૈ કે અગર ભર મુંહ ન હો તો નજસ નહીં હૈ ઔર જબ ભર મુંહ હો તો નજસ હૈ, અગર ઉસકે ધૂએ બગૈર નમાઝ પળ્હેગા તો નમાઝ ન હોગી.

મસ્અલા : અગર વુઝૂ કરના તો યાદ હૈ, ઔર ઉસકે બા'દ વુઝૂ તૂટના અછ્છી તરહ યાદ નહીં કે તૂટા હૈ યા નહીં તો ઉસકા વુઝૂ બાકી સમઝા જાએગા, ઈસીસે નમાઝ દુરુસ્ત હૈ, લેકિન ફિર વુઝૂ કર લેના બેહતર હૈ.

મસ્અલા : બે વુઝૂ કુર્આન શરીફકા છૂના દુરુસ્ત નહીં હૈ ઔર ઝુબાની પળ્હના દુરુસ્ત હૈ ઔર અગર કલામે મજીદ ખુલા હુવા રખ્ખા હૈ ઔર ઉસકો દેખકર પળ્હા, લેકિન હાથ નહીં લગાયા; યહ ભી દુરુસ્ત હૈ. ઈસી તરહ બે વુઝૂ ઐસે તઅવીઝ ઔર ઐસી તશ્તરીકા છુના ભી દુરુસ્ત નહીં હૈ, જિસમેં કુર્આન મજીદકી આયત લિખ્ખી હો, (બિલા વુઝૂ કુર્આન મજીદકી આયાતકા કિસી ચીઝ પર લિખના

ભી દુરુસ્ત નહીં.) યહ ખૂબ યાદ રખ્ખો.

મસ્અલા : કિસી શખ્સકે કાંચ નિકલ આએ, (જો કભી કમઝોરીસે પાખાનહકે મુકામસે બાહર નિકલ આતી હૈ) તો વુઝૂ જાતા રહેગા.

મસ્અલા : નમાઝમેં કોઇ શખ્સ સો જાએ ઔર સોનેકી હાલતમેં કહકહા માર કર હંસે તો વુઝૂ ન જાએગા.

ગુસલકા બયાન

મસ્અલા : ગુસલ કરનેવાલેકો ચાહિએ કે પેહલે ગટ્ટોં તક દોનોં હાથ ધૂએ ફિર ઇસ્તિન્જેકી જગા ધોએ. હાથ ઔર ઇસ્તિન્જેકી જગહ પર નજાસત હો તબ ભી ઔર ન હો તબ ભી, હર હાલમેં ઇન દોનોંકો પેહલે ધોના ચાહિએ, ફિર જહાં જહાં બદન પર નજાસત લગી હો પાક કરકે ફિર વુઝૂ કરે. અગર કિસી ચૌકી યા પત્થર પર ગુસલ કરતા હો તો વુઝૂ કરતે વક્ત પૈર ભી ધો લેવે ઔર અગર ઐસી જગહ હૈ કે પૈર ભર જાએંગે ઔર ગુસલકે બા'દ ફિર ધોના પળેંગે તો સારા વુઝૂ કરે, મગર પૈર ન ધોએ. ફિર વુઝૂકે બા'દ તીન મર્તબા અપને સર પર પાની ડાલે, ફિર તીન દફઅ દાહને કંધે પર, તીન દફઅ બાએં કંધે પર પાની ડાલે. ઇસ તરહ કે સારે બદન પર પાની બેહ જાએ, ફિર ઉસ જગહસે હટકર પાક જગહમેં આએ ઔર પૈર ધોએ,

ઔર અગર વુઝૂ કરતે વક્ત પૈર ધોએ હોં તો અબ ધોનેકી જરૂરત નહીં.

મસ્અલા : પેહલે સારે બદન પર અછ્છી તરહ હાથ ફેર લે, તબ પાની બહાવે, તાકે સબ જગા અછ્છી તરહ પાની પહુંચ જાએ, કહીં ખુશ્ક ન રહે.

મસ્અલા : ગુસલકા તરીકા જો હમને બયાન કિયા સુન્નતકે મુવાફિક હે. ઉનમેંસે બા'ઝ ચીઝેં ફર્ઝ હૈં કે ઉન્કે બગૈર ગુસલ દુરુસ્ત નહીં હોતા, આદમી નાપાક રહતા હૈં, ઔર બા'ઝ ચીઝેં સુન્નત હૈં, ઉનકે કરનેસે સવાબ મિલતા હે ઔર અગર ન કરે તો ભી ગુસલ હો જાતા હૈ.

ગુસલકે ફરાઈઝ

(૧) કુલ્લી કરના કે સારે મુંહમેં પાની પહૂંચ જાએ, (૨) નાકમેં પાની ડાલના, જહાં તક નર્મ હૈ, (૩) સારે બદન પર પાની પહૂંચાના.

મસ્અલા : અગર બદનમેં બાલ બરાબર ભી કોઈ જગહ ખુશ્ક રહી તો ગુસલ ન હોગા, ઈસી તરહ અગર ગુસલ કરતે વક્ત કુલ્લી કરના ભૂલ ગયા યા નાકમેં પાની નહીં ડાલા તબ ભી ગુસલ નહીં હુવા.

મસ્અલા : અગર ગુસલકે બા'દ યાદ આ જાએ કે

ફુલાંની જગહ ખુશ્ક રહ ગઈ તો ફિરસે ન્હાના વાજિબ નહીં, બલ્કે જહાં ખુશ્ક રહ ગયા થા ઉસકો ધો લેવે, લેકિન સિર્ફ હાથ ફેર લેના કાફી નહીં હે, બલ્કે થોળા પાની લેકર ઉસ જગહ બહાના ચાહિએ ઔર અગર કુલ્લી કરના ભૂલ ગયા હો યા નાકમેં પાની ડાલના ભૂલ ગયા હો તો અબ ડાલ લે. ગર્ઝ કે જો ચીઝ રહ ગઈ હો અબ ઉસકો તર કર લે, ફિરસે ગુસલ કરનેકી ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા : ઔરતકે અગર સરકે બાલ ગુંથે ન હોં તો સબ બાલ ભિગોના ઔર સારે જળમેં પાની પહુંચાના ફર્ઝ હે. એક બાલ ભી સૂખા રેહ ગયા યા એક બાલકી જળમેં પાની નહીં પહૂંચા તો ગુસલ નહીં હોગા ઔર અગર બાલ ગુંથે હૂએ હોં તો બાલોંકા ભિગોના મુઆફ હે. અલબત્તા સબ જળોંમેં પાની પહુંચાના ફર્ઝ હે. એક જળ ભી સૂખી ન રેહને પાએ, અગર બગૈર ખોલે સબ જળોંમેં પાની ન પહુંચ સકે તો બાલ ખોલ ડાલે ઔર બાલોંકો ભી ભિગોએ.

મસ્અલા : નથ ઔર બાલિયોં ઔર અંગૂઠી છિલ્લોંકો ખૂબ હિલા લે કે પાની સૂરાખોંમેં પહુંચ જાવે, અગર બાલિયાં ન પેહની હો તબ ભી કસ્દ કરકે સૂરાખોંમેં પાની ડાલ લે, ઐસા ન હો કે પાની ન પહુંચે ઔર ગુસલ ન હો.

ફાયદા : નાખુન પૉલિશ (નેઈલ પૉલિશ) સુક જાનેસે પાની પહોંચતા નહીં હે ઈસ લિએ વુઝૂ ઔર ગુસલકે વક્ત

પૉલિશકો નિકાલના હોગા, વરના વુઝૂ ઔર ગુસલ નહીં હોગા. ઈસ લિએ પૉલિશકી જગહ મહેંદીકા ઈસ્તિઅ્માલ કરે તો અછ્છા હૈ.

* સવાલાત *

(૧) વુઝૂકે ફરાઈઝ બતાઓ.

(૨) વુઝૂકે મુસ્તહબ સોચ કર બતાઓ.

(૩) અગર કોઈ શખ્સ પાંચવાં હિસ્સા સરકા મસહ કરે તો ઉસકા વુઝૂ હોગા યા નહીં ? મઅ વજહકે બતાઓ.

(૪) વુઝૂકી સુન્નતેં ઔર ગુસલકે ફરાઈઝ બતાઓ.

(૫) કિસીકે પૈરકા અંગૂઠા ઝખ્મી હૈ સિર્ફ ઉસ પર પાની ડાલના નુકસાન કરતા હૈ, ઈસ લિએ ઉસને પૂરે પૈરકો નહીં ધોયા તો ઉસકા વુઝૂ હુવા યા નહીં ? દોનોં બાતેં મઅ સબબકે બતાઓ.

(૬) કિસીકો ચાકૂ લગ ગયા ઔર ખૂન નિકલ આયા, બહા નહીં ઔર દૂસરેકો છૂરી લગી ઉસકે ખૂનકે તરારે બંધ હો ગએ. બતાઓ કિસકા વુઝૂ રહા, કિસકા વુઝૂ ટૂટા. મ–અ વજહકે બતાઓ.

કિસ પાનીસે વુઝૂ ઔર ગુસલ કરના દુરુસ્ત હૈ ઔર કિસ પાનીસે નહીં

મસ્અલા : આસ્માનસે બરસે હૂએ પાની ઔર નદી, નાલે, ચશ્મેં ઔર કુંવેં, તાલાબ ઔર દરિયાઓંકે પાનીસે વુઝૂ ઔર ગુસલ દુરુસ્ત હૈ. ચાહે મીઠા હો યા ખારા. (સમન્દરકે પાનીસે ભી વુઝૂ દુરુસ્ત હૈ.)

મસ્અલા : કિસી ફલ યા દરખ્ત યા પત્તોંસે નિચોળે હૂએ અર્કસે વુઝૂ ઔર ગુસલ દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા : જિસ પાનીમેં કોઇ ચીઝ મિલ ગઇ યા પાનીમેં ઓર ચીઝ પકાઇ ગઇ ઔર ઐસા હો ગયા કે અબ બોલચાલમેં ઇસકો પાની નહી કેહતે, બલ્કે ઇસકા ઓર કુછ નામ હો ગયા, ઉનસે વુઝૂ ઔર ગુસલ જાઇઝ નહીં, જૈસે શરબત, શીરહ, શોરબા, સરકહ, ગુલાબ, અર્કે ગાઓઝુબાન (દૂધરંગ વગયૂરહ) તો ઉનસે વુઝૂ યા ગુસલ જાઇઝ નહીં.

મસ્અલા : બળા ભારી હૌઝ, દસ હાથ લંબા ઔર દસ હાથ ચૌળા યા બીસ (૨૦) હાથ લંબા ઔર પાંચ હાથ ચૌળા યા પચ્ચીસ હાથ લંબા ઔર ચાર ચાર હાથ ચૌળા ઔર ઇતના ગેહરા હો કે અગર ચિલ્લુસે પાની ઉઠાએ તો ઝમીન ન ખુલે, વહ બેહતે હૂએ પાનીકે હુકમમેં હૈ. ઐસે

હૌઝકો દહ દર દહ કેહતે હૈં, અગર ઉસમેં ઐસી નજાસત પળ જાએ કે પળ જાનેકે બા'દ દિખાઈ નહીં દેતી, જૈસે પેશાબ, ખૂન, શરાબ વગય્રહ, ઉસમેં ચારોં તરફ વુઝૂ કરના દુરુસ્ત હૈ, જિધર ચાહે વુઝૂ કરે, અગર ઐસી નજાસત પળી, જો દિખાઈ દેતી હૈ, જૈસે મુર્દહ કુત્તા વગય્રહ, તો જિધર પળા હો ઉસ તરફ વુઝૂ ન કરે, ઉસકે સિવા ઔર જિસ તરફ ચાહે કરે. અલબત્તા, ઈતને બળે હૌઝમેં ઈતની બળી નજાસત પળ જાએ કે ઉસકા રંગ, બૂ યા મઝહ બદલ જાએ તો પાની નજસ (નાપાક) હો જાએગા.

મસ્અલા : ધૂપસે ગરમ હૂએ પાનીસે સફેદ ડાગ હો જાનેકા ડર હૈ ઈસ લિએ ઉસસે વુઝૂ યા ગુસલ ન કરના[૧] બેહતર હૈ.

મસ્અલા : ઐસે નાપાક પાનીકા ઈસ્તિઅ્માલ જિસકે તીનોં વસ્ફ બદલ ગએ હોં (યા'ની રંગ, બૂ ઔર મઝહ) કિસી તરહ દુરુસ્ત નહીં, ન જાનવરોંકો પિલાના જાઈઝ, ન મિટ્ટી વગય્રહમેં ડાલકર ગારા બનાના જાઈઝ હૈ, (મગર ઐસે ગારેસે મસ્જિદ ન લિપે) ઐસે પાનીસે મકાનમેં છિરકાવ કર સકતા હૈ.

૧. યહ મુમાનઅત તિબ્બી હૈં.

કૂંવેકા બયાન

મસ્અલા : જબ કૂંવેમેં કુછ નજાસત ગિર પળે તો કૂંવા નાપાક હો જાતા હૈ ઔર પાની ખિંચનેસે પાક હો જાતા હૈ, થોળી નજાસત ગિરે યા બહોત (ઝિયાદહ) સારા પાની નિકાલના ચાહિએ. જબ સારા પાની નિકલ જાએગા તો કૂંવા પાક હો જાએગા. કૂંવેંકે અંદરકે કંકરે, દીવાર વગયૂરહકો ધોનેકી ઝરૂરત નહીં. વહ સબ આપ હી આપ પાક હો જાએંગે, ઈસી તરહ રસ્સી, ડોલ જિસસે પાની નિકાલા હૈ, કૂંવેંકે પાક હોનેસે આપ હી આપ પાક હો જાએંગે, ઈન દોનોંકો ધોનેકી ઝરૂરત નહીં.

ફાઈદહ : સબ પાની નિકાલનેકા મતલબ યહ હૈ કે ઈતના નિકાલે કે પાની ટૂટ જાવે ઔર આધા ડોલ ભી ભર કર ન આએ.

મસ્અલા : કૂંવેંમેં કબૂતર યા ગોરય્યા (ચિળયા)કી બીટ ગિર પળી તો પાની નાપાક નહીં હુવા (ક્યૂંકે યહ પાક હૈ) ઔર મુર્ગી બતખકે ગલીઝસે નાપાક હો જાતા હૈ. ઈસ લિએ સબ પાની નિકાલના વાજિબ હૈ, (ક્યૂંકે યહ નાપાક હૈ.)

મસ્અલા : કુત્તા, બિલ્લી, ગાય, બકરી પેશાબ કર દે યા ઓર કોઈ નજાસત ગિરે તો સબ પાની નિકાલા જાએ.

મસ્અલા : અગર આદમી યા કુત્તા યા બકરી યા ઈસીકે બરાબર કોઈ ઔર જાનવર ગિરકે મર જાએ તો સારા પાની નિકાલા જાએ ઔર અગર બાહિર મરે, ફિર કૂંવેંમેં ગિરે તબ ભી યહી હુકમ હૈ કે સબ પાની નિકાલા જાએ.

મસ્અલા : અગર કોઈ જાનદાર ચીઝ કૂંવેંમેં મર જાએ ઔર ફુલ જાએ ઔર ફટ જાએ તબ ભી સારા પાની નિકાલા જાએ. ચાહે છોટા જાનવર હો ચાહે બળા હો. અગર ચૂહા યા ગોરય્યા મર કર ફુલ જાએ યા ફટ જાએ તબ ભી સબ પાની નિકાલના ચાહિએ.

મસ્અલા : અગર ચૂહા યા ઈસીકે બરાબર ઔર કોઈ ચીજ ગિર કર મર ગઈ, લેકિન ફૂલી–ફટી નહીં તો બીસ ડોલ નિકાલના વાજિબ હૈ ઔર તીસ ડોલ નિકાલ ડાલે તો બેહતર હૈ, લેકિન પેહલે ચૂહા નિકાલે તબ પાની નિકાલના શુરૂઅ્ કરે, અગર ચૂહા ન નિકાલા તો ઉસ પાની નિકાલનેકા કુછ એ'તિબાર નહીં. ચૂહા (યા વહ ચીઝ જો ગિરી હૈ) નિકાલનેકે બા'દ ફિર ઈતના હી પાની નિકાલના પળેગા.

મસ્અલા : બળી છિપકલી જિસમેં બેહતા હુવા ખૂન હોતા હો ઉસકા ભી યહી હુકમ હૈ કે અગર મર જાએ ઔર ફૂલે–ફટે નહીં તો બીસ ડોલ નિકાલના ચાહિએ ઔર તીસ ડોલ નિકાલના બેહતર હૈ ઔર જિસમેં બેહતા હુવા ખૂન

ન હોતા હો ઉસકે મરનેસે પાની નાપાક નહીં હોતા.

મસ્અલા : અગર કબૂતર યા મુર્ગી યા બિલ્લી યા ઈસીકે બરાબર કોઈ ચીઝ ગિર કર મર જાએ ઔર ફૂલે નહીં તો ચાલીસ ડોલ નિકાલના વાજિબ હૈ ઔર સાઠ ડોલ નિકાલના બેહતર હૈં.

મસ્અલા : જિસ કૂંવેંમેં ડોલ પળા રહેતા હૈ ઉસીકે હિસાબસે નિકાલના ચાહિએ ઔર અગર ઈતની બળી ડોલસે નિકાલા જિસમેં બહુત પાની સમાતા હૈ તો દો ડોલ સમજેં ઔર અગર ચાર ડોલ આતા હૈ તો ચાર ડોલ. ખુલાસા યહ હૈ કે જિતની ડોલ પાની આતા હૈ ઉસીકે હિસાબસે ખીંચા જાએગા.

મસ્અલા : અગર કૂંવેંમેં ઈતના બળા સોત (ઝરણ) હૈ કે સબ પાની નહીં નિકલ સકતા. જૈસે જૈસે પાની નિકાલતે હૈં વૈસે વૈસે ઉસમેંસે ઔર નિકલતા હૈ તો જિતના પાની ઉસમેં ઉસ વક્ત મૌજૂદ હૈ અંદાઝા કરકે ઉસી કદર નિકાલ ડાલેં. (અંદાઝા દો દીનદાર મુસલમાનસે કરાના ચાહિએ યા પાની પેહલે નાપ લેં ઔર એકદમ સો ડોલ ખિંચેં. જિતના પાની ઉસસે કમ હુવા હો ઉસીકે હિસાબસે બાકી પાની નિકાલ ડાલેં) ઔર જહાં યહ સબ મુશ્કિલ હો તીન સો (૩૦૦) ડોલ નિકલવા ડાલેં.

મસ્અલા : અગર કૂંવેંમેં એક–દો મેંગનિયાં ગિર જાવેં

ઔર સાબિત નિકલ આવેં (યા'ની વૈસી હી બંધી હૂઈ) તો કૂંવાં નાપાક નહીં હોતા.

જાનવરોંકે ઝુટેકા બયાન

મસ્અલા : આદમીકા ઝુટા પાક હૈ. બદ્દીન હો (યા ઐસી હાલતમેં હો કે ઉસકો ગુસલકી હાજત હૈ) હર હાલમેં પાક હૈ, ઈસી તરહ ઉન સબકા પસીનહ ભી, અલબત્તહ અગર ઉસકે હાથ યા મૂંહમેં કોઈ નાપાકી લગી હો તો ઉસસે વહ ઝુટા નાપાક હો જાએગા. (મૂંહમેં મસલન કૈ (ઉલ્ટી).

મસ્અલા : કુત્તેકા ઝુટા નાપાક હૈં, અગર કિસી બર્તનમેં મૂંહ ડાલ દે તો તીન મરતબા ધોનેસે પાક હો જાએગા. ચાહે મિટ્ટીકા બર્તન હો ચાહે તાંબે વગય્રહકા, ધોનેસે સબ પાક હો જાતા હૈ, લેકિન બેહતર હૈ કે સાત મરતબા ધોએ, ઔર એક મરતબા મિટ્ટી લગા કર માન્ઝ ભી ડાલે.

મસ્અલા : સુવ્વરકા ઝુટા ભી નાપાક હૈ, ઈસી તરહ શેર, ભેળિયા, બંદર, ગીદર વગય્રહ. જિતને ચીર–ફાળ કર ખાનેવાલે જાનવર હૈ, સબકા ઝુટા નાપાક હૈ.

મસ્અલા : બિલ્લીકા ઝુટા પાક તો હૈ, લેકિન મકરૂહ હૈ, ઔર પાની હોતે વક્ત ઈસસે વુઝૂ ન કરે, અલબત્તા

અગર કોઈ ઔર પાની ન મિલે તો ઉસસે વુઝૂ કરે.

મસ્અલા : દૂધ, સાલન વગયૂરહમેં બિલ્લીને મૂંહ ડાલ દિયા તો અગર અલ્લાહને સબ કુછ દિયા હે તો ઉસે ન ખાવે, ઔર અગર ગરીબ આદમી હો તો ખા લેવે, ઉસમેં કુછ ઔર ગુનાહ નહીં હે, બલ્કે ઐસે શખ્સકે વાસ્તે મકરૂહ ભી નહીં હૈં.

મસ્અલા : બિલ્લીને ચૂહા ખાયા ઔર ફવ્રન આ કર બર્તનમેં મૂંહ ડાલ દિયા તો વહ નાપાક હો જાએગા ઔર જો થોળી દેરકે બા'દ મૂંહ ડાલે કે અપના મૂંહ ઝુબાનસે ચાટ ચૂકી હો તો નાપાક ન હોગા, બલ્કે મકરૂહ હી રહેગા.

મસ્અલા : ખૂલી હૂઈ મુર્ગી જો ઇધર–ઉધર ગંદી–પલીદ ચીઝેં ખાતી–ફિરતી હે ઉસકા ઝુટા મકરૂહ હે ઔર જો મુર્ગી બંદ રેહતી હો ઉસકા ઝુટા મકરૂહ નહીં હે, બલ્કે પાક હે.

મસ્અલા : હલાલ જાનવર જૈસે મેંઢા, બકરી, ભેળ, ગાય, ભેંસ, હિરની વગય્રહ ઔર હલાલ ચિળ્યાં જૈસે મેના, તોતા, ફાખ્તહ, ગોરય્યા ઉન સબકા ઝુટા પાક હે, ઇસી તરહ ઘોળેકા ઝુટા ભી પાક હે.

મસ્અલા : જો ચીઝેં ઘોળેજોં (દરમેં) રહા કરતી હૈં, જૈસે સાંપ, બિછ્છૂ, ચૂહા, છિપકલી વગય્રહ ઉનકા ઝુટા મકરૂહ હે.

મસ્અલા : અગર ચૂહા રોટી કતર કર ખાવે તો બેહતર હે કે ઉસ જગહ જરા સી તોળ ડાલે તબ ખાવે.

* સવાલાત *

(૧) અર્કે બાદિયાન નિહાયત સાફ સફ્ફાફ પાક મવજૂદ હે ઉસસે વુઝૂ કરના જાઈઝ હે યા નહીં ?

(૨) કૂવેંમેં અગર ગિલહરી ગિરી ઔર ઝિન્દહ નિકલ આઈ તો કિતના પાની નિકાલના ચાહિએ ?

(૩) બકરીકી એક–દો મેંગની યા ઊંટકી મેંગની ઈતની હી ગિર પળી ઔર સાબિત નિકલ આઈ તો કિતના પાની નિકાલેંગે ?

(૪) કિસી પનડુબ્બેને કૂંવેંમેં ગોતહ લગા કર કોઈ ચીઝ નિકાલી તો કૂંવા પાક હે યા નહીં ?

તયમ્મુમકા બયાન

મસ્અલા : અગર કોઈ જંગલમેં હે ઔર બિલ્કુલ મઅ્લૂમ નહીં કે પાની કહાં હે, ન વહાં કોઈ ઐસા આદમી હે જિસસે દરયાફ્ત કર સકે તો ઐસે વક્ત તયમ્મુમ કર લે, ઔર અગર કોઈ આદમી મિલ ગયા ઔર ઉસને એક

મિલ શરઈ (જો નવ ફર્લાંગ દસ ગઝ અંગ્રેઝીકે બરાબર હોતા હૈ) કે અંદર હી અંદર પાનીકા પતા બતા દિયા યા ગુમાને ગાલિબ ઉસકે સચ્ચે હોનેકા હૈ, યા આદમી તો નહીં મિલા, લેકિન કુછ કિસી નિશાનીસે ખૂદ ઉસકા જી કેહતા હૈ કે યહાં એક મિલ શરઈકે અંદર કહીં પાની ઝરૂર હૈ તો પાનીકા ઈસ કદર તલાશ કરના કે ઉસકો ઔર ઉસકે સાથિયોંકો કિસી કિસ્મકી તકલીફ ઔર હર્જ ન હો ઝરૂરી હૈ, બે ઢુંઢે તયમ્મુમ કરના દુરુસ્ત નહીં ઔર અગર ખૂબ યકીન હૈ કે પાની એક મીલ શરઈ[1] કે અંદર હૈ તો પાની લાના વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : અગર પાનીકા પતા ચલ ગયા, લેકિન પાની એક મિલ શરઈસે દૂર હૈ તો ઈતની દૂર જાકર પાની લાના વાજિબ નહીં, તયમ્મુમ કર લે. (ચાહે મુસાફિરે શરઈ હો યા ન હો.)

મસ્અલા : પાની તો મિલા, લેકિન ઉસ પર કુદરત નહીં. રેલ પર સવાર હૈ. રસ્સી, ડોલ નહીં. પાની તક જાનેમેં જાન–માલ યા ઈઝ્ઝત–આબરૂકા ખતરા હૈ યા કૈદ હૈ, પાની માંગનેસે નહીં મિલતા તો ઈન સબ સૂરતોંમેં તયમ્મુમ કર લેના જાઈઝ હૈં. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

---

૧. એક મીલ શરઈ ૯ ફર્લાંગ ઔર ૧૦ ગઝ અંગ્રેઝીકે બરાબર હોતા હૈ.

મસ્અલા : અગર બીમારીકી વજહસે પાની નુકસાન કરતા હો કે અગર વુઝૂ યા ગુસલ કરુંગા તો બીમારી બઢ જાએગી યા દેરમેં અચ્છી હોગી તબ ભી તયમ્મુમ દુરુસ્ત હૈ, લેકિન અગર ઠંડા પાની નુકસાન કરતા હૈ ઔર ગરમ પાની નુકસાન ન કરે તો ગરમ પાનીસે વુઝૂ–ગુસલ કરના વાજિબ હૈ. અલબત્ત અગર ઐસી જગહ હૈ કે ગરમ પાની નહીં મિલ સકતા તો તયમ્મુમ કરના દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : અગર કહીં ઈતની સર્દી પળતી હૈ ઔર બર્ફ ગિરતી હૈ કે ગુસલ કરનેસે મરને યા બીમાર પળ જાનેકા ખૌફ હૈ ઔર રઝાઈ, લિહાફ વગય્રહ કોઈ ઐસી ચીઝ ભી નહીં કે ગુસલકે બા'દ ઉસમેં ગર્મ હો જાએ, તો ઐસી મજબૂરીકે વક્ત તયમ્મુમ કર લેના દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : કિસીકે પાસ પાની તો હૈ, લેકિન રાસ્તા ઐસા ખરાબ હૈ કે કહીં ઔર પાની ન મિલેગા, ઈસ લિએ રાહમેં પ્યાસકે મારે તકલીફ ઔર હલાકતકા ખૌફ હૈ તો વુઝૂ ન કરે, તયમ્મુમ કર લેના દુરુસ્ત હૈ. ઈસી તરહ પાની મોલ બિકતા હૈ ઔર પૈસે પાસ નહીં યા પૈસે તો હૈં, લેકિન અપને સફરકે ઈખ્રાજાત, કિરાયા–ભાડા, ખોરાક વગય્રહસે ઝાઈદ નહીં યા વહ ઈતના ગિરાં પાની બેચતા હૈ કે ઈતને દામ કોઈ લગા હી નહીં સકતા તો ઈન સબ સૂરતોંમેં તયમ્મુમ જાઈઝ હૈ. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

તયમ્મુમ કરનેકા તરીકા

તયમ્મુમ કરનેકા તરીકા યહ હૈ કે દોનોં હાથ પાક ઝમીન પર મારે ઔર સારે મૂંહકો મલ લે, ફિર દૂસરી દફા' ઝમીન પર દોનોં હાથ મારે ઔર દોનોં હાથોં પર કહોનિયોં સમેત મલે. ચૂળી, કંગનકે દરમ્યાન અછ્છી તરહ મલે, અગર ઉસકે ગુમાનમેં નાખૂન બરાબર ભી કોઇ જગહ છૂટ જાએગી તો તયમ્મુમ ન હોગા, અંગુઠી–છલ્લે ઉતાર ડાલે કે કોઇ જગહ છૂટ ન જાએ ઔર ઉંગલિયોંમેં ખિલાલ કરે. જબ યહ દોનોં ચીઝેં કર લે તો તયમ્મુમ હો ગયા.

મસ્અલા : મિટ્ટી પર હાથ માર કર હાથ ઝાળ ડાલે કે હાથોં ઔર મુંહ પર ભભૂત ન લગ જાએ.

મસ્અલા : ઝમીનકે સિવા ઓર જો ચીઝ મિટ્ટીકી કિસ્મસે હો ઉસ પર ભી તયમ્મુમ દુરુસ્ત હૈ. જૈસે મિટ્ટી, રેત, ગચ, પથ્થર, ચૂના, હરતાલ, સુર્મહ, ગેરૂ વગય્રહ, ઔર જો ચીઝ મિટ્ટીકી કિસ્મસે ન હો ઉસસે તયમ્મુમ દુરુસ્ત નહીં, જૈસે સોના, ચાંદી, રાંગા, ગેહું, લકળી, કપળા, અનાજ વગય્રહ. હાં, મગર ઉન ચીઝોં પર ગર્દ ઔર મિટ્ટી લગી હો ઉસ વક્ત અલબત્તા ઉન પર તયમ્મુમ દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : જો ચીઝ ન તો આગમેં જલે ઔર ન ગુલે,

વહ ચીઝ મિટ્ટીકી કિસ્મસે હૈ, ઉસ પર તયમ્મુમ દુરુસ્ત હૈ ઔર જો ચીઝ જલ કર રાખ હો જાએ યા ગલ જાએ ઉસ પર તયમ્મુમ દુરુસ્ત નહીં. ઈસી તરહ રાખ પર ભી તયમ્મુમ દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા : અગર પથ્થર પર બિલકુલ ગર્દ ન હો તબ ભી તયમ્મુમ દુરુસ્ત હૈ, અગર પાનીસે ખૂબ ધુલા હુવા હો તબ ભી દુરુસ્ત હૈ, હાથ પર ગર્દકા લગના કુછ ઝરૂરી નહીં, ઈસી તરહ પક્કી ઈંટ પર ભી.

મસ્અલા : અગર ઝમીન પર પેશાબ વગય્રહ કોઈ નજાસત પળ ગઈ ઔર ધૂપસે સુખ ગઈ ઔર બદબૂ ભી જાતી રહી તો વહ ઝમીન પાક હો ગઈ, નમાઝ ઉસ પર દુરુસ્ત હૈ, લેકિન ઉસ પર તયમ્મુમ દુરુસ્ત નહીં, જબ મા'લૂમ હો કે યહ ઝમીન ઐસી હૈ ઔર અગર મા'લૂમ ન હો તો વહમ (શક) ન કરે.

મસ્અલા : જિસ તરહ વુઝૂકી જગહ તયમ્મુમ દુરુસ્ત હૈ, ઈસી તરહ ગુસલકી જગહ ભી મજબૂરીકે વક્ત[1] તયમ્મુમ દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : તયમ્મુમ કરતે વક્ત દિલમેં ઈતના ઈરાદા

૧. ઔર વહ મજબૂરી વહી હૈ જો શુરૂઅ્મેં ઈસી બયાનકે પળ્હ ચૂકે હો.
(નાકિલ ઉફ઼િ-ય અન્હુ)

કરે કે મૈં પાક હોને યા નમાઝ પઢનેકે લિએ તયમ્મુમ કરતા હૂં તો તયમ્મુમ હો જાએગા, વરના ન હોગા ક્યૂંકે તયમ્મુમમેં નિય્યત કરના ઝરૂરી હે (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ) ઔર યહ ઈરાદા કરના કે મૈં વુઝૂકા તયમ્મુમ કરતા હૂં યા ગુસલકા યહ ઝરૂરી નહીં (ઔર દોનોંકા તયમ્મુમ એક હી તરહ કિયા જાતા હે, કોઈ ફર્ક નહીં.)

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : કિસીકો ગુસલકી ભી ઝરૂરત હે ઔર વુઝૂ ભી નહીં હે તો એક હી તયમ્મુમ કર લે, દોનોંકે લિએ અલગ અલગ તયમ્મુમ કરના ઝરૂરી નહીં.

મસ્અલા : કિસીને તયમ્મુમ કરકે નમાઝ પઢ લી ઔર ફિર પાની મિલ ગયા તો નમાઝકા દુહરાના વાજિબ નહીં, વહી નમાઝ તયમ્મુમસે દુરુસ્ત હો ગઈ.

મસ્અલા : અગર પાની એક મીલ[1] શરઈસે દૂર નહીં, લેકિન વક્ત બહુત તંગ હે કે પાની લેનેકો જાએ તો વક્ત જાતા રહેગા, તો ભી તયમ્મુમ દુરુસ્ત નહીં, પાની લાવે ઔર કઝા પઢે.

મસ્અલા : (જબ) પાની હો ઈસ વક્ત કુર્આન મજીદ

૧. શરઈ મીલ ૯ ફર્લાંગ ૧૦ ગઝ, અંગ્રેઝી હોતા હૈ.

છૂનેકે લિએ તયમ્મુમ દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા : અગર આગે ચલકર પાની મિલનેકી ઉમ્મીદ હો તો બેહતર હૈ કે અવ્વલ વક્ત નમાઝ ન પળ્હે, બલ્કે પાનીકા ઈન્તિઝાર કરે, લેકિન ઈતની દેર ન કરે કે વક્ત મકરૂહ હો જાએ ઔર અગર પાનીકા ઈન્તિઝાર ન કિયા, અવ્વલ હી વક્ત નમાઝ પળ્હ લી તબ ભી દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : જિતની ચીઝોંસે વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ ઉનસે તયમ્મુમ ભી ટૂટ જાતા હૈ ઔર પાની મિલ જાનેસે ભી તયમ્મુમ ટૂટ જાતા હૈ. ઈસી તરહ તયમ્મુમ કરકે ઔર આગે ચલા ઔર પાની એક મીલ શરઈસે કમ રહ ગયા હો તબ ભી તયમ્મુમ ટૂટ ગયા.

મસ્અલા : કિસીકા કપળા યા બદન નાપાક હૈ ઔર વુઝૂકી ભી ઝરૂરત હૈ ઔર પાની થોળા હૈ તો બદન ઔર કપળા ધો લે ઔર વુઝૂકે બદલે તયમ્મુમ કર લે.

મસ્અલા : અગર વહ ઉઝર જિસકી વજહસે તયમ્મુમ કિયા ગયા હૈ આદમિયોંકી તરફસે હો. મસલન કોઈ જૈલખાનેમેં હો ઔર ઉસકે મુલાઝિમ ઉસકો પાની ન દેં યા કોઈ શખ્સ કહે કે અગર વુઝૂ કરેગા તો માર ડાલૂંગા તો ઈસ તયમ્મુમસે જો નમાઝ પળ્હી ગઈ હૈ જબ પાની મિલેગા તો જો નમાઝ પળ્હી ગઈ હૈ ઉસકો ફિરસે

દોહરાના પળેગા.

મસ્અલા : ઈસી તરહ અગર પાની ઔર વહ ચીઝેં જિસ પર તયમ્મુમ કિયા જાતા હૈ, નહીં મિલતી, ઔર રેલમેં અકસર ઐસા ઈત્તિફાક હો જાતા હૈ તો બિલા તહારત નમાઝ પઢ્હ લેના જાઈઝ હૈ, મગર ઈસ નમાઝકો ભી ફિરસે પઢ્હના પળેગા.

* સવાલાત *

(૧) તયમ્મુમમેં ક્યા ફર્ઝ હૈ ?

(૨) અલાવહ ઉન ચીઝોંકે જિન ચીઝોંસે વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ, કોઈ ઔર ભી ઐસી ચીઝ હૈ કે ઉસસે તયમ્મુમ ટૂટ જાએ ?

(૩) તયમ્મુમમેં પૂરે સરકા મસહ કરના ચાહિએ યા ચોથાઈકા ? ક્યા પૈરમેં મિટ્ટી ટખનોં સમેત મલે ? સોચ કર બતાઈએ.

(૪) કિતની દૂર પાની હો તો તયમ્મુમ કરના જાઈઝ હૈ ?

નજાસતકે પાક કરનેકા બયાન

મસ્અલા : નજાસતકી દો કિસ્મેં હૈં. એક વહ જિનકી નજાસત ઝિયાદહ સખ્ત હે, થોળી સી લગ જાએ તબ ભી ધોનેકા હુકમ હે, ઉસકો નજાસતે ગલીઝહ કેહતે હૈં. દૂસરી વહ જિસકી નજાસત ઝરા કમ ઔર હલકી હે ઉસકો નજાસતે ખફીફહ કેહતે હૈં.

મસ્અલા : છોટે દૂધ પીતે બચ્ચેકા પેશાબ–પાખાનહ ભી નજાસતે ગલીઝહ હે.

મસ્અલા : હરામ પરિન્દોંકી બીટ ઔર હલાલ જાનવરોં–જૈસે બકરી, ગાય, ભેંસ વગયૂરહ ઔર ઘોળેકા પેશાબ નજાસતે ખફીફહ હે.

મસ્અલા : મુર્ગી, બતખ, મુર્ગાબીકે સિવા ઔર હલાલ પરિન્દોંકી બીટ પાક હે. જૈસે કબૂતર, ગોરય્યા યા'ની ચિળયા, મેના વગયૂરહ ઔર ચિમ્ગાંદરકા પેશાબ ઔર બીટ ભી પાક હે.

મસ્અલા : નજાસતે ગલીઝહમેંસે પતલી ઔર બેહનેવાલી ચીઝ કપળે યા બદનમેં લગ જાએ તો અગર ફેલાવમેં રૂપિયેકે બરાબર યા ઉસસે કમ હો તો માફ હે, ઉસકે ધોએ બગૈર અગર કોઈ નમાઝ પળ્હ લે તો નમાઝ હો જાએગી, લેકિન ન ધોના ઔર ઈસી તરહ નમાઝ

પળ્હતે રહના મકરૂહ ઔર બુરા હૈ ઔર અગર રૂપિયેસે ઝિયાદહ હો તો માફ નહીં. બે ઉસકે ધોએ નમાઝ ન હોગી ઔર અગર નજાસતે ગલીઝહમેંસે ગાળ્હી ચીઝ લગ જાએ જૈસે પાખાનહ ઔર મુર્ગી વગયૂરહકી બીટ તો અગર વજનમેં સાડે ચાર માશા યા ઉસસે કમ હો તો બે ધૂએ હૂએ નમાઝ દુરુસ્ત હૈ ઔર અગર ઉસસે ઝિયાદહ લગ જાએ તો બે ધૂએ હૂએ નમાઝ દુરુસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા : અગર નજાસતે ખફીફહ કપળે યા બદનમેં લગ જાએ તો જિસ હિસ્સેમેં લગી હૈ, અગર ઉસકે ચૌથાઈસે કમ હો તો માફ હૈ, ઔર અગર પૂરા ચૌથાઈ યા ઉસસે ઝિયાદહ હો તો માફ નહીં. યા'ની અગર આસ્તીનમેં લગી હૈ તો આસ્તીનકી ચૌથાઈસે કમ હો. અગર કલીમેં લગી હૈ તો ઉસકી ચૌથાઈસે કમ હો, અગર દુપટ્ટામેં લગી હૈ તો ઉસકી ચૌથાઈસે કમ હો તો માફ હૈ, ઈસી તરહ અગર નજાસતે ખફીફહ હાથમેં ભરી હૈ તો અગર પહૂંચેમેં લગી હૈ તો પહૂંચેકી ચૌથાઈ, અગર બાઝૂમેં લગી હો તો બાઝૂકી ચૌથાઈ, અગર કલાઈમેં લગી હૈ તો કલાઈકી ચૌથાઈસે કમ હો તો માફ હૈ. ઈસી તરહ અગર પાંવમેં લગ જાએ તો ઉસકી ચૌથાઈસે કમ હો તબ મા'ફ હૈ, ગર્ઝ કે જિસ ઉઝ્વમેં લગે ઉસકી ચૌથાઈસે કમ હો ઔર અગર પૂરા ચૌથાઈ હો તો માફ નહીં, ઉસકા ધોના વાજિબ હૈ યા'ની બે ધોએ હૂએ નમાઝ દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા : નજાસતે ગલીઝહ જિસ પાનીમેં પળ જાએ તો વહ ભી નજિસે ગલીઝ હો જાતા હૈ ઔર નજાસતે ખફીફહ પળ જાએ તો વહ પાની નજિસે ખફીફ હો જાતા હૈ, ચાહે કમ પળે યા ઝિયાદહ.

મસ્અલા : મછલીકા ખૂન નાપાક નહીં હૈ, અગર લગ જાએ તો કુછ હર્જ નહીં. ઈસી તરહ મખ્ખી, ખટમલ, મચ્છરકા ખૂન ભી નાપાક નહીં હૈં.

મસ્અલા : અગર પેશાબકે છીંટેં સૂઈકી નોકકે બરાબર પળ જાએં કે દેખનેસે દિખાઈ દે તો ઉસકા કોઈ હર્જ નહીં. ઉસકા ધોના વાજિબ નહીં હૈ.

મસ્અલા : અગર દલદાર નજાસત લગ જાએ જૈસે પાખાનહ, ખૂન તો ઈતના ધોએ કે નજાસત છૂટ જાએ ઔર ધબ્બહ જાતા રહે. ચાહે જે દફઅમેં છૂટે. જબ નજાસત છૂટ જાએગી તો કપળા પાક હો જાએગા ઔર બદનમેં લગ ગઈ હો તો ઉસકા ભી યહી હુકમ હૈ, અલબત્તા અગર પેહલે હી દફઅમેં નજાસત છૂટ ગઈ તો દો મરતબા ઔર ધો લેના બેહતર હૈ ઔર અગર દો મરતબામેં છૂટ ગઈ તો એક મરતબા ઔર ધોએ, ગર્ઝકે તીન મરતબા પૂરી કર લેના બેહતર હૈ.

મસ્અલા : અગર ઐસી નજાસત હૈ કે કઈ મરતબા ધોને ઔર નજાસતકે છૂટ જાને પર ભી બદબૂ નહીં ગઈ, યા કુછ

ધબ્બહ રહ ગયા તબ ભી કપળા પાક હો ગયા. સાબૂન વગય્રહ લગા કર ધબ્બહ છુળાના ઔર બદબૂ દૂર કરના ઝરૂરી નહીં.

મસ્અલા : અગર પેશાબકી મિસ્લ કોઈ નજાસત લગ ગઈ જો દલદાર નહીં હૈ તો તીન મરતબા ધોએ ઔર હર મરતબા નિચોળે ઔર તીસરી મરતબહ અપની તાકત પર ખૂબ ઝોરસે નિચોળે તબ પાક હોગા, અગર ખૂબ ઝોરસે ન નિચોળે તો કપળા પાક ન હોગા.

મસ્અલા : અગર નજાસત ઐસી ચીઝમેં લગી હૈ જિસકો નિચોળ નહીં સકતા, જૈસે તખ્ત, ચટાઈ, ઝેવર, મિટ્ટી યા ચીની વગય્રહકે બર્તન, બોટલ, જૂતહ વગય્રહ તો ઉસકે પાક કરનેકા તરીકા યહ હૈ કે એક મરતબા ધો કર ઠહર જાએ ફિર જબ પાની ટપકના બંદ હો જાએ તબ ફિર ધોએ ઈસી તરહ તીન મરતબહ ધોએ, તો વહ ચીઝ પાક હો જાએગી.

મસ્અલા : પાનીકી તરહ જો ચીઝ પતલી ઔર પાક હો ઉસસે ભી નજાસતકા ધોના દુરુસ્ત હૈ, તો અગર કોઈ ગુલાબ, અર્કે ગાઉ ઝબાન વગય્રહ ઔર સિર્કાસે ધોએ તો ભી ચીઝ પાક હો જાએગી, લેકિન ઘી, તેલ ઔર દૂધ વગય્રહ કિસી ઐસી ચીઝસે ધોના દુરુસ્ત નહીં, જિનમેં ચિકનાઈ હો, વરના વહ ચીઝ નાપાક રહેગી.

મસ્અલા : ઝમીન પર નજાસત પળ ગઈ ફિર ઐસી સૂખ ગઈ કે નજાસતકા બિલકુલ નિશાન જાતા રહા, ન તો નજાસતકા ધબ્બહ, ન બદબૂ આતી હૈ તો ઈસી તરહ સૂખ જાનેસે ઝમીન પાક હો જાતી હૈ, લેકિન ઐસી ઝમીન પર તયમ્મુમ દુરુસ્ત નહીં. અલબત્તા નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત હૈ. જો ઈંટેં યા પથ્થર, ચૂના યા ગારેસે ઝમીનમેં ખૂબ જમા દિએ ગએ હોં કે બે ખોદે ન નિકલ સકેં, ઉનકા ભી યહી હુકમ હૈ કે સૂક જાને ઔર નજાસતકા નિશાન ન રહનેસે પાક હો જાએગી ઔર જો ઈંટેં યા પથ્થર જમાએ નહીં, વૈસે હી બિછા દિએ ગએ હૈં ઉસ પર નજાસત પળ કર સૂખ જાએ તો પાક ન હોગા, ઉસકો ધોના પળેગા.

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : કુત્તેને આટેમેં મૂંહ ડાલ દિયા યા બન્દરને ઝુટા કર દિયા તો અગર આટા ગુંદા હુવા હો તો જહાં મૂંહ ડાલા હૈં ઈતના નિકાલ ડાલે, બાકીકા ખાના દુરુસ્ત હૈ ઔર અગર સૂખા આટા હો તો જહાં જહાં ઉસકે મૂંહકા લુઆબ લગા હો, નિકાલ ડાલે, બાકી સબ પાક હૈં.

મસ્અલા : કુત્તેકા લુઆબ નાપાક હૈ, મગર ખૂદ કુત્તા નાપાક નહીં, સો અગર કુત્તા કિસીકે કપળે યા બદનસે છૂ જાએ તો નાપાક નહીં હોતા. ચાહે કુત્તેકા બદન સૂખા હો યા ગીલા. હાં અગર કુત્તેકે બદન પર કોઈ નજાસત લગી હો તો ઓર બાત હૈ.

ઈસ્તિન્જેકા બયાન

મસ્અલા : જબ સો કરકે ઉઠે તો જબ તક ગટટે તક હાથ ન ધોએ તબ તક હાથ પાનીમેં ન ડાલે, ચાહે હાથ પાક હો ઔર ચાહે નાપાક હો. અગર પાની છોટે બર્તનમેં રખા હો જૈસે લોટા, આબખૂરહ તો ઉસકો બાએં હાથસે ઉઠા કર દાએં હાથ પર ડાલે ઔર તીન મરતબા ધોએ. ફિર બર્તન દાહને હાથમેં લે કર બાયાં હાથ તીન દફા' ધોએ ઔર અગર છોટે બર્તનમેં પાની ન હો, બળે મટકે વગય્રહમેં હો તો કિસી આબખૂરે વગય્રહસે નિકાલ લે, લેકિન ઉંગલિયાં પાનીમેં ન ડૂબને પાએં ઔર અગર આબખૂરહ વગય્રહ કુછ ન હો તો બાએં હાથકી ઉંગલિયોંસે ચિલ્લુ બનાકર પાની નિકાલે ઔર જહાં તક હો સકે પાનીમેં ઉંગલિયાં કમ ડાલે ઔર પાની નિકાલનેસે પેહલે દાહના હાથ ધોએ. જબ વહ હાથ ધૂલ જાએ તો દાહના હાથ જિતના ચાહે ડાલ દે ઔર પાની નિકાલકર બાયાં હાથ ધોએ ઔર યહ તરકીબ હાથ ધોનેકી ઉસ વક્ત હૈ કે હાથ નાપાક ન હો ઔર અગર નાપાક હો તો હરગિઝ મટકેમેં ન ડાલે, બલ્કે કિસી ઔર તરકીબસે પાની નિકાલ લે, પાની નાપાક ન હોને પાએ. મસલન પાક રૂમાલ ડાલકે નિકાલે ઔર જો પાનીકી ધાર રૂમાલસે બહે ઉસસે હાથ પાક કરે યા જિસ તરહ મુમકિન હો.

મસ્અલા : ઢેલેસે ઈસ્તિન્જા કરનેકે બા'દ પાનીસે ઈસ્તિન્જા કરના સુન્નત હૈ, લેકિન અગર નજાસત હથેલીકે ગેહરાઉ યા'ની રૂપિયેસે ઝિયાદહ ફેલ જાએ તો ઈસ વક્ત પાનીસે ધોના વાજિબ હૈં, બે ધોએ હૂએ નમાઝ ન હોગી ઔર અગર નજાસત ફેલી ન હો તો સિર્ફ ઢેલેસે પાક કરકે ભી નમાઝ દુરુસ્ત હૈ, લેકિન સુન્નતકે ખિલાફ હૈ.

મસ્અલા : હડ્ડી ઔર નજાસત જૈસે ગોબર, લીદ[1] વગયૂરહ ઔર કોયલહ (કોલસો), કંકર, શીશા, પક્કી ઈંટ, ખાનેકી ચીઝ, કાગઝ ઔર દાહને હાથસે ઈસ્તિન્જા કરના બુરા ઔર મના' હૈ, લેકિન અગર કોઈ કરે તો બદન પાક હો જાએગા.

મસ્અલા : ખળે ખળે પેશાબ કરના મના' હૈ.

મસ્અલા : પેશાબ યા પાખાના કરતે વક્ત કિબ્લેકી તરફ મૂંહ ઔર પીઠ કરના મના' હૈ.

મસ્અલા : છોટે બચ્ચોંકો કિબ્લેકી તરફ બિઠાકર પેશાબ–પાખાના કરાના ભી મકરૂહ ઔર મના' હૈ.

મસ્અલા : ઈસ્તિન્જેકે બચે હૂએ પાનીસે વુઝૂ કરના

૧. મતલબ યહ હૈ કે જબ ગોબર, લીદ વગયૂરહ બિલકુલ ખુશ્ક હો ગયા હો, તરી જાતી રહી હો, ઉસસે ઈસ્તિન્જા કરનેસે પાક તો હો જાએગા, મગર ઐસા ન કરના ચાહિએ.

દુરુસ્ત હૈ ઔર વુઝૂકે બચે હૂએ પાનીસે ઈસ્તિન્જા ભી દુરુસ્ત હૈ, લેકિન ન કરના બેહતર હૈ.

મસ્અલા : જબ પેશાબ–પાખાનાકો જાએ તો પાખાનાકે દરવાઝેસે બાહિર બિસ્મિલ્લાહ કહે ઔર યહ દુઆ પઢે : "અલ્લાહુમ્મ ઈન્ની અઊઝુ બિ–ક મિનલ્ ખુબુસિ વલ્ ખબાઈસ," ઔર નંગે સર ન જાવે ઔર અગર કિસી અંગૂઠી પર અલ્લાહ ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા નામ હો ઉસે ઉતાર ડાલે ઔર પેહલે બાયાં પૈર રખ્ખે ઔર અંદર ખુદાકા નામ ન લે. અગર છીંક આએ તો સિર્ફ દિલ હી દિલમેં અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કહે, ઝબાનસે કુછ ન કહે ન વહાં કુછ બોલે, ન બાત કરે. જબ પૈર નિકાલે તો દાહના નિકાલે ઔર દરવાઝેસે નિકલ કર યહ દુઆ પઢે : ગુફરાન–ક અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી અઝ્હ–બ અન્નિલ્ અઝા વ–આફાની. ઔર ઈસ્તિન્જેકે બા'દ બાએં હાથકો ઝમીન પર રગળે યા મિટ્ટીસે મલકર ધોએ.

પાકી–નાપાકીકે બા'ઝ મસાઈલ

મસ્અલા : ગલ્લા ગાહને (બાળને)કે વક્ત યા'ની જબ ઉસ પર બૈલોંકો ચલાતે હૈં, અગર બૈલ ગલ્લે પર પેશાબ

કર દેં તો ઝરૂરતકી વજહસે વહ મુઆફ હૈ, યા'ની ગલ્લા ઉસસે નાપાક ન હોગા ઔર અગર ઉસ વક્તકે સિવા દૂસરે વક્તમેં પેશાબ કરેં તો નાપાક હો જાએગા. ઈસ લિએ કે યહાં ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા : કાફિર ખાનેકી ચીઝેં જો બનાતે હૈં ઉસકો ઔર ઈસી તરહ ઉનકે બર્તન ઔર કપળે વગયૂરહકો નાપાક નહીં કહેંગે, જબ તક કે ઉસકા નાપાક હોના કિસી દલીલ યા કરીનહસે મઅ્લૂમ ન હો.

મસ્અલા : રાસ્તોંકા કીચળ ઔર પાની મુઆફ હૈ, બશર્તેકે ઉસમેં નજાસતકા અસર મઅ્લૂમ ન હો.

મસ્અલા : ખાનેકી ચીઝેં અગર સળ જાએં ઔર બદબૂ કરને લગેં તો નાપાક નહીં હોતી, જૈસે ગોશ્ત, હલ્વા વગયૂરહ, મગર નુકસાનકે ખ્યાલસે ઉનકા ખાના દુરુસ્ત નહીં.

*** સવાલાત ***

(૧) નજાસતે ગલીઝહ ઔર ખફીફહકી આમ પેહચાન ક્યા હૈ ? હિરનકા પેશાબ ઔર નીલગાયકા ગોબર ઉન દોનોંમેં કૌન નજાસતે ખફીફહ હૈ ? ઔર કૌન નજાસતે ગલીઝહ હૈ ?

(૨) મુર્ગીકી બીટકા ક્યા હુકમ હૈ ? ઔર કબૂતરકી બીટ

લગ જાએ તો બિલા ધોએ નમાઝ હો જાએગી યા નહીં ?

(૩) ગાયકા પેશાબ કિતના લગ જાએ તો નમાઝ હો જાએગી ઔર ગોબર લગ જાએ તો કિતના માફ હે ? આદમીકા પેશાબ લગ જાએ તો કિતના માફ હે ?

અઝાનકા બયાન

અઝાનકા મસ્નૂન તરીકા[૧] યહ હૈ કે અઝાન દોનોં હદસોંસે પાક હો કર કિસી ઊંચે મકામ પર મસ્જિદસે અલાહિદા કિબ્લારુખ ખળા હો ઔર અપને દોનોં કાનોંકે સૂરાખોંકો કલ્મેકી ઉંગલીસે બન્દ કરકે અપની તાકતકે મુવાફિક બુલંદ આવાઝસે ન ઈસ કદર કે જિસસે તકલીફ હો ઈન કલિમાતકો કહે, "અલ્લાહુ અકબર" છે મર્તબા ફિર અશ્હદુ અલ્લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહ દો મર્તબા, ફિર અશ્હદુ અન્ન મુહમ્મદર્રસૂલુલ્લાહ દો મર્તબા, ફિર હય્ય અલસ્સલાહ દો મર્તબા, ફિર હય્ય અલલ્ ફલાહ દો મર્તબા, લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહ એક મર્તબા ઔર હય્ય અલસ્સલાહ કેહતે વક્ત અપને મુંહકો દાહની તરફ ફેર

૧. યા'ની સુન્નતકે મુવાફિક. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

લિયા કરે, ઈસ તરહ કે સીના ઔર કદમ કિબ્લેસે ન ફિરને પાઍં ઔર હય્ય અલલ્ ફલાહ કેહતે વક્ત બાઈ તરફ મુંહ ફેર લિયા કરે ઈસ તરહ કે સીના ઔર કદમ કિબ્લેસે ન ફિરને પાઍં ઔર ફજરકી અઝાનમેં હય્ય અલલ્ ફલાહકે બા'દ અસ્સલાતુ ખયૂરુમ્મિનન્નવૂમિ દો મર્તબા કહે, પસ કુલ અલ્ફાઝ અઝાનકે પંદરહ હૂએ ઔર ફજરકી અઝાનમેં સત્રહ્ ઔર અઝાનકે અલ્ફાઝકો ગાનેકે તૌર પર અદા ન કરે ઔર ન ઈસ તરહકે કુછ પસ્ત આવાઝસે ઔર કુછ બુલંદ આવાઝસે ઔર દો મર્તબહ અલ્લાહુ અકબર કેહ કર ઈસ કદર સુકૂત કરે કે સુનનેવાલે ઉસકા જવાબ દે સકે ઔર અલ્લાહુ અકબરકે સિવા દૂસરે અલ્ફાઝમેં ભી હર લફઝકે બા'દ ઈસી તરહ સુકૂત કરકે દૂસરે અલ્ફાઝ કહે.

મસ્અલા : ઈકામતકા તરીકા ભી યહી હે, ફર્ક સિર્ફ ઈસ કદર હે કે અઝાન મસ્જિદસે બાહર કહી જાતી હૈં યા'ની બેહતર હે ઔર ઈકામત મસ્જિદકે અંદર ઔર અઝાન બલંદ આવાઝસે કહી જાતી હે ઔર ઈકામત પસ્ત આવાઝસે ઔર અઝાન ઠેહર ઠેહર કર કહી જાતી હે ઔર ઈકામત ઝરા જલ્દ ઔર ઈકામતમેં "અસ્સલાતુ ખયૂરુમ્મિનન્નવૂમિ" નહીં, બલ્કે બ–જાએ ઉસકે પાંચોં વક્તમેં "કદ્ કામતિસ્સલાહ" દો મર્તબા ઔર ઈકામત કેહતે વક્ત કાનોંકે સુરાખકા બંદ કરના નહીં. ઈસ લિએ કે કાનકે સુરાખ આવાઝ બલંદ હોનેકે લિએ બંદ કિએ જાતે

હૈં ઔર યહાં મક્સૂદ નહીં ઔર ઈકામતમેં હય્ય અલસ્સલાહ, હય્ય અલલ્ ફલાહ કેહતે વક્ત દાહની–બાઈ જાનિબ મુંહકા ફિરના ભી નહીં હૈ.

મસ્અલા : ફર્ઝે ઐન[1] નમાઝોંકે સિવા ઔર કિસી નમાઝકે લિએ અઝાનો–ઈકામત મસ્નૂન નહીં. ખ્વાહ ફર્ઝે કિફાયહ હો. જૈસે જનાઝેકી નમાઝ યા વાજિબ હો જૈસે વિત્ર ઔર ઈદૈન, યા નફલ હો જૈસે ઔર નમાઝેં.

મસ્અલા : જો શખ્સ અઝાન સુને, મર્દ હો યા ઔરત (પાક હો યા નાપાક, તાહિર હો યા જુનૂબી) ઉસ પર અઝાનકા જવાબ દેના મુસ્તહબ હૈ ઔર બા'ઝને વાજિબ

---

૧. ફર્ઝકી દો કિસ્મેં હૈં. એક ફર્ઝે ઐન દૂસરે ફર્ઝે કિફાયહ. ફર્ઝે ઐન ઉસકો કેહતે હૈં જો હર શખ્સ પર ફર્ઝ હો, દૂસરેકે અદા કરનેસે ઉસકે સરસે ન ઉતરેગા, જૈસે નમાઝસે પન્જગાનહ ઔર ફર્ઝે કિફાયહ ઉસકો કેહતે હૈ કે અગર સબ ન અદા કરેં, કુછ લોગ અદા કરેં તો સબકે સરસે ઉતર જાએગા ઔર અગર કોઈ અદા ન કરે તો સબ ગુનેહગાર હોંગે. જૈસે નમાઝે જનાઝહ. ઈસકો ખૂબ યાદ કર લો. ઔર સુન્નતે મુઅક્કદહ ઐસી સુન્નતકો કેહતે હૈં જિસકી હદીસમેં બહુત તાકીદ આઈ હો. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ઔર આપકે સહાબા (રદિ.)ને હમેશા અદા કિયા હો ઔર બગૈર ઉઝરકે કભી તર્ક ન ફરમાયા હો, ઈસકો બિલા ઉઝર તર્ક કરનેવાલા ઔર ઐસી આદત બનાનેવાલા ફાસિક, ગુનેહગાર ઔર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી શફાઅતસે મહરૂમ હૈ, ઔર સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદહ ઉસકો કેહતે હૈં જો ઈસ દર્જહકી ન હો યા'ની બિલા ઉઝર ભી તર્ક કર દે તો હર્જ નહીં, લેકિન સવાબસે મહરૂમ રહેગા. ઈસકી ભી દો કિસ્મેં હૂઈ.

(અહકર : નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

ભી કહા હૈ, મગર મુ'અતમદ ઔર ઝાહિર મઝહબ ઈસ્તિહબાબ હી કા હૈ ઔર મુત્તફક અલૈહ વ મુફતાબિહી મસ્અલા યહ હૈ કે બિલ અક્દામ જવાબ દેના યા'ની અઝાન સુન કર ફવ્રન નમાઝકો જાના વાજિબ હૈ, (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ) યા'ની જો લફ્ઝ મુઅઝ્ઝિનકી ઝુબાનસે સુને, વહી કહે : 'હય્ય અલસ્સલાહ વ હય્ય અલલ્ ફલાહ'કે જવાબમેં લા હવ્લ વલા કુવ્વ–ત ઈલ્લા બિલ્લાહ કહે, અસ્સલાતુ ખય્રુમ્ મિનન્નૌમકે જવાબમેં સદક્ત–વ– બરર્–ત કહે ઔર અઝાનકે બા'દ દુરૂદ શરીફ પઢ્હ કર યહ દુઆ પઢ્હે : અલ્લાહુમ્મ રબ્બ હાઝિહિદ્અ્વતિત્તામ્મતિ વસ્સલાતિલ્ કાઈમતિ આતિ મુહમ્મદનિલ્ વસીલ–ત વલ્ ફઝીલ–ત વબ્અષ્હુ મકામમ્ મહ્મૂદનિલ્લઝી વઅત્તહૂ ઈન્નક લા તુખ્લિફુલ્ મીઆદ્.

જુમ્અહકી પહેલી અઝાન સુન કર તમામ કામોંકો છોળ કર જુમ્અહકી નમાઝકે લિએ જામિઅ મસ્જિદ જાના વાજિબ હૈ. ખરીદો–ફરોખ્ત યા ઓર કિસી કામમેં મશગૂલ હોના હરામ હૈ.

નમાઝકા બયાન

અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક નમાઝકા બહુત બળા

રુત્બહ હૈ. કોઈ ઈબાદત અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક નમાઝસે ઝિયાદહ પ્યારી નહીં હૈં. અલ્લાહ તઆલાને અપને બંદોં પર પાંચ વક્તકી નમાઝેં ફર્ઝ કર દી હૈં, ઉન્કે પળ્હનેકા બળા સવાબ હૈ ઔર ઉન્કે છોળ દેનેસે બળા ગુનાહ હોતા હૈ. હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે જો કોઈ અછ્છી તરહસે વુઝૂ કિયા કરે ઔર ખૂબ દિલ લગાકર અછ્છી તરહ નમાઝ પળ્હે કિયામતકે દિન અલ્લાહ તઆલા ઉસકે છોટે—બળે ગુનાહ સબ બખ્શ દેગા ઔર જન્નત દેગા ઔર આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા હૈ કે નમાઝ દીનકા સુતૂન હૈ, સો જિસને નમાઝકો અછ્છી તરહ પળ્હા ઉસને દીનકો ઠીક રખ્ખા ઔર જિસને ઈસ સુતૂનકો ગિરા દિયા (યા'ની નમાઝ ન પળ્હી) ઉસને દીનકો બરબાદ કર દિયા. ઔર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા હૈ કે કિયામતમેં સબસે પેહલે નમાઝ હી કી પૂછ હોગી ઔર નમાઝીયોંકે હાથ ઔર પાંવ ઔર મુંહ કિયામતમેં આફતાબકી તરહ ચમકતે હોંગે ઔર બેનમાઝી ઈસ દૌલતસે મહરૂમ રહેંગે ઔર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા હૈ કે નમાઝીયોંકા હશ્ર કિયામતકે દિન નબીઓં ઔર શહીદોં ઔર વલીઓંકે સાથ હોગા ઔર બેનમાઝીઓંકા હશ્ર ફિરઔન, હામાન ઔર કારૂન ઔર બળે બળે કાફિરોંકે સાથ હોગા. ઈસ લિએ નમાઝ પળ્હના બહુત ઝરૂરી હૈ ઔર ન પળ્હનેસે દીન ઔર દુન્યા દોનોંકા બહુત નુકસાન

હોતા હૈ. ઈસસે બળ્હકર ઔર ક્યા હોગા કે બેનમાઝીઓંકા હશ્ર કાફિરોંકે સાથ કિયા ગયા હૈ. બેનમાઝી કાફિરોંકે બરાબર સમઝા ગયા. ખુદાકી પનાહ ! નમાઝ ન પળ્હના કિતની બુરી બાત હૈ. અલબત્તા મજનૂ (પાગલ), નાબાલિગ લળકી ઔર લળકા ઈન પર નમાઝ વાજિબ (ફર્ઝ) નહીં, બાકી સબ મુસલમાનોં પર ફર્ઝ હૈ, લેકિન ઔલાદ જબ સાત સાલકી હો જાએ તો માં–બાપકો હુકમ હૈ કે ઉનસે નમાઝ પળ્હાએં ઔર જબ દસ સાલકી હો જાએ તો માર કર પળ્હાએં ઔર નમાઝકા છોળના કભી કિસી વક્ત દુરુસ્ત નહીં હૈ. જિસ તરહ હો સકે નમાઝ ઝરૂર પળ્હે. અલબત્તા અગર નમાઝ પળ્હના ભૂલ ગયા યા બિલકુલ યાદ હી ન રહા. જબ વક્ત જાતા રહા તબ યાદ આયા કે નમાઝ નહીં પળ્હી યા ઐસા ગાફિલ સો ગયા કે આંખ ન ખુલી ઔર નમાઝ કઝા હો ગઈ તો ઐસે વક્ત ગુનાહ ન હોગા, લેકિન જબ યાદ આએ ઔર આંખ ખુલે તો વુઝૂ કરકે ફવ્રન કઝા પળ્હ લેના ફર્ઝ હૈ. અલબત્તા અગર યહ વક્ત મકરૂહ હો તો ઝરા ઠેહર જાએ તાકે મકરૂહ વક્ત નિકલ જાએ.

મસ્અલા : પિછલી રાતકો સુબ્હ હોતે વક્ત પૂરબકી તરફ યા'ની જિધરસે સૂરજ નિકલતા હૈ આસ્માનકી લમ્બાન પર કુછ સફેદી દિખાઈ દેતી હૈ ફિર કુછ દેરમેં આસ્માનકે કિનારે પર ચૌળાનમેં સફેદી મઅ્લૂમ હોતી હૈ

ઔર આનન ફાનન વહ બળ્હતી જાતી હૈ ઔર કુછ દેરમેં બિલકુલ ઉજાલા હો જાતા હૈ તો જબસે યહ ચોળી સફેદી દિખાઇ દે તબસે ફજરકી નમાઝકા વક્‌ત શુરૂઅ્ હો જાતા હૈ ઔર આફતાબ નિકલને તક બાકી રહતા હૈ. જબ આફતાબકા ઝરા સા કિનારા નિકલ આયા તો ફજરકા વક્‌ત જાતા રહેતા હૈ (લેકિન મર્દોંકે લિએ હુકમ હૈ કે જબ ઉજાલા હો જાએ તબ નમાઝ પળ્હેં ઔર ઔરતોંકો તળકે (સુબ્હ–સવેરે) નમાઝ પળ્હ લેના બેહતર હૈ.)

મસ્અલા : દોપહર ઢલ જાનેસે ઝોહરકા વક્‌ત શુરૂઅ્ હો જાતા હૈ ઔર દોપહર ઢલનેકી નિશાની યહ હૈ કે સૂરજ નિકલ કર જિતના ઊંચા હોતા જાતા હૈ હર ચીઝકા સાયા ઘટતા જાતા હૈ, પસ જબ સાયા ઘટના મૌકૂફ હો જાએ ઉસ વક્‌ત ઠીક દોપહરકા વક્‌ત હોતા હૈ. ફિર જબ સાયા બળ્હના શુરૂઅ્ હો જાએ તો સમઝો કે દિન ઢલ ગયા, બસ ઉસી વક્‌તસે ઝોહરકા વક્‌ત શુરૂઅ્ હો જાતા હૈ ઔર જિતના સાયા ઠીક દોપહરકો હોતા હૈ ઉસકો છોળ કર જબ તક હર ચીઝકા સાયા દૂગના (ડબલ) ન હો જાએ ઉસ વક્‌ત તક ઝોહરકા વક્‌ત રહતા હૈ. મસલન્ એક હાથ લકડીકા સાયા ઠીક દોપહરકો ચાર ઉંગલી રહા તો જબ તક દો હાથ ચાર ઉંગલી ન હો જાએ તબ તક ઝોહરકા વક્‌ત રહતા હૈ ઔર ચાર ઉંગલી ઔર દો હાથ હો ગયા તો અસરકા વક્‌ત આ ગયા ઔર અસરકા વક્‌ત સૂરજ ડૂબને તક બાકી રહતા હૈ,

લેકિન જબ સૂરજકા રંગ બદલ જાએ ઔર ધૂપ ઝર્દ (પીલી) પળ જાએ, ઉસ વક્‌ત અસરકી નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હૈ, અગર કિસી વજહસે ઈત્ની દેર હો ગઈ તો ખૈર પળ્હ લે, કઝા ન કરે, લેકિન ફિર કભી ઈત્ની દેર ન કરે ઔર ઈસ વક્‌ત અસરકે સિવા ઔર કોઈ નમાઝ ઐસે વક્‌ત પળ્હના દુરુસ્ત નહીં. ન કઝા, ન નફલ, કુછ ભી ન પળ્હે.

મસ્અલા : જબ સૂરજ ડૂબ ગયા તો મગરિબકા વક્‌ત હો ગયા. ફિર જબ તક પશ્ચિમકી તરફ આસ્માનકે કિનારે સુર્ખી બાકી રહતી હૈ, તબ તક મગરિબકા વક્‌ત બાકી રહતા હૈ, લેકિન મગરિબકી નમાઝમેં ઈત્ની દેર ન કરે કે તારે ખૂબ છટક જાએં, ઈત્ની દેર કરના મકરૂહ હૈ. ફિર જબ વહ સુર્ખી જાતી રહે તો ઈશાકા વક્‌ત શુરૂઅ્ હો જાતા હૈ ઔર સુબ્હ હોને તક બાકી રહતા હૈ,[1] લેકિન આધી રાતકે બા'દ ઈશાકા વક્‌ત મકરૂહ હો જાતા હૈ ઔર સવાબ કમ મિલતા હૈ. ઈસ લિએ ઈત્ની દેર કરકે નમાઝ ન પળ્હે ઔર બેહતર યહ હૈ કે તિહાઈ રાત જાનેસે પહેલે હી પળ્હ લે.

મસ્અલા : જો કોઈ તહજ્જુદકી નમાઝ પિછલી રાતકો

---

૧. ઔર સુબ્હકી પહચાન વહી હૈ જો નમાઝે ફજરકી અલામતમેં અભી પળ્હ ચૂકે હો. જબ પૂરબકી તરફ આસ્માનકી ચૌળાનમેં સફેદી દિખાઈ દે બસ, અબ ન ઈશાકા વક્‌ત રહા, ન તહજ્જુદકા, ન સહરી ખાનેકા.

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

ઉઠ કર પળ્હા કરતા હો અગર પક્કા ભરોસા હો કે આંખ ઝરૂર ખુલેગી તો ઉસકો વિત્રકી નમાઝ તહજ્જુદકે બા'દ પળ્હના બેહતર હૈ, લેકિન અગર આંખ ખુલનેકા એ'તિબાર ન હો ઔર સો જાનેકા ડર હો તો ઈશાકે બા'દ સોનેસે પેહલે હી પળ્હ લેના ચાહિએ.[1]

મસ્અલા : સૂરજ નિકલતે વક્ત ઔર ઠીક દો–પહરકો ઔર સૂરજ ડૂબતે વક્ત કોઈ નમાઝ સહીહ નહી. અલબત્તા અસરકી નમાઝ અગર અભી ન પળ્હી હો તો સૂરજ ડૂબતે વક્ત ભી પળ્હ લે ઔર ઈન તીનોં વક્ત સિજ્દએ તિલાવત[2] ભી મકરૂહ ઔર મના' હૈ.

---

૧. રમઝાન શરીફમેં વિત્રકી નમાઝ ઈશાકે ફર્ઝકે બા'દ જમાઅતકે સાથ પળ્હ લેના ચાહિએ, ચાહે અખિર શબમેં આંખ ખુલનેકા યકીન હો, ચાહે ન હો. ક્યૂંકે જમાઅતકી ઝિયાદહ ફઝીલત હૈ ઔર જિસ દિન થકા–બીમાર હો ઉસ રોઝ ભી બેહતર યહી હૈ કે વિત્ર ઔર તહજ્જુદકી નમાઝ ઈશાકે બા'દ હી પળ્હ લે, મુમકિન હૈ કે સો જાએ ઔર વિત્રકી નમાઝ રહ જાએ તો વાજિબકે છોળનેકા ગુનાહ હોગા ઔર તહજ્જુદ ઔર મા'મૂલાતકા હુકમ યહ હૈ કે અગર સફર વ બીમારીકી વજહસે તર્ક હો જાએ તો યહી સવાબ નિય્યતકી વજહસે મિલતા હૈ ઔર બિલા ઉઝર તર્ક કરનેસે બળી બેબરકતી હોતી હૈ. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

૨. તિલાવત કુર્આન મજીદ પળ્હનેકો કેહતે હૈં. ઉસમેં બા'ઝ આયતેં ઐસી હૈં કે પળ્હને યા સુનનેસે એક સિજદહ કરના પળતા હૈ. ઉસી વક્ત સિજદહ કર લે યા બા'દમેં કરે. અગર સિજદહ ન કરેગા તો ગુનેહગાર હોગા, વહી (સિજદહ) ઈસ જગા મુરાદ હૈ.

(અહકર : નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : ફજરકી નમાઝ પળ્હ લેનેકે બા'દ જબ તક સૂરજ નિકલકે ઊંચા ન હો જાએ, નફલ નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે. અલબત્તા સૂરજ નિકલનેસે પેહલે કઝા નમાઝ પળ્હના ઔર સિજ્દએ તિલાવત ભી દુરુસ્ત હે ઔર જબ સૂરજ નિકલ આયા તો જબ તક ઝરા રોશની ન આ જાએ કઝા નમાઝ ભી દુરુસ્ત નહીં, ઐસે હી અસરકી નમાઝ પળ્હના જાઈઝ નહીં. અલબત્તા કઝા ઔર સિજ્દએ તિલાવત દુરુસ્ત હે.

મસ્અલા : અગર ફજરકી નમાઝ પળ્હનેમેં સૂરજ નિકલ આયા તો નમાઝ નહીં હૂઈ.[1] સૂરજમેં રોશની આ જાનેકે બા'દ કઝા પળ્હે ઔર અસરકી નમાઝ પળ્હનેમેં

---

૧. ક્યૂંકે ઈસમેં મુશાબહત હે સૂરજકે પૂજારિયોંકી. દિલકે ઈત્મિનાનકે લિએ ઈસ જગહ સબબ લિખ દિયા ગયા હે, લેકિન હર મસ્અલહમેં સબબ મા'લૂમ કરનેકી કોશિશ મત કરો. હાં, તાલિબે ઇલ્મ હોનેકી હેસિયતસે માલૂ'માત બળ્હાનેકી ખાતિર ઔર દિલકે ઈત્મિનાનકી ગર્ઝસે હર્જ નહીં, લેકિન ઈસ પર અમલ કરને ઔર સચ્ચે દિલસે માનનેકા દારોમદાર ન હો કે યહ ઈત્તિહાદકા ફાટક ઔર દીનો-ઈમાનકે હકમેં ગેહરી ખન્દક હે. અલ્લાહ પનાહમેં રખ્ખેં. ઔર જો લોગ તાલિબે ઇલ્મ નહીં હૈં ઉન્કો ઈતની ભી ખોદ-કુરેદ કરનેકી હરગિઝ ઈજાઝત નહીં હે. ક્યૂંકે ઈસકા મન્શા તકબ્બુર ઔર અલ્લાહ તઆલાસે તઅલ્લુકકા ઝઈફ હોના હે. હાં, કાવિશકે બગૈર સબબ ભી મા'લૂમ હો જાએ તો સુબ્હાનલ્લાહ, વર્નહ મુસલમાનોંકી શાન તો યહ હે :

ઝુબાં તાઝહ કરદન બ-ઈકરારે તૂ + તન અંગેખતન ઈલ્લત અઝકારે તૂ. ઔર ઐસે હી લોગોંકી તા'રીફ ભી કી ગઈ હે. વર્રાસિખૂન ફિલ્ ઈલ્મિ યકૂલૂ-ન આમન્ના બિહી કુલ્લુમ્ મિન્ ઈન્દિ રબ્બિના. (નાકિલ)

સૂરજ ડૂબ ગયા તો નમાઝ હો ગઈ, કઝા ન પઢ્હે.

મસ્અલા : ઈશાકી નમાઝ પઢ્હનેસે પેહલે સો રેહના મકરૂહ હે. નમાઝ પઢ્હ કર સો જાના ચાહિએ, લેકિન કોઈ મર્ઝસે યા સફરસે બહુત થકા—બીમાર હો ઔર કિસીસે કેહ દે કે મુઝકો નમાઝકે વક્ત જગા દેના તો સો રેહના દુરુસ્ત હે.

મસ્અલા : ફજરકે વક્ત સૂરજ નિકલનેકે ખ્યાલસે ફર્ઝ પેહલે પઢ્હ લિયા (યા જમાઅત ચલે જાનેકે ખ્યાલસે જમાઅતમેં શરીક હો ગયા (નાકિલ) તો અબ જબ તક સૂરજ ઊંચા ઔર રોશન ન હો જાએ તબ તક સુન્નત ન પઢ્હે ઔર ઝરા રોશની આ જાએ તબ સુન્નત વગય્રહ જો નમાઝ ચાહે પઢ્હે.

મસ્અલા : જબ સુબ્હ હો જાએ ઔર ફજરકા વક્ત આ જાએ તો દો રકા'ત સુન્નત ઔર દો રકા'ત ફર્ઝકે સિવા ઓર કોઈ નફલ નમાઝ પઢ્હના દુરુસ્ત નહીં, યા'ની મકરૂહ હે, અલબત્તા કઝા નમાઝેં ઔર સિજ્દએ તિલાવત દુરુસ્ત હે.

* સવાલાત *

(૧) કિન લોગોં પર નમાઝ ફર્ઝ હે ?

(૨) નવ ઔર ગ્યારહ સાલકા બચ્ચા હો ઉસકે લિએ

નમાઝકે બારેમેં માં–બાપકો ક્યા હુકમ હે ?

(૩) હદીસ શરીફમેં નમાઝીઓંકે હકમેં ક્યા ખુશખબરી હે ઔર બેનમાઝીઓંકે હકમેં ક્યા હુકમ હે ?

(૪) જો રાતો–દિન બિલફર્ઝ તસ્બીહ હી લિએ રહે, લેકિન હોશોહવાસ કાઈમ રેહનેકે બાવુજૂદ નમાઝ ન પઢ્હે ઉસકો તુમ ક્યા સમજતે હો ઔર જો લોગ ઐસોંકો અલ્લાહકા વલી સમજતે હોં ઉનકી નિસ્બત તુમ્હારા ક્યા ખ્યાલ હે ?

(૫) ફજરકી નમાઝ ઔર અસરકી નમાઝકા વક્ત બતાઓ ઔર ઈન દોનોં નમાઝોંકે બા'દ કૌનસી નમાઝ પઢ્હના દુરુસ્ત હે ઔર કૌનસી નમાઝ મકરૂહ ?

(૬) જિસ વક્ત કોઈ નમાઝ પઢ્હના જાઈઝ નહીં ઉન વક્તોંકો બતાઓ.

(૭) કિન લોગોં પર નમાઝ ફર્ઝ નહીં હે ?

નમાઝકી શર્તોંકા બયાન

મસ્અલા : નમાઝ શુરૂઅ્ કરનેસે પેહલે યહ ચીઝેં વાજિબ હૈં.[1]

1. યહાં વાજિબકે મઅ્ના ઝરૂરી યા'ની ફર્ઝકે હૈં. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

(૧) અગર વુઝૂ ન હો તો વુઝૂ કરે, ગુસલકી ઝરૂરત હો તો ગુસલ કરે.

(૨) બદન પર યા કપળે પર કોઇ નજાસત લગી હો તો ઉસકો પાક કરે.

(૩) જિસ જગહ નમાઝ પળ્હે વહ ભી પાક હો.

(૪) મર્દ નાફસે લે કર ઘુંટનોં તક ઔર ઔરતેં સિર્ફ મુંહ ઔર દોનોં હથેલી ઔર દોનોં પૈરકે સિવા સરસે પૈર તક સારા બદન ખૂબ ઢાંક લે.

(૫) કિબ્લહકી તરફ મુંહ કરે.[1]

(૬) જિસ નમાઝકો પળ્હના ચાહતે હૈં ઉસકી નિય્યત યા'ની દિલસે ઈરાદહ કરે.

(૭) વક્ત આનેકે બા'દ નમાઝ પળ્હેં (યહી અરકાને નમાઝ કેહલાતે હૈં.) યહ કુલ સાત હૈં ઔર છે (૬) ફરાઈઝ હૈં. જિનકો આગે અભી પળ્હોગે. ગર્ઝ કુલ નમાઝમેં તેરહ (૧૩) ફર્ઝ હૈં : સાત (૭) નમાઝ શુરૂઅ્ કરનેસે

૧. કિબ્લહ, કા'બા શરીફ, બયતુલ્લાહ શરીફ સબ એક હી હૈ, મક્કહ શરીફ મુલ્કે અરબમેં એક શહર હૈ, ઉસ શહરમેં હમારે હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ પૈદા હૂએ, યહીંસે ઈસ્લામ શુરૂઅ્ હુવા, યહીં હજ કરનેકે લિએ મુસલમાન જાતે હૈં. ગર્ઝ કે હમ મુસલમાનોંકો ઈસસે બળા તઅલ્લુક હૈ, યહ હમારે હિન્દુસ્તાનકે પચ્છમકી તરફ હૈ.

(નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

પેહલે ઓર છે (૬) નમાઝકે અંદર. (નાકિલ ઉફ઼િ–ય અન્હૂ) યહ સબ ચીઝેં નમાઝકે લિએ શર્ત હૈં. ઉસમેંસે એક ચીઝ ભી છૂટ જાએગી તો નમાઝ ન હોગી. ચાહે ભૂલસે હો યા ચાહે જાનબૂઝ કર હો.

(નાકિલ ઉફ઼િ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : બારીક તન્ઝેબ યા બિક જાલી વગયૂરહકા બહુત બારીક દુપટ્ટા ઓળ્હ કર નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત નહીં. (ક્યૂંકે ઓરતકા સર ઢાંકના ફર્ઝ હે ઓર યહ અછ્છી તરહ ઢકા નહીં. (નાકિલ ઉફ઼િ–ય અન્હૂ) ઈસી તરહ મર્દ અગર કોઈ લુંગી વગયૂરહ એસી બારીક પહનકર નમાઝ પળ્હે જિસસે ઉસકા બદન ઝલકે ઓર કોઈ લમ્બા કુર્તા યા અંગરખા ભી ન પેહને જિસસે ઈતના જિસ્મ જિતના ઢાંકના મર્દકો ફર્ઝ હે, છુપ સકે તો ઉસકી નમાઝ ભી ન હોગી. (નાકિલ)

મસ્અલા : અગર નમાઝ પળ્હતે વક્ત ઓરતકી ચોથાઈ યા ચોથાઈ રાન યા ચોથાઈ હાથ યા ચોથાઈ પેટ વગયૂરહ (ગર્ઝ જિતના જિસ્મકા ઢાંકના ઓરત પર ફર્ઝ હે) ઓરતકી ચોથાઈ જગહ ખુલ જાએ ઓર ઈતની દેર ખુલી રહે કે તીન મરતબહ 'સુબ્હાનલ્લાહ' કેહ સકે તો ઓરતકી નમાઝ જાતી રહી, ફિરસે પળ્હે ઓર અગર ઈતની દેર નહીં લગી, બલ્કે ખુલતે હી ઢાંપ લિયા તો નમાઝ હો ગઈ.

(યહ સિર્ફ ઔરતોંકા હુકમ હૈ) ઔર મર્દોંકો સિર્ફ નાફકે નીચેસે લેકર ઘુંટને તક ઢાંપના ફર્ઝ હૈ, ઈસકે સિવા ઔર બદન ખુલા હો તો નમાઝ હો જાએગી, લેકિન બિલા ઝરૂરત ઐસા કરના મકરૂહ હૈ. (નાકિલ ઉફ્રિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : ઝુબાનસે નિય્યત કરના ઝરૂરી નહીં હૈં, બલ્કે જબ દિલમેં ઈતના સોચ લે કે મૈં આજકે ઝોહરકી ફર્ઝ નમાઝ પળ્હતા હૂં ઔર અગર સુન્નત પળ્હતા હો તો યહ સોચ લે કે મૈં ઝોહરકી સુન્નત પળ્હતા હૂં. બસ ઈતના ખ્યાલ કરકે અલ્લાહુ અકબર કેહ કર નિય્યત બાંધ લે તો નમાઝ હો જાએગી, જો લમ્બી–ચૌળી નિય્યત લોગોંમેં મશહૂર હૈ, ઉસકા કેહના ઝરૂરી નહીં.

મસ્અલા : અગર ઝુબાનસે નિય્યત કેહના ચાહે તો ઈતના કેહ લેના કાફી હૈ કે નિય્યત કરતા હૂં મૈં આજકે ઝોહરકે ફર્ઝકી, અલ્લાહુ અકબર, ઔર ચાર રકા'ત નમાઝ વક્તે ઝોહર, મૂંહ મેરા કા'બા શરીફકી ઓર યહ સબ કેહના ઝરૂરી નહીં. ચાહે કહે, ચાહે ન કહે.

મસ્અલા : અગર દિલમેં તો યહી ખ્યાલ હૈ કે ઝોહરકી નમાઝ પળ્હતા હૂં, લેકિન ઝોહરકી જગહ અસરકા વક્ત નિકલ ગયા તો ભી નમાઝ હો જાએગી.

મસ્અલા : અગર ભૂલેસે ઝુબાનસે ચાર રકા'ત યા તીન રકા'ત નિકલ જાએ તો નમાઝ હો જાએગી.

મસ્અલા : અગર કઈ નમાઝેં કઝા હો ગઈ હૈં ઔર કઝા પઢનેકા ઈરાદા કિયા તો વક્ત મુકર્રર કરકે નિય્યત કરે યા'ની યહ નિય્યત કરે કે મૈં ફજરકી ફર્ઝકી કઝા પઢતા હૂં. જિસ વક્તકી કઝા પઢના હો ખાસ ઉસીકી નિય્યત કરના ચાહિએ, અગર સિર્ફ ઈતની નિય્યત કર લી કે મૈં કઝા નમાઝ પઢતા હૂં ઔર ખાસ ઉસ વક્તકી નિય્યત નહીં કી તો કઝા સહીહ ન હોગી, ફિરસે કઝા નમાઝ પઢની પળેગી.

મસ્અલા : અગર કઈ દિનકી નમાઝેં કઝા હો ગઈ તો દિન–તારીખ ભી મુકર્રર કરકે નિય્યત કરના ચાહિએ, જૈસે કિસીકી શનીચર, ઈતવાર, દો–શંબહ, મંગલ. ઔર ચારોં દિનકી નમાઝેં જાતી રહી તો અબ સિર્ફ ઈતની નિય્યત કરના કે મૈં ફજરકી નમાઝ પઢતા હૂં, યહ દુરુસ્ત નહીં હે, બલ્કે યહ નિય્યત કરે કે શનીચરકી ફજરકી કઝા પઢતા હૂં, ફિર ઝોહર પઢતે વક્ત યહ કહે, શનીચરકે ઝોહરકી કઝા પઢતા હૂં. ઈસી તરહ કેહતા જાએ, ફિર જબ શનીચરકી સબ નમાઝેં કઝા કર ચૂકે તો કહે કે ઈતવારકી ફજરકી કઝા પઢતા હૂં, ઈસી તરહ સબ નમાઝેં કઝા પઢે. અગર કઈ મહીને યા કઈ સાલકી નમાઝેં કઝા હોં તો મહીને ઔર સાલકા ભી નામ લે ઔર યહ કહે કે ફુલાને સાલકી, ફુલાને મહીનેકી, ફુલાં તારીખકી ફજરકી કઝા પઢતા હૂં, નિય્યત કિએ બગૈર કઝા સહીહ નહીં હોતી.

મસ્અલા : અગર કિસીકો દિન, તારીખ, મહીનહ યા સાલ કુછ યાદ ન હો તો યહ નિય્યત કરે કે ફજરકી નમાઝેં જિતની મેરે ઝિમ્મે કઝા હૈં ઇનમેં જો સબસે અવ્વલ હૈ ઉસકી કઝા પળ્હતા હૂં યા ઝોહરકી નમાઝેં જિતની મેરે ઝિમ્મે કઝા હૈં ઉનમેંસે જો સબસે અવ્વલ હૈં ઉસકી કઝા પળ્હતા હૂં. ઈસી તરહ નિય્યત કરકે બરાબર કઝા પળ્હતા રહે. જબ દિલ ગવાહી દે કે અબ સબ નમાઝેં જિતની જાતી રહી થી સબકી કઝા મૈં પળ્હ ચૂકા તો કઝા પળ્હના છોળ દે.

મસ્અલા : સુન્નત ઔર નફલ ઔર તરાવીહકી નમાઝમેં સિર્ફ ઈતની નિય્યત કર લેના કાફી હૈ કે મૈં નમાઝ પળ્હતા હૂં. સુન્નત હોને ઔર નફલ હોનેકી કુછ નિય્યત ન કી તો ભી દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : મુક્તદીકો અપને ઈમામકી ઈક્તિદાકી નિય્યત કરના શર્ત હૈ.

મસ્અલા : અગર કિસી ઐસી જગહ હૈ કે વહાં કિબ્લહ મા'લૂમ નહીં હોતા કે કિધર હૈ ઔર ન વહાં કોઈ બતાનેવાલા હૈ જિસસે પૂછ સકે તો અપને દિલમેં સોચે, જિધર દિલ ગવાહી દે, ઉસી ઓર પળ્હ લે. અગર બે સોચે પળ્હોગે તો નમાઝ ન હોગી, બલ્કે અગર બા'દમેં મા'લૂમ હો જાએ કે કિબ્લાહીકી તરફ પળ્હી હૈ તબ ભી નમાઝ ન

હોગી, ઔર અગર વહાં આદમી મવજૂદ હે, લેકિન પર્દહ ઔર શર્મકી વજહસે નહીં પૂછા, ઈસી તરહ નમાઝ પઢ લી તો ભી નમાઝ ન હૂઈ. ઐસે વક્ત ઐસી શરમ ન કરના ચાહિએ, બલ્કે પૂછ કર નમાઝ પઢે.

મસ્અલા : અગર કોઈ કિબ્લહ બતાનેવાલા ન મિલા ઔર દિલકી ગવાહી પર નમાઝ પઢ લી. ફિર મા'લૂમ હુવા કે જિધર નમાઝ પઢી હે, ઉધર કિબ્લહ નહીં હે તો ભી નમાઝ હો ગઈ, અગર બે રૂખ નમાઝ પઢતા થા ઔર નમાઝમેં હી મા'લૂમ હો ગયા કે કિબ્લહ ઈધર નહીં હે, બલ્કે ફુલાંની તરફ હે તો નમાઝ હી મેં કિબ્લહકી તરફ ઘૂમ જાએ. અબ મા'લૂમ હોનેકે બા'દ અગર કિબ્લહકી તરફ ન ઘૂમેગા તો નમાઝ ન હોગી.

ચંદ ઈસ્તિલાહાતે શરઈ

મુદરીક : વહ શખ્સકો કેહતે હૈં જિસકો શુરૂઅ્સે અખીર તક કિસીકે પીછે જમાઅતકી નમાઝ મિલે, ઉસકો મુક્તદી ઔર મુ'તિમ ભી કેહતે હૈં.

મસ્બૂક : વહ શખ્સકો કેહતે હૈં જો એક રકા'ત યા ઉસસે ઝિયાદહ હો જાનેકે બા'દ જમાઅતમેં આ કર શરીક હુવા હો.

લાહિક : વહ શખ્સકો કેહતે હૈં જો કિસી ઈમામકે પીછે નમાઝમેં શરીક હુવા હો ઔર બા'દ શરીક હોનેકે ઉસકી સબ રકા'તેં યા કુછ રકા'તેં જાતી રહીં, ખ્વાહ ઉસ વજહસે કે વહ સો ગયા હે યા ઉસકો કોઈ હદસ હો જાએ, હદસે અસ્ગર યા હદસે અકબર.[1]

ફર્ઝ નમાઝ પઢનેકા તરીકા

નમાઝકી નિય્યત કરકે અલ્લાહુ અકબર કહે ઔર અલ્લાહુ અકબર કેહતે વક્ત અપને દોનોં હાથ કાનકી લવ તક ઉઠાવે. ફિર નાફકે નીચે હાથ બાંધ લે ઔર ઔરતેં કંધોં તક હાથ ઉઠા કર સીનહ પર બાંધ લે. હાથ ઉઠાતે વક્ત હાથોંકો દુપટ્ટહસે બાહિર ન નિકાલે, હાથ ઈસ તરહ બાંધે કે મર્દોંકો છોટી ઉંગલી ઔર અંગૂઠેકા હલ્કહ બના કર બાંઈ કલાઈ પકડના ચાહિએ ઔર ઔરતોંકો દાહની હથેલી બાંઈ હથેલીકે પુશ્ત પર રખ લેની ચાહિએ, ફિર સના પઢેં :

સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ વ બિહમ્દિ-ક વ-તબારકસ્મુ-ક વ તઆલા જદ્દુ-ક વ લા ઈલા-હ ગય્રુક.

ફિર 'અઊઝુબિલ્લાહ' અખિર તક ઔર

૧.હદસે અસ્ગર ઉસકો કેહતે હૈં જિસમેં વુઝૂકી હાજત હો જાએ ઔર હદસે અકબર જિસમેં ગુસલકી ઝરૂરત હો જાએ. (નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

'બિસ્મિલ્લાહ' પળ્હ કર અલ્હમ્દુ પળ્હે, વલદાલ્લીનકે બા'દ આમીન કહે. ફિર બિસ્મિલ્લાહ પળ્હકર કોઈ સૂરત પળ્હે ઔર અલ્લાહુ અકબર કેહ કર રુકૂઅમેં જાએ ઔર સુબ્હાન રબ્બિયલ્ અઝીમ તીન મરતબા યા પાંચ મરતબા યા સાત મરતબા કહે ઔર દોનોં હાથોંકી ઉંગલિયોંસે અપને ઘુંટને પકળે ઔર ઉંગલિયાં ખુલી રખ્ખેં (ઔરતેં દોનોં હાથકી ઉંગલિયાં મિલાકર ઘુંટનોં પર રખ દેં) ઔર બાઝૂ પેહલૂસે અલાહિદહ રખ્ખે (ઔર ઔરતેં મિલાએ રખ્ખે) ઔર દોનોં પેરકે ટખ્ને જુદા રખ્ખેં (ઔર ઔરતેં બિલકુલ મિલાએ રખ્ખેં.) ફિર સમિઅલ્લાહુ લિમન્ હમિદહ કેહતા હુવા સરકો ઉઠા દે, જબ ખૂબ સીધા ખળા હો જાએ તો ફિર અલ્લાહુ અકબર કેહતા હુવા સિજદહમેં જાએં. ઝમીન પર પેહલે ઘુટના રખ્ખે, ફિર કાનોંકે બરાબર હાથ રખ્ખે ઔર ઉંગલિયાં ખૂબ મિલા લે. ફિર દોનોં હાથોંકે બીચમેં સર રખ્ખે ઔર સિજદહકે વક્ત સર ઔર નાક દોનોં ઝમીન પર રખ દે ઔર હાથ ઔર પાઊંકી ઉંગલિયાં કિબ્લહકી તરફ ઔર ખૂબ ખુલકર સિજદહ કરેં. પેટકો રાનોંસે ઔર હાથકો પેહલૂસે જુદા રખ્ખેં ઔર ઝમીન પર હાથ ન બિછાવેં (ઔરતેં ખૂબ દબકર–ચિમટકર સિજદહ કરેં કે પેટ દોનોં રાનોંસે ઔર બાહેં દોનોં પેહલૂસે મિલા દે ઔર દોનોં બાહેં ઝમીન પર રખ દેં) ઔર સિજદહમેં કમસે કમ તીન દફા' સુબ્હાન રબ્બિયલ્ આ'લા કહે ઔર અલ્લાહુ અકબર કેહતા હુવા ઉઠે ઔર ખૂબ અછ્છી તરહ

બૈઠ જાએ તબ દૂસરા સિજદહ અલ્લાહુ અકબર કેહ કર કરે ઔર કમ અઝ કમ તીન દફા' સુબ્હાન રબ્બિયલ્ આ'લા કેહ કર અલ્લાહુ અકબર કેહતા હુવા ખળા હો જાએ ઔર ઝમીન પર હાથ ટેકકર ખળા ન હો. ફિર બિસ્મિલ્લાહ કેહ કર અલ્હમ્દુ ઔર કોઇ સૂરત પળ્હ કર દૂસરી રકા'ત ઈસી તરહ પૂરી કરે. જબ દૂસરા સિજદહ કર ચૂકે તો બાએં પૈર પર બૈઠે ઔર દાહના પૈર ખળા રખ્ખેં (ઔર ઔરતેં બાએં ચૂતળ પર બૈઠેં ઔર અપને દોનોં પાઉં દાહની તરફ નિકાલ દેં) ઔર દોનોં હાથ અપની રાનોં પર રખ લેં ઔર ઉંગલિયાં ખૂબ મિલા કર રખ્ખે, ફિર યહ દુઆ પળ્હે : અત્તહિય્યાતુ લિલ્લાહિ વસ્સલવાતુ વત્તય્યિબાતુ અસ્સલામુ અલય્-ક અય્યુહન્નબીય્યુ વ રહ્મતુલ્લાહિ વ બ-ર-કાતુહ્, અસ્સલામુ અલય્ના વ અલા ઇબાદિલ્લાહિસ્સાલિહી-ન અશ્હદુ અલ્લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વ અશ્હદુ અન્ન મુહમ્મદન્ અબ્દુહૂ વ રસૂલુહ.''

ઔર જબ કલિમહ[૧] પર પહૂંચે તો બીચકી ઉંગલી ઔર અંગૂઠેસે હલકહ બના કર કલિમહકી ઉંગલી ઉઠાએ. અગર

---

૧. અશ્હદુ અંલ્લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુસે અખીર તક કલિમ-એ શહાદત હૈ ઔર કલિમ-એ તય્યિબહ યહ હૈ. લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ (તર્જુમા) અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કોઇ ઈબાદતકે લાઇક નહીં ઔર હઝરત મુહમ્મદ (રસૂલુલ્લાહ) સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ અલ્લાહકે બંદે ઔર રસૂલ હૈ. (નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

ચાર રકા'ત પળ્હના હો તો ઉસસે ઝિયાદહ ઔર કુછ ન પળ્હે, બલ્કે ફવ્રન અલ્લાહુ અકબર કેહ કર ઉઠ ખળા હો ઔર દો રકા'તેં ઔર પળ્હ લે ઔર ફર્ઝ નમાઝમેં પિછલી દો રકા'તોંમેં અલ્હમ્દુકે સાથ ઔર કોઈ સૂરત ન મિલાએ. જબ ચોથી રકા'ત પર બૈઠે તો ફિર અત્તહિય્યાત પળ્હ કર યહ દુરૂદ પળ્હે : અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિંવ્ વ અલા આલિ મુહમ્મદિન્ કમા સલ્લય્-ત અલા ઈબ્રાહીમ વ અલા આલિ ઈબ્રાહીમ ઈન્ન-ક હમીદુમ્ મજીદ. અલ્લાહુમ્મ બારિક અલા મુહમ્મદિંવ્ વ અલા આલિ મુહમ્મદિન્ કમા બારક્-ત અલા ઈબ્રાહીમ વ અલા આલિ ઈબ્રાહીમ ઈન્ન-ક હમીદુમ્ મજીદ. ફિર યહ દુઆ પળ્હે :

અલ્લાહુમ્મ ઈન્ની ઝલમ્તુ નફ્સી ઝુલ્મન કસીરંવ્ વલા યગ્ફિરુઝ્ઝુનૂબ ઈલ્લા અન્ત ફગ્ફિર્લી મગ્ફિરતમ્ મિન્ ઈન્દિ-ક વર્હમ્ની ઈન્નક અન્તલ્ ગફુરુર્રહીમ. યા કોઈ ઓર દુઆ જો હદીસ યા કુર્આને મજીદમેં આઈ હો પળ્હે. ફિર અપને દાહની તરફ સલામ ફેરે ઔર અસ્સલામુ અલયકુમ વરહ્મતુલ્લાહ ફિર યહી દુઆ કેહકર બાંઈ તરફ સલામ ફેરે ઔર સલામ ફેરતે વક્ત ફરિશ્તોં પર સલામ કરનેકી નિય્યત[1] કરે, યહ નમાઝ પળ્હનેકા તરીકા હૈં,

૧. અગર મર્દ ઈમામ હો તો મુક્તદીઓં પર ભી સલામ કરનેકી નિય્યત કરે. (નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

લેકિન ઈસમેં બા'ઝ ચીઝેં ઐસી હૈં કે ઉસમેંકી એક બાત ભી છૂટ જાએ તો નમાઝ ન હોગી ચાહે કસદન છોળ દે તો નમાઝ નિકમ્મી ઔર ખરાબ હો જાતી હે, ઔર ફિરસે નમાઝ પળ્હની પળતી હે, અગર કોઈ ફિરસે ન પળ્હે તો ખેર, ફર્ઝ તબ ભી સરસે ઉતર જાતા હે, લેકિન બહુત ગુનાહ હોતા હૈ ઔર અગર ભૂલસે છૂટ જાએ તો સિજ્દએ સહ્વ કરનેસે નમાઝ હો જાએગી (ઉન્કો વાજિબ કેહતે હૈં) ઓર બા'ઝ ચીઝેં સુન્નત હૈં ઓર બા'ઝ ચીઝેં મુસ્તહબ.

નમાઝકે અંદરકે ફરાઈઝ નમાઝમેં છે (૬) ચીઝેં ફર્ઝ હૈં :

(૧) નિય્યત બાંધતે વક્ત અલ્લાહુ અકબર કેહના.

(૨) ખળા હોના.

(૩) કુર્આનમેંસે કોઈ સૂરત યા આયત પળ્હના.

(૪) રૂકૂઅ કરના.

(૫) દોનોં સિજદે કરના.

(૬) નમાઝકે અખિરમેં જિતની દેર અત્તહિય્યાત પળ્હનેમેં લગતી હે ઈતની દેર બૈઠના.

નમાઝકે વાજિબાત

યહ ચીઝેં નમાઝમેં વાજિબ હૈં :

(૧) અલ્હમ્દુ પળ્હના.

(૨) ઉસકે સાથ કોઇ સૂરત મિલાના.

(૩) હર ફર્ઝકો અપને મૌકા' પર અદા કરના (યા'ની પેહલે ખળે હો કર અલ્હમ્દુ પળ્હના ફિર સૂરત મિલાના.) ફિર રૂકૂઅ કરના, ફિર સિજદહ કરના.[1]

(૪) દો રકા'ત પર બૈઠના.

(૫) દોનોં બૈઠકોંમેં અત્તહિય્યાત પળ્હના.

(૬) વિત્રકી નમાઝમેં દુઆએ કુનૂત પળ્હના.

(૭) અસ્સલામુ અલયકુમ વરહ્‌મતુલ્લાહ કેહ કર સલામ ફેરના.

(૮) હર ચીઝકો ઈત્મિનાનસે અદા કરના, જલ્દી ન કરના.[2]

---

૧. યહ ફર્ઝકે મવ્‌કોંકો સમઝાયા હૈ, ઉસકો ભી વાજિબમેં યાદ ન કરના. જૈસે અકસર લોગ ગલતી કર જાતે હૈં. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

૧. ઈદૈનકી નમાઝમેં છે (૬) તકબીરેં ભી વાજિબ હૈ ઔર ઈમામકો આહિસ્તા પળ્હી જાનેવાલી નમાઝકે વક્‌તોંમેં આહિસ્તાસે ઔર બુલંદ આવાઝસે પળ્હી જાનેવાલી નમાઝોંમેં બુલંદ આવાઝસે પળ્હના વાજિબ હૈ. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : ઇન બાતોંકે સિવા જિતની ઔર બાતેં હૈં વહ સબ સુન્નત હૈં, લેકિન બા'ઝ ચીઝેં ઉસમેં મુસ્તહબ હૈં.

મસ્અલા : અગર કોઇ નમાઝમેં અલ્હમ્દુ ન પળ્હે, બલ્કે ઔર કોઇ પૂરી સૂરત યા આયત પળ્હે યા સિર્ફ અલ્હમ્દુ પળ્હે ઉસકે સાથ કોઇ સૂરત યા કોઇ આયત ન મિલાવે યા દો રકા'ત પળ્હ કર ન બૈઠે ઔર અત્તહિય્યાત પળ્હે બગૈર તીસરી રકા'તકે લિએ ખળા હો ગયા યા બૈઠ ગયા, લેકિન અત્તહિય્યાત ન પળ્હી તો ઉન સબ સૂરતોંમેં સરસે ફર્ઝ તો ઉતર જાએગા, લેકિન નમાઝ બિલ્કુલ નિકમ્મી ઔર ખરાબ હૂઇ, ફિરસે પળ્હના વાજિબ હે, ન દોહરાએગા તો બળા ગુનાહ હોગા, અલબત્તા અગર ભૂલસે ઐસા કિયા હો તો સિજદએ સહ્વ કર લેનેસે નમાઝ દુરુસ્ત હો જાએગી.

મસ્અલા : અગર અસ્સલામુ અલયકુમ વરહ્મતુલ્લાહ કેહકર સલામ નહીં ફેરા, બલ્કે જબ સલામકા વક્ત આયા તો કિસીસે બોલ પળા, બાતેં કરને લગા યા ઉઠકર કહીં ચલા ગયા યા ઔર કોઇ કામ ઐસા કિયા જિસસે નમાઝ ટૂટ જાતી હે તો ઉસકા ભી યહી હુકમ હે કે ફર્ઝ તો સરસે ઉતર જાએગા, લેકિન નમાઝકા દુહરાના વાજિબ હે, ફિરસે ન પળ્હેગા તો બળા ગુનેહગાર હોગા.

મસ્અલા : અગર પેહલે સૂરત પળ્હે ફિર અલ્હમ્દુ પળ્હે તબ ભી નમાઝ દુહરાના પળેગી ઔર અગર ભૂલસે ઐસા

કિયા તો સિજદએ સહ્વ કર લે.

મસ્અલા : અલ્હમ્દુકે બા'દ કમસે કમ તીન આયતેં પઢના ચાહિએ. અગર એક હી આયત યા દો આયતેં પઢે તો અગર વહ એક આયત ઈતની બડી હો કે છોટી છોટી તીન આયતોંકે બરાબર હો જાએ તબ ભી દુરુસ્ત હૈં.

મસ્અલા : અગર કોઈ રુકૂઅસે ખડા હો કર સમિઅલ્લાહુ લિમન હમિદહ યા રુકૂઅમેં સુબ્હાન રબ્બિયલ્ અઝીમ ન પઢે યા સિજદહમેં સુબ્હા–ન રબ્બિયલ્ આ'લા ન પઢે યા અખિર બૈઠકમેં અત્તહિય્યાતકે બા'દ દુરૂદ શરીફ ન પઢે તો ભી નમાઝ હો ગઈ, લેકિન સુન્નતકે ખિલાફ હે. ઈસી તરહ અગર દુરૂદ શરીફકે બા'દ દુઆ ન પઢે સિર્ફ દુરૂદ શરીફ પઢ કર સલામ ફેર દિયા તબ ભી નમાઝ દુરુસ્ત હે, લેકિન સુન્નતકે ખિલાફ હૈં.

મસ્અલા : નિય્યત બાંધતે વક્ત હાથ ઉઠાના સુન્નત હે, અગર કોઈ ન ઉઠાએ તબ ભી નમાઝ દુરુસ્ત હે.

મસ્અલા : હર રકા'તમેં બિસ્મિલ્લાહ પઢ કર અલ્હમ્દુ પઢે ઔર જબ સૂરત મિલાએ તો સૂરતસે પેહલે બિસ્મિલ્લાહ પઢ લે, યહ બેહતર હે.

મસ્અલા : સિજદહકે વક્ત અગર નાક ઔર સર દોનોં

ઝમીન પર ન રખ્ખે સિર્ફ સર રખ લે તો ભી નમાઝ દુરુસ્ત હૈ ઔર અગર સર ન લગાયા સિર્ફ નાક ઝમીન પર લગાઈ તો નમાઝ નહીં હૂઈ, અલબત્તા અગર કોઈ મજબૂરી હો તો સિર્ફ નાક લગાના ભી દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : અગર રુકૂઅ્કે બા'દ અછ્છી તરહ ખળા ન હુવા, સર ઉઠા કર સિજદહમેં ચલા ગયા તો ફિરસે નમાઝ પળ્હે.

મસ્અલા : અગર દોનોં સિજદોંકે બીચમેં અછ્છી તરહ ન બૈઠા, ઝરા સા સર ઉઠા કર દૂસરા સિજદહ કર લિયા તો અગર ઝરા હી સર ઉઠાયા હો તો એક હી સિજદહ હુવા, દોનોં સિજદે અદા નહીં હૂએ ઔર નમાઝ બિલ્કુલ નહીં હૂઈ ઔર અગર ઈતના સર ઉઠાયા કે કરીબ કરીબ બૈઠનેકે હો ગયા તો ખૈર નમાઝ સરસે ઉતર ગઈ, લેકિન ખરાબ હો ગઈ. ઈસ લિએ ફિરસે પળ્હના ચાહિએ, વરના બળા ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા : ફર્ઝ નમાઝમેં પિછલી દો રકા'તોંમેં અગર અલ્હમ્દુકે બા'દ સૂરત ભી પળ્હ ગયા તો નમાઝમેં કુછ નુકસાન નહીં આયા, નમાઝ બિલ્કુલ સહીહ હૈ.

મસ્અલા : અગર પિછલી દો રકા'તોંમેં અલ્હમ્દુ ન પળ્હે, બલ્કે તીન દફા' સુબ્હાનલ્લાહ, સુબ્હાનલ્લાહ કેહ દે તો ભી દુરુસ્ત હૈ, લેકિન અલ્હમ્દુ પળ્હ લેના બેહતર હૈ

ઔર અગર કુછ ન પળ્હે, ચૂપ ખળા રહે તો ભી કુછ હર્જ નહીં, નમાઝ દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : નમાઝમેં અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત વગય્રહ સારી ચીઝેં આહિસ્તા ઔર ચૂપકેસે પળ્હે, લેકિન ઈસ તરહ પળ્હના ચાહિએ કે ખૂદ અપને કાનમેં આવાઝ ઝરૂર આએ, અગર અપની આવાઝ ખૂદ અપને આપકો ભી ન સુનાઈ દે તો નમાઝ ન હોગી.[1]

મસ્અલા : કિસી નમાઝકે લિએ કોઈ સૂરત મુકર્રર ન કરે, બલ્કે જો ચાહે પળ્હા કરે, સૂરત મુકર્રર કરના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા : દૂસરી રકા'તમેં પેહલી રકા'તસે ઝિયાદહ લમ્બી સૂરત ન પળ્હે.

મસ્અલા : મુસ્તહબ યહ હૈ કે જબ ખળા હો તો અપની

૧. બા'ઝ લોગ ખુસૂસન્ જો શાહ સાહિબાન હૈ વહ નમાઝમેં કિર્અત નહીં કરતે, લબ હી નહી હિલતા. ચૂપ રેહતે હૈં ઔર વૈસે હી કિયામો-રુકૂઅ વગય્રહ કરતે હૈં ઐસે લોગોંકી નમાઝ હરગીઝ નહી હોતી ક્યૂંકે કિર્અત નામ હૈ ઝુબાનસે અલ્ફાઝ અદા કરનેકા ઔર કિર્અતે કુર્આન હૈ ફર્ઝ. જબ યહ અદા ન હૂઈ તો નમાઝ હરગિઝ સહીહ નહીં. અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તહ ઐસે લોગ ઈમામ હોં તો મુક્તદીઓંકી નમાઝ ભી બિલ્કુલ ગારત ગઈ જબ કે ખૂદ આવાઝ ન સુને તો નમાઝ નહીં હોતી, ચે જાએ કે બિલ્કુલ ચૂપ રહે. (નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

નિગાહ સિજદહકી જગહ રખ્ખે ઔર જબ રુકૂઅ્મેં જાવે તો પાઉં પર નિગાહ રખ્ખે ઔર જબ સિજદહ કરે તો નાક પર ઔર સલામ કરતે વક્ત કંધોં પર નિગાહ રખ્ખે ઔર જબ જમાઈ (બગાસું) આએ તો મૂંહ ખૂબ બન્દ કરેં. અગર કિસી તરહ ન રૂકે તો હાથસે હથેલીકે ઉપરકી તરફસે રોકે. જહાં તક હો સકે ખાંસીકો રોકે ઔર ઝબ્ત કરે.

મસ્અલા : જો સૂરત પેહલી રકા'તમેં પઢી હે વહી સૂરત દૂસરી રકા'તમેં ફિર પઢ ગયા તો કુછ હર્જ નહીં, લેકિન બેઝરૂરત ઐસા કરના બેહતર નહીં.

મસ્અલા : જિસ તરહ કલામે મજીદમેં સૂરતેં આગે-પીછે લિખ્ખી હૈં, નમાઝમેં ઈસી તરહ પઢના ચાહિએ. જિસ તરહ પારએ અમ્મહમેં લિખ્ખી હૈં ઉસ તરહ ન પઢે યા'ની પેહલી રકા'તમેં કોઈ સૂરત પઢે તો અબ દૂસરી રકા'તમેં ઉસકે બા'દકી સૂરત પઢે. ઉસકે પેહલેવાલી સૂરત ન પઢે. જૈસે કિસીને પેહલી રકા'તમેં કુલ યા અય્યુહલ્ કાફિરૂન પઢા તો દૂસરી રકા'તમેં ઈઝા જા-અ, યા કુલ્ હુવલ્લાહ, યા કુલ્ અઊઝુ બિરબ્બિન્નાસ પઢે ઔર અલમ્તર યા લિ ઈલાફિ ઈસકે ઉપરકી સૂરતેં ન પઢે. ઈસ તરહ પઢના મકરૂહ હે, લેકિન અગર ભૂલેસે ઈસ તરહ પઢે તો મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા : જિસકો નમાઝ પઢના બિલ્કુલ યાદ ન હો,

યા નયા નયા મુસલમાન હુવા હો વહ સબ જગહ સુબ્હાનલ્લાહ, સુબ્હાનલ્લાહ વગય્રહ પળ્હતા રહે તો ફર્ઝ અદા હો જાએગા, લેકિન નમાઝ બરાબર સીખતા રહે, અગર નમાઝ સીખનેમેં કોતાહી કરેગા તો બહુત ગુનેહગાર હોગા. (ઔર જૈસે જૈસે નમાઝ પળ્હના સીખ જાએ તો ઉન તમામ ચીઝોંકો નમાઝમેં પળ્હતા જાએ. જબ પૂરે તૌરસે નમાઝકી ચીઝેં યાદ હો જાવેં તો સુબ્હાનલ્લાહ વગય્રહ છોળ દે ક્યૂં કે યહ મજબૂરીકા હુકમ હૈ.)

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

* સવાલાત *

(૧) નમાઝકે અંદરકે ફરાઈઝ ઔર વાજિબાત બતાઓ.

(૨) ફર્ઝ અગર ભૂલસે છૂટ જાએ તો નમાઝ હોગી યા નહીં ?

(૩) જિસ તરહ તુમનેં અભી નમાઝકા તરીકા પળ્હા હૈ, બિલ્કુલ વૈસે હી અમલ કરકે દિખાઓ.

(૪) રુકૂઅ કરકે ખળા ન હો યા દોનોં સિજદોંકે બીચમેં અછ્છી તરહ ન બૈઠે તો તુમ્હારે નઝદીક ઉસકી નમાઝ કૈસી હૂઈ ?

(૫) ઔરત ઔર મર્દકી નમાઝકા ફર્ક બતાઓ.

(૬) નમાઝકી સુન્નતેં વ મુસ્તહબ બતાઓ.

(૭) ખૂબ સહીહ તૌરસે અત્તહિય્યાત, દુરૂદ શરીફ ઔર સના ઝબાની સુનાઓ. દેખો હર્ફ ખૂબ સાફ નિકલે.

નમાઝ તોળ દેનેવાલી ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા : કસદન યા ભૂલેસે નમાઝમેં બોલ ઉઠા તો નમાઝ જાતી રહી.

મસ્અલા : બેઝરૂરત ખંખારને ઔર ગલા સાફ કરનેસે જિસસે એક આધા હર્ફ ભી પૈદા હો જાએ નમાઝ ટૂટ જાતી હૈ. અલબત્તા લાચારી ઔર મજબૂરીકે વક્ત ખંખારના દુરુસ્ત હૈ. નમાઝ નહીં જાતી.

મસ્અલા : નમાઝમેં ઈતના મૂડ (ફિર) ગયા કે સીનહ કિબ્લહકી તરફસે મૂડ (ફિર) ગયા તો નમાઝ ટૂટ ગઈ.

મસ્અલા : નમાઝમેં કોઈ ચીઝ ખા લી યા કુછ પી લિયા તો નમાઝ જાતી રહી. યહાં તક કે અગર તલ યા ધુરા (યા ઈસકે બરાબર ઔર કોઈ ચીઝ ઉઠા કર ખા લે તો નમાઝ જાતી રહી, (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ) અલબત્તા અગર ધુરા વગય્રહ કોઈ ચીઝ દાંતોંમેં અટકી હૂઈ થી ઉસકો નિગલ ગયા તો અગર ચનેસે કમ હો તબ તો નમાઝ હો ગઈ ઔર અગર ચનેકે બરાબર યા ઝિયાદહ હૈ તો નમાઝ ટૂટ ગઈ.

મસ્અલા : નમાઝીકે સામનેસે અગર કોઈ ચલા જાએ જૈસે કુત્તા, બિલ્લી, બકરી વગય્રહ કોઈ જાનવર નિકલ જાએ તો નમાઝ નહીં ટૂટી, લેકિન સામનેસે જાનેવાલે આદમીકો બળા ગુનાહ હોગા. ઈસ લિએ ઐસી જગહ નમાઝ પળ્હના ચાહિએ જહાં આગેસે કોઈ ન નિકલે ઔર ચલને–ફિરનેમેં લોગોંકો તકલીફ ન હો.[1] ઔર અગર ઐસી જગહ કોઈ ન હો તો અપને સામને કોઈ લકળી ગાળ લે જો કમ અઝ કમ એક હાથ લમ્બી ઔર એક ઉંગલી બળી હો, ઉસ લકળીકે પાસ ખળા હો ઔર ઉસકો બિલ્કુલ નાકકે સામને ન રખ્ખે, બલ્કે દાહની યા બાઈં આંખકે સામને રખ્ખે. અગર કોઈ લકળી ન ગાળી તો ઈતની હી ઊંચી કોઈ ઔર ચીઝ સામને રખ લે જૈસે મોંઢા, તો અબ સામનેસે જાના દુરુસ્ત હૈ. કુછ ગુનાહ ન હોગા.[2]

૧. મસ્જિદમેં નફલ ઔર સુન્નત પળ્હનેકે લિએ મસ્જિદકી દીવારેં શકીંસે મિલકર ખળે હોનેમેં યા બિલ્કુલ દરવાઝેકે સામને ખળે હોનેમેં બા'ઝ વક્ત લોગોંકો તકલીફ હોતી હૈ ઈસ લિએ હરગિઝ ઐસા ન કરે. નીઝ, જબ જમાઅત હોનેવાલી હો તો ઉસી સફમેં નિય્યત બાંધકર ખળા ન હો જાએ.

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

૨. અગર મેદાનમેં નમાઝ પળ્હના હૈ તો આગેસે કોઈ ઈતની દૂરસે નિકલ જાએ કે હાલતે નમાઝમેં નમાઝીકી નિગાહ વહાં નહીં પહૂંચતી તો કુછ ગુનાહ ન હોગા. ઈસી તરહ ઝરૂરતે શરઈસે કોઈ આગેસે નિકલ જાએ, મસલન પહેલી સફમેં જગહ ખાલી હૈ ઔર ઉસ જગહકે ભરનેકે લિએ સફકે આગેસે ચલા જાએ તો કુછ ગુનાહ નહીં. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : કિસી ઝરૂરતકી વજહસે અગર કિબ્લહકી તરફ એક આધ કદમ આગે બળ્હ ગયા યા પીછે હટ આયા, લેકિન સીના કિબ્લહકી તરફસે નહીં ફિરા તો નમાઝ દુરુસ્ત હો ગઈ, લેકિન અગર સિજદહકી જગહસે આગે બળ્હ જાએગા તો નમાઝ ન હોગી.

જો ચીઝેં નમાઝમેં મકરૂહ ઔર મના' હૈં ઉસકા બયાન

મસ્અલા : મકરૂહ વહ ચીઝ હૈ જિસસે નમાઝ નહીં ટૂટતી, લેકિન સવાબ કમ હો જાતા હૈ ઔર ગુનાહ હો જાતા હૈં.

મસ્અલા : અપને કપળે યા બદન યા ઝેવરસે ખેલના, કંકરિયોંકો હટાના મકરૂહ હૈ. અલબત્તા અગર કંકરિયોંકી વજહસે સિજદહ ન કર સકે તો એક–દો મરતબહ હાથસે બરાબર કર દેના દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : નમાઝમેં ઉંગલિયાં ચટખાના ઔર કૂલ્હે પર હાથ રખના ઔર દાહને–બાએં મૂંહ મોળકર દેખના યહ સબ મકરૂહ હૈ, અલબત્તા અગર કનઅખિયોંસે કુછ દેખે ઔર ગર્દન ન ફેરે તો વૈસા તો મકરૂહ નહીં, લેકિન ઐસા કરના ભી બેહતર નહીં.

મસ્અલા : નમાઝમેં દોનોં પૈર ખળે રખ કર બૈઠના યા

ચાર ઝાનૂ બૈઠના યહ સબ મકરૂહ હૈ. હાં, અગર બીમારીકી વજહસે (જિસ તરહ બૈઠનેકા હુકમ હૈ ઈસ તરહ ન બૈઠ સકે તો) જિસ તરહ બૈઠ સકે, બૈઠે. ઈસ વક્ત કુછ મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા : નમાઝમેં ઈધર ઉધરસે અપને કપળે સમેટના ઔર સંભાલના કે મિટ્ટી ન ભરને પાવે, મકરૂહ હૈં.

મસ્અલા : અગર તસવીર સરકે ઉપર હો યા'ની છતમેં યા છતગીરીમેં તસવીર બની હૂઈ હો યા આગેકી તરફ હો યા દાહની તરફ યા બાઈં તરફ હો તો નમાઝ મકરૂહ હૈ ઔર અગર પૈરકે નીચે હો તો નમાઝ મકરૂહ નહીં, લેકિન અગર બહુત છોટી તસવીર હો કે અગર ઝમીન પર રખ દે તો ખળે હોકર ન દિખાઈ દે યા પૂરી તસવીર ન હો, બલ્કે સર કટા હુવા ઔર મિટા હુવા હો તો ઉસકા કુછ હર્જ નહીં. ઐસી તસવીરસે કિસી સૂરતમેં નમાઝ મકરૂહ નહીં હોતી, ચાહે જિસ તરફ હો.

મસ્અલા : તસવીરદાર કપળા પહન કર નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા : દરખ્ત યા મકાન વગયૂરહ કિસી બેજાન ચીઝકા નકશા બના હો તો વહ મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા : કિસી નમાઝમેં કોઈ સૂરત મુકર્રર કર લેના કે હમેશા યહી સૂરત પઢ્હા કરે, કોઈ ઓર સૂરત ન પઢ્હે યહ બાત મકરૂહ હે, (લેકિન જો સૂરતેં મસ્નૂન હૈં ઉન્કો અકસર પઢ્હ લિયા કરે યહ મકરૂહ નહીં, બલ્કે બેહતર હે.) (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : કંધે પર રૂમાલ ડાલ કર નમાઝ પઢ્હના મકરૂહ હે.

મસ્અલા : બહુત મૈલે–કુચેલે કપળે જિન્કો પહેનકર મુહલ્લેમેં જાનેસે શરમાતા હો ઔર લોગોંકે પાસ ન જાતા હો, ઐસે કપળે પહનકર નમાઝ પઢ્હના મકરૂહ હે.

મસ્અલા : જિસ વક્ત પેશાબ–પાખાનાકી હાજત હો ઐસે વક્ત નમાઝ પઢ્હના મકરૂહ હૈં.

મસ્અલા : જબ ભૂખ બહુત લગી હો ઔર ખાના તૈયાર હો તો પેહલે ખાના ખા લે, ફિર નમાઝ પઢ્હે. બગૈર ખાના ખાએ નમાઝ પઢ્હના મકરૂહ હે, અલબત્તા અગર વક્ત તંગ હોને લગે તો પેહલે નમાઝ પઢ્હ લે.

મસ્અલા : બેઝરૂરત નમાઝમેં થૂંકના ઔર નાક સાફ કરના મકરૂહ હે ઔર અગર ઝરૂરત પળે તો દુરુસ્ત હે. જૈસે કિસીકો ખાંસી આઈ ઔર મૂંહસે બલગમ આ ગયા તો અપને બાંઈ તરફ થૂંક દે યા કપળેમેં લેકર મલ ડાલે

ઔર દાહની તરફ ઔર કિબ્લહકી તરફ ન થૂંકે.

મસ્અલા : અગર સિજદેકી જગહ પૈરસે ઊંચી હો જૈસે કોઇ દહલીઝ (ચૌખટ) પર સિજદહ કરે તો દેખો કિતની ઊંચી હૈ. અગર એક બાલિશ્તસે ઝિયાદહ ઊંચી હો તો નમાઝ દુરુસ્ત નહીં ઔર અગર એક બાલિશ્ત યા ઉસસે કમ હૈ તો નમાઝ દુરુસ્ત હૈ, લેકિન બેઝરૂરત ઐસા કરના મકરૂહ હૈં.

જિન વજહોંસે નમાઝકા તોળ દેના દુરુસ્ત હૈં ઉનકા બયાન

મસ્અલા : નમાઝ પળ્હતેમેં રેલ ચલ દે ઔર રેલમેં અપના અસબાબ (સામાન) રખ્ખા હુવા હૈ, બાલ–બચ્ચે સવાર હૈં તો નમાઝ તોળ કર રેલમેં બૈઠ જાના દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : સાંપ સામને આ ગયા તો ઉસકે ડરસે નમાઝકા તોળ દેના દુરુસ્ત હૈ.[1]

મસ્અલા : રાતકો મુર્ગી ખુલી રેહ ગઇ ઔર બિલ્લી ઉસકે પાસ આ ગઇ તો મુર્ગીકો બચાનેકે લિએ નમાઝ તોળ દેના દુરુસ્ત હૈં.

---

૧. બિછ્છૂ પાઊંકે નીચે આ ગયા ઔર ગાલિબ ગુમાન હૈ કે અગર નમાઝ તોળકર ન હટ જાએગા તો બિછ્છૂ કાટ લેગા તો ભી નમાઝ તોળ દે. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : નમાઝમેં હૈ ઔર કિસીને જૂતા યા ચપ્પલ ઉઠા લિયા ઔર ડર હૈ કે અગર નમાઝ ન તોળેગા તો જૂતા લેકર કોઈ ભાગ જાએગા તો ઉસકે લિએ નિય્યત તોળ દેના દુરુસ્ત હૈં.

મસ્અલા : નમાઝમેં હૈ ઔર હાંડી ઉબલને લગી જિસકી લાગત ચાર આનહ હૈં તો નમાઝ તોળકર ઉસકો દુરુસ્ત કર દેના જાઈઝ હૈ. ગર્ઝ કે જબ ઐસી ચીઝ ઝાઈઅ્ હો જાને ઔર ખરાબ હો જાનેકા ડર હૈ તો ઉસકી હિફાઝતકે લિએ નમાઝ તોળ દેના દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : અગર નમાઝમેં પેશાબ–પાખાનહકી હાજત હો જાએ તો નમાઝ તોળ દે ઔર ફરાગત કરકે ફિર પળ્હે.

મસ્અલા : કિસી બચ્ચે વગય્રહકે કપળોંમેં આગ લગ ગઈ ઔર વહ જલને લગા તો નમાઝ તોળ દેના ફર્ઝ હૈં.

મસ્અલા : કોઈ અંધી ઔરત યા મર્દ જા રહે હૈં ઔર આગે કુવાં હૈ ઔર ઉસમેં ગિર જાનેકા ડર હૈ તો ઉસકો બચાનેકે લિએ નમાઝકા તોળ દેના ફર્ઝ હૈ અગર નમાઝકો નહીં તોળા ઔર વોહ કૂવેમેં ગિર કર મર ગયા તો ગુનેહગાર હોગા.

મસ્અલા : માં, બાપ, દાદા, દાદી, નાના, નાની કિસી મુસીબતકી વજહસે પુકારેં તો નમાઝકા તોળ દેના વાજિબ

હે, જૈસે કિસીકા બાપ, માં વગય્રહ બીમાર હે ઔર પાખાનહ વગય્રહકી ઝરૂરતસે ગયા ઔર આને-જાનેમેં પૈર ફિસલ ગયા ઔર ગિર ગયા તો નમાઝ તોળકે ઉસે ઉઠા લે, લેકિન અગર કોઈ ઉઠાનેવાલા હો તો બે ઝરૂરત નમાઝ ન તોળે.

મસ્અલા : ઔર અગર અભી કૂવેંમેં ગિરા નહીં, લેકિન ગિરનેકા ડર હે ઔર ઉસને ઉસકો પુકારા તબ ભી નમાઝ તોળ દે.

મસ્અલા : અગર નફલ યા સુન્નત પઢતા હો ઉસ વક્ત માં-બાપ, દાદા-દાદી, નાના-નાની પુકારેં, લેકિન યહ ઉન્કો મઅ્લૂમ નહીં હૈં કે ફુલાં નમાઝ પઢતા હે તો ઐસે વક્ત ભી નમાઝકો તોળ કર ઉન્કી બાતકા જવાબ દેના વાજિબ હે, ચાહે કિસી મુસીબતસે પુકારેં ઔર ચાહે બેઝરૂરત પુકારેં, દોનોંકા એક હુકમ હે, અગર નમાઝ તોળ કે ન બોલેગા તો ગુનેહગાર હોગા. અગર વહ જાનતે હે કે કોઈ નમાઝ પઢતા હે ફિર ભી પુકારેં તો નમાઝ ન તોળે, લેકિન અગર કિસી ઝરૂરતસે પુકારેં ઔર ઉન્કો કિસી તકલીફકા ડર હો તો નમાઝ તોળ દે.

વિત્ર નમાઝકા બયાન

વિત્રકી નમાઝ વાજિબ હે ઔર વાજિબકા મરતબા

કરીબ કરીબ ફર્ઝકે હૈં, છોળ દેનેસે બળા ગુનાહ હોતા હૈ, અગર કભી છૂટ જાએ તો જબ મવકા' મિલે ફવ્રન ઉસકી કઝા પળ્હના ચાહિએ.

મસ્અલા : વિત્રકી તીન રકા'તેં હૈ, દો રકા'તેં પળ્હ કર બૈઠે ઔર અત્તહિય્યાત પળ્હે ઔર દુરૂદ શરીફ બિલ્કુલ ન પળ્હે, બલ્કે અત્તહિય્યાત પળ્હનેકે બા'દ ફવ્રન ખળા હો ઔર અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત પળ્હ કર અલ્લાહુ અકબર કહે (ઔર અવ્રતેં કંધે તક, મર્દ કાનોંકી લૌ તક) હાથ ઉઠાએ ઔર ફિર બાંધ લે ઔર દુઆએ કુનૂત પળ્હકર રુકૂઅ કરે ઔર તીસરી રકા'ત પર બૈઠ કર અત્તહિય્યાત ઔર દુરૂદ શરીફ પળ્હ કર સલામ ફેરે.

મસ્અલા : દુઆએ કુનૂત યહ હૈ :

અલ્લાહુમ્મ ઈન્ના નસ્તઈનુ-ક વ નસ્તગ્ફિરુ-ક વ નુઅ્મિનુ બિ-ક વ-ન-તવક્કલુ અલય્ક વ નુષ્ની અલય્કલ્ ખય્ર વ નશ્કુરુ-ક વલા નક્ફુરુ-ક વનખ્લઉ વ નત્રુકુ મંય્યફ્જુરુ-ક, અલ્લાહુમ્મ ઈય્યા-ક નઅ્બુદૂ વ લ-ક નુસલ્લી વ નસ્જુદુ વ ઈલય્ક નસ્આ વ નહ્ફિદૂ વ નર્જૂ રહ્મત-ક વ નખ્શા અઝાબ-ક ઈન્ન અઝાબ-ક બિલ્કુફ્ફારિ મુલ્હિક.

મસ્અલા : વિત્રકી તીનોં રકા'તોંમેં અલ્હમ્દુકે બા'દ સૂરત મિલાના ચાહિએ જૈસા કે અભી બયાન હો ચૂકા હૈ.

મસ્અલા : અગર તીસરી રકા'તમેં દુઆએ કુનૂત પળ્હના ભૂલ ગયા ઔર જબ રુકૂઅમેં ચલા ગયા તબ યાદ આયા તો અબ દુઆએ કુનૂત ન પળ્હે, બલ્કે નમાઝકે ખત્મ પર સિજ્દએ સહ્વ કર લે ઔર અગર રુકૂઅ્ છોળકર ખળા હુવા હો ઔર દુઆએ કુનૂત પળ્હ લે તબ ભી નમાઝ હો ગઈ, લેકિન ઐસા ન કરના ચાહિએ. સિજ્દએ સહ્વ કરના ઈસ સૂરતમેં ભી વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : જિસકો દુઆએ કુનૂત યાદ ન હો તો યહ દુઆ પળ્હ લે : "રબ્બના આતિના ફિદ્દુન્યા હસનતંવ્ વફીલ્ આખિરતિ હસનતંવ્ વકિના અઝાબન્નાર" યા તીન દફા' યહ દુઆ પળ્હ લે : અલ્લાહુમ્મગ્ફિર્લી યા તીન દફા' યા રબ્બિ, યા રબ્બિ, યા રબ્બિ પળ્હે તબ ભી નમાઝ હો જાએગી.

સુન્નત ઔર નફ્લ નમાઝોંકા બયાન

મસ્અલા : ફજરકે વક્ત ફર્ઝ નમાઝસે પેહલે દો રકા'ત સુન્નત હૈ. હદીસમેં ઉસકી બળી તાકીદ આઈ હૈ. કભી ઉસકો ન છોળે, અગર કિસી દિન દેર હો ગઈ ઔર નમાઝકા વક્ત બિલ્કુલ અખિર હો ગયા તો મજબૂરીકે વક્ત સિર્ફ દો રકા'ત ફર્ઝ પળ્હ લે, લેકિન જબ સૂરજ નિકલ આવે ઔર ઊંચા હો જાએ તો સુન્નતકી દો રકા'ત કઝા પળ્હ લે.

મસ્અલા : ઝોહરકે વક્ત પેહલે ચાર રકા'ત સુન્નત પળ્હે, ફિર ચાર રકા'ત ફર્ઝ, ફિર દો રકા'ત સુન્નત, ઝોહરકે વક્તકી છે રકા'તેં ભી ઝરૂરી હૈ, ઉન્કે પળ્હનેકી બહુત તાકીદ હૈ, બેવજહ છોળ દેનેસે ગુનાહ હોતા હૈં.

મસ્અલા : મગરિબકે વક્ત પેહલે તીન રકા'ત ફર્ઝ પળ્હે ફિર દો રકા'ત સુન્નત પળ્હે. યહ સુન્નતેં ભી ઝરૂરી હૈં. ન પળ્હનેસે ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા : ઈશાકે વક્ત બેહતર ઔર મુસ્તહબ યહ હૈ કે પેહલે ચાર રકા'ત સુન્નત પળ્હે, ફિર ચાર રકા'ત ફર્ઝ, ફિર દો રકા'ત સુન્નત પળ્હે, ફિર અગર જી ચાહે તો દો રકા'ત નફલ ભી પળ્હ લે. ઔર અગર કોઈ ઈતની રકા'તેં ન પળ્હે તો પેહલે ચાર રકા'ત ફર્ઝ પળ્હે, ફિર દો રકા'ત સુન્નત, ફિર વિત્ર પળ્હે. ઈશાકે બા'દ યહ દો રકા'તેં પળ્હના ઝરૂરી હૈં. ન પળ્હેગા તો ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા : રમઝાનકે મહીનેમેં તરાવીહકી નમાઝ ભી સુન્નત હૈ, ઉસકી ભી તાકીદ આઈ હૈ. ઈસકા છોળ દેના ઔર ન પળ્હના ગુનાહ હૈ. ઔરતેં તરાવીહકી નમાઝ અકસર છોળ દેતી હૈં, ઐસા હરગિઝ ન કરના ચાહિએ. ઈશાકી ફર્ઝ ઔર સુન્નતોંકે બા'દ (૨૦) બીસ રકા'ત તરાવીહ પળ્હે. ચાહે દો રકા'તકી નિય્યત બાંધે ઔર ચાહે ચાર ચાર રકા'તકી.

વિત્રકે બા'દ તરાવીહકો પઢના બેહતર હૈં. અગર પેહલે પઢ લે તબ ભી દુરુસ્ત હૈં.

મસ્અલા : નમાઝે તરાવીહમેં ચાર રકા'તકે બા'દ ઈતની દેર તક બૈઠના જિતની દેરમેં ચાર રકા'તેં પઢી ગઈ હૈં, મુસ્તહબ હે, હાં ઈતની દેર બૈઠનેમેં લોગોંકો તકલીફ હો ઔર જમાઅતકે કમ હો જાનેકા ખૌફ હો તો ઉસસે કમ બૈઠે. ઈસ બૈઠનેમેં ઈખ્તિયાર હે કે ચાહે તન્હા નવાફિલ પઢે, ચાહે તસ્બીહ વગયૂરહ પઢે, ચાહે ચૂપ બૈઠા રહે.

મસ્અલા : અગર ઈશાકી નમાઝ જમાઅતસે ન પઢી હો તો તરાવીહ ભી જમાઅતસે ન પઢી જાએ. ઈસ લિએ તરાવીહ ઈશાકી તાબિઅ્ હે. હાં, જો લોગ જમાઅતસે ઈશાકી નમાઝ પઢકર તરાવીહકી નમાઝ જમાઅતસે પઢ રહે હૈં ઉન્કે સાથ શરીક હો કર ઉસ શખ્સકો ભી તરાવીહકા જમાઅતસે પઢના દુરુસ્ત હો જાએગા જિસને ઈશાકી નમાઝ બગૈર જમાઅતકે પઢી હૈં. ઈસ લિએ કે વહ ઉન લોગોંકા તાબિઅ્ સમઝા જાએગા, જિનકી જમાઅત દુરુસ્ત હે.

મસ્અલા : અગર કોઈ શખ્સ મસ્જિદમેં ઐસે વક્ત પહૂંચે કે ઈશાકી નમાઝ હો ચૂકી હો તો ઉસે ચાહિએ કે પેહલે ઈશાકી નમાઝ પઢ લે ફિર તરાવીહમેં શરીક હો ઔર અગર ઉસ દરમ્યાનમેં તરાવીહકી કુછ રકા'તેં હો

જાએ તો ઉન્કો બા'દ વિત્રકે પળ્હે ઔર યહ શખ્સ વિત્ર જમાઅતસે પળ્હે.

મસ્અલા : રમઝાન મહીનેમેં એક મરતબા કુર્આન મજીદકા તરતીબવાર તરાવીહમેં પળ્હના સુન્નતે મુઅક્કદહ હૈ, લોગોંકી કાહિલી ઔર સુસ્તીસે ઉસકો તર્ક ન કરના ચાહિએ. હા, અગર યહ અંદેશા હો કે અગર કુર્આન મજીદ પળ્હા જાએગા તો લોગ નમાઝમેં ન આએંગે ઔર જમાઅત ટૂટ જાએગી યા ઉનકો બહુત ના-ગવાર વ ગિરાં હોગા તો બેહતર હૈ કે જિસ કદર લોગોંકો ગિરાં ન ગુઝરે ઉસી કદર પળ્હા જાએ. અલમ ત-ર કય્ફસે અખીરકી દસ સૂરતેં પળ્હી જાએં, હર રકા'તમેં એક સૂરત, ફિર જબ દસ રકા'તેં હો જાએં તો ઉન્હીં સૂરતોંકો દોબારહ પળ્હે યા ઔર જો સૂરતેં ચાહે. (હાફિઝકા ઉઝરત પર પળ્હના ઔર લોગોંકા ઉજરત દે કર પળ્હાના હરગિઝ જાઇઝ નહીં. ઉસકા ઔર શબીનએ મુતઆરફકા હુકમ ઈસ્લાહુર્રુસૂમમેં ઝરૂર દેખ લો. (હાશિયહ-બા)

મસ્અલા : તરાવીહમેં કિસી સૂરતકે શુરૂઅ્ પર એક મરતબા બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ બુલંદ આવાઝસે પળ્હ દેના ચાહિએ.

મસ્અલા : સહીહ યહ હૈ કે કુલ હુવલ્લાહકા તરાવીહમેં તીન મરતબા પળ્હના મકરૂહ હૈ ઔર વજહે કરાહત યહ

હે કે આજકલ અવામને ઉસકો લવાઝિમેં ખત્મ સમજ લિયા હે જૈસે કે ઉન્કે તર્ઝે અમલસે ઝાહિર હે, લિહાઝા મકરૂહ હે, ન કે ઈઆદએ—સૂરહ ફી નફ્સિહી, જૈસા કે હઝરત મવલાના થાનવી (રહ.)ને ઈમ્દાદુલ ફતાવાકે તતિમ્મએ સાલિસહકે એક સવાલકે જવાબમેં તહરીર ફરમાયા હે. પસ, ઈઆદએ સૂરહ ખ્વાહ ફીનફ્સિહી જાઈઝ હો યા મકરૂહ. ઈસ લિએ ઈસ રસ્મકી વજહસે છોળ નેકે કાબિલ હે. (હાશિયહ—બા) (ઔર હુમુલ્ મુફ્લિહૂનકે બા'દ ભી કુછ આયતેં કહીં કહીં પળ્હતેં હૈં વહ ભી મકરૂહ હે.) (નાકિલ ઉફિ—ય અન્હૂ)

ફાઈદા : જિન સુન્નતોંકા પળ્હના ઝરૂરી હે યહ સુન્નતે મુઅક્કદહ કહી જાતી હે ઔર રાત—દિનમેં ઐસી સુન્નતેં બારહ હૈં. દો ફજરકી ઔર ચાર ઝોહરકે પેહલે ઔર દો ઝોહરકે બા'દ, દો મગરિબકે બા'દ, દો ઈશાકે બા'દ ઔર રમઝાનકી તરાવીહ ઔર બા'ઝ આલિમોંને તહજ્જુદકો ભી સુન્નતે મુઅક્કદહમેં બતાયા હૈં.

મસ્અલા : ઝોહરકી ચાર રકા'ત સુન્નતકી નિય્યત અગર ટૂટ જાએ તો પૂરી ચાર રકા'તેં ફિરસે પળ્હે, ચાહે દો રકા'ત પર બૈઠ કર અત્તહિય્યાત પળ્હી હો યા ન પળ્હી હો.

મસ્અલા : નફલ નમાઝેં બૈઠકર પળ્હના ભી દુરુસ્ત હે, લેકિન બૈઠ કર પળ્હનેસે આધા સવાબ મિલતા હે ઈસ

લિએ ખળે હોકર પળ્હના બેહતર હૈ. ઉસમેં વિત્રકે બા'દકી નફલેં ભી આ ગઈ, અલબત્તા અગર બીમારીકી વજહસે ખળા ન હો સકે તો પૂરા સવાબ મિલેગા ઔર ફર્ઝ ઔર સુન્નત જબ તક મજબૂરી ન હો બૈઠકર પળ્હના દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા : અગર નફલ નમાઝકો બૈઠ કર શુરૂઅ્ કિયા, ફિર કુછ બૈઠે બૈઠે પળ્હકર ખળા હો ગયા તો યહ ભી દુરુસ્ત હૈં.

મસ્અલા : નફલ નમાઝ ખળે ખળે પળ્હે, લેકિન કમઝોરીકી વજહસે થક ગયા તો કિસી લાઠીકી ટેક લગા લેના ઔર ઉસકે સહારેસે ખળા હોના ભી દુરુસ્ત હૈ, મકરૂહ નહીં.

* સવાલાત *

(૧) નમાઝ જિન ચીઝોંસે ટૂટ જાતી હૈ ઉનમેંસે પાંચ બાતોંકો બતાઓ.

(૨) ઈસી તરહ તીન બાતેં ઐસી બતાઓ જો નમાઝમેં મકરૂહ હૈં.

(૩) ફર્ઝ નમાઝ કિસકે પુકારનેસે તોળ દેના વાજિબ હૈ ઔર કિસી હાલતમેં ?

(૪) કિસ હાલતમેં નમાઝકા તોળ દેના ફર્ઝ હૈ ?

(૫) કિતની લાગતકી ચીઝ તુમ્હારી ઝાઈઅ્ હોતી હો તો ઉસકી હિફાઝતકે લિએ નમાઝ તોળ દેના દુરુસ્ત હૈ, ઔર ક્યા અંધા બૈલ ઔર ઘોડા કૂવેં વગય્રહમેં ગિરને લગે તો ઉસકી હિફાઝતકે લિએ ભી નમાઝ તોળ દોગે ?

(૬) વિત્રકી નમાઝ કિસ વક્ત ઔર કિતની રકા'ત પળ્હી જાતી હૈ ? નમાઝકે અંદર કહીં ઉસમેં કાનોં તક હાથ ઉઠા કર ફિર બાંધના પળતા હૈ યા નહીં ? અગર બાંધા જાતા હૈ તો ઉસકે બા'દ જો કુછ પળ્હા જાતા હૈ ઉસકા નામ બતાઓ ઔર ઝુબાની ખૂબ સહીહ સુનાઓ.

(૭) રાત ઔર દિનકી નમાઝમેં કિતની સુન્નતેં પળ્હના ઝરૂરી હૈં, ઉન્કો તરતીબવાર બતાઓ.

કઝા નમાઝોંકે પળ્હનેકા બયાન

મસ્અલા : જિસકી કોઈ નમાઝ છૂટ ગઈ હો તો જબ યાદ આવે ફવ્રન ઉસકી કઝા પળ્હે, બિલા કિસી ઉઝરકે કઝા પળ્હનેમેં દેર લગાના ગુનાહ હૈ. જિસકી કોઈ નમાઝ કઝા હો ઔર ઉસને ફવ્રન ઉસકી કઝા ન પળ્હી ઔર દૂસરે વક્ત યા દૂસરે દિન પર ડાલ દિયા કે ફુલાં દિન પળ્હ લૂંગા ઔર ઉસ દિનસે પહેલે હી અચાનક (મૌતસે) મર ગયા તો દોહરા ગુનાહ હોગા. એક તો નમાઝકે કઝા હો

જાનેકા ઔર દૂસરે ફવ્રન કઝા ન પળ્હનેકા.

મસ્અલા : કઝા પળ્હનેકા કોઈ વક્ત મુકર્રર નહીં, જિસ વક્ત ફુરસત હો વુઝૂ કરકે પળ્હ લે. અલબત્તા ઈતના ખ્યાલ રખ્ખે કે મકરૂહ વક્ત ન હો.

મસ્અલા : જિસકી એક હી નમાઝ કઝા હૂઈ, ઈસસે પહેલે કોઈ નમાઝ ઉસકી કઝા નહીં હૂઈ યા ઉસસે પહેલે નમાઝેં કઝા તો હૂઈ, લેકિન સબકી કઝા પળ્હ ચૂકા, સિર્ફ ઈસી એક નમાઝકી કઝા પળ્હના બાકી હૈ તો પહેલે ઈસકી કઝા પળ્હ લે તબ કોઈ ઔર નમાઝ પળ્હે અગર બગૈર કઝા પળ્હે હૂએ અદા નમાઝ પળ્હી તો અદા દુરુસ્ત નહીં હૂઈ, કઝા પળ્હ કર ફિર અદા પળ્હે. હાં, અગર પળ્હના યાદ ન રહા, બિલ્કુલ ભૂલ ગયા તો અદા દુરુસ્ત હો ગઈ, અબ યાદ આએ તો સિર્ફ કઝા પળ્હ લે, અદા નમાઝ ન દોહરાએ.

મસ્અલા : અગર વક્ત બહુત તંગ હૈ કે અગર પેહલે કઝા પળ્હે તો અદા[૧] નમાઝકા વક્ત બાકી ન રહેગા તો પહેલે અદા પળ્હે, ફિર કઝા પળ્હે.

મસ્અલા : અગર દો યા તીન યા ચાર–પાંચ નમાઝેં કઝા હો ગઈ ઔર સિવા ઉન નમાઝોંકે ઉસકે ઝિમ્મે કુછ

૧. અદાસે મુરાદ સિર્ફ ફર્ઝ વાજિબ હૈ ન કે સુન્નત. (હાશિયહ–બા)

ઔર નમાઝોંકી કઝા બાકી નહીં હૈ યા'ની ઉન્કી ઉમ્ર ભરમેં જબસે જવાન હુવા હૈ, કભી કોઇ નમાઝ કઝા નહીં હૂઇ યા કઝા હો ગઇ. લેકિન સબકી કઝા પઢ ચૂકા હૈ, તો જબ તક ઉન પાંચોંકી કઝા ન પઢ લે, તબ તક અદા નમાઝ પઢના દુરુસ્ત નહીં ઔર ઉન પાંચોંકી કઝા પઢે તો ઇસ તરહ પઢે. જો નમાઝ સબસે અવ્વલ છૂટી હૈ પહેલે ઉસકી કઝા પઢે ફિર ઉસકે બા'દવાલી, ફિર ઉસકે બા'દવાલી. ઈસી તરતીબસે પાંચોંકી કઝા પઢે. જૈસે કિસીને પૂરે એક દિનકી નમાઝેં નહીં પઢી, ફજર, ઝોહર, અસર, મગરિબ, ઈશા યહ પાંચોં નમાઝેં છૂટ ગઇ તો પહેલે ફજર, ફિર ઝોહર, ફિર અસર, ફિર મગરિબ, ફિર ઈશા, ઈસી તરતીબસે કઝા પઢે ઔર અગર પહેલે ફજરકી કઝા નહીં પઢી, બલ્કે ઝોહરકી પઢી યા અસર યા ઔર કોઇ કઝા પઢી તો દુરુસ્ત નહીં. ફિરસે પઢના હોગા.

મસ્અલા : અગર કિસીકી છે નમાઝેં કઝા હો ગઇ તો અબ ઉન્કી કઝા પઢે બગૈર ભી અદા નમાઝ પઢના જાઇઝ હૈં ઔર જબ છે નમાઝ પઢે તો જો નમાઝ સબસે અવ્વલ કઝા હૂઇ હૈ, તો પહેલે ઉસીકી કઝા પઢના વાજિબ નહીં હૈ, બલ્કે જો ચાહે પહેલે પઢે ઔર જો ચાહે બા'દમેં પઢે. સબ જાઇઝ હૈ, ઔર સબ તરતીબસે પઢના વાજિબ નહીં.

મસ્અલા : કિસીકે ઝિમ્મે છે નમાઝેં યા બહુત સી નમાઝેં કઝા થી. ઈસ વજહસે તરતીબસે પઢના ઉસ પર વાજિબ નહીં થા, લેકિન ઉસને એક–એક, દો–દો કરકે સબકી કઝા પઢ લી અબ કિસી નમાઝકી કઝા પઢના બાકી નહીં રહી તો અબ ફિર એક નમાઝ યા પાંચ નમાઝેં કઝા હો જાએં તો તરતીબસે પાંચોં નમાઝેં પઢના પળેગા ઔર પાંચોંકી કઝા પઢે બગૈર અદા નમાઝ પઢના દુરુસ્ત નહીં. અલબત્તા અબ ફિર છે નમાઝેં છૂટ જાએં તો ફિર તરતીબ મુઆફ હો જાએગી ઔર બગૈર યહ છે નમાઝોંકી કઝા પઢે ભી અદા પઢના દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : અગર વિત્રકી નમાઝ કઝા હો ગઈ ઔર સિવા વિત્રકે ઔર નમાઝ ઉસકે ઝિમ્મે કઝા નહીં હૈ તો બગૈર વિત્રકે કઝા પઢે ફજરકી નમાઝ પઢના દુરુસ્ત નહીં, અગર વિત્રકી કઝા પઢના યાદ હો ફિર ભી પહેલે કઝા ન પઢે, બલ્કે ફજરકી નમાઝ પઢ લે, તો અબ કઝા પઢકર ફજરકી નમાઝ ફિરસે પઢની પળેગી.

મસ્અલા : કઝા સિર્ફ ફર્ઝ નમાઝોં ઔર વિત્રકી પઢી જાતી હૈ. સુન્નતોંકી કઝા નહીં હૈ, અલબત્તા અગર ફજરકી નમાઝ કઝા હો જાએ તો અગર દોપહરસે પહેલે પહેલે કઝા પઢે તો સુન્નત ઔર ફર્ઝ દોનોંકી કઝા પઢે ઔર અગર દોપહરકે બા'દ કઝા પઢે તો સિર્ફ દો રકા'ત ફર્ઝકી

કઝા પઢ્હે.

મસ્અલા : અગર ફજરકા વક્ત તંગ હો ગયા, ઈસ લિએ સિર્ફ દો રકા'ત ફર્ઝ પઢ્હ લી. સુન્નત છોળ દી, તો બેહતર યહ હૈ કે સૂરજ ઊંચા હોનેકે બા'દ સુન્નતકી કઝા પઢ્હ લે, લેકિન દોપહરકે પેહલે હી પઢ્હ લે.

મસ્અલા : કિસી બેનમાઝીને તૌબા કી તો જિતની નમાઝેં ઉમ્ર ભરમેં કઝા હૂઈ હૈ, સબકી કઝા પઢ્હના વાજિબ હૈ, તૌબાસે નમાઝેં મુઆફ નહીં હોતી. અલબત્તા ન પઢ્હનેસે જો ગુનાહ હુવા થા, તૌબાસે મા'ફ હો ગયા. અબ ઉન્કી કઝા ન પઢ્હેગા તો ફિરસે ગુનેહગાર હોગા.

મસ્અલા : અગર કિસીકી કુછ નમાઝેં કઝા હો ગઈ હોં ઔર ઉન્કી કઝા પઢ્હનેકી અભી નૌબત નહીં આઈ, તો મરતે વક્ત નમાઝોંકી તરફસે ફિદયા દેનેકી વસિય્યત કરના વાજિબ હૈ, નહીં તો ગુનાહ હોગા. ફિદયાકા બયાન રોઝેકે સાથ આએગા, ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા.

મસ્અલા : અગર ચંદ લોગોંકી નમાઝેં કિસી વક્ત કઝા હો ગઈ, તો ઉન્કો ચાહિએ કે ઈસ નમાઝકો જમાઅતસે અદા કરેં. અગર બુલંદ આવાઝકી નમાઝ હૈ તો બુલંદ

આવાઝસે કિર્અત કી જાએ ઔર આહિસ્તા આવાઝકી નમાઝ હૈ તો આહિસ્તા આવાઝસે કિર્અત કી જાએ.

સિજદએ સહ્‌વકા બયાન

મસ્અલા : નમાઝમેં જિતની ચીઝેં વાજિબ હૈ ઉનમેંસે એક વાજિબ યા કઈ વાજિબ અગર ભૂલેસે રેહ જાએં તો સિજદએ સહ્‌વ કરના વાજિબ હૈ ઉસકો અદા કરનેસે નમાઝ દુરુસ્ત હો જાતી હૈ, અગર સિજદએ સહ્‌વ નહીં કિયા તો નમાઝ ફિરસે પઢહે.

મસ્અલા : અગર ભૂલસે નમાઝકા કોઈ ફર્ઝ છૂટ જાએ તો સિજદએ સહ્‌વ કરનેસે નમાઝ દુરુસ્ત નહીં હોતી. નમાઝ ફિરસે પઢહે.

મસ્અલા : સિજદએ સહ્‌વ કરનેકા તરીકા યહ હૈ કે અખીર રકા'તમેં સિર્ફ અત્તહિય્યાત પઢહકર એક તરફ સલામ ફેર કર દો સિજદે કરે, ફિર બૈઠ કર અત્તહિય્યાત, દુરૂદ શરીફ ઔર દુઆ પઢહકર સલામ ફેરે ઔર નમાઝ ખત્મ કરે.

મસ્અલા : નમાઝમેં અલ્હમ્દુ પઢહના ભૂલ ગયા, સિર્ફ સૂરત પઢહી યા પેહલે સૂરત પઢહી ઔર ફિર અલ્હમ્દુ પઢહી તો સિજદએ સહ્‌વ કરના વાજિબ હૈ. ક્યૂંકે અલ્હમ્દુ

ઔર સૂરત તરતીબસે પઢના વાજિબ હૈ. (મૂ. ઈસા)

મસ્અલા : ફર્ઝકી પેહલી દો રકા'તોંમેં સૂરત મિલાના ભૂલ ગયા તો અખિર દો રકા'તોંમેં સૂરત મિલાએ ઔર સિજદએ સહ્વ કરે ઔર અગર પેહલી દો રકા'તોંમેં યા એક રકા'તમેં સૂરત નહીં પઢી તો અખિર એક રકા'તમેં સૂરત મિલાએ ઔર સિજદએ સહ્વ કરે. ઔર અગર અખિર રકા'તોંમેં સૂરત મિલાના યાદ ન રહા, ન પહેલી રકા'તોંમેં સૂરત મિલાઈ ન અખિર રકા'તોંમેં. બિલકુલ અખિર રકા'તમેં અત્તહિય્યાત પઢતે વક્ત યાદ આયા કે દોનોં રકા'તોંમેં યા એક રકા'તમેં સૂરત નહીં મિલાઈ તો સિજદએ સહ્વ કરનેસે નમાઝ હો જાએગી, ક્યૂંકે પેહલી દો રકા'તોંમેં સૂરતકા મિલાના વાજિબ થા. (મૂ. ઈસા)

મસ્અલા : સુન્નત ઔર નફલકી સબ રકા'તોંમેં સૂરતકા મિલાના વાજિબ હૈ. ઈસ લિએ અગર કિસી રકા'તમેં સૂરત મિલાના ભૂલ જાએ તો સિજદએ સહ્વ કરે.

મસ્અલા : અલ્હમ્દુ પઢકર સોચને લગા કે કૌનસી સૂરત પઢૂં ઔર ઈસ સોચમેં ઈતની દેર લગ ગઈ જિતની દેરમેં તીન મર્તબા સુબ્હાનલ્લાહ પઢ સકતા હૈ તો ભી સિજદએ સહ્વ વાજિબ હૈ. ક્યૂંકે હર ફર્ઝકો અપને અપને મો'કા પર અદા કરના વાજિબ હૈ ઔર યહાં સૂરત મિલાનેમેં દેર હૂઈ. (મૂ. ઈસા)

મસ્અલા : ઈસી તરહ અગર પઢતે પઢતે દરમિયાનમેં રુક ગયા ઔર કુછ સોચને લગા ઔર સોચનેમેં દેર લગ ગઈ યા દૂસરી રકા'ત પર જબ અત્તહિય્યાત પઢને બેઠા તો ફવ્રન અત્તહિય્યાત નહીં શુરૂઅ્ કી, કુછ સોચનેમેં ઈતની દેર લગ ગઈ યા જબ રુકૂઅસે ઉઠા તો દેર તક ખળા કુછ સોચા યા દોનોં સિજદોંકે બીચમેં જબ બૈઠા તો કુછ સોચનેમેં ઈતની હી દેર લગા દી તો ઈન સબ સૂરતોંમેં સિજદએ સહ્વ વાજિબ હૈ. ગર્ઝ કે જબ ભૂલે યા કિસી બાતકે કરનેમેં દેર લગ જાએગી તો સિજદએ સહ્વ કરના વાજિબ હોગા. (ક્યૂં કે વાજિબ અપને મો'કા પર અદા નહીં કિયા.) (મૂ. ઈસા)

મસ્અલા : ફર્ઝ નમાઝમેં તીન રકા'ત હો યા ચાર રકા'ત, જબ દો રકા'ત પર અત્તહિય્યાતકે લિએ બૈઠા તો દો મરતબા અત્તહિય્યાત પઢ ગયા તો ભી સિજદએ સહ્વ વાજિબ હૈં. (ક્યૂં કે તીસરી રકા'તકે કિયામમેં તાખીર–દેર હૂઈ, જો ફર્ઝ થા) ઔર અગર અત્તહિય્યાતકે બા'દ ઈતના દુરૂદ શરીફ ભી પઢ ગયા : અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિંવ્ યા ઈસસે ઝિયાદહ પઢ ગયા તબ યાદ આયા ઔર તબ ખળા હુવા તો ભી સિજદએ સહ્વ વાજિબ હૈ, (ક્યૂં કે તીસરી રકા'તકે કિયામમેં તા'ખીર હૂઈ. (મૂ. ઈસા) ઔર અગર ઈસસે કમ પઢા હો તો સહ્વકા સિજદહ વાજિબ નહીં.

મસ્અલા : ચાર રકા'તવાલી નફલ નમાઝમેં દો રકા'ત પર બૈઠ કર અત્તહિય્યાતકે સાથ દુરૂદ શરીફ ભી પઢના જાઇઝ હૈ. ઈસ લિએ નફલ નમાઝમેં દુરૂદ શરીફ પઢનેસે સિજદએ સહ્વ નહીં હોતા ઔર દો મરતબા અત્તહિય્યાત પઢ જાએ તબ ભી નફલમેં સિજદએ સહ્વ લાઝિમ ન હોગા; અલબત્તા ચાર રકા'તવાલી ફર્ઝ નમાઝમેં દો રકા'ત પર અત્તહિય્યાત દો મરતબા પઢ ગયા તો સિજદએ સહ્વ લાઝિમ હોગા.

મસ્અલા : અત્તહિય્યાત પઢને બૈઠા; મગર ભૂલસે અત્તહિય્યાતકી જગહ કુછ ઔર પઢ ગયા યા અલ્હમ્દુ પઢને લગા તો સિજદએ સહ્વ વાજિબ હૈં, (ક્યૂંકે અત્તહિય્યાત પઢના વાજિબ હૈ.)

મસ્અલા : નિય્યત બાંધનેકે બા'દ (સના) સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મકી જગહ દુઆએ કુનૂત પઢને લગા તો સિજદએ સહ્વ વાજિબ નહીં, (ક્યૂં કે સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ પઢના વાજિબ નહીં) (મૂ. ઈસા) ઈસી તરહ ફર્ઝકી તીસરી યા ચૌથી રકા'તમેં અલ્હમ્દુકી જગહ અત્તહિય્યાત યા ઔર કુછ પઢને લગા તો ભી સિજદએ સહ્વ વાજિબ નહીં, (ક્યૂં કે તીસરી યા ચૌથી રકા'તમેં અલ્હમ્દુ પઢના વાજિબ નહીં. (મૂ. ઈસા)

મસ્અલા : તીન રકા'ત યા ચાર રકા'તવાલી નમાઝમેં

બીચમેં બૈઠના ભૂલ ગયા ઔર દો રકા'ત પઢકર તીસરી રકા'તકે લિએ ખળા હો ગયા તો અગર નીચેકા આધા ધડ અભી સીધા ન હુવા હો તો બૈઠ જાએ ઔર અત્તહિય્યાત પઢ લે, તબ ખળા હો ઔર એસી હાલતમેં સિજદએ સહ્વ કરના વાજિબ નહીં, (ક્યૂંકે ઈતની તા'ખીર શરઅન મોઅ્તબર નહીં) (મૂ. ઈસા) ઔર અગર નીચેકા આધા ધડ સીધા હો ગયા તો ન બૈઠે; બલ્કે ખળે હો કર ચારોં રકા'તેં પઢ લે, સિર્ફ આખિરમેં બૈઠે ઔર ઈસ સૂરતમેં સિજદએ સહ્વ કરના વાજિબ હૈ, (ક્યૂંકે દો રકા'તકે બા'દ અત્તહિય્યાત પઢના વાજિબ થા;) અગર સીધા ખળા હો જાનેકે બા'દ ફિર લૌટ આએગા ઔર બૈઠ કર અત્તહિય્યાત પઢેગા તો ગુનેહગાર હોગા ઔર સિજદએ સહ્વ કરના અબ ભી વાજિબ હોગા, (ક્યૂંકે ઈસ કદર તા'ખીર શરઅન મોઅ્તબર હૈ ઔર સિજદએ સહ્વકા સબબ હૈ. –નાકિલ)

મસ્અલા : અગર ચૌથી રકા'તમેં બૈઠના ભૂલ ગયા તો અગર નીચેકા ધડ અભી સીધા નહીં હુવા તો બૈઠ જાએ ઔર અત્તહિય્યાત–દુરૂદ વગયૂરહ પઢ કર સલામ ફેર દે ઔર સિજદએ સહ્વ ન કરે, (ક્યૂંકે ઈતની તા'ખીર શરઅન મુઅ્તબર નહીં. ઈસ લિએ સિજદએ સહ્વ વાજિબ નહીં. નાકિલ) ઔર અગર સીધા ખળા હો ગયા હો તબ ભી બૈઠ જાએ; બલ્કે અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત પઢ ચૂકા હો યા રુકૂઅ ભી કર ચૂકા હો તબ ભી બૈઠ જાએ ઔર

અત્તહિય્યાત પળ્હ કર સિજદએ સહ્વ કરે; અલબત્તા, અગર રુકૂઅકે બા'દ ભી યાદ ન આયા ઔર પાંચવી રકા'તકા સિજદહ કર લિયા તો ફર્ઝ નમાઝ ફિરસે પળ્હે, યહ નમાઝ નફલ હો ગઈ. એક રકા'ત ઔર મિલાકર પૂરી છે (૬) રકા'ત કરે ઔર સિજદએ સહ્વ ન કરે ઔર અગર એક રકા'ત ઔર નહીં મિલાઈ, પાંચવીં રકા'ત પર સલામ ફેર દિયા તો ચાર રકા'તેં નફલ હો ગઈ ઔર એક રકા'ત અકારત (બેકાર) ગઈ.

મસ્અલા : અગર ચૌથી રકા'ત પર બૈઠા ઔર અત્તહિય્યાત પળ્હ કર ખળા હો ગયા તો સિજદા કરનેસે પેહલે પેહલે જબ યાદ આવે તો બેઠ જાએ ઔર અત્તહિય્યાત ન પળ્હે; બલ્કે બૈઠ કર ફવ્રન સલામ ફેરકર સિજદએ સહ્વ કરે, (ક્યૂંકે સલામમેં તા'ખીર હૂઈ) ઔર અગર પાંચવી રકા'તકા સિજદા કર ચૂકા તબ યાદ આયા તો એક રકા'ત ઓર મિલા કર છે (૬) રકા'ત પૂરી કરે. ચાર ફર્ઝ હો જાએંગે ઔર દો નફલ ઔર છટ્ટી રકા'ત પર સિજદએ સહ્વ ભી કરે, (ક્યૂંકે સલામમેં તા'ખીર હૂઈ. (મૂ. ઈસા) ઔર અગર પાંચવીં રકા'ત પર સલામ ફેર દિયા ઔર સિજદએ સહ્વ કર લિયા તો બુરા કિયા, ચાર ફર્ઝ હૂએ ઔર એક રકા'ત અકારત (બેકાર) ગઈ.

મસ્અલા : અગર નમાઝમેં શક હો ગયા કે તીન રકા'તેં પળ્હી હૈં યા ચાર રકા'તેં તો અગર યહ શક ઈત્તિફાકસે

હો ગયા હે, એસા શક નહીં હે તો ફિરસે નમાઝ પળ્હે ઔર અગર શક હે ઔર અકસર એસા શક હો જાતા હે તો દિલમેં સોચ કર દેખે કે અગર ઝિયાદહ ગુમાન તીન રકા'ત પળ્હનેકા હો તો એક રકા'ત ઓર પળ્હ લે, ઔર સિજદએ સહ્વ વાજિબ નહીં હે ઔર અગર ઝિયાદહ ગુમાન યહી હે કે મૈંને ચાર રકા'તેં પળ્હી હે તો ઔર રકા'તેં ન પળ્હે ઔર સિજદએ સહ્વ ભી ન કરે ઔર અગર સોચનેકે બા'દ ભી દોનોં તરફ બરાબર ખ્યાલ રહે, ન તીન રકા'તકી તરફ ઝિયાદા ગુમાન જાતા હે ન ચારકી તરફ જાતા હે, તો તીન હી રકા'ત સમઝે ઔર એક રકા'ત ઓર પળ્હ લે; લેકિન ઇસ સૂરતમેં તીસરી રકા'ત પર ભી બેઠ કર અત્તહિય્યાત પળ્હે, તબ ખળા હો કર ચોથી રકા'ત પળ્હે ઔર સિજદએ સહ્વ ભી કરે, (ક્યૂંકે અત્તહિય્યાત પળ્હનેસે ચોથી રકા'તકે કિયામમેં તા'ખીર હૂઇ ઔર મુમકિન હે કે યહ ચોથી રકા'ત પાંચવીં રકા'ત હો ઔર ઇસ તરહ સલામમેં તા'ખીર હૂઇ હો. (મુ. ઇસા)

મસ્અલા : અગર ચાર રકા'ત નફલ પળ્હી ઔર બીચમેં બેઠના ભૂલ ગયા તો જબ તક તીસરી રકા'તકા સિજદા ન કિયા હો ઉસ વક્ત યાદ આને પર બેઠ જાના ચાહિએ; અગર સિજદહ કર લિયા તબ ભી નમાઝ હો ગઇ ઔર સિજદએ સહ્વ ઇન દોનોં સૂરતોંમેં વાજિબ હે. (પેહલી સૂરતમેં તો ઇસ લિએ કે અત્તહિય્યાત પળ્હના વાજિબ થા

ઔર ઈસમેં તા'ખીર હૂઈ. દૂસરી સૂરતમેં ઈસ લિએ કે કઅદહ કરના ઔર અત્તહિય્યાત પળ્હના દોનોં વાજિબ થે ઔર વહ દોનોં છૂટ ગએ. (મુ. ઈસા)

મસ્અલા : અગર નમાઝમેં કઈ બાતેં ઐસી હો ગઈ, જિસસે સિજદએ સહ્વ વાજિબ હોતા હૈ તો એક હી સિજદહ સબકી તરફસે હો જાએગા. એક નમાઝમેં દો દફા' સિજદએ સહ્વ નહીં કિયા જાતા.

મસ્અલા : સિજદએ સહ્વ કરનેકે બા'દ ફિર કોઈ ઐસી બાત હો ગઈ જિસસે સિજદએ સહ્વ વાજિબ હોતા હૈ તો વહી પેહલા સિજદએ સહ્વ કાફી હૈ, અબ ફિર સિજદએ સહ્વ ન કરે.

મસ્અલા : નમાઝમેં કુછ ભૂલ ગયા થા, જિસસે સિજદએ સહ્વ વાજિબ થા; લેકિન સિજદહ કરના ભૂલ ગયા ઔર દોનોં તરફ સલામ ફેર દિયા; લેકિન અભી ઉસી જગહ બેઠા હૈ ઔર સિના કિબ્લેકી તરફસે નહીં હટા, ન કિસીસે બોલા, ન કોઈ ઐસી બાત હૂઈ જિસસે નમાઝ ટૂટ જાતી હૈ તો અબ સિજદએ સહ્વ કર લે; બલ્કે અગર ઈસી તરહ બૈઠે બૈઠે કલિમહ યા દુરૂદ શરીફ વગય્રહ કોઈ વઝીફહ પળ્હને લગા હો તબ ભી કુછ હર્જ નહીં, અબ સિજદએ સહ્વ કરનેસે નમાઝ હો જાએગી.

મસ્અલા : સિજદએ સહ્વ વાજિબ થા ઔર ઉસને

કસદન દોનોં તરફ સલામ ફેર દિયા ઔર યહ નિય્યત કી કે મૈં સિજદએ સહ્વ ન કરુંગા તબ ભી જબ તક કોઇ ઐસી બાત ન હો, જિસસે નમાઝ જાતી રહતી હૈ તો ભી સિજદએ સહ્વ કરનેકા ઇખ્તિયાર હૈ.

મસ્અલા : ચાર રકા'તવાલી યા તીન રકા'તવાલી નમાઝમેં ભૂલસે દો રકા'ત પર સલામ ફેર દિયા તો અબ ઉઠ કર ઇસ નમાઝકો પૂરા કરે ઔર સિજદએ સહ્વ કરે; અલબત્તા, સલામ ફેરનેકે બા'દ કોઇ ઐસી બાત હો ગઇ, જિસસે નમાઝ જાતી રહતી હૈ તો ફિરસે નમાઝ પઢ્હે.

મસ્અલા : દુઆએ કુનૂતકી જગહ સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ પઢ્હ ગયા, ફિર જબ યાદ આયા તો દુઆએ કુનૂત પઢ્હી તો સિજદએ સહ્વ વાજિબ નહીં.

મસ્અલા : વિત્રમેં દુઆએ કુનૂત પઢ્હના ભૂલ ગયા યા કોઇ સૂરત પઢ્હકર રુકૂઅ્મેં ચલા ગયા તો સિજદએ સહ્વ વાજિબ હૈ, (ક્યૂંકે દુઆએ કુનૂત પઢ્હના વાજિબ હૈ.)

(મુ. ઇસા)

મસ્અલા : અલ્હમ્દુ પઢ્હકે દો સૂરતેં યા તીન સૂરતેં પઢ્હ ગયા તો કુછ હર્જ નહીં ઔર સિજદએ સહ્વ વાજિબ નહીં. (ક્યૂંકે કિર્અતકે તવીલ કરનેકા ઇખ્તિયાર હૈ.) (મુ. ઇસા)

મસ્અલા : ફર્ઝ નમાઝમેં આખિર દો રકા'તેં યા એક

રકા'તમેં સૂરત મિલાઈ તો સિજદએ સહ્‌વ વાજિબ નહીં, (ક્યૂંકે સૂરત ન મિલાના વાજિબ ન થા, સિર્ફ સુન્નત થા.) (મુ. ઈસા)

મસ્અલા : નમાઝકે શુરૂઅ્‌મેં સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ (સના) પઢના ભૂલ ગયા યા રુકૂઅ્‌મેં સુબ્હાન રબ્બિયલ્‌ અઝીમ ન પઢા થા સિજદેમેં સુબ્હાન રબ્બિયલ્‌ આ'લા ન પઢા યા રુકૂઅ્‌સે ઉઠ કર સમિઅલ્લાહુલિમન્‌ હમિદહ કેહના યાદ ન રહા યા નિય્યત બાંધતે વક્ત કન્ધે તક હાથ ન ઉઠાયા યા અખીર રકા'તમેં દુરૂદ શરીફ યા દુઆ ન પઢી યૂં હી સલામ ફેર દિયા તો ઈન સબ સૂરતોંમેં સિજદએ સહ્‌વ વાજિબ નહીં (ક્યૂંકે યહ સબ ચીઝેં વાજિબ ન થી.)

મસ્અલા : ફર્ઝકી દોનોં અખીર રકા'તોંમેં યા એક રકા'તમેં અલ્હમ્દુ પઢના ભૂલ ગયા ઔર ચૂપકે ખળા રેહ કર રુકૂઅ્‌મેં ચલા ગયા તો ભી સિજદએ સહ્‌વ વાજિબ નહીં, (ક્યૂંકે અખિર દોનોં રકા'તોંમેં અલ્હમ્દુ પઢના સિર્ફ સુન્નત હૈ. (મુ. ઈસા)

મસ્અલા : જિન ચીઝોંકો ભૂલ કર કરનેસે સિજદએ સહ્‌વ વાજિબ હોતા હૈ; અગર ઉન્કો કોઈ કસદન કરે તો સિજદએ સહ્‌વ વાજિબ નહીં; બલ્કે પૂરી નમાઝ ફિરસે પઢે; અગર સિજદએ સહ્‌વ કર લિયા તબ ભી નમાઝ નહીં હૂઈ.

મસ્અલા : જો ચીઝેં નમાઝમેં ન ફર્ઝ હૈં, ન વાજિબ હૈં, ઉન્કો ભૂલ કર છોળ દેનેસે નમાઝ હો જાતી હે ઔર સિજદએ સહ્વ વાજિબ નહીં હોતા.

મસ્અલા : અગર આહિસ્તા આવાઝકી (સિર્રી) નમાઝમેં કોઈ શખ્સ (ખ્વાહ ઈમામ હો યા મુન્ફરિદ) (અકેલા) બુલંદ આવાઝસે કિર્અત કર જાએ યા બુલંદ આવાઝકી (જહરી) નમાઝમેં ઈમામ આહિસ્તા આવાઝસે કિર્અત કરે તો ઉસકો સિજદએ સહ્વ કરના ચાહિએ. હાં, અગર આહિસ્તા આવાઝકી (સિર્રી) નમાઝમેં બહુત થોળી કિર્અત બુલંદ આવાઝસે કી જાએ, જો નમાઝ સહીહ હોનેકે લિએ કાફી ન હો. મસલન દો–તીન લફ્ઝ બુલંદ આવાઝસે નિકલ જાએં યા જહરી નમાઝમેં ઈમામ ઉસી કદર આહિસ્તા પળ્હ જાએ તો સિજદએ સહ્વ લાઝિમ નહીં.

*** સવાલાત ***

(૧) કિન નમાઝોંકી કઝા પળ્હી જાતી હે ?

(૨) કિતને વક્તોંકી નમાઝ કઝા હો જાને પર તરતીબ મુઆફ હો જાતી હે ?

(૩) કિન ચીઝોંકે છૂટનેસે સિજદએ સહ્વ વાજિબ હોતા હે ?

(૪) સુન્નત યા મુસ્તહબ છૂટ જાએ તો નમાઝ જાતી રહેગી ? યા સિજદએ સહ્વ કિયા જાએગા ?

(૫) સુબ્હા–ન રબ્બિયલ્ આ'લા યા સુબ્હા–ન રબ્બિયલ્ અઝીમ છૂટ જાનેસે સિજદએ સહ્વ વાજિબ હોગા યા નહીં ?

(૬) કોઈ શખ્સ નમાઝમેં સૂરત પેહલે પઢ઼ે ઔર અલ્હમ્દુ બા'દમેં પઢ઼ે તો સિજદએ સહ્વ વાજિબ હોગા યા નહીં ?

(૭) ક્યા નમાઝમેં કુછ સોચને લગે તબ ભી સિજદએ સહ્વ વાજિબ હો જાતા હૈ ? ઔર અગર વાજિબ હોતા હૈ તો કિતની દેર સોચને પર ?

(૮) દો રકા'ત પર બેઠના ભૂલ જાએ, જબ કે મગરિબકી ફર્ઝ નમાઝ પઢ઼ રહા હૈ ઔર અખિર રકા'ત પર નમાઝે ઝોહરમેં બેઠના ભૂલ જાએ તો ઈસમેં કૌન સી નમાઝ, કિસ હાલતમેં સહીહ હો જાએગી ?

(૯) નમાઝમેં દો રકા'તકે હોને–ન હોનેકા શક હો તો ક્યા કરના ચાહિએ. જબ કે ચાર રકા'તવાલી નમાઝ પઢ઼ના હો ?

(૧૦) શક–શુબા કરનેકા ક્યા હુકમ હૈ ?

(૧૧) ચાર રકા'તવાલી ફર્ઝ નમાઝકી અગર સબ રકા'તોંમેં સૂરત મિલાઇ જાએ તો સિજદએ સહ્‌વ વાજિબ હોગા યા નહીં ?

સિજદએ તિલાવતકા બયાન

મસ્અલા : કુર્આન શરીફમેં તિલાવતકે સિજદે ચૌદહ (૧૪) હૈં. જહાં કલામે મજીદકે કિનારે પર સિજદહ લિખા રહતા હે, ઉસ આયતકો પળ્હ કર સિજદહ કરના વાજિબ હો જાતા હે ઔર ઇસ સિજદેકો સિજદએ તિલાવત કેહતે હૈં.

મસ્અલા : સિજદએ તિલાવત કરનેકા તરીકા યહ હૈ કે અલ્લાહુ અકબર કેહકર સિજદહ કરે ઔર અલ્લાહુ અકબર કેહતે વક્‌ત હાથ ન ઉઠાએ, સિજદેમેં કમસે કમ તીન દફા' સુબ્હાન રબ્બિયલ્‌ આ'લા કહે, ફિર અલ્લાહુ અકબર કેહ કર સર ઉઠાએ. બસ, સિજદએ તિલાવત અદા હો ગયા. બેહતર યહ હે કે ખળા હો જાએ; અગર બેઠકર અલ્લાહુ અકબર કહે, ફિર સિજદહમેં જાએ, ફિર અલ્લાહુ અકબર કેહ કર ખળા ન હો તબ ભી દુરુસ્ત હે.

મસ્અલા : સિજદેકી આયત જો શખ્સ પળ્હે ઉસ પર ભી સિજદહ કરના વાજિબ હે ઔર જો સુને ઉસ પર ભી સિજદહ વાજિબ હો જાતા હે, ચાહે કુર્આન સુનનેકે

ઈરાદેસે બેઠા હો યા ઓર કિસી કામમેં લગા હો ઔર ચાહે બગૈર ઈરાદેકે સિજદેકી આયત સુન લી હો. ઈસ લિએ બેહતર યહ હૈ કે સિજદેકી આયતકો આહિસ્તાસે પઢ્હે; તાકે કિસી ઓર પર સિજદએ તિલાવત વાજિબ ન હો.

મસ્અલા : જો ચીઝેં નમાઝકે લિએ શર્ત હૈં વહ સિજદએ તિલાવતકે લિએ ભી શર્ત હૈ. યા'ની વુઝૂકા હોના, જગહકા પાક હોના, બદન ઔર કપળેકા પાક હોના, કિબ્લેકી તરફ મુંહ કરકે સિજદહ કરના.

મસ્અલા : અગર કિસીકા વુઝૂ ઉસ વક્ત ન હો તો ફિર કિસી વક્ત વુઝૂ કરકે સિજદહ કરે. ફવ્રન ઉસી વક્ત સિજદહ કરના જરૂરી નહીં હૈ; લેકિન બેહતર યહ હૈ કે ઉસી વક્ત સિજદહ કરે, ક્યૂંકે શાયદ બા'દમેં યાદ ન રહે.

મસ્અલા : અગર કિસીકે ઝિમ્મે બહોતસે તિલાવતકે સિજદે બાકી હૈં ઔર ઉસને અબ તક અદા ન કિએ હોં તો અબ અદા કર લે, ઉમ્રભરમેં કભી ન કભી અદા કર લેના ચાહિએ, અગર અદા ન કરેગા તો ગુનેહગાર હોગા.

મસ્અલા : અગર નમાઝમેં સિજદહકી આયત પઢ્હે તો વહ આયત પઢ્હનેકે ફવ્રન બા'દ નમાઝ હી મેં સિજદહ કર લે, ફિર બાકી સૂરત પઢ્હ કર રુકૂઅ્મેં જાએ; અગર ઈસ આયતકો પઢ્હ કર ફવ્રન સિજદહ ન કિયા, ઉસકે બા'દ દો આયતેં યા તીન આયતેં ઔર પઢ્હ લીં તબ

સિજદહ કિયા તો યહ ભી દુરુસ્ત હૈ ઔર અગર ઈસસે ભી ઝિયાદહ પળ્હ ગયા તબ સિજદહ કિયા તો સિજદહ અદા હો ગયા; લેકિન ગુનેહગાર હોગા.

મસ્અલા : અગર નમાઝમેં સિજદહકી આયત પળ્હી ઔર નમાઝ હી મેં સિજદહ ન કિયા તો અબ નમાઝકે બા'દ સિજદહ કરનેસે સિજદહ અદા ન હોગા. હમેશાકે લિએ ગુનેહગાર રહેગા. અબ સિવા તૌબહ ઔર ઈસ્તિગફારકે ઓર કોઈ મુઆફીકી સૂરત નહીં.

મસ્અલા : સિજદેકી આયત પળ્હ કર અગર ફવ્રન રુકૂઅ્મેં ચલા જાએ ઔર રુકૂઅ્મેં યહ નિય્યત કરે કે મૈં સિજદએ તિલાવતકી તરફસે ભી યહી રુકૂઅ્ કરતા હૂં તબ ભી વહ સિજદહ અદા હો જાએગા (અગર ઈમામ હો તો મુક્તદીયોંકી નિય્યત ભી જરૂરી હોગી. યા'ની ઉનકી ભી નિય્યત કરની હોગી કે ઈસ રુકૂઅ્મેં સિજદએ તિલાવતકી ભી નિય્યત કરતા હૂં.) (મૂ. ઈસા) ઔર અગર રુકૂઅ્મેં યહ નિય્યત નહીં કી તો રુકૂઅ્કે બા'દ જબ સિજદહ કરેગા તો ઈસી સિજદહસે સિજદએ તિલાવત ભી અદા હો જાએગા. ચાહે કુછ નિય્યત કરે ચાહે ન કરે, (ઈસ સૂરતમેં મુક્તદીયોંકી નિય્યતકી જરૂરત નહીં, ઉન્કી નિય્યતકે બગૈર ભી સિજદહ અદા હો જાએગા. (મુ. ઈસા)

મસ્અલા : એક હી જગહ બેઠે બેઠે સિજદહકી આયતકો કઈ બાર દોહરા કર પળ્હે તો એક હી સિજદહ વાજિબ હૈ, ચાહે કઈ મરતબા પળ્હ કર અખીરમેં સિજદહ કરે યા પેહલી હી મરતબા પળ્હ કર સિજદહ કરે, ફિર ઉસીકો બાર બાર દુહરાતા રહે ઔર અગર જગહ બદલ ગઈ તબ ઉસી આયતકો દુહરાયા, ફિર તીસરી જગહ જા કર વહી આયત ફિર પળ્હી ઈસી તરહ બરાબર જગહ બદલતા રહા તો જિતની મરતબા સિજદહકી આયત દુહરાએ ઈતની મરતબા સિજદહ કરે.

મસ્અલા : અગર એક હી જગહ બેઠે બેઠે સિજદહકી કઈ આયતેં પળ્હે તો જિતની આયતેં પળ્હે ઈતને સિજદે કરે.

* સવાલાત *

(૧) અગર નમાઝમેં સૂરએ ઈકરા' બિસ્મિ...... પળ્હ કર રકા'ત પૂરી કરે તો સિજદહ અદા હુવા યા નહીં ?

(૨) એક આયતકો બાર બાર ઉસી જગહ પળ્હે તો કિતને સિજદહ કરે ?

(૩) અગર એક હી જગહ બેઠે બેઠે સિજદહકી કઈ આયતેં પળ્હી તો કિતને સિજદે વાજિબ હૂએ ?

બીમારકી નમાઝકા બયાન

મસ્અલા : નમાઝકો કિસી હાલમેં ન છોળે, જબ તક ખળે હો કર પળ્હનેકી કુવ્વત હૈ ખળે હો કર નમાઝ પળ્હતા રહે ઔર જબ ખળા ન હો સકે તો બેઠ કર નમાઝ પળ્હે, બૈઠે બૈઠે રુકૂઅ્ કરે ઔર ફિર સિજદહ કરે ઔર રુકૂઅ્કે લિએ ઈતના ઝુકે કે પીઠ ખૂબ બરાબર હો.

મસ્અલા : અગર રુકૂઅ્ ઔર સિજદહ કરનેકી ભી કુદરત ન હો તો રુકૂઅ્ ઔર સિજદહ ઈશારાસે અદા કરે ઔર સિજદેકે લિએ રુકૂઅ્સે ઝિયાદહ ઝુક જાયા કરે.

મસ્અલા : સિજદહ કરનેકે લિએ તકિયા વગયૂરહ કોઈ ઊંચી ચીઝ રખ કર ઉસ પર સિજદહ ન કરના ચાહિએ, જબ સિજદહ કરનેકી કુદરત ન હો તો બસ ઈશારા કર લિયા કરે, તકિયાકે ઉપર સિજદહ કરનેકી જરૂરત નહી.

મસ્અલા : અગર ખળે હોનેકી કુવ્વત તો હૈ; લેકિન ખળે હોનેસે બળી તકલીફ હોતી હૈ યા બીમારીકે બળ્હ જાનેકા ડર હૈ, તબ ભી બેઠ કર નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : અગર બેઠનેકી ભી તાકત ન રહી તો તકિયા વગયૂરહ લગા કર ઈસ તરહ લેટ જાએ કે સર ખૂબ ઊંચા રહે; બલ્કે કરીબ કરીબ બેઠનેકે રહે ઔર અગર કુછ તાકત હો તો કિબ્લેકી તરફ પૈર ન ફેલાએ; બલ્કે ઘૂટને ખળે

રખ્ખે. ફિર સરકે ઈશારેસે નમાઝ પળ્હે ઔર સિજદહકા ઈશારા ઝિયાદા નીચા કરે; અગર વહ તકિયેસે ટેક લગા કર ભી ઈસ તરહ ન લેટ સકે કે સર ઔર સીનહ વગયૂરહ ઊંચા રહે તો કિબ્લેકી તરફ પૈર કરકે બિલકુલ સીધા લેટ જાએ; લેકિન સરકે નીચે કોઈ ઊંચા તકિયા રખ દે કે મુંહ કિબ્લેકી તરફ હો જાએ ઔર આસ્માનકી તરફ ન રહે. ફિર સરકે ઈશારેસે નમાઝ પળ્હે, રુકૂઅ્કા ઈશારા કમ કરે ઔર સિજદહકા ઈશારા ઝિયાદા કરે.

મસ્અલા : અગર ચિત (સીધા) ન લેટે; બલ્કે દાહની યા બાઈં કરવટ પર કિબ્લહકી તરફ મુંહ કરકે લેટે ઔર સરકે ઈશારેસે રુકૂઅ્ ઔર સિજદહ કરે, યહ ભી જાઈઝ હૈ; લેકિન ચિત (સીધા) લેટ કર પળ્હના ઝિયાદા અછ્છા હૈ.

મસ્અલા : અગર બીમારકા બિસ્તર નાપાક હૈ; લેકિન ઉસકે બદલનેમેં બીમારકો બહુત તકલીફ હોગી તો ઈસી પર નમાઝ પળ્હ લેના દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : હકીમને કિસીકી આંખ બનાઈ ઔર હલન-ચલનસે મના' કર દિયા તો બેઠે બેઠે નમાઝ પળ્હતા રહે (જિસકા તરીકા ઉપર બતાયા ગયા.)

(નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

તમ્બીહ : ઈસકા ભી ખ્યાલ રખ્ખા કરો, નીઝ મરીઝ

ભી હત્તલ ઈમ્કાન બહુત ખ્યાલ રખ્ખેં કે હાલતે મર્ઝમેં કોઈ બે-પર્દગી ન હો. ઉસમેં બળી કોતાહી હોતી હૈ, ઝાનૂ વગય્રહ ખુલ જાના કોઈ બાત હી નહીં સમઝતે.

(નાકિલ ઉફ઼િ-ય અન્હૂ)

મુસાફ઼િરતમેં નમાઝ પળ્હનેકા બયાન

મસ્અલા : અગર કોઈ એક મન્ઝિલ યા દો મન્ઝિલકા સફ઼ર કરે તો ઉસ સફ઼રસે શરીઅતકા કોઈ હુકમ નહીં બદલતા ઔર શરીઅતકે કાનૂનમેં ઉસકો મુસાફ઼િર નહીં કેહતે. ઉસકો સારી બાતેં ઈસી તરહ કરની ચાહિએ, જૈસે કે અપને ઘરમેં અદા કરતા થા ઔર ચાર રકા'તવાલી નમાઝકો ચાર રકા'ત પળ્હે.

મસ્અલા : જો કોઈ તીન મંઝિલ ચલનેકા કસ્દ કરકે નિકલે, વહ શરીઅતકે કાનૂનમેં મુસાફ઼િર હૈ. જબ અપને શહરકી આબાદીસે બહાર હો ગયા તો શરીઅતસે મુસાફ઼િર હો ગયા ઔર જબ આબાદીકે અંદર અંદર ચલતા રહા તબ તક મુસાફ઼િર નહીં હૈ; અગર સ્ટેશન આબાદીકે અંદર હૈ તો આબાદીકે હુકમમેં હૈ ઔર જો આબાદીકે બાહર હો તો વહાં પહુંચ કર મુસાફ઼િર હો જાએગા.

મસ્અલા : તીન મંઝિલ યહ હૈ કે અકસર પૈદલ

ચલનેવાલે વહાં તીન રોઝમેં પહુંચા કરતે હૈં; તખમીનન ઉસકા હમારે મુલ્કમેં કે દરિયા ઔર પહાળમેં સફર નહીં કરના પળતા–૪૮ મીલ અંગ્રેઝી હે.

મસ્અલા : જો કોઈ શરીઅતસે મુસાફિર હો, વહ ઝોહર, અસર ઔર ઈશાકી ફર્ઝ નમાઝ દો દો રકા'તેં પળ્હે ઔર સુન્નતોંકા યહ હુકમ હે કે અગર જલ્દી હો તો ફજરકી સુન્નતોંકે સિવા ઔર સુન્નતેં છોળ દેના દુરુસ્ત હે. ઈસે છોળ દેનેસે કુછ ગુનાહ ન હોગા. ઔર અગર કુછ જલ્દી ન હો ઔર અપને સાથિયોંસે પીછે રેહ જાનેકા ડર ન હો તો ન છોળે ઔર સફરમેં સુન્નતેં પૂરી પળ્હે, ઉનમેં કમી નહીં હૈં.

મસ્અલા : સફરમેં ફજર, મગરિબ ઔર વિત્રકી નમાઝમેં ભી કમી નહીં હૈં, જૈસે હંમેશા પળ્હતા હે વૈસે હી પળ્હેં.

મસ્અલા : ઝોહર, અસર ઔર ઈશાકી નમાઝ દો રકા'તોંસે ઝિયાદહ ન પળ્હેં. પૂરી ચાર રકા'ત પળ્હના ગુનાહ હે, જૈસે ઝોહરકી કોઈ ચાર ફર્ઝ પળ્હેગા તો ગુનેહગાર હોગા.

મસ્અલા : અગર ભૂલસે ચાર રકા'તેં પળ્હ લી તો અગર દૂસરી રકા'તમેં બૈઠ કર અત્તહિય્યાત પળ્હી હે તો દો રકા'તેં ફર્ઝકી હો ગઈ ઔર દો રકા'તેં નફલ હો જાએગી

ઔર સિજદએ સહ્વ કરના પળેગા. (ક્યૂંકે સલામમેં તા'ખીર હૂઈ.) (મુ. ઈસા) ઔર અગર દો રકા'ત પર ન બૈઠા હો તો ચારોં રકા'તેં નફલ હો ગઈ, ફર્ઝ નમાઝ ફિરસે પળ્હે.

મસ્અલા : અગર રાસ્તેમેં કહીં ઠહર ગયા તો અગર પંદરહ દિનસે કમ ઠહરનેકી નિય્યત હૈ તો બરાબર મુસાફિર રહેગા. ચાર રકા'તવાલી નમાઝ દો રકા'ત પળ્હતા રહે ઔર અગર પંદરહ દિન યા ઉસસે ઝિયાદહ ઠહરનેકી નિય્યત કર લી તો અબ વહ મુસાફિર નહીં રહા, ફિર અગર નિય્યત બદલ ગઈ ઔર પંદરહ દિનસે પેહલે ચલે જાનેકા ઈરાદા હો ગયા તબ ભી મુસાફિર ન બનેગા. નમાઝેં પૂરી પૂરી પળ્હે, ફિર જબ યહાંસે ચલે તો અગર વહ જગહ તીન મંઝિલ હોં, જહાં જાતા હૈ તો મુસાફિર હો જાએગા ઔર ઉસસે કમ હો તો મુસાફિર નહીં રહા.

મસ્અલા : દો–ચાર રોઝકે લિએ રાસ્તેમેં કહીં ઠહરના પળા; લેકિન કુછ ઐસી બાતેં હો જાતી હૈ કે જાના નહીં હોતા હૈ. રોઝ યહ નિય્યત હોતી હૈ કે કલ–પરસો ચલા જાઉંગા, લેકિન જાના નહીં હોતા. ઈસી તરહ પંદરહ યા બીસ દિન યા એક મહિના યા ઉસસે ભી ઝિયાદહ રેહના હો ગયા; લેકિન પૂરે પંદરહ દિન રહનેકી કભી નિય્યત નહીં હૂઈ, તબ ભી મુસાફિર રહેગા, ચાહે જિતને દિન ઈસ તરહ ગુઝર જાએં.

મસ્અલા : તીન મંઝિલ ચલકે કહીં પહુંચા તો અગર વહ અપના ઘર હૈ તો મુસાફિર નહીં રહા, ચાહે કમ રહે યા ઝિયાદહ, ઔર અગર અપના ઘર નહીં હૈ તો અગર પંદરહ દિન ઠેહરનેકી નિય્યત હો તબ ભી મુસાફિર નહીં રહા, અબ નમાઝેં પૂરી પૂરી પળ્હે ઔર ન અપના ઘર હૈ ન પંદરહ દિન ઠેહરનેકી નિય્યત હૈ તો વહાં પહુંચ કર ભી મુસાફિર રહેગા. ચાર રકા'ત ફર્ઝકી દો રકા'ત નમાઝ પળ્હતા રહે.

મસ્અલા : અગર કિસીકી નમાઝેં સફરમેં કઝા હો ગઈ તો ઘર જા કર ભી ઝોહર, અસર ઔર ઈશાકી દો હી રકા'તેં કઝા પળ્હે ઔર અગર સફરસે પેહલે ઝોહરકી કઝા હો ગઈ તો સફરકી હાલતમેં ચાર રકા'ત કઝા પળ્હે.

મસ્અલા : દરિયામેં કસ્તી ચલ રહી હૈ ઔર નમાઝકા વક્ત આ ગયા તો ઈસી ચલતી કસ્તી પર નમાઝ પળ્હ લે; અગર ખળે હો કર સર ઘૂમે તો બૈઠ કર પળ્હે.

મસ્અલા : અગર તીન મંઝિલ જાના હો, જબ તક મર્દોંમેંસે કોઈ અપના મહરમ યા શૌહર સાથ ન હો ઉસ વક્ત તક સફર કરના દુરુસ્ત નહીં. બે–મહરમકે સાથ સફર કરના બળા ગુનાહ હૈ ઔર અગર એક મંઝિલ યા દો મંઝિલ જાના હો તબ ભી બેમહરમકે સાથ જાના દુરુસ્ત

નહીં.[1] હદીસમેં ઈસકી બળી મુમાનઅત આઈ હૈં.

મસ્અલા : રેલમેં ભી નમાઝ પળ્હનેકા યહી હુકમ હૈ કે ચલતી રેલ પર નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત હૈ ઔર અગર ખળે હો કર પળ્હનેમેં સર ઘૂમે યા ગિરનેકા ખૌફ હો તો બેઠ કર નમાઝ પળ્હે.

મસ્અલા : નમાઝ પળ્હનેમેં રેલ ફિર ગઈ ઔર કિબ્લહ દૂસરી તરફ હો ગયા તો નમાઝ હી મેં ઘૂમ જાએ ઔર કિબ્લહકી તરફ મૂંહ ફેર લે.

મસ્અલા : યક્કહ યા બહેલી પર જા રહા હૈ ઔર નમાઝકા વક્ત આ ગયા તો બેહલીસે ઉતર કર એક જગહ પર ખળે હો કર નમાઝ પળ્હ લે; ઈસી તરહ અગર કોઈ ઔરત બહેલી પર વુઝૂ ન કર સકે તો ઉતરકર કહીં આળ મેં બૈઠકર વુઝૂ કરે; અગર બુર્કા પાસ ન હો તો ચાદર વગયૂરહમેં ખૂબ લિપટકર ઉતરે ઔર નમાઝ પળ્હે. ઐસા ગેહરા પર્દહ જિસમેં નમાઝ કઝા હો જાએ, હરામ હૈ. હર બાતમેં શરીઅતકી બાત મુકદમ રખ્ખે. પર્દેકી ભી વહી હદ રખ્ખે, જો શરીઅતને બતાઈ હૈ. શરીઅતકી હદસે આગે

---

૧. એક મીલ યા દો મીલ યા ઉસસે ભી કમ બિલા મહરમકે હરગિઝ મત જાઓ, એક મહલ્લેસે દૂસરે મહલ્લે તક જાનેમેં ઈઝ્ઝત–આબરૂ ઔર જાનોં–માલકા ખતરા હૈ. ઈસ લિએ બિલા મહરમકે બિલકુલ સફર કરના ન ચાહિએ. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

બળ્હના ઔર ખુદાસે ઝર્દરૂ હોના બળી બેવકૂફી ઔર નાદાની હે; અલબત્તા બિલા ઝરૂરત પર્દેમેં કમી કરના બે–ગૈરતી ઔર ગુનાહ હૈં.

મસ્અલા : અગર ઐસા બીમાર હે કે બેઠ કર નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત હે ઔર અગર બહેલી ઠહરાઈ; લેકિન જૂવા બૈલોંકે કંધે પર રખ્ખા હુવા હે તબ ભી ઉસ પર નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત નહીં હે, બૈલ અલગ કરકે નમાઝ પળ્હના ચાહિએ. યક્કહકા ભી યહી હુકમ હૈં કે જબ તક ઘોળા ખોલ કર અલગ ન કર દિયા જાએ ઉસ વક્ત તક ઉસ પર નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા : અગર કિસીકો બૈઠ કર નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત હે તો પાલકી ઔર મિયાને પર ભી નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત હે; લેકિન પાલકી જિસ વક્ત કુહારોંકે કંધોં પર હો ઉસ વક્ત પળ્હના દુરુસ્ત નહીં, ઝમીન પર રખનેકે બા'દ પળ્હે.

મસ્અલા : અગર ઊંટસે યા બહેલીસે ઉતરનેમેં જાન ઔર માલકા અંદેશા હો તો બગૈર ઉતરે ભી નમાઝ પળ્હના દુરુસ્ત હે.

મસ્અલા : કોઈ શખ્સ પંદરહ દિન ઠહેરનેકી નિય્યત કરે; મગર દો મુકામમેં ઈસ કદર ફાસલહ હો કે એક મુકામકી અઝાનકી આવાઝ દૂસરે મુકામ તક ન જા સકતી

હો, મસલન દસ રોઝ મક્કહમેં રેહનેકા ઈરાદા કરે ઓર પાંચ રોઝ મિનામેં રેહનેકા ઈરાદા કરે. (મક્કહસે મિના તીન રોઝકે ફાસ્લે પર હૈ) તો ઈસ સૂરતમેં વહ મુસાફિર હી શુમાર હોગા.

મસ્અલા : ઓર અગર મસ્અલ–એ મઝકૂરમેં રાતકો એક હી મુકામમેં રહનેકી નિય્યત કરે ઓર દિનકો દૂસરે મુકામમેં તો જિસ મૌઝઅમેં રાતકો ઠહેરનેકી નિય્યત કી હૈ, વહ ઉસકા વતને ઈકામત હો જાએગા. વહાં ઉસકો કસરકી ઈજાઝત ન હોગી, અબ દૂસરા મૌઝઅ જિસમેં દિનકો રહતા હૈ; અગર ઉસસે પેહલે મૌઝઅસે સફર (શરઈ)કી મુસાફત પર હૈ તો વહાં જાનેસે મુસાફિર હો જાએગા; વરના મુકીમ રહેગા.

મસ્અલા : અગર મસ્અલ–એ મઝકૂરમેં એક મૌઝઅ દૂસરે મૌઝઅસે ઈસ કદર કરીબ હો કે એક જગંહકી અઝાનકી આવાઝ દૂસરી જગહ જા સકતી હૈ તો વહ દોનોં મૌઝઅ એક સમઝે જાએંગે ઓર ઉન દોનોંમેં પંદરહ દિન ઠહેરનેકે ઈરાદેસે મુકીમ હો જાએગા.

મસ્અલા : મુકીમકી ઈક્તિદા મુસાફિરકે પીછે હર હાલમેં દુરુસ્ત હૈ. ખ્વાહ અદા નમાઝ હો યા કઝા ઓર મુસાફિર ઈમામ દો રકા'તેં પઢ્હ કર સલામ ફેર દે તો મુકીમ મુક્તદીકો ચાહિએ કે અપની નમાઝ ઉઠકર પૂરી

કર લે ઔર ઈસમેં કિર્અત ન કરે; બલ્કે ચૂપ ખળા રહે. ઈસ લિએ કે વહ લાહિક હૈ. ઔર કા'દએ ઊલા ઈસ મુક્તદી પર ઈમામકે તાબેઅ્ હોનેકી વજહસે ફર્ઝ હોગા, મુસાફિર ઈમામકો મુસ્તહબ હૈ કે અપને મુક્તદીયોંકો બા'દ દોનોં તરફ સલામ ફેરનેકે ફવ્રન અપને મુસાફિર હોનેકી ઈત્તિલાઅ્ કર દે ઔર ઝિયાદા બેહતર યહ હૈ કે કબ્લ નમાઝ શુરૂઅ્ કરનેસે ભી અપને મુસાફિર હોનેકી ઈત્તિલાઅ્ કર દે.

મસ્અલા : મુસાફિર ભી મુકીમકી ઈક્તિદા કર સકતા હૈ; મગર વક્તકે અંદર ઔર વક્ત જાતા રહા તો ફજર ઔર મગરિબમેં કર સકતા હૈ ઔર ઝોહર, અસર ઔર ઈશામેં નહીં. (ઈસ લિએ કે જબ મુસાફિર મુકીમકી ઈક્તિદા કરેગા તો ઈમામકી પૈરવીકી વજહસે પૂરી ચાર રકા'ત યહ ભી પળ્હેગા ઔર કા'દએ ઊલા ફર્ઝ ન હોગા ઔર ઈસકા ફર્ઝ હોગા. પસ, ફર્ઝ પળ્હનેવાલેકી ઈક્તિદા ગૈર ફર્ઝ પળ્હનેવાલેકે પીછે હૂઈ ઔર યહ બાત દુરુસ્ત નહીં ઔર વક્તકે અંદર યહ બાત નહીં કે ફર્ઝ પળ્હનેવાલેકી ઈક્તિદા નફલ અદા કરનેવાલેકે પીછે લાઝિમ આએ. ઈસ લિએ કે બ-વજહે ઈક્તિદા મુસાફિરકે ઝિમ્મેં ચાર રકા'ત ફર્ઝ હો ગઈ ઔર વક્ત ગુઝરનેકે બા'દ યહ હુકમ નહીં, દોનોં સૂરતોંકા ફર્ક કુતૂબે ફિકહમેં મઝકૂર હૈ.

(હાશિયહ-બા)

* સવાલાત *

(૧) મરીઝકો કિસ તરફ પૈર કરકે નમાઝકે લિએ બૈઠના ચાહિએ, કિસ દરજે પર મરીઝકી હાલત હો જાએ તો નમાઝ મુઆફ હૈ ?

(૨) શરઈ લિહાઝસે આદમી કબ મુસાફિર હોતા હૈ ઔર કિસ વક્તોંકી કિતની રકા'ત પઢે ?

(૩) સફરમેં સુન્નતોંકા ક્યા હુકમ હૈ ?

(૪) અગર કોઈ પંદરહ રોઝ ચલનેકા ઈરાદા કરે તો વહ મુસાફિર હોગા યા નહીં ?

(૫) સફરમેં કોઈ શખ્સ બારહ રોઝ રેહનેકી નિય્યત કરે તો વહ નમાઝ પૂરી પઢે યા કસર કરે ?

(૬) અગર તુમ મુસાફિરકે પીછે અસરકી નમાઝ પઢ રહે હો તો તુમકો કિતની રકા'ત પર સલામ ફેરના ચાહિએ ?

(૭) મુસાફિર ઈમામકે પીછે અપની બકિય્યા નમાઝમેં તુમ અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત પઢોગે યા નહીં ?

(૮) મુકીમ ઝોહરકી કઝા પઢ રહા હો તો મુસાફિર ભી ઉસી ઝોહરકી કઝા ઉસકે પીછે પઢ સકતા હૈ યા નહીં ? ઔર અપને જવાબકી વજહ ભી બતાઓ.

જમાઅતકા બયાન

ઈમામકે સિવા એક આદમીકે શરીકે નમાઝ હો જાનેસે જમાઅત હો જાતી હે, ખ્વાહ વહ આદમી મર્દ હો યા ઔરત, ગુલામ હો યા આઝાદ, બાલિગ હો યા સમજદાર, નાબાલિગ બચ્ચા. હાં, જુમ્આ ઔર ઈદૈનકી નમાઝમેં કમ સે કમ ઈમામકે સિવા તીન આદમિયોંકે બગૈર જમાઅત નહીં હોતી.

મસ્અલા : જમાઅતકે હોનેમેં યહ ભી ઝરૂરી નહીં કે ફર્ઝ નમાઝ હો; બલ્કે નફલ ભી દો આદમી ઈસી તરહ એક–દૂસરેકે તાબેઅ્ હો કર પળ્હેં તો જમાઅત હો જાએગી. ખ્વાહ ઈમામ ઔર મુક્તદી દોનોં નફલ પળ્હતે હોં યા મુક્તદી નફલ પળ્હતા હો, અલબત્તા જમાઅતકી નફલકા આદી હોના યા તીન મુક્તદીયોંસે ઝિયાદહ હોના મકરૂહ હૈં.

જમાઅતકી ફઝીલત ઔર તાકીદ

જમાઅતકી ફઝીલત ઔર તાકીદમેં સહીહ અહાદીસ ઈસ કસરતસે વારિદ હૈં કે અગર સબ એક જગહ જમા' કી જાએં તો એક બહુત કાફી હુજૂમકા રિસાલહ હો સકતા હે. ઉન્કે દેખનેસે કત્અન યહ નતીજા નિકલતા હે કે જમાઅતેં નમાઝકી તક્મીલમેં એક આ'લા દરજેકી શર્ત હે. નબી

સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને કભી ઈસકો તર્ક નહીં ફરમાયા; હત્તા કે હાલતે મર્ઝમેં જબ આપકો ખૂદ ચલનેકી કુવ્વત ન થી તો દો આદમીયોંકે સહારેસે મસ્જિદ શરીફમેં તશરીફ લે ગએ ઔર જમાઅતસે નમાઝ પઢી. તારિકે જમાઅત પર આપકો બહુત ગુસ્સા આતા થા ઔર તર્કે જમાઅત પર સખ્તસે સખ્ત સઝા દેનેકો આપકા જી ચાહતા થા. બે શુબહ શરીઅતે મુહમ્મદિય્યહમેં જમાઅતકા બહુત બળા ઈહ્‌તિમામ કિયા ગયા હે, ઔર હોના ભી ચાહિએ થા. નમાઝ જૈસી ઈબાદતકી શાન ભી ઈસકો ચાહતી થી કે જિસસે ઉસકી તક્મીલ હો, વહ ભી તાકીદકે આ'લા દરજે પર પહૂંચા દી જાએ. હમ ઈસ મુકામ પર પેહલે ઈસ આયતકો લિખ કર જિસસે બા'ઝ મુફસ્સિરીન ઔર ફુકહાને જમાઅતકો સાબિત કિયા હે. ચન્દ હદીસેં બયાન કરતે હે. ''કલ્લુહૂ તઆલા વર્‌કઊ મઅર્રાકિઈન'' નમાઝ પઢહો, નમાઝ પઢહનેવાલોંકે સાથ મિલકર યા'ની જમાઅતસે. (જલાલૈન, ખાઝિન, અબૂ સઊદ, મુદરિક, તફસીરે ઈબ્ને કબીર વગયૂરહ) આયતમેં હુકમે સરીહ જમાઅતસે નમાઝ પઢહનેકા હે, મગર ચૂં કે રુકૂઅ્‌કે મઅની બા'ઝ મુફસ્સિરીનને ખુઝૂઅકે ભી લિખ્ખે હે, લિહાઝા ફરઝિય્યત ઉસસે સાબિત ન હોગી.

હદીસ : નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમસે ઈબ્ને ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂ રિવાયત કરતે હૈં કે

જમાઅતકી નમાઝમેં તન્હા નમાઝસે સત્તાઈસ દરજહ ઝિયાદહ સવાબ (રિવાયત કરતે) હૈં.

હદીસ : નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે તન્હા નમાઝ પઢનેસે એક આદમીકે સાથ નમાઝ પઢના બહુત બેહતર હૈ. ઔર દો (૨) આદમીયોંકે સાથ ઉસસે ભી બેહતર હૈ ઔર જિસ કદર ઝિયાદહ જમાઅત હો ઉસી કદર અલ્લાહ તઆલાકો પસંદ હૈં.

હદીસ : નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે જિતના વક્ત નમાઝકે ઈન્તિઝારમેં ગુઝરતા હૈ, વહ સબ નમાઝ હી મેં શુમાર હોતા હૈ.

હદીસ : નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને એક રોઝ ઈશાકે વક્ત અપને ઉન અસ્હાબસે જો જમાઅતમેં શરીક થે, ફરમાયા કે લોગ નમાઝ પઢ કર સો રહે ઔર તુમ્હારા વહ વક્ત જો ઈન્તિઝારમેં ગુઝરા, સબ નમાઝમેં મહસૂબ હુવા.

હદીસ : હઝરત ઉસ્માન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂસે રાવી હૈં કે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે જો શખ્સ ઈશાકી નમાઝ જમાઅતસે પઢે ઉસકો નિસ્ફ (આધી) રાતકી ઈબાદતકા સવાબ મિલેગા ઔર જો ઈશા ઔર ફજરકી નમાઝ જમાઅતસે પઢેગા, ઉસે પૂરી રાતકી

ઈબાદતકા સવાબ મિલેગા.[1]

હદીસ : હઝરત અબૂ હુરયરહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂ નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમસે રાવી હૈં કે એક રોઝ આપને ફરમાયા કે બેશક, મેરે દિલમેં યહ ઈરાદા હુવા કે કિસીકો હુકમ દૂં કે લકળિયાં જમા' કરે, ફિર અઝાનકા હુકમ દૂં ઔર કિસી શખ્સસે કહૂં કે વહ ઈમામત કરે ઔર મૈં ઉન લોગોંકે ઘરોં પર જાઉં જો જમાઅતમેં નહીં આતે ઔર ઉનકે ઘરોંકો જલા દૂં.

હદીસ : હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂ નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમસે રાવી હૈં કે જો શખ્સ અઝાન સુન કર જમાઅતમેં ન આએ ઔર ઉસે કોઈ ઉઝર ભી ન હો તો ઉસકી વહ નમાઝ જો તન્હા પઢી હો, કબૂલ ન હોગી. સહાબાને પૂછા, વહ ઉઝર ક્યા હે ? હઝરતને ઈરશાદ ફરમાયા કે ખૌફ યા મર્ઝ. ઈસ હદીસ શરીફમેં મર્ઝકી તફસીલ નહીં કી ગઈ. બા'ઝ અહાદીસમેં કુછ તફસીલ ભી હૈં.

અસર[2] : અસ્વદ (રદિ.) કેહતે હૈં કે એક દિન હમ

---

૧. શબ બેદારી નમાઝે ફર્ઝમેં મુખિલ હો તો ઉસકો તર્ક કરના અવ્લા હે. (બલ્કે ઝરૂરી હે, ક્યૂંકે ઉસમેં બિલ્ઈત્તિફાક અમદન તર્કે વાજિબ હૈં.)
(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

૨. સહાબી યા તાબિઈકે કૌલકો અસર કેહતે હે.

ઉમ્મુલ મુઅ્મિનીન હઝરત આયશા (રદિ.)કી ખિદમતમેં હાઝિર થે કે નમાઝકી પાબંદી ઔર ઉસકી ફઝીલત ઔર તાકીદકા ઝિક્ર આયા. ઉસ પર હઝરત આયશા (રદિ.)ને તાકીદન નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે મર્ઝુલ વફાતકા કિસ્સા બયાન કિયા કે, એક દિન નમાઝકા વક્ત આયા ઔર અઝાન હૂઈ તો આપને અબૂબક્ર (રદિ.)સે ફરમાયા કે કહો કે નમાઝ પઢાએં. અર્ઝ કિયા ગયા કે અબૂબક્ર એક નિહાયત રકીકુલ કલ્બ આદમી હૈં, જબ આપકી જગહ પર ખળે હોંગે તો બે–તાકત હો જાએંગે ઔર નમાઝ ન પઢા સકેંગે. આપને ફિર વહી ફરમાયા, ફિર વહી જવાબ દિયા ગયા. ફિર આપને ફરમાયા, તુમ ઐસી બાતેં કરતી હો, જૈસે યૂસુફ અલયહિસ્સલામકે સાથ મિસરકી ઔરતેં બાતેં કરતીં થી. અબૂબક્રસે કહો કે નમાઝ પઢાએ. ખૈર, હઝરત અબૂબક્ર (રદિ.) નમાઝ પઢાનેકો નિકલે. ઈતનેમેં નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો મર્ઝમેં કુછ તખ્ફીફ મા'લૂમ હૂઈ તો આપ દો આદમીયોંકે સહારે નિકલે, મેરી આંખોંમેં અબ તક વહ હાલત મૌજૂદ હૈ કે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે કદમ મુબારક જમીન પર ઘસીટતે હૂએ જાતે થે, યા'ની ઈતની કુવ્વત ભી ન થી કે જમીનસે પૈર ઉઠા સકેં. યહાં હઝરત અબૂબક્ર નમાઝ શુરૂઅ્ કર ચૂકે થે. ચાહા કે પીછે હટ જાએં; મગર નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને મના ફરમાયા ઔર ઉન્હીંસે નમાઝ પઢવાઈ.

અસર : એક દિન અમીરુલ મુઅ્મિનીન હઝરત ઉમર (રદિ.)ને સુલયમાન બિન અબી હશ્મહકો સુબ્હકી નમાઝમેં ન પાયા તો ઉનકે ઘર ગએ ઔર ઉનકે માં–બાપસે પૂછા કે આજ મૈંને સુલયમાનકો ફજરકી નમાઝમેં નહીં દેખા. ઉન્હોંને કહા કે વહ રાતભર નમાઝ પઢ્હતે રહે, ઈસ વજહસે ઉસ વક્ત ઉનકો નીંદ આ ગઈ. તબ હઝરત ફારૂક (રદિ.)ને ફરમાયા કે મુઝે ફજરકી નમાઝ જમાઅતસે પઢ્હના ઝિયાદહ મહબૂબ હૈં, બ–નિસ્બત ઉસકે કે તમામ રાત ઈબાદત કરું. શૈખ અબ્દુલ હક દહેલ્વી (રહ.)ને લિખ્ખા હૈ કે ઈસ હદીસસે સાફ ઝાહિર હૈ કે સુબ્હકી નમાઝ બા–જમાઅત પઢ્હનેમેં તહજ્જુદસે ભી ઝિયાદા સવાબ હૈ.

અસર : મુજાહિદીને ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે પૂછા કે જો શખ્સ તમામ દિન રોઝે રખતા હો ઔર રાતભર નમાઝેં પઢ્હતા હો; મગર જુમ્આ ઔર જમાઅતમેં શરીક ન હોતા હો ઉસે આપ ક્યા કેહતે હૈં ? ફરમાયા કે વહ શખ્સ દોઝખમેં જાએગા.

અસર : સલ્ફે સાલિહીનકા યહ દસ્તૂર થા કે જિસકી જમાઅત તર્ક હો જાતી, સાત દિન તક ઉસકી માતમપુર્સી કરતે. સહાબાકે અક્વાલ ભી કુછ બયાન હો ચૂકે; જો દર હકીકત નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે અક્વાલ

હૈં. અબ ઝરા ઉલમાએ ઉમ્મત ઔર મુજતહિદીને ઉમ્મતકો દેખીએ કે ઉનકા જમાઅતકી તરફ ક્યા ખ્યાલ હે ? ઔર ઉન અહાદીસસે ઉન્હોંને ક્યા મતલબ સમઝા હે ?

(૧) અકસર મુહક્કિકીને હનફિય્યહકે નઝદીક જમાઅત વાજિબ હે. મુહક્કિક ઈબ્ને હુમામ ઔર હલબી ઔર સાહિબે બહ્રુર્રાઈક સબ ઈસી તરફ હૈં.

(૨) અકસર હનફિય્યહકે નઝદીક જમાઅત સુન્નતે મુઅક્કદહ હે; મગર વાજિબકે હુકમમેં ઔર દર હકીકત હનફિય્યહકે ઉન દોનોં કૌલોંમેં કુછ મુખાલિફત નહીં.

(૩) ગુન્યા વગય્રહમેં હે કે બેઉઝર તારિકે જમાઅતકો સઝા દેના ઈમામે વક્ત પર વાજિબ હે, ઔર ઉસકે પળોસી અગર ઉસકે ઈસ ફે'લે કબીહ પર કુછ ન બોલેં તો ગુનેહગાર હોંગે.

(૪) તારીકે જમાઅત જરૂર ગુનેહગાર હે ઔર ઉસકી ગવાહી કબૂલ ન કી જાએ. બ–શર્તે કે ઉસને બેઉઝર સહલ ઈન્કારીસે જમાઅત છોળી હો.

(૫) અગર કોઈ શખ્સ દીની મસાઈલકે પઢને–પઢાનેમેં દિન–રાત મશ્ગૂલ રેહતા હો ઔર જમાઅતમેં હાઝિર ન હોતા હો તો મઅ્ઝૂર ન સમઝા જાએગા ઔર ઉસકી ગવાહી કબૂલ ન હોગી.

નમાઝકે વાજિબ હોનેકી શર્તે

(૧) ઈસ્લામ, કાફિર પર જમાઅત વાજિબ નહીં.

(૨) મર્દ હોના, ઔરતોં પર જમાઅત વાજિબ નહીં.

(૩) બાલિગ હોના, નાબાલિગ બચ્ચોં પર જમાઅત વાજિબ નહીં.

(૪) આકિલ હોના, મસ્ત, બેહોશ ઔર દીવાને પર જમાઅત વાજિબ નહીં.

(૫) આઝાદ હોના, ગુલામ પર જમાઅત વાજિબ નહીં.

(૬) તમામ ઉઝરોંસે ખાલી હોના, ઈન ઉઝરોંકી હાલતમેં જમાઅત વાજિબ નહીં; મગર અદા કરે તો બેહતર હૈ, ન અદા કરનેમેં સવાબે જમાઅતસે મહરૂમ રહેગા.

તર્કે જમાઅતકે ચૌદહ (૧૪) ઉઝ્ર હૈં

૧. લિબાસ બ-કદરે સતરે અવ્રતકે ન પાયા જાના.

૨. મસ્જિદકે રાસ્તેમેં સખ્ત કીચળ હો કે ચલના દુશ્વાર હો; ઈમામ અબૂ યૂસુફ (રહ.)ને હઝરત ઈમામ આઝમ (રહ.)સે પૂછા કે કીચળ વગય્રહકી હાલતમેં જમાઅતકે લિએ આપ ક્યા હુકમ દેતે હૈં ? ફરમાયા કે જમાઅતકા છોળના મુઝે પસંદ નહીં હૈં.

૩. બારિશ બહુત ઝોરસે બરસતી હો, ઐસી હાલતમેં ઈમામ મુહમ્મદને મુઅત્તામેં લિખ્ખા હૈ કે અગરચે ન જાના જાઈઝ હૈ; મગર બેહતર યહી હૈ કે જમાઅતસે જા કર નમાઝ પળ્હે.

૪. સરદી સખ્ત હો કે બાહર નિકલનેમેં યા મસ્જિદ તક જાનેમેં કિસી બીમારીકે પૈદા હો જાનેકા યા બીમારી બળ્હ જાનેકા ખૌફ હો.

૫. મસ્જિદ તક જાનેમેં માલ ઔર અસ્બાબકી ચોરી હો જાનેકા ખૌફ હો.

૬. મસ્જિદ જાનેમેં કિસી દુશ્મનકા ખૌફ હો.

૭. મસ્જિદ જાનેમેં કિસી કર્ઝ ખ્વાહકે મિલ જાને ઔર ઉસસે તકલીફ પહૂંચ જાનેકા ખૌફ હો. બ–શર્તે કે ઉસકે કર્ઝ અદા કરને પર કાદિર ન હો ઔર અગર કાદિર હો તો વહ ઝાલિમ સમઝા જાએગા ઔર ઉસકો તર્કે જમાઅતકી ઈજાઝત ન હોગી.

૮. અંધેરી રાત હો કે રાસ્તા ન દિખાઈ દેતા હો; લેકિન અગર રોશનીકા સામાન ખુદાને દિયા હો તો જમાઅત ન છોળના ચાહિએ.

૯. રાતકા વક્ત હો ઔર આંધી બહુત સખ્ત ચલ

રહી હો.

૧૦. કિસી મરીઝકી તીમારદારી કરના હો કે ઉસકે જમાઅતમેં ચલે જાનેસે ઉસ મરીઝકી તકલીફ યા વહશતકા ખૌફ હો.

૧૧. ખાના તૈયાર હો યા તૈયારીકે કરીબ હો ઔર ભૂખ ઐસી લગી હો કે નમાઝમેં જી ન લગનેકા ખૌફ હો.

૧૨. પેશાબ યા પાખાનાકી સખ્ત હાજત હો.

૧૩. સફરકા ઈરાદા રખતા હો ઔર ખૌફ હો કે જમાઅતસે નમાઝ પઢનેમેં દેર હો જાએગી ઔર કાફલા નિકલ જાએગા. રેલકા મસ્અલહ ઈસી પર કિયાસ કિયા જા સકતા હે; મગર ફર્ક ઈસ કદર હૈ કે વહાં એક કાફલાકે બા'દ દૂસરા કાફલા બહુત દિનોંમેં મિલતા હો ઔર યહાં રેલ એક દિનમેં કઈ બાર જાતી હે; અગર એક વક્તકી રેલ ન મિલે તો દૂસરે વક્ત જા સકતા હે. હાં, અગર ઐસા હી સખ્ત હર્જ હોતા હો તો મુઝાઈકા નહીં, હમારી શરીઅતસે હર્જ ઉઠા દિયા ગયા હે.

૧૪. કોઈ ઐસા બીમાર હો કે જિસકી વજહસે ચલ–ફિર ન સકે યા નાબીના હો યા લુન્જા હો યા કોઈ પૈર કટા હુવા હો; લેકીન જો નાબીના બે તકલીફ મસ્જિદ તક પહુંચ સકે તો ઉસે તર્કે જમાઅત ન કરના ચાહિએ.

જમાઅતકે અહકામ

જમાઅત જુમ્આ ઔર ઈદૈનકી નમાઝોંમેં શર્ત હૈ, યા'ની યહ નમાઝેં તન્હા સહીહ હી નહીં હોતી, પાંચોં નમાઝોંમેં વાજિબ હૈ. બ-શર્તે કે કોઈ ઉઝર ન હો ઔર તરાવીહમેં સુન્નતે મુઅક્કદહ હૈ; અગરચે કુર્આન મજીદ જમાઅતકે સાથ હો ચૂકા હો ઔર ઈસી તરહ નમાઝે કુસૂફ[1] કે લિએ ઔર રમઝાનકે વિત્રમેં મુસ્તહબ હૈ ઔર સિવા રમઝાનકે ઔર કિસી ઝમાનેમેં મકરૂહે તન્ઝીહી[2] હૈ. ઈસી તરહ હર ફર્ઝકી દૂસરી જમાઅત ઈન ચારોં શર્તોંસે મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ :

(૧) મસ્જિદે મુહલ્લહ (યા ગાંવકી મસ્જિદ) હો ઔર આમ રાહગુઝર પર ન હો ઔર મસ્જિદે મુહલ્લહકી તા'રીફ યહ લિખ્ખી હૈ કે વહાંકા ઈમામ ઔર નમાઝી મુઈન હોં.[3] (નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

૧. કુસૂફ : સૂરજ ગિરહનકો કેહતે હૈં. ઈસમેં નફલ નમાઝ જમાઅતસે પઢ્હી જાતી હૈ વહી ઈસ જગહ મુરાદ હૈં.

૨. મકરૂહકી દો કિસ્મે હૈં. : તન્ઝીહી ઔર તહરીમી. મકરૂહે તન્ઝીહીકા મરતબા મકરૂહે તહરીમીસે કમ હૈં. (નાકિલ)

૩. બા'ઝ મુહલ્લોં ઔર દેહાતકી મસ્જિદોંમેં નમાઝી તો કુછ ન કુછ મુકર્રર જરૂર હોતે હૈં, મગર બાકાઈદહ ઈમામ મુકર્રર નહીં હોતા. ઈસ કાઈદેસે વહાં જમાઅતે સાનિયહકા મકરૂહ ન હોના ચાહિએ, મગર ઈન શર્તોંકા મક્સૂદ યહ હૈ કે વહાં જમાઅત બાકાઈદા હોતી હોં; લેકિન કોઈ ઈમામ બા-ઝાબ્તા વહાં મુકર્રર નહીં તો ભી વહાં દૂસરી જમાઅત મકરૂહ હોગી. (અહકર : નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

(૨) પેહલી જમાઅત બુલંદ આવાઝસે અઝાન ઔર ઈકામત કેહ કર પઢી ગઈ હો.

(૩) પેહલી જમાઅત ઉન લોગોંને પઢી હો, જો ઉસ મુહલ્લેમેં રેહતે હૈં ઔર જિન્કો ઉન્કે ઈન્તિઝામાતકા ઈખ્તિયાર હાસિલ હો.

(૪) દૂસરી જમાઅત ઉસ હૈઅત ઔર ઈહ્તિમામસે અદા કી જાએ જિસ હૈઅત ઔર ઈહ્તિમામસે પેહલી જમાઅત અદા કી ગઈ ઔર યહ ચૌથી શર્ત ઈમામ અબૂ યૂસુફ (રહ.)કે નઝદીક હૈ ઔર ઈમામ સાહબકે નઝદીક હૈઅત બદલ દેને પર ભી કરાહત રહતી હૈ. બસ અગર દૂસરી જમાઅત મસ્જિદમેં ન અદા કી જાએ; બલ્કે ઘરમેં, તો ફિર મકરૂહ નહીં; (મગર પેહલી જમાઅત મસ્જિદવાલી જો બે-ઉઝર તર્ક હો ગઈ તો ઉસકા ગુનાહ હોગા.) (નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

મુક્તદી ઔર ઈમામકે મુતઅલ્લિક મસાઈલ

મુક્તદીયોંકો ચાહિએ કે તમામ હાઝિરીનમેં ઈમામતકે લાઈક જિસમેં અછ્છે અવ્સાફ ઝિયાદહ હોં ઉસકો ઈમામ બનાએં ઔર અગર કઈ શખ્સ ઐસે હોં જો ઈમામતકે લાઈક હો તો ગલ્બએ રાય પર અમલ કરેં યા'ની

જિસ શખ્સકી તરફ ઝિયાદહ લોગોંકી રાય હો, ઉસકો ઈમામ બનાએં; અગર કિસી ઐસે શખ્સકે હોતે હૂએ જો ઈમામતકે લાઈક હે, કિસી નાલાઈકકો ઈમામ કર લેંગે તો તર્કે સુન્નતકી ખરાબીમેં મુબ્તલા હોંગે.

મસ્અલા : સબસે ઝિયાદહ ઈમામતકા હક ઉસ શખ્સકા હે જો નમાઝકે મસાઈલ ખૂબ જાનતા હો, બ–શર્તે કે ઝાહિરન્ ઉસમેં કોઈ ફિસક વગય્રહકી બાત ન હો[1] ઔર જિસ કદર કિર્અત મસ્નૂન હૈ ઉસે યાદ હો, ફિર વહ શખ્સ જો કુર્આન મજીદ અછ્છા પ઼હતા હો યા'ની ઉમદહ આવાઝસે ઔર કિર્અતકે કવાઈદકે મુવાફિક, ફિર વહ શખ્સ જો સબસે ઝિયાદહ પરહેઝગાર હો.

મસ્અલા : અગર કિસીકે ઘરમેં જમાઅત કી જાએ તો ઘરકા માલિક ઈમામતકે લિએ ઝિયાદા મુસ્તહિક હે. ઈસકે બા'દ વહ શખ્સ જિસકો ઈમામ બનાએં ઔર અગર ઘરકા માલિક બિલકુલ જાહિલ હે ઔર દૂસરે લોગ મસાઈલસે વાકિફ હોં તો ફિર ઉન્હીંકો ઈસ્તિહ્કાક હોગા.

ફાસિક ઔર બિદઅતીકા ઈમામ બનાના મકરૂહે તહરીમી હે. હાં; અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા ઐસે લોગોંકે સિવા કોઈ દૂસરા શખ્સ વહાં મૌજૂદ ન હો તો ફિર મકરૂહ નહીં.

---

૧. મસલન દાળ્હી (દાઢી) મૂંડી યા શરઈ હદસે ઝિયાદહ કટી હો. (નાકિલ)

ઈસી તરહ અગર બિદઅતી ઔર ફાસિક હો કે ઉન્કે માઝૂલ (હટાને) કરને પર કુદરત ન હો યા ફિત્નએ અઝીમ બર્પા હોતા હો તો ભી મુક્તદીયોં પર કરાહત નહીં.

મસ્અલા : ઈમામકો નમાઝમેં ઝિયાદા બળી બળી સૂરતેં પળ્હના જો મિક્દારે મસ્નૂનસે ભી ઝિયાદહ હોં યા રુકૂઅ–સિજદહ વગય્રહમેં બહુત ઝિયાદા દેર તક રહના મકરૂહે તહરીમી હૈ; બલ્કે ઈમામકો ચાહિએ કે અપને મુક્તદીયોંકી હાજત ઔર જરૂરત (ઔર કમઝોરી) વગય્રહકા ખ્યાલ રખ્ખે. જો સબમેં ઝિયાદહ સાહિબે જરૂરત હો ઉસકી રિઆયત કરકે કિર્અત વગય્રહ કરે; બલ્કે ઝિયાદા જરૂરતકે વક્ત મિક્દારે મસ્નૂનસે ભી કમ કિર્અત કરના બેહતર હૈ, તાકે લોગોંકો હર્જ ન હો, જો જમાઅતકી કમીકા સબબ હો જાએ.

મસ્અલા : ઔર અગર એકસે ઝિયાદા મુક્તદી હો તો ઉન્કો ઈમામકે પીછે સફ બાંધ કર ખળા હોના ચાહિએ; અગર ઈમામકે દાહને ઔર બાઈં જાનિબ ખળે હો તો મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ ઔર દો સે ઝિયાદા હો તો મકરૂહે તહરીમી હૈ. ઈસ લિએ કે જબ દો મુક્તદીયોંસે ઝિયાદા મુક્તદી હો તો ઈમામકો ઈમામત કરના વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : અગર નમાઝ શુરૂઅ્ કરતે વક્ત એક હી મર્દ મુક્તદી થા ઔર વહ ઈમામકે દાહની જાનિબ ખળા

હુવા. ઉસકે બા'દ ઔર મુક્તદી આ ગએ તો પેહલે મુક્તદીકો ચાહિએ કે પીછે હટ જાએ; તાકે સબ મુક્તદી મિલ કર ઈમામકે પીછે ખળે હો ઔર અગર વહ ન હટે તો મુક્તદીયોંકો ચાહિએ કે ઉસકો ખીંચ લેં ઔર અગર લા–ઈલ્મીસે વહ મુક્તદી ઈમામકે દાહને યા બાઈ જાનિબ ખળે હો જાએં ઔર પેહલે મુક્તદીકો પીછે ન હટાએં તો ઈમામકો ચાહિએ કે વહ આગે બઢ્હ જાએ; તાકે વહ મુક્તદી સબ મિલ જાએં ઔર ઈમામકે પીછે હો જાએં. હટનેકી જગહ ન હો તબ ભી ઈમામકો ચાહિએ કે આગે બઢ્હ જાએ; લેકિન અગર મુક્તદી મસાઈલસે નાવાકિફ હોં, (જૈસા હમારે ઝમાનેમેં ગાલિબ હૈ) તો ઉસકો હટાના મુનાસિબ નહીં કે કહીં કોઇ એૈસી હરકત ન કર બેઠે, જિસસે નમાઝ હી ખત્મ હો જાએ.

મસ્અલા : ઈમામકો ચાહિએ કે સફ સીધી કરે, યા'ની સફમેં લોગોંકો આગે–પીછે હોનેસે મના' કરે. સબકો બરાબર ખળે હોનેકા હુકમ દે. સફમેં એક–દૂસરેસે મિલ કર ખળા હોના ચાહિએ, દરમિયાનમેં ખાલી જગહ ન રહની ચાહિએ.

મસ્અલા : ઈમામકો ઔર એૈસે હી મુનફરિદકો જબ કે ઘર યા મેદાનમેં નમાઝ પઢ્હતા હો મુસ્તહબ હૈ કે અપને અબરૂવોંકે સામને ખુદ દાહની જાનિબ કોઇ એૈસી ચીઝ

ખળી કરે જો એક ગઝ યા ઈસસે ઝિયાદહ ઊંચી ઔર એક ઉંગલીકે બરાબર મોટી હો. હાં; અગર મસ્જિદમેં નમાઝ પળ્હતા હો યા ઐસે મકામ પર જહાં લોગોંકો નમાઝમેં સામનેસે ન હોતા હો તો ઈસકી કુછ જરૂરત નહીં ઔર ઈમામકા સુતરહ[૧] તમામ મુક્તદીયોંકી તરફસે કાફી હે, સુતરહ કાઈમ હો જાનેકે બા'દ સુતરહકે આગે નિકલ જાનેમેં કુછ ગુનાહ નહીં; લેકિન સુતરહકે આગે કોઈ નિકલેગા તો ગુનેહગાર હોગા.

મસ્અલા : તન્હા એક શખ્સકા સફકે પીછે ખળા હોના મકરૂહ હે; બલ્કે ઐસી હાલતમેં ચાહિએ કે આગેકી સફસે કિસી આદમીકો અપને સાથ ખળા કર લે; લેકિન ઐસા કરનેમેં અગર એહ્તિમાલ હો કે વહ અપની નમાઝ ખરાબ કર લેગા યા બૂરા માનેગા તો ઐસા ન કરે.

મસ્અલા : પેહલી સફમેં જગહ હોતે હૂએ દૂસરી સફમેં ખળા હોના મકરૂહ હે. હાં, જબ આગેકી સફ પૂરી હો ચૂકે તબ દૂસરી સફમેં ખળા હોના ચાહિએ.

મસ્અલા : મસ્બૂક યા'ની જિસકી એક યા દો રકા'ત રેહ ગઈ હો, ઉસકો ચાહિએ કે પેહલે ઈમામકે સાથ શરીક

૧. નમાઝી જો ચીઝ અપને સામને ખળી કર લે ઔર દૂસરા શખ્સ આઝાદીસે ઉસકે સામનેસે ચલા જાએ, ઐસી ચીઝકો સુતરહ કેહતે હૈં. (નાકિલ)

હો કર જિસ કદર નમાઝ બાકી હો જમાઅતસે અદા કરે, ફિર ઈમામકી નમાઝ ખત્મ હો જાનેકે બા'દ ખળા હો જાએ ઔર અપની બાકી રકા'તોંકો અદા કરે.

મસ્અલા : મસ્બૂકકો અપની બાકી રકા'તેં ઇસ તરતીબસે અદા કરની ચાહિએ કે પેહલે કિર્અતવાલી, ફિર બે–કિર્અતકી ઔર જો રકા'તેં ઈમામકે સાથ પળ્હ ચૂકા હે, ઉન્કે હિસાબસે કા'દા કરે, યા'ની ઉસ રકા'તોંકે હિસાબસે જો દૂસરી રકા'ત હો ઉસમેં પેહલા કા'દા કરે ઔર જો તીસરી રકા'ત હો ઔર નમાઝ તીન રકા'તવાલી હો તો ઉસમેં કા'દએ અખીરહ કરે. (અલા હાઝલ કિયાસ)

મિસાલ : ઝોહરકી નમાઝમેં કોઇ શખ્સ તીન રકા'ત હો જાનેકે બા'દ શરીક હુવા તો ઉસકો ચાહિએ કે ઈમામકે સલામ ફેરનેકે બા'દ ખળા હો જાએ ઔર બાકી તીન રકા'તેં ઈસ તરતીબસે અદા કરે કે પેહલી રકા'તમેં સૂરએ ફાતિહાકે કોઇ સૂરત મિલાકર રુકૂઅ ઔર સિજદહ કરકે પેહલા કા'દહ કરે, ઈસ લિએ યહ રકા'ત ઉસે મિલી હૂઈ રકા'તકે હિસાબસે દૂસરી હે, ફિર દૂસરી રકા'તમેં ભી સૂરએ ફાતિહાકે સાથ સૂરત મિલાએ ઔર કઅદહ ન કરે. ઈસ લિએ કે યહ રકા'ત મિલી હૂઈ કે હિસાબસે તીસરી હે ફિર તીસરી રકા'તમેં સૂરએ ફાતિહાકે સાથ દૂસરી સૂરત ન મિલાએ. ક્યૂં કે યહ રકા'ત કિર્અતકી ન થી ઔર ઈસમેં કઅદહ કરે કે યહ કઅદએ અખીરહ હે.

* સવાલાત *

(૧) જો લોગ બે–ઉઝર જમાઅતમેં શામિલ નહીં હોતે ઉન્કી નિસ્બત હુઝૂર સરવરે આલમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ક્યા ઈરાદા હુવા થા ?

(૨) જમાઅતકે સાથ નમાઝ પઢનેમેં સિર્ફ સવાબ હૈ યા યહ કે જો જમાઅતમેં શરીક ન હો વહ મહરૂમીએ સવાબકે સાથ ગુનેહગાર હોગા ?

(૩) જમાઅત કિતને આદમીયોંસે હો જાતી હૈ ઔર ઉસકે વુજૂબકી ક્યા શરાઈત હૈ ?

(૪) કૌન નમાઝોંમેં જમાઅત શર્ત હૈ ઔર જમાઅતેં સાનીયહ કિન શરાઈતસે કૌન સી મસ્જિદમેં મકરૂહે તહરીમી હૈ ?

(૫) અગર એક શખ્સને નમાઝ શુરૂઅ્ કી તો તુમકો કિસ તરફ મિલના ચાહિએ ઔર અગર જબ તુમ મિલને ગએ તો ઈમામકે સાથ દો આદમી દાહની યા બાઈં ઓર ખડે થે યા એક આદમી થા તો તુમકો ક્યા કરના ચાહિએ ઔર અગર તુમને ગલતી કી ઔર તુમ ભી ઉન્હી કી તરહ મિલ ગએ તો ઈમામકો ક્યા કરના ચાહિએ ? તફસીલસે બતાઓ.

જમાઅતમેં શામિલ હોને-ન હોનેકે મસાઈલ

અગર કોઈ શખ્સ અપને મહલ્લે યા મકાનકે કરીબ મસ્જિદમેં ઐસે વક્ત પહૂંચા કે વહાં જમાઅત હો ચૂકી હો તો ઉસકો મુસ્તહબ હૈ કે દૂસરી મસ્જિદમેં જમાઅતકી તલાશકે લિએ જાએ ઔર યહ ભી ઈખ્તિયાર હૈ કે અપને ઘરમેં વાપસ આ કર ઘરકે આદમીયોંકો જમા' કરકે જમાઅત કરે.

મસ્અલા : અગર કોઈ શખ્સ ફર્ઝ નમાઝ અપને ઘરમેં તન્હા પઢ ચૂકા હો, ઉસકે બા'દ દેખે કે વહી ફર્ઝ નમાઝ જમાઅતસે હો રહી હૈ તો ઉસકો ચાહિએ કે જમાઅતમેં શરીક હો જાએ, બ-શર્તે કે ઝોહર ઔર ઈશાકા વક્ત હો ઔર ફજર, અસર ઔર મગરિબકે વક્ત જમાઅતમેં શરીક ન હો, ઈસ લિએ કે ફજર ઔર અસરકી નમાઝકે બા'દ નફલ નમાઝ મકરૂહ હૈ ઔર મગરિબકે વક્ત ઈસ લિએ કે યહ દૂસરી નમાઝ નફલ હોગી ઔર નફલમેં તીન રકા'ત મન્કૂલ નહીં.

મસ્અલા : અગર કોઈ શખ્સ ફર્ઝ નમાઝ શુરૂઅ્ કર ચૂકા હૈ ઔર ઉસી હાલતમેં ફર્ઝ જમાઅતસે હોને લગે તો અગર વહ ફર્ઝ દો રકા'તકી હૈ જૈસે ફજરકી નમાઝ તો ઉસકા હુકમ યહ હૈ કે અગર પેહલી રકા'તકા સિજદહ ન કિયા

હો તો ઉસ નમાઝકો તોળ દે ઔર જમાઅતમેં શામિલ હો જાએ ઔર અગર પેહલી રકા'તકા સિજદહ કર લિયા ઔર દૂસરી રકા'તકા સિજદહ ન કિયા હો તો ભી તોળ ડાલે ઔર જમાઅતમેં શામિલ હો જાએ ઔર અગર દૂસરી રકા'તકા સિજદહ કર લિયા હો તો દોનોં રકા'ત પૂરી કરે ઔર અગર ફજરકી નમાઝ હો તો ફિર જમાઅતમેં શામિલ ન હો ઔર અગર ફર્ઝ નમાઝ તીન રકા'તકી હો તો ઉસકા હુકમ યહ હૈ કે અગર પેહલી રકા'તકા સિજદહ ન કિયા હો તો નમાઝ તોળ દે ઔર અગર સિજદહ કર લિયા હો તો દો રકા'ત પર સલામ ફેર દે ઔર અગર તીસરી રકા'ત પૂરી કર દી હો તો અગર ઉસકા સિજદહ ન કિયા હો તો તોળ દે ઔર અગર સિજદહ કર લિયા હો તો નમાઝ પૂરી કરે ઔર અગર વહ ફર્ઝ ચાર રકા'તકી હૈ, જૈસે ઝોહર, અસર ઔર ઈશા, તો અગર પેહલી રકા'તકા સિજદહ ન કિયા હો તો તોળ દે ઔર અગર સિજદહ કર લિયા હો તો દો રકા'ત પર અત્તહિય્યાત વગયૂરહ પળ્હકર સલામ ફેર દે ઔર અગર તીસરી રકા'ત શુરૂઅ્ કર દી હો; મગર ઉસકા સિજદહ ન કિયા હો તો નમાઝ તોળ દે ઔર અગર સિજદહ કર લિયા હો તો નમાઝ પૂરી કરે ઔર જો સૂરતોંમેં નમાઝ પૂરી કરા લી જાએ, ઉનમેંસે મગરિબ, ફજર ઔર અસરમેં દો બારહ શરીકે જમાઅત ન હો ઔર ઝોહર ઔર ઈશા શરીક હો જાએ ઔર જિસ સૂરતોંમેં નમાઝ તોળ દેના હો, ખળે ખળે એક સલામ ફેર દે.

મસ્અલા : અગર કોઈ શખ્સ નફલ નમાઝ શુરૂઅ્ કર ચૂકા હો ઔર ફર્ઝ જમાઅત હોને લગે તો ઉસકો ચાહિએ કે દો રકા'ત પળ્હકર સલામ ફેર દે; અગરચે ચાર રકા'તકી નિય્યત કી હો, નફલ નમાઝકો તોળના ન ચાહિએ.

મસ્અલા : ઝોહર ઔર જુમ્અહકી સુન્નતે મુઅક્કદહ, અગર શુરૂઅ્ કર ચૂકા હો ઔર ફર્ઝ નમાઝ હોને લગે તો રાજેહ યહ હૈ કે ઉસકો પૂરી કરે.

મસ્અલા : અગર ફર્ઝ નમાઝ હો રહી હૈ તો સુન્નત વગય્રહ ન શુરૂઅ્ કી જાએ. બ-શર્તે કે કિસી રકા'તકે ચલે જાનેકા ખૌફ હો. હાં, અગર યકીન યા ગુમાને ગાલિબ હો કે કોઈ રકા'ત ન જાને પાએગી તો સુન્નતેં પળ્હ લે, મસલન ઝોહરકે વક્ત જબ ફર્ઝ શુરૂઅ્ હો જાએ ઔર ખૌફ હો કે સુન્નત પળ્હનેસે કોઈ રકા'ત જાતી રહેગી તો ફિર સુન્નતે મુઅક્કદહ જો ફર્ઝસે પેહલે પળ્હી જાતી હૈ છોળ દે ઔર ઝોહર ઔર જુમ્આકે ફર્ઝકે બા'દ બેહતર યહ હૈ કે બાદવાલી સુન્નતે મુઅક્કદહ પેહલે પળ્હકર ઈન સુન્નતોંકો પળ્હે; મગર ફજરકી સુન્નતેં ચૂંકે ઝિયાદહ મુઅક્કદહ હૈં, ઈસ લિએ ઉન્કે લિએ હુકમ હૈ કે અગર ફર્ઝ શુરૂઅ્ હો ચૂકા હો તબ ભી અદા કર લી જાએં. બ-શર્તે કે કઅદએ અખીરહ મિલ જાનેકી ઉમ્મીદ હો, અગર કઅદએ અખીરહકે મિલ જાનેકી ઉમ્મીદ ન હો તો ફિર સુન્નત ન

પળ્હે ઔર ફિર યહ સુન્નત સૂરજ નિકલનેકે બા'દ પળ્હે.

મસ્અલા : અગર યહ ખૌફ હો કે ફજરકી સુન્નત અગર નમાઝકી સુન્નત ઔર મુસ્તહબ્બાત વગય્રહકી પાબંદીસે અદા કી જાએગી તો જમાઅત ન મિલેગી તો ઐસી હાલતમેં ચાહિએ કે સિર્ફ ફરાઇઝ ઔર વાજિબાત પર ઈખ્તિસાર કરકે સુન્નત વગય્રહ છોળ દે.

મસ્અલા : ફર્ઝ હોનેકી હાલતમેં જો સુન્નતેં પળ્હી જાએં ખ્વાહ ફજરકી હો યા કિસી ઓર વક્તકી, વહ ઐસે મુકામ પર પળ્હી જાએં જો મસ્જિદસે અલાહિદહ હો. ઈસ લિએ કે જહાં ફર્ઝ નમાઝ હોતી હો વહાં ફિર કોઈ દૂસરી નમાઝ પળ્હના મકરૂહે તહરીમી હૈ ઔર અગર કોઈ ઐસી જગહ ન મિલે તો સફસે અલાહિદહ મસ્જિદકે કિસી કોનેમેં પળ્હ લે.

મસ્અલા : અગર જમાઅતકા કઅદહ મિલ જાએ ઔર રકા'તેં ન મિલે તબ ભી જમાઅતકા સવાબ મિલ જાએગા.

મસ્અલા : જિસ રકા'તકા રુકૂઅ ઈમામકે સાથ મિલ જાએ તો સમઝા જાએગા કે વહ રકા'ત મિલ ગઈ. હાં; અગર રુકૂઅ ન મિલે તો ઉસ રકા'તકા શુમાર રકા'ત મિલનેમેં ન હોગા.

* સવાલાત *

(૧) અગર ફર્ઝ નમાઝ બા–જમાઅત ખળી હો ગઇ ઔર તુમ તન્હા નમાઝ પળ્હ રહે હો તો તુમકો ક્યા કરના ચાહિએ. દો રકા'ત, તીન રકા'ત ઔર ચાર રકા'ત સબકા હુકમ અલાહિદહ અલાહિદહ બતાઓ.

(૨) અગર ફર્ઝ નમાઝ શુરૂઅ્ હો ગઇ ઔર તુમને અભી સુન્નત નહીં પળ્હી તો ફર્ઝમેં મિલ જાના ચાહિએ યા સુન્નતોંકે પળ્હનેમેં મશ્ગૂલ હો જાના ચાહિએ ? મુફસ્સલ બતાઓ.

જુમ્આકે ફઝાઈલ

નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે તમામ દિનોંસે બેહતર જુમ્આકા દિન હે. જુમ્આકે દિનમેં હઝરત આદમ અલયહિસ્સલામ પૈદા કિએ ગએ ઔર ઈસી દિન વહ જન્નતમેં દાખિલ કિએ ગએ ઔર ઈસી દિન જન્નતસે બાહિર લાએ ગએ. ઔર કિયામતકા વુકૂઅ ભી ઈસી દિન હોગા. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે જુમ્આમેં એક સાઅત (ઘળી) ઐસી હે કે અગર કોઈ મુસલમાન ઉસ વક્ત અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરે તો ઝરૂર કબૂલ હો. ઉલમાઅ્મેં ઇખ્તિલાફ હે કે યહ સાઅત જિસકા ઝિક્ર હદીસમેં ગુઝરા; કિસ વક્ત હે. શૈખ અબ્દુલ

હક્ક મુહદ્દિસ દહેલ્વી (રહ.)ને શરહ સફરૂસ્સઆદતમેં ચાલીસ કૌલ નકલ કિએ હૈં, મગર ઉન સબમેં દો કૌલોંકો તરજીહ દી હે, એક યહ કે વહ સાઅત ખુત્બહ પઢ્હનેકે વક્તસે નમાઝકે ખત્મ હોને તક હૈં. દૂસરે યહ કે વહ સાઅત અખીર દિનમેં હે ઔર બહુત અહાદીસે સહીહહ ઉસકી મુઅય્યિદ હે. શૈખ દહેલ્વી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે યહ રિવાયત સહીહ હે કે હઝરત ફાતિમા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા જુમ્આકે દિન કિસી ખાદિમાકો હુકમ ફરમાતી થીં કે જુમ્આકા દિન ખત્મ હોને લગે તો ઉન્કો ખબર કર દેં તાકે વહ ઉસ વક્ત ઝિક્ર ઔર દુઆમેં મશ્ગૂલ હો જાએ. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે તુમ્હારે પાસ સબ દિનોંમેં જુમ્આકા દિન અફઝલ હે, ઈસી દિન સૂર ફૂંકા જાએગા.

જુમ્આકે દિન કસરતસે મુઝ પર દુરૂદ શરીફ પઢ્હા કરો, ક્યૂંકે દુરૂદ શરીફ ઈસી દિન મેરે સામને પેશ કિયા જાતા હે. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ! આપ પર દુરૂદ શરીફ કિસ તરહ પેશ કિયા જાએ; હાલાંકે વફાતકે બા'દ આપકી હડ્ડિયાં ભી ન હોંગી. હુઝૂર સરવરે દોઆલમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલાને હંમેશાકે લિએ ઝમીન પર અમ્બિયા અલયહિસ્સલાતુ વસ્સલામકા બદન હરામ કર દિયા હે કે

જમીન ઉન્કે બદનોંકો ખાએ. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે જુમ્આકા દિન તમામ દિનોંકા સરદાર ઔર અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક સબસે બુઝુર્ગ હૈ, ઈદુલ ફિત્ર ઔર ઈદુલ અઝહાસે ભી ઝિયાદહ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક ઈસકી અઝમત હૈ. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે જો મુસલમાન જુમ્આકે દિન યા જુમ્આકી રાતકો મરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો અઝાબે કબ્રસે મહફૂઝ રખતા હૈ. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને એક જુમ્આકો ઈરશાદ ફરમાયા કે, અય મુસલમાનો ! ઈસ દિનકો અલ્લાહ તઆલાને ઈદ મુકર્રર ફરમાયા હૈ, બસ ઈસ દિન ગુસલ કરો ઔર જિસકે પાસ ખૂશ્બૂ હો વહ ખૂશ્બૂ લગાએ ઔર મિસ્વાક ઈસ દિન લાઝિમ કરો.

જુમ્આકે આદાબ

જુમ્આકે દિન બા'દ ગુસ્લકે ઉમદહસે ઉમદહ કપળે જો અપને પાસ હો પેહને ઔર મુમકિન હો તો ખૂશ્બૂ લગાએ ઔર નાખૂન વગય્રહ ભી કતરાએ. જામિઅ મસ્જિદમેં સુબ્હ જલ્દી જાએ, જો શખ્સ જિતના જલ્દી જાએગા, ઉસ કદર ઉસકો સવાબ ઝિયાદા મિલેગા. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે, જુમ્આકે દિન ફરિશ્તે ઉસ મસ્જિદકે દરવાઝે પર; જહાં જુમ્આ પળ્હા જાતા હૈં,

ખળે હોતે હૈં ઔર સબસે પેહલે જો મસ્જિદમેં આતા હે ઉસકો, ઉસકે બા'દ દૂસરેકો. ઈસી તરહ દરજહ બ-દરજહ સબકા નામ લિખતે હૈં. સબસે પેહલે જો આયા હે ઉસકો ઐસા સવાબ મિલતા હે, જૈસે અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં ઊંટકી કુર્બાની કરનેકે બરાબર, ઉસકે બા'દ જૈસે ગાયકી કુર્બાની કરનેકે બરાબર, ફિર જૈસે અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં મુર્ગી ઝુબહ કરનેકે બરાબર, ફિર અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં કિસીકો અંડા સદકહ કિયા જાએ. ફિર જબ ખુત્બહ હોને લગતા હે તો ફરિશ્તે દફતર બંદ કર લેતે હૈં ઔર ખુત્બહ સુનનેમેં મશ્ગૂલ હો જાતે હૈં. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ જુમ્આકે દિન ફજરકી નમાઝમેં સૂરએ 'અલિફ-લામ મિમ' 'હલ-અતા અલલ્ ઈન્સાન' પઢતે થે; લિહાઝા ઈન સૂરતોંકો ફજરકી નમાઝમેં મુસ્તહબ સમઝ કર કભી કભી પઢા કરેં ઔર કભી કભી તર્ક કર દેં; તાકે લોગોંકો વુજૂબકા ખ્યાલ ન હો. જુમ્આકી નમાઝમેં નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ સૂરએ જુમ્અહ ઔર સૂરએ મુનાફિકુન યા ''સબ્બિહિસ્મ રબ્બિકલ્ આ'લા'' ઔર ''હલઅતા-ક હદીસુલ ગાશિયહ'' પઢતે થે. જુમ્આકે દિન ખ્વાહ નમાઝસે પેહલે યા બા'દમેં સૂરએ કહફ પઢનેમેં બહુત સવાબ હે. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે, જુમ્અહકે દિન જો કોઈ સૂરએ કહફ પઢે; ઉસકે લિએ અર્શકે નીચેસે આસ્માનકે બરાબર બુલંદ એક નૂર ઝાહિર હોગા કે

કિયામતકે અંધેરેમેં ઉસકો કામ આએગા ઔર ઉસ જુમ્અહસે બા'દકી જુમ્અહ તક જિતને ગુનાહ ઉસસે હૂએ થે સબ મુઆફ હો જાએંગે. ઉલમાને લિખ્ખા હે કે ઈસ હદીસમેં ગુનાહે સગીરહ મુરાદ હૈ ઈસ લિએ કબીરહ ગુનાહ તૌબહકે બગૈર માફ નહીં હોતા. વલ્લાહુ અઅ્લમ. જુમ્આકે દિન દુરૂદ શરીફ પઢનેમેં ઓર દિનોંસે ઝિયાદહ સવાબ મિલતા હે, ઈસ લિએ અહાદીસમેં વારિદ હે કે જુમ્આકે દિન દુરૂદ શરીફકી કસરત કરો.

જુમ્આકી નમાઝકી ફઝીલત ઔર તાકીદ

નમાઝે જુમ્આ ફર્ઝે ઐન હે ઔર કુર્આન મજીદ ઔર અહાદિસે મુ–ત–વાતિરહ ઈજમાએ ઉમ્મતસે સાબિત હૈ ઔર આ'ઝમ શઆઈરે ઈસ્લામસે હે. ઉસકા મુન્કિર કાફિર ઔર બે–ઉઝર તારિક ઈસકા ફાસિક હે. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા હે કે જો શખ્સ જુમ્આકે દિન ગુસલ ઔર તહારત બ–કદરે ઈમ્કાન કરે, બા'દ ઉસકે અપને બાલોંમેં તેલ લગાએ ઔર ખૂશ્બૂકા ઈસ્તિઅ્માલ કરે, ઉસકે બા'દ નમાઝકે લિએ ચલે ઔર જબ મસ્જિદમેં આએ તો કિસી આદમીકો ઉસકી જગહસે ઉઠા કર ન બૈઠે. ફિર સુન્નતેં ઔર નવાફિલ પઢે. ફિર

જબ ઈમામ ખુત્બહ પઢને લગે તો (ખામોશી)[1] સુકૂત કરે તો ઉસ શખ્સકે ગુઝિશ્તહ જુમ્આસે લે કર ઈસ વક્ત તકકે ગુનાહ મુઆફ હો જાએંગે. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે, જુમ્આકે દિન ગુસલ કરે ઔર મસ્જિદમેં પૈદલ જાએ, સવાર હોકર ન જાએ, ફિર ખુત્બહ સુને ઔર ઉસ દરમિયાનમેં કોઈ ફુઝૂલ બાત ન કરે તો ઉસકો હર કદમકે ઈવઝમેં એક સાલ કામિલ ઈબાદતકા સવાબ મિલેગા. એક સાલકે રોઝોંકા ઔર એક સાલકી નમાઝોંકા. નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે જો શખ્સ તીન જુમ્આ સુસ્તીસે યા'ની બે-ઉઝર તર્ક કર દેતા હે; ઉસકે દિલ પર અલ્લાહ તઆલા મોહર લગા દેતા હે. ઔર એક રિવાયતમેં હે કે ખુદાવંદે આલમ ઉસસે બેઝાર હો જાતા હે. ઈબ્ને ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂસે રાવી હે કે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને તારિકીન જુમ્આકે હકમેં ફરમાયા કે મેરા મુસમ્મમ ઈરાદા હુવા કે કિસીકો અપની જગહ ઈમામ કર દૂં ઔર ખૂદ ઉન લોગોંકે ઘરોંકો જલા દૂં, જો જુમ્આમેં હાઝિર નહીં હોતે.[2]

---

૧. દૂસરી હદીસમેં હે કે જિસ વક્ત ઈમામ મિમ્બર પર આ કર બૈઠ જાએ તો ઉસ વક્તસે નમાઝ પઢના ઔર કલામ કરના નાજાઈઝ હે ઔર યહી ઈમામ આ'ઝમ રહ્મતુલ્લાહિ અલયહકા મઝહબ હે. (હાશિયહ-બા)

૨. યા'ની મઝબૂત ઔર મુસ્તકિલ ઈરાદા હો ગયા; મગર બા'ઝ વુજૂહાતસે આપને ઐસા નહીં કિયા.

ઈસી મઝમૂનકી હદીસ તર્કે જમાઅતકે હકમેં ભી વારિદ હૂઈ હૈ. ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ અન્હૂ ફરમાતે હૈં કે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા, જો શખ્સ બે-ઝરૂરત જુમ્આકી નમાઝ તર્ક કર દેતા હૈ, વહ મુનાફિક[1] લિખ દિયા જાતા હૈ. ઐસી કિતાબમેં જો તગય્યુરો-તબદ્દુલસે બિલકુલ મહફૂઝ હૈ, યા'ની ઈસકે નિફાકકા હુકમ હમેશા રહેગા. હાં, અગર તૌબા કરે, અરહમુર્રાહિમીન અપની ઈનાયતસે મુઆફ ફરમાએ તો દૂસરી બાત હૈં.

નમાઝે જુમ્આકી વાજિબ હોનેકી શર્તે

(૧) મુકીમ હોના, મુસાફિર પર નમાઝે જુમ્આ વાજિબ નહીં.

(૨) તંદુરસ્ત હોના, મરીઝ પર નમાઝે જુમ્આ વાજિબ નહીં. જો મરીઝ જામિઅ મસ્જિદ તક પૈદલ જાનેસે માનિઅ હો, ઈસી મર્ઝકા એ'તિબાર હૈ, બુઢ્હાપેકી વજહસે અગર કોઈ શખ્સ કમઝોર હો ગયા કે મસ્જિદ તક ન જા સકે યા નાબીના હો, યહ સબ લોગ મરીઝ સમઝે જાએંગે. ઉન સબ પર નમાઝે જુમ્આ વાજિબ નહીં.

---

૧. યહ ગર્ઝ નહીં કે વહ કાફિર હો ગયા, જો કે હકીકી મઅ્‌ના મુનાફિકકે હૈ, બલ્કે મુનાફિકકી સી ખસ્લત હૈ, જો ગુનાહ હૈં.

(૩) આઝાદ હોના, ગુલામ પર નમાઝે જુમ્આ વાજિબ નહીં.

(૪) મર્દ હોના, ઔરત પર નમાઝે જુમ્આ વાજિબ નહીં.

(૫) જમાઅતકે તર્ક કરનેકે જો ઉઝર ઉપર બયાન હો ચૂકે હૈં, ઉન્સે ખાલી હોના; અગર ઉન ઉઝરોંમેંસે કોઈ ઉઝર મવજૂદ હો તો નમાઝે જુમ્આ વાજિબ ન હોગી.

મિસાલ :

૧. બારિશ બહુત ઝોરસે બરસતી હો.

૨. કિસી મરીઝકી તીમારદારી કરતા હો.

૩. મસ્જિદમેં જાનેસે રાસ્તેમેં કિસી દુશ્મનકા ખૌફ હો.

(૬) ઔર નમાઝોંકે વાજિબ હોનેકી જો શર્તેં ઉપર ઝિક્ર હો ચૂકી હૈ, વહ ભી ઈસમેં મુઅ્તબર હૈ. યા'ની આકિલ હોના, બાલિગ હોના, મુસલમાન હોના. યહ શર્તેં જો બયાન હૂઈ, નમાઝે જુમ્આકે વાજિબ હોનેકી થી; અગર કોઈ શખ્સ બા–વુજૂદ ન પાએ જાને ઈન શર્તોંકે નમાઝે જુમ્આ પઢ્હે તો ઉસકી નમાઝ હો જાએગી. યા'ની ઝોહરકા ફર્ઝ ઉસકે ઝિમ્મેસે ઉતર જાએગા. મસલન કોઈ મુસાફિર યા કોઈ ઔરત નમાઝે જુમ્આ પઢ્હે.

જુમ્આકી નમાઝકે સહીહ હોનેકી શર્તે

(૧) મિસર યા'ની શહર યા કસ્બહ, પસ ગાંવ ઓર જંગલમેં નમાઝે જુમ્આ દુરુસ્ત નહીં; અલ્બત્તા જિસ ગાંવકી આબાદી કસ્બેકે બરાબર હો (ઓર કસ્બેકી હેસિયત ભી રખતા હો,) મસલન દો તર્ફહ દુકાને હોં ઓર બાઝાર વગય્રહ ભી લગતા હો. મસલન તીન-ચાર હઝાર આદમી હોં, વહાં જુમ્આ દુરુસ્ત હૈ. (મૂ. ઈસા)

(૨) જુમ્આકા વક્ત ઝોહરસે પેહલે હૈં ઓર ઉસકે નિકલ જાનેકે બા'દ નમાઝે જુમ્આ દુરુસ્ત નહીં; હત્તા કે અગર નમાઝે જુમ્આ પઢનેકી હાલતમેં વક્ત જાતા રહે તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી; અગર યહ અખીર કઅદહ બ-કદરે તશહ્હુદ[1] કે હો ચૂકા હો.

(૩) ખુત્બહ યા'ની લોગોંકે સામને અલ્લાહ તઆલાકા ઝિક્ર કરના, ખ્વાહ સુબ્હાનલ્લાહ યા અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ પઢ લિયા જાએ; અગરચે સિર્ફ ઈસી કદર પર ઈક્તિફા કરના બ-વજહે મુખાલફતે સુન્નતકે મકરૂહ[2] હૈં.

---

૧. યા'ની અત્તહિય્યાત પૂરી મ-અ અશ્હદુ અંલ્ લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ અખીર તક પઢ ચૂકા હો. (નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

૨. બા'ઝ લોગોંકા ખ્યાલ હૈ, ખુસૂસન ઉન સાહિબાનકા જિન પર ગલ્બએ ઝાહિરીયત હૈ કે ખુત્બહ એક વઅઝ હૈ ઓર ઈસકા સામિઈનકી ઝુબાનમેં હોના જરૂરી હૈં; હાલાંકે ખુત્બહ ઝિક્રુલ્લાહ ઓર શર્તે નમાઝે જુમ્આ હૈ. ઉસકો વઅઝો-પંદસે ઈસી કદર તકરીબે ફહમકે ખ્યાલસે મુનાસિબત સમજ લેના

(૪) ખુત્બહ નમાઝસે પેહલે હોના; અગર નમાઝકે બા'દ ખુત્બહ પળ્હા જાએ તો નમાઝ ન હોગી.

(૫) ખુત્બહકા વક્ત ઝોહરકે વક્તકે અંદર હોના, બસ વક્ત આનેસે પેહલે અગર ખુત્બહ પળ્હ લિયા જાએ તો નમાઝ ન હોગી.

(૬) જમાઅત યા'ની ઈમામકે સિવા કમસે કમ તીન આદમીયોંકા શુરૂઅ્ ખુત્બહસે નમાઝ ખત્મ હોને તક મવજૂદ રહના. ચાહે તીન આદમી જો ખુત્બહકે વક્ત થે ઔર વહ નમાઝકે વક્ત ભી હો; મગર શર્ત યહ હૈં કે વહ તીન આદમી ઐસે હોં જિનમેંસે એક આદમી જો ઈમામત કર સકેં, પસ અગર સિર્ફ ઔરત યા નાબાલિગ લળકે હોં તો નમાઝ ન હોગી.

(૭) આમ ઈજાઝતકે સાથ અલાનિયહ તૌર પર નમાઝે જુમ્આ પળ્હના, બસ કિસી ખાસ મુકામમેં છૂપકર નમાઝે જુમ્આ દુરુસ્ત નહીં; અગર કિસી ઐસે મુકામમેં નમાઝે જુમ્આ પળ્હી જાએ, જહાં આમ લોગોંકો આનેકી

ચાહિએ, જૈસે નમાઝકે અંદર કિર્અતે કુર્આનકો, ઈસી વજહસે ઝમાનએ ખૈરૂલ કુરુનમેં બા–વુજૂદ તજસ્સુસકે ઉસકી નઝીર ન મિલેગી કે આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ યા સહાબા (રદિ.) યા તાબિઈનને ગૌર અરબી ઝુબાનમેં ખુત્બહ પળ્હાયા ઔર ઉસકી ઈજાઝત દી; હાલાંકે બા'ઝ સહાબા દૂસરે મમાલિકકે થે ઔર ઈસ્લામી કલમરૌમેં ઈરાનો કાબૂલ તક દાખિલ હો ગએ.

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

ઈજાઝત ન હો યા જુમ્આકી મસ્જિદકે દરવાઝે બંદ કર લિએ જાએઁ તો નમાઝ ન હોગી.

વહ શરાઈત જો નમાઝે જુમ્આકે સહીહ હોનેકે બયાન હૂએ; અગર કોઈ શખ્સ બા–વુજૂદ પાએ જાને ઉન શરાઈતકે નમાઝે જુમ્આ પળ્હે તો ઉસકી નમાઝ ન હોગી, નમાઝે ઝોહર ઉસકો ફિર પળ્હના હોગી ઔર ચૂંકે યહ નમાઝ નફલ હોગી, ઔર નફલકા ઈસ ઈહ્‌તિમામસે પળ્હના મકરૂહ હૈ; લિહાઝા ઐસી હાલતમેં નમાઝે જુમ્આ પળ્હના મકરૂહે તહરીમી હૈં.

જુમ્આકે ખુત્બહકે મસાઈલ

જબ ખુત્બહ શુરૂઅ્ હો જાએ તો તમામ હાઝિરીનકો ઉસકા સુનના વાજિબ હૈં. ખ્વાહ ઈમામકે નઝદીક બૈઠે હોં યા દૂર. ઔર કોઈ ઐસા કામ કરના, જો ખુત્બા સુનનેમેં મુખિલ હો, મકરૂહે તહરીમી હૈ ઔર ખાના–પીના, બાતેં કરના, ચલના, ફિરના, સલામ કરના યા સલામકા જવાબ દેના યા તસ્બીહ પળ્હના યા કિસીકો શરઈ મસ્અલા બતાના, જૈસા કે હાલતે નમાઝમેં મમ્નૂઅ્ હૈ વૈસા હી ઉસ વક્ત ભી મમ્નૂઅ્ હૈ. હાં, ખતીબકો જાઈઝ હૈ કે ખુત્બહ પળ્હનેકી હાલતમેં કિસીકો શરઈ મસ્અલા બતા દે.

મસ્અલા : દોનોં ખુત્બોંકે દરમિયાનમેં બૈઠનેકી હાલતમેં

ઈમામકો યા મુક્તદીકો હાથ ઉઠા કર દુઆ માંગના મકરૂહે તહરીમી હે. હાં, હાથ ઉઠાએ બગૈર અગર દિલમેં દુઆ માંગી જાએ તો જાઈઝ હે; લેકિન નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ઓર ઉન્કે અસ્હાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હૂમસે મન્કૂલ નહીં, ન કુતૂબે ફિકહમેં કહીં ઈસકા તઝકિરહ હે ઓર મુદાવમત કરનેસે અવામકો ઉસકે જરૂરી હોનેકા ખ્યાલ હોતા હે, ઈસ લિએ બિદઅત હેં.

તમ્બીહ : હમારે ઝમાનેમેં ઈસ ખુત્બે પર એસા ઈલ્તિઝામ હો રહા હે કે અગર કોઈ ન પઢ્હે તો વહ લા'નત ઓર મલામતકે કાબિલ સમઝા જાતા હે ઓર ઈસ ખુત્બેકે સુનનેમેં ઈહ્તિમામ ભી ઝિયાદહ કિયા જાતા હે (જો ફરાઈઝકે ઈહ્તિમામસે કહીં બઢ્હ કર હે ઈસ લિએ હરગિઝ જાઈઝ નહીં. યહ બિદઅત હે.)

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : ખુત્બહકા કિસી કિતાબ વગય્રહમેં દેખ કર પઢ્હના જાઈઝ હેં.

મસ્અલા : નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા નામ મુબારક અગર ખુત્બેમેં આએ તો મુક્તદીયોંકો અપને દિલમેં દુરૂદ શરીફ પઢ્હ લેના જાઈઝ હે, બેહતર યહ હે કે જો શખ્સ ખુત્બહ પઢ્હે, વહ હી નમાઝ ભી પઢ્હાએ ઓર અગર દૂસરા શખ્સ ભી નમાઝ પઢ્હાએ તો જાઈઝ હેં.

મસ્અલા : ખુત્બહ ખત્મ હોતે હી ફૌરન ઈકામત કેહ કર નમાઝ શુરૂઅ્ કર દેના મસ્નૂન હૈ. ખુત્બહ ઔર નમાઝકે દરમિયાનમેં કોઈ દુન્યવી કામ કરના મકરૂહે તહરીમી હૈ ઔર અગર દરમિયાનમેં ફસલ ઝાઈદ હો જાએ તો ઉસકે બા'દ ખુત્બેકે ઈઆદહકી જરૂરત હૈ. હાં; અગર કોઈ દીની કામ હૈ, મસલન કિસીકો શરઈ મસ્અલહ બતાએ યા વુઝૂ ન રહે ઔર વુઝૂ કરને જાએ યા ખુત્બેકે બા'દ મા'લૂમ હો કે ઈસકો ગુસ્લકી જરૂરત થી ઔર ગુસ્લકે લિએ જાએ તો કુછ કરાહત નહીં. ન ખુત્બેકે ઈઆદહકી જરૂરત.

મસ્અલા : બેહતર યહ હૈ કે જુમ્આકી નમાઝ એક મુકામમેં એક હી મસ્જિદમેં સબ લોગ જમા' હો કર પઢ્હે; અગરચે એક મુકામકી મુતઅદદ મસ્જિદોંમેં જુમ્આ જાઈઝ હૈં.

મસ્અલા : કોઈ કઅદએ અખીરહમેં અત્તહિય્યાત પઢ્હતે વક્ત યા સિજદએ સહ્વકે બા'દ આ કર મિલે તો ઉસકી શિર્કત સહીહ હો જાએગી ઔર ઉસકો જુમ્આકી નમાઝ પૂરી કરના ચાહિએ, ઝોહર પઢ્હનેકી જરૂરત નહીં.

મસ્અલા : દોનોં ખુત્બોંકા અરબી ઝબાનમેં હોના ઔર કિસી ઝબાનમેં ખુત્બહ પઢ્હના યા ઉસકે સાથ કિસી ઝુબાનકે અશ્આર મિલા દેના, જૈસા કે હમારે ઝમાનેમેં

બા'ઝ અવામકા દસ્તૂર હૈ, ખિલાફે સુન્નત ઔર મકરૂહે તહરીમી હૈ.

* સવાલાત *

(૧) જુમ્આકે ફઝાઈલ બયાન કરો.

(૨) જુમ્આકે દિન ક્યા મસ્નૂન હૈ ?

(૩) જુમ્આકે સહીહ હોનેકી ક્યા શર્તે હૈં ?

(૪) અખીર જુમ્અએ રમઝાનમેં જો ખાસ ઈહ્તિમામ કરતે હૈં, ઉસકી નિસ્બત ક્યા હુકમ હૈ ?

(૫) અગર કોઈ શખ્સ અરબી ઝુબાનમેં નહીં, કિસી ઓર ઝુબાનમેં ખુત્બહકો પઢ્હે તો જાઈઝ હૈ યા નહીં ?

ઈદૈનકી નમાઝકા બયાન

શવ્વાલકે મહીનેકી પેહલી તારીખકો ઈદુલ ફિત્ર કેહતે હૈં ઔર ઝિલ્હજ્જકી દસવીં તારીખકો ઈદુલ અઝહા કેહતે હૈં. યહ દોનોં દિન ઈસ્લામમેં ઈદ ઔર ખૂશીકે દિન હૈ. ઈન દિનોંમેં દો–દો રકા'ત નમાઝ બ–તૌરે શુક્રિયાકે પઢ્હના વાજિબ હૈ. જુમ્આકી નમાઝકી સિહ્હત ઔર વુજૂબકે લિએ જો શરાઈત ઉપર ઝિક્ર હો ચૂકે હૈં, વહી સબ ઈદૈનકી નમાઝમેં હૈ, સિવા ખુત્બેકે જુમ્આકી

નમાઝમેં ખુત્બહ ફર્ઝ ઔર શર્ત હૈ ઔર નમાઝસે પેહલે પઢ્હા જાતા હૈ ઔર ઈદૈનકી નમાઝમેં શર્ત યા'ની ફર્ઝ નહીં, સુન્નત હૈ ઔર નમાઝકે બા'દ પઢ્હા જાતા હૈ; મગર ઈદૈનકે ખુત્બેકા સુનના ભી મિસ્લ જુમ્આકે ખુત્બેકી તરહ વાજિબ હૈ, યા'ની ઉસ વક્ત બોલના, ચલના નમાઝ પઢ્હના સબ હરામ હૈ.

ઈદુલ ફિત્રકે દિન તેરહ ચીઝેં મસ્નૂન હૈં

૧. શરીઅતકે મુવાફિક અપની આરાઈશ કરના.

૨. ગુસ્લ કરના.

૩. મિસ્વાક કરના.

૪. ઉમદહસે ઉમદહ કપળે જો અપને પાસ મવજૂદ હોં, પહનના.

૫. ખૂશ્બૂ લગાના.

૬. સુબ્હકો સવેરે જલ્દી ઉઠના.

૭. ઈદગાહમેં બહુત સવેરે જલ્દી જાના.

૮. ઈદગાહ જાનેસે પેહલે કોઈ શીરીં (મીઠી) ચીઝ મિસાલકે તૌર પર છૂહારે વગયૂરહકો ખાના.

૯. ઈદગાહ જાનેસે પેહલે સદકએ ફિત્ર દેના.

૧૦. ઈદકી નમાઝ ઈદગાહમેં જા કર પઢ્હના યા'ની શહરકી

મસ્જિદમેં બિલા ઉઝરકે ન પળ્હના.

૧૧. જિસ રાસ્તેસે જાએ ઉસકે સિવા દૂસરે રાસ્તેસે વાપસ આના.

૧૨. પૈદલ જાના.

૧૩. ઔર રાસ્તેમેં અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર, લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર વલિલ્લાહિલ હમ્દ આહિસ્તહ આવાઝસે પળ્હતા જાએ.

મસ્અલા : નમાઝકે બા'દ ઈમામ દો ખુત્બે મિમ્બર પર ખળે હો કર પળ્હેં ઔર દોનોં ખુત્બોંકે દરમિયાનમેં ઈતની દેર તક બૈઠે જિતની દેર જુમ્આકે ખુત્બેમેં બેઠતા હૈ. ઈદૈનકે ખુત્બેમેં પેહલે તકબીરસે ઈબ્તિદા કરે. ફિર પેહલે ખુત્બેમેં નવ મરતબા અલ્લાહુ અકબર અખીર તક કહે ઔર દૂસરેમેં સાત મરતબા કહે.

મસ્અલા : ઈદુલ ફિત્રકી નમાઝ પળ્હનેકા તરીકા યહ હૈ. યહ નિય્યત કરે કે દો રકા'ત વાજિબ નમાઝ ઈદકી, છે વાજિબ તકબીરોંકે સાથ પળ્હતા હૂં યહ નિય્યત કરકે હાથ બાંધ લે ઔર સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ અખીર તક પળ્હકે તીન મરતબા અલ્લાહુ અકબર કહે ઔર હર મરતબા મિસ્લ તકબીરે તહરીમાકે દોનોં હાથ કાનોં તક ઉઠાએ ઔર બા'દ તકબીરકે હાથ છોળ દે ઔર હર તકબીરકે બા'દ ઈતની

દેર તક તવક્કુફ[1] કરે કે તીન મરતબા સુબ્હાનલ્લાહ કેહ સકેં. તીસરી તકબીરકે બા'દ હાથ ન છોળે; બલ્કે બાંધ લે ઔર અઊઝુબિલ્લાહ ઔર બિસ્મિલ્લાહ પળ્હ કર સૂરએ ફાતિહા ઔર કોઈ સૂરત પળ્હ કર હસ્બે દસ્તૂર રુકૂઅ ઔર સિજદહ કરકે ખળા હો ઔર ઈસ દૂસરી રકા'તમેં સૂરએ ફાતિહા ઔર કોઈ સૂરત પળ્હ લે, ઉસકે બા'દ તીન તકબીરેં ઉસી તરહ કહે; લેકિન અબ તીસરી તકબીરકે બા'દ હાથ ન બાંધે; બલ્કે હાથ લટકાએ રખ્ખે ઔર ફિર ચૌથી તકબીર કેહકર રુકૂઅ્‌મેં જાએં.

મસ્અલા : ઈદુલ અઝહાકી નમાઝકા ભી યહી તરીકા હે ઔર ઈસમેં ભી વહી સબ ચીઝેં મસ્નૂન હૈં, જો ઈદુલ ફિત્રમેં મસ્નૂન હૈં. ફર્ક સિર્ફ ઈસ કદર હે કે ઈદુલ અઝહાકી નિય્યતમેં ઈદુલ ફિત્રકે બ–જાએ ઈદુલ અઝહાકા લફ્ઝ દાખિલ કરે, ઈદુલ ફિત્રમેં ઈદગાહ જાનેસે પેહલે કોઈ ચીઝ ખાના મસ્નૂન હે, ઈદુલ અઝહામેં નહીં ઔર ઈદુલ ફિત્રમેં ઈદગાહકી ઓર જાતે વક્ત રાસ્તેમેં આહિસ્તાસે તકબીર કેહના મસ્નૂન હે, ઈદુલ અઝહામેં બુલંદ આવાઝસે કેહના મસ્નૂન હે ઔર ઈદુલ ફિત્રકી નમાઝ દેર કરકે પળ્હના મસ્નૂન હે. ઈદુલ અઝહાકી સવેરે પળ્હના મસ્નૂન હે ઔર ઈદુલ અઝહામેં સદકએ ફિત્ર નહીં હે; બલ્કે ખુત્બેકે

૧.અગર ઝિયાદા મજ્મઅ્‌કી વજહસે ઝિયાદહ તવક્કુફ જરૂરત હો તો ભી ઝાઈકહ નહીં.

બા'દ કુર્બાની હે; મગર અઝાન વ ઈકામત દોનોં ઈદૈનમેં નહીં હે.

મસ્અલા : જહાં ઈદકી નમાઝ પળ્હી જાએ, વહાં ઓર કોઈ નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હૈં. નમાઝસે પેહલે ભી ઔર બા'દમેં ભી. હાં, ઈદકી નમાઝકે બા'દ ઘરમેં આ કર નફલ નમાઝ પળ્હના મકરૂહ નહીં; મગર નમાઝસે પેહલે યહ ભી મકરૂહ હે.

મસ્અલા : ઔરતેં ઔર વહ લોગ જો કિસી વજહસે ઈદકી નમાઝ ન પળ્હે, ઉન્કો ઈદકી નમાઝસે પેહલે કોઈ નફલ નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હૈં.

મસ્અલા : તકબીરે તશરીક યા'ની હર ફર્ઝે ઐન નમાઝકે બા'દ એક મરતબા 'અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર વલિલ્લાહિલ્ હમ્દ' વાજિબ હે; બ-શર્તે કે વહ ફર્ઝ નમાઝ જમાઅતસે પળ્હ રહા હો ઔર વહ મુકામ મિસર હો. યહ તકબીર ઔરત ઔર મુસાફિર પર વાજિબ નહીં; અગર યહ લોગ કિસી ઐસે શખ્સકે મુક્તદી હોં, જિસ પર તકબીર વાજિબ હે તો ઉન પર ભી તકબીર વાજિબ હો જાએગી; લેકિન અગર મુન્ફરિદ ઔરત ઔર મુસાફિર ભી પળ્હ લે તો બેહતર હે કે સાહિબીન (રહ.)કે નઝદીક ઉન સબ પર વાજિબ હૈં.

મસ્અલા : યહ તકબીર અરફા યા'ની ઝિલ્હજ્જકી નવમી તારીખકી ફજરસે તેરહવીં તારીખકી અસર તક પળ્હના ચાહિએ. કુલ તેઈસ (૨૩) નમાઝોંમેં તકબીર પળ્હના વાજિબ હૈં.

મસ્અલા : ઈસ તકબીરકા બુલંદ આવાઝસે પળ્હના વાજિબ હૈ. હાં, ઔરતેં આહિસ્તહ આહિસ્તહ આવાઝસે પળ્હે. નમાઝકે બા'દ ફૌરન તકબીર પળ્હના ચાહિએ.

મસ્અલા : અગર ઈમામ તકબીર કેહના ભૂલ જાએ તો મુક્તદીયોંકો ચાહિએ કે ફૌરન તકબીર કેહ દેં. યહ ઈન્તિઝાર ન કરેં કે જબ ઈમામ કહે તબ હી કહેં.

મસ્અલા : ઈદુલ અઝહાકી નમાઝકે બા'દ ભી તકબીર કેહ લેના બઅઝકે નઝદીક વાજિબ હૈં.

મસ્અલા : ઈદૈનકી નમાઝ બિલ્‌ઈત્તિફાક મુતઅદદ મસાજિદમેં જાઈઝ હે.

ઉઝરકી મિસાલ :

(૧) કિસી વજહસે ઈમામ નમાઝ પળ્હનેકો ન આયા હો.[1]

---

૧. મુરાદ વહ ઈમામ હે, જિસકે બગૈર નમાઝ પળ્હનેમેં ફિત્નેકા અંદેશા હો, ખ્વાહ સાહિબે હુકૂમત હો યા ન હો ઔર અગર ફિત્નાકા અંદેશા ન હો તો ફિર મુસલમાન કિસીકો ઈમામ બના કર નમાઝ પળ્હ લે ઔર ઈમામ મુકર્રરહકે ન આનેકી વજહસે દેર ન કરેં. (મૌલાના ઝફર અહમદ સાહબ)

(૨) બારિસ બરસ રહી હો. (૩) ચાંદકી તારીખ મુહક્કક ન હો ઔર ઝવાલકે બા'દ જબ વક્ત જાતા રહે તબ મુહક્કક હો જાએ. (૪) અબરકે દિન નમાઝ પળ્હી ઔર અબર સાફ હોનેકે બા'દ મા'લૂમ હુવા કે નમાઝ બેવક્ત પળ્હી ગઇ.

મસ્અલા : અગર કિસીકો ઈદકી નમાઝ ન મિલી હો ઔર સબ લોગ પળ્હ ચૂકે હોં તો વહ શખ્સ તન્હા ઈદકી નમાઝ નહીં પળ્હ સકતા, ઈસ લિએ કે જમાઅત ઉસમેં શર્ત હે. ઈસી તરહ અગર કોઇ શખ્સ નમાઝમેં શરીક હુવા હો ઔર કિસી વજહસે ઉસકી નમાઝ ફાસિદ હો ગઇ હો, વહ ભી ઈસકી કઝા નહીં પળ્હ સકતા, ન ઉસ પર ઈસકી કઝા વાજિબ હે. હાં, અગર કુછ ઓર લોગ ભી ઉસકે સાથ શરીક હો જાએં તો પળ્હ સકતા હેં.

મસ્અલા : અગર કિસી ઉઝરસે પેહલે દિન નમાઝ ન પળ્હી જા સકે તો ઈદુલ ફિત્રકી નમાઝ દૂસરે દિન ઔર ઈદુલ અઝહાકી નમાઝ બારહવીં તારીખ તક પળ્હ સકતા હે. ઈદુલ અઝહાકી નમાઝ બે–ઉઝર ભી બારહવીં તારીખ તક તાખીર કરનેસે હો જાએગી; મગર મકરૂહ હેં ઔર ઈદુલ ફિત્રમેં બિલા ઉઝર તા'ખીર કરનેસે નમાઝ હી ન હોગી.

મસ્અલા : અગર કોઇ શખ્સ ઈદકી નમાઝમેં ઐસે વક્ત

આ કર શરીક હુવા હો કે ઈમામ તકબીરોંસે ફરાગત કર ચૂકા હો તો અગર કિયામમેં આ કર શરીક હુવા હો તો ફૌરન બા'દ નિય્યત બાંધનેકે તકબીરેં કેહ લે; અગર ઈમામ કિર્અત શુરૂઅ્ કર ચૂકા હો ઔર અગર રુકૂઅ્મેં આ કર શરીક હુવા હો તો અગર ગાલિબ ગુમાન હો કે તકબીરોંકી ફરાગતકે બા'દ ઈમામકા રુકૂઅ્ મિલ જાએગા તો નિય્યત બાંધ કર તકબીર કેહ લે, ઉસકે બા'દ રુકૂઅ્મેં જાએ ઔર રુકૂઅ્ ન મિલનેકા ખૌફ હો તો રુકૂઅ્મેં શરીક હો જાએ ઔર રુકૂઅ્કી હાલતમેં તસ્બીહકે બ–જાએ તકબીરેં કેહ લે; મગર રુકૂઅ્કી હાલતમેં તકબીરેં કેહતે વક્ત હાથ ન ઉઠાએ ઔર અગર કબ્લ ઉસકે ઈમામ પૂરી તકબીરેં કેહ ચૂકે રુકૂઅ્સે સર ઉઠાએ તો યહ ભી ખળા હો જાએ ઔર જિસ કદર તકબીરેં રહ ગઈ હૈં વહ મુઆફ હૈં.

મસ્અલા : અગર કિસીકી ઈદકી નમાઝકી એક રકા'ત ચલી જાએ તો જબ વહ ઈસકો અદા કરને લગે તો પેહલે કિર્અત કરે, ઉસકે બા'દ તકબીર કહે.

મસ્અલા : અગર ઈમામ તકબીર કેહના ભૂલ જાએ ઔર રુકૂઅ્મેં ઉસકો ખ્યાલ આએ તો ઉસકો ચાહિએ કે રુકૂઅ્કી હાલતમેં તકબીર કેહ લે, ફિર કિયામકી તરફ ન લૌટે. ઔર અગર લૌટ જાએ તબ ભી જાઈઝ હૈં. યા'ની નમાઝ ફાસિદ ન હોગી; મગર હર હાલમેં બ–વજહે

કસરત ઈઝદિહામ[1] કે સિજદએ સહ્વ ન કરે.

મસ્અલા : જુમ્આ ઔર ઈદૈન ઔર આહિસ્તા આવાઝકી (સિર્રી) નમાઝોંમેં સિજદહકી આયત ન પઢના ચાહિએ. ઈસ લિએ કે સિજદહ કરનેમેં મુક્તદીયોંકે ઈશ્તિબાહકા ખૌફ હૈં.

*** સવાલાત ***

(૧) ઈદૈનમેં કૌન સી ચીઝેં મસ્નૂન હૈં ?

(૨) ક્યા પંજગાના નમાઝમેં જો વાજિબાત હૈં, ઈદૈનકી નમાઝમેં ભી ઈતને હી હૈં ?

(૩) ઈન નમાઝોંકે પઢનેકા તરીકા અમલન બતાઓ.

(૪) અગર ઈમામ એક–દો તકબીરેં કેહ ચૂકા હો તો તુમ કિસ તરહ નમાઝ પૂરી કરોંગે ?

(૫) અગર દૂસરી રકા'તમેં આપ શરીક હૂએ તો તકબીરેં કૈસે કહોગે ?

૧. અગર કિસી જગહ ચંદ આદમી યા'ની પાંચ–દસ આદમી ઈદૈનકી નમાઝ પઢે યા'ની ઈઝદિહામ ન હો તો સિજદએ સહ્વ કરે.

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

ઘરમેં મૌત હો જાનેકા બયાન

જબ આદમી મરને લગે તો ઉસકો ચિત (સીધા) લેટા દો ઔર ઉસકે પૈર કિબ્લહકી તરફ કર દો ઔર સર ઊંચા કરો તાકે મુંહ કિબ્લહકી તરફ હો જાએ ઔર ઉસકે પાસ બૈઠ કર ઝોર ઝોરસે કલિમહ પળ્હો તા કે તુમકો પળ્હતા સુન કર ખૂદ ભી કલિમહ પળ્હને લગે ઔર ઉસકો કલિમહ પળ્હનેકા હુકમ ન કરો, ક્યૂં કે વહ વક્ત બળા મુશ્કિલ હૈ ન મા'લૂમ ઉસકે મુંહસે ક્યા નિકલ જાએ.

મસ્અલા : જબ વહ એક દફા' કલિમહ પળ્હ લે તો ચૂપ રહો. યહ કોશિશ ન કરો કે કલિમહ બરાબર જારી રહે ઔર પળ્હતે પળ્હતે દમ નિકલે. ક્યૂં કે મતલબ તો સિર્ફ ઈતના હૈ કે સબસે આખરી બાત જો ઉસકે મુંહસે નિકલે, કલિમહ હોના ચાહિએ. ઈસકી જરૂરત નહીં કે દમ ટૂટને તક કલિમહ બરાબર જારી રહે. હાં; અગર કલિમહ પળ્હ લેનેકે બા'દ ફિર કોઈ દુન્યાકી બાતચીત કર લે તો ફિર કલિમહ બરાબર પળ્હને લગો. જબ વહ પળ્હ લે તો ફિર ચૂપ[1] રહો.

---

૧. યહ કુછ જરૂરી નહીં કે વહ આખિર કલામ કલિમહ શરીફ હોં; બલ્કે ઝિક્રુલ્લાહમેંસે કુછ ભી હો, સબસે મકસૂદ હાસિલ હૈં.

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : જબ સાંસ ઉખળ જાએ ઔર જલ્દી જલ્દી ચલને લગે, પાંવ ઢીલે પળ જાએં કે ખળે ન હો સકેં ઔર નાક ટેળી હો જાએ ઔર કનપટી બૈઠ જાએં તો સમઝો કે ઈસકી મૌત આ ગઈ, ઉસ વક્ત કલિમહ ઝોર ઝોરસે પળ્હના શુરૂઅ્ કરો.

મસ્અલા : સૂરએ યાસીન શરીફ પળ્હનેસે મૌતકી સખ્તી કમ હોતી હૈ. ઉસકે સિરહાને ઔર કહીં ઉસકે પાસ બૈઠ કર પળ્હે યા કિસીસે પળ્હવા દે.

મસ્અલા : ઉસ વક્ત ઐસી બાત ન કરો કે ઉસકા દિલ દુન્યાકી તરફ માઈલ હો જાએ. ક્યૂં કે યહ વક્ત દુન્યાસે જુદાઈકા ઔર અલ્લાહ તઆલાકી બારગાહમેં હાઝિરીકા હૈ. ઐસે કામ કરો ઔર ઐસી બાતેં કરો કે દિલ દુન્યાસે ફિર કર અલ્લાહ તઆલાકી તરફ માઈલ હો જાએ. મુર્દેકી ખૈરખ્વાહી ઈસીમેં હૈ; ઐસે વક્ત બાલ-બચ્ચોંકો સામને લાના ઔર જિસસે ઉસકો ઝિયાદહ મુહબ્બત થી ઉસકો સામને લાના યા ઐસી બાતેં કરના કે ઉસકા દિલ ઉન્કી તરફ મુતવજ્જેહ હો જાએ ઔર ઉન્કી મુહબ્બત ઉસકે દિલમેં સમા જાએ, બૂરી બાત હૈ. દુન્યાકી મુહબ્બત લેકર રૂખસત હુવા તો નઊઝુબિલ્લાહ બૂરી મૌતસે મરા.

મસ્અલા : મરતે વક્ત અગર ઉસકે મુંહસે ખુદા-ન-

ખ્વાસ્તા કુફ્રકી કોઈ બાત નિકલે તો ઉસકા ખ્યાલ ન કરો, ન ઉસકી ચર્ચા કરો; બલ્કે યહ સમઝો કે મૌતકી સખ્તીસે અકલ ઠિકાને નહીં રહી, ઈસ વજહસે ઐસા હુવા ઔર અકલ જાતે રહતે વક્ત જો કુછ હો સબ માફ઼ હૈ. ઔર અલ્લાહ તઆલાસે ઉસકી બખ્શિશ–મગફિરતકી દુઆ કરતે રહો.

મસ્અલા : જબ ઈન્સાન મર જાએ તો સબ આ'ઝા દુરુસ્ત કરો ઔર કિસી કપળેસે ઉસકા મુંહ ઈસ તરકીબસે કે કપળા થુળીકે નીચે નિકાલ કર ઉસકે દોનોં સિરે પર લે જાઓ ઔર ગિરહ લગા દો કે મુંહ ફેલ ન જાએ ઔર આંખેં બન્દ કર દો ઔર પૈરકે દોનોં અંગૂઠે મિલા કર બાંધ દો; તાકે ટાંગે ફેલને ન પાવેં. ફિર કોઈ ચાદર ઉઠા દો ઔર ગુસલ દેનેમેં ઔર કફનાનેમેં જહાં તક હો સકે જલ્દી કરો. મુંહ વગય્રહ બન્દ કરતે વક્ત યહ દુઆ પળહો, બિસ્મિલ્લાહિ વઅલા મિલ્લતિ રસૂલિલ્લાહ. મર જાનેકે બા'દ ઉસકે પાસ લોબાન વગય્રહ ખૂશ્બૂ દી જાએ (ઔર જો નાપાક હો યા'ની ગુસલકી જિસકો હાજત હો વહ ઉસકે પાસ ન રહે.) (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : રૂહ નિકલનેકે બા'દ જહાં તક ઉસકો ગુસલ ન દિયા જાએ, ઉસકે પાસ કુર્આન મજીદ પળહના દુરુસ્ત નહીં.

ગુસલ દેનેકા બયાન

મસ્અલા : જબ ગોરો–કફનકા સબ સામાન હો જાએ ઔર ગુસલ દેના હો તો પેહલેં કિસી તખ્ત યા બળે તખ્તેકો લોબાન યા અગરબત્તી વગયૂરહ ખૂશ્બૂદાર ચીઝસે ધૂની દે દો. તીન દફા' યા પાંચ દફા' યા સાત દફા' દે દો. ચારોં તરફ ધૂના દેકર મુર્દેકો ઉસ પર લેટા દો ઔર કપળે ઉતાર લો ઔર કોઇ કપળા નાફસે લે કર ઝાનૂઓં તક ડાલ દો, તાકે ઈતના બદન છૂપા રહે.

મસ્અલા : ગુસલકા તરીકા યહ હે કે પેહલે મુર્દેકો ઈસ્તિન્જા કરા દો; લેકિન ઉસકી રાનોં ઔર ઈસ્તિન્જેકી જગહ અપના હાથ મત લગાઓ ઔર ઉસ પર નિગાહ ભી મત ડાલો; બલ્કે અપને હાથમેં કોઇ કપળા લપેટ લો ઔર જો કપળા નાફસે લે કર ઝાનૂ તક ખળા હે, ઉસકે અંદર અંદર ધુલાઓ. ફિર ઉસકો વુઝૂ કરા દો; લેકિન ન કુલ્લી કરાઓ, નાકમેં ન પાની ડાલો, ઔર ન ગટ્ટે તક હાથ ધુલાઓ. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ) ફિર હાથ કોહની સમેત ધુલાઓ, ફિર સરકા મસહ, ફિર દોનોં પૈર ઔર અગર તીન દફા' રૂઈ તર કરકે દાંતોં ઔર મસૂળોં પર ફેર દી જાએ ઔર નાકકે દોનોં સૂરાખોંમેં ફેર દિયા જાએ તો ભી જાઇઝ હે ઔર અગર મુર્દહ ગુસલકી હાજતમેં મર જાએ તો ઈસ તરહ મુંહ ઔર નાકમેં પાની પહુંચાના જરૂરી

હૈ. નાક, મુંહ ઔર કાનોંમેં રૂઈ ભર દો કે વુઝૂ કરાતે ઔર ગુસલકે વક્ત પાની ન જાને પાએ, જબ વુઝૂ કરા ચૂકો તો સરકો ગુલે ખૈરૂ યા ઓર કિસી ચીઝસે જિસસે સાફ હો જાએ, જૈસે બેસન યા ખલીસે મલકર ધોએ ઔર સાફ કરકે ફિર મુર્દેકો બાઈં કરવટ પર લેટાકર બોરીકે પત્તે ડાલ કર પકાયા હુવા પાની તીન દફા' સરસે પૈર તક ડાલે, યહાં તક કે બાઈં કરવટ તક પાની પહુંચ જાએ, ફિર દાહની કરવટ પર લેટા દે ઔર ઈસી તરહસે સરસે પૈર તક તીન દફા' ઈતના પાની ડાલે કે દાહની કરવટ તક પાની પહુંચ જાએ. ઈસકે બા'દ મુર્દેકો અપને બદનકી ટેક લગાકર ઝરા બિઠાએ ઔર ઉસકે પેટકો આહિસ્તા આહિસ્તા મલે ઔર દબાએ; અગર કુછ નાપાકી નિકલે તો ઉસકો પુંછકે ધો ડાલે. ઔર વુઝૂ ઔર ગુસ્લમેં ઈસકે નિકલનેસે કુછ નુકસાન નહીં, અબ વુઝૂ ઔર ગુસલ ન દોહરાઓ. ઉસકે બા'દ ઉસકો બાઈં કરવટ પર લેટાએ ઔર કાફુર પળા હુવા પાની સરસે પૈર તક તીન દફા' ડાલે, ફિર સારા બદન કિસી કપળેસે પુંછકર કફન દે દો.

મસ્અલા : અગર બોરીકે પત્તે ડાલ કર પકાયા હુવા પાની ન હો તો યહી સાદા નીમગર્મ પાની કાફી હૈ, ઈસસે ઉસી તરહ તીન દફા' ગુસ્લ દે. (ઔર નયા ઘળા હોના ઔર ભી જિતને રૂસુમાત હૈ ઉન્કો હરગિઝ ન કરો. ઈસમેંસે બઅઝી રસ્મેં બિદઅતસે ગુઝરકે શિર્ક તક પહુંચ ગઈ હૈ,

અલ્લાહ તઆલા પનાહમેં રખ્ખેં !) ઈસી તરહ યહ બળી બૂરી રસમ કિસ કદર હમદર્દીકે ખિલાફ હૈ કે બઅઝ લોગ મુર્દેકો ગુસલ દેનેસે જી ચૂરાતે હૈં, સિર્ફ નાઈન ઔર હજ્જામ હી કે સુપુર્દ કર દેતે હૈં. આપ હાથ નહીં લગાતે, ઉમૂમન મર્દોંમેં ખુસૂસન ઔરતોંમેં યહ મર્ઝ બહુત હૈ. તવબહ, તવબહ ! તુમ યહ ભી દેખોગે જો લોગ બહુત અંગ્રેજી પળ્હે હૂએ હૈં, ઉન્કો કસરતસે તુમ ઐસે કામોંમેં નીઝ અહકામે શરઈય્યહમેં નાવાકિફ પાઓગે. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ) ઔર બહુત તેઝ ગર્મ પાનીસે મુર્દેકો ગુસલ ન દો ઔર ગુસલકા યહ તરીકા જો બયાન હુવા હૈ, સુન્નત હૈ; અગર કોઈ ઈસ તરહ તીન દફા' ગુસલ ન દે; બલ્કે એક દફા' સારે બદનકો ધો ડાલે તબ ભી ફર્ઝ અદા હો ગયા. (જહાં લોબાન, ઈત્ર વગય્રહ યહ સબ ચીઝેં ન મિલે તો ઉસકે લિએ ગુસલમેં દેર મત કરો. બસ, સાદે પાનીસે ગુસલ દે કર જલ્દ કબ્રસ્તાન લે જાઓ.) (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : જબ મુર્દેકો કફન પર રખ્ખો તો સર પર ઈત્ર લગા દો; અગર મુર્દહ મર્દ હો તો દાળ્હી પર ભી ઈત્ર લગા દો, ફિર સર ઔર દોનોં હથેલી ઔર દોનોં ઘૂટનોં ઔર દોનોં પાંવ પર કાફુર મલ દો. બા'ઝ લોગ કફનમેં ઈત્ર લગાતે હૈં ઔર ઈત્રકી ફરેરી કાનમેં રખ દેતે હૈં યહ સબ જહાલત હૈ. જિતના શરીઅતમેં આયા હૈ, ઉસસે ઝાઈદ મત કરો.

મસ્અલા : બાલોંમેં કંગી ન કરો, ન નાખૂન કાટો; ન કહીંકા બાલ કાટો. સબ અપની હાલત પર રેહને દો.

મસ્અલા : અગર કોઈ મર્દ મર ગયા ઔર મર્દોમેંસે કોઈ ગુસલ દેનેવાલા નહીં હે, તો જો ઔરત ઉસકી મહરમ હો વહી ગુસલ દે, ગૈર મહરમકો હાથ લગાના દુરુસ્ત નહીં ઔર અગર કોઈ મહરમ ઔરત ન હો તો ઉસકો તયમ્મુમ કરા દો; લેકિન ઉસકે બદનકો હાથ ન લગાઓ; બલ્કે અપને હાથમેં દાસ્તાને પહન લો તબ હાથ લગાઓ.

મસ્અલા : કિસીકા ખાવિન્દ મર ગયા તો ઉસકી બીબીકો ઉન્કો ગુસલ દેના ઔર કફનાના દુરુસ્ત હે ઔર અગર બીબી મર જાએ તો ખાવિન્દકો બદન છૂના ઔર હાથ લગાના દુરુસ્ત નહીં; અલ્બત્તા દેખના દુરુસ્ત હે, ઔર કપળેકે ઉપરસે હાથ લગાના ભી દુરુસ્ત હે ઔર ઈસી તરહ ગુસલ દેના બ દરજ–એ અવલા દુરુસ્ત નહીં.

(હાશિયહ–બા)

મસ્અલા : બેહતર યહ હે કે જિસકા રિશ્તેદાર કરીબ હો વહ ગુસલ દે ઔર અગર વહ ગુસલ ન દે સકે તો કોઈ દીનદાર–નેક આદમી ગુસલ દે. (ઈસસે ખૂબ સમઝમેં આ ગયા કે બા'ઝ જાહિલ જો સિર્ફ નાઈયોંકે હવાલે મુર્દેકો કર દેતે હૈં, વહ કિસ કદર બે–ગૈરત ઔર ઝાલિમ હે. નીઝ, યહ ભી મા'લૂમ હો ગયા કે જિતના કરીબી રિશ્તેદાર હો

વહી ગુસલ દે.) અફસોસ કે બા'ઝ મુતકબ્બિર ઈસકો બે-ઈઝઝતી સમઝતે હૈં. (નાકિલ ઉફિ-ય અન્હૂ)

મસ્અલા : અગર ગુસલ દેનેમેં કોઈ ઐબ દેખે તો કિસીસે ન કહે; અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તહ મરનેસે ઉસકા ચેહરા કાલા હો ગયા તો યહ ભી ન કહે. ઉસકી ચર્ચા બિલકુલ ન કરે. યહ નાજાઈઝ હૈ. હાં; અગર વહ ખુલ્લમ ખુલ્લા કોઈ ગુનાહ કરતા હૈ, જૈસે ઔરત નાચને-ગાનેવાલી રંડી થી ઔર મર્દ ખુલ્લમ ખુલ્લા બદકાર યા કબ્ર પૂજનેવાલા, શરાબખોર થા, યા જુવા ખેલનેવાલા થા તો ઐસી બાતેં કેહ દેના દુરુસ્ત હૈ કે ઓર લોગ ઐસી બાતોંસે બચેં ઔર તૌબહ કરેં. (નાકિલ)

* સવાલાત *

(૧) જબ આદમી મરને લગે તો ક્યા કરના ચાહિએ ? મુંહ ઔર પાંવ મૌતકે બા'દ ક્યૂં બાંધ દેતે હૈં ?

(૨) ગુસલકા તરીકા મુફસ્સલ બયાન કરો ઔર તુમ્હારે શહર ઔર ગાંવમેં જો ખુરાફાત રસ્મેં ઈસકે અલાવા હોતી હૈ ઉન્કો ભી બતાઓ.

(૩) ઔરત અગર મર જાએ તો મર્દ ઉસકો છુ સકતા હૈ યા નહીં ? ગુસલકા હક કિસીકો હૈ ?

(૪) ઈત્ર કહાં લગાના ચાહિએ ? ઔર કાફુર કહાં લગાના ચાહિએ ?

દફન કરનેકા તરીકા

મસ્અલા : ઔરતકો પાંચ કપળોંમેં કફનાના સુન્નત હૈ. ઔરતકે લિએ એક કુર્તા ઔર દૂસરી ઈઝાર. (ચાદરકો ઈઝાર કેહતે હૈં; જો ઉપરકી ચાદરસે ઝરા છોટી હે. બા'ઝ ઔરતેં બિલકુલ પાયજામાકી તરહ કરકે મુર્દેકો પહનાતી હૈં, યહ બળી જહાલત હૈં.) તીસરી સરબન્દ ઓળ્હની, ચૌથી ચાદર ઔર પાંચવીં સીનહબન્દ. ઈઝાર સરસે લેકર પાંવ તક હોના ચાહિએ ઔર ચાદર ઈઝારસે એક હાથ બળી હો ઔર કુર્તા ગલેસે લે કર પાંવ તક હો; લેકીન ન ઉસમેં કલી હો, ન આસ્તીન ઔર સરબન્દ તીન હાથ લમ્બા હો ઔર સીનહબન્દ સીનેસે લે કર ઝાનૂઓ તક ચૌળા ઔર ઈતના લમ્બા હો કે બન્દ હો જાએ ઔર મર્દકો સિર્ફ તીન કપળોંમેં કફનાના ચાહિએ. એક ચાદર, દૂસરા ઈઝાર (યા'ની છોટી ચાદર) ઔર તીસરા કુર્તા.

(નાકિલ ઉફ્રિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : અગર કોઈ પાંચ કપળોંમેં ન કફનાએ; બલ્કે સિર્ફ તીન કપળોંમેં કફના દે, (એક ઈઝાર, દૂસરે ચાદર ઔર તીસરે સરબન્દ) તો યહ ભી દુરુસ્ત હે ઔર ઈતના

કફન ભી કાફી હૈ; મગર તીન કપળોંસે ભી કમ દેના મકરૂહ હૈ. હાં; અગર કોઇ મજબૂરી ઔર લાચારી હો તો કમ કપળેમેં કફન દેના ભી દુરુસ્ત હૈં.

મસ્અલા : સીનહબંદ અગર સીનાસે લે કર નાફ તક હો તબ ભી દુરુસ્ત હૈ, લેકિન રાનોં તક હોના ઝિયાદહ અછ્છા હૈ.

મસ્અલા : પેહલે કફનમેં તીન દફા' યા પાંચ દફા' લોબાન વગય્રહકી ધૂની દો તબ ઈસમેં મુર્દેકો કફનાઓ.

મસ્અલા : કફન દેનેકા તરીકા યહ હૈ કે પેહલે ચાદર બિછાઓ ફિર ઈઝાર ઉસકે ઉપર કરના. (કુર્તેકે ઉપરકા દામન જિનકો સિરહાને કર દો. જબ મુર્દહ રખ દિયા જાએ તો ઉસ ચુને હૂએ દામનકો બીચમેં જો ફાળા હૈં ઉસમેંસે સર નિકાલ કર દામન ફેલા દો) ફિર મુર્દેકો ઉસ પર લે જા કર પેહલે કુર્તા પેહનાઓ ઔર સરકે બાલોંકે દો હિસ્સે કરકે કુર્તેકો ઉપર સીનહ પર રખ દો. એક હિસ્સા દાહની તરફ ઔર એક હિસ્સા બાઈ તરફ. ઉસકે બા'દ સરબન્દ સર પર ઔર બાલોં પર ડાલ દો, ઉસકો ન લપેટો. પેહલે બાઈ ઔર ફિર દાહની ઔર ફિર પૈરકી ઓર. સરકી તરફ કફન બાંધ દો. ઔર એક કમરબન્દસે કમરકે પાસ ભી બાંધ દો; તાકે રાસ્તેમેં કહીં ખુલ ન જાએ.

મસ્અલા : કફનમેં યા કબ્રકે અંદર અહદનામા યા અપને પીરકા શજરહ યા ઓર કોઈ દુઆ રખના દુરુસ્ત નહીં. ઈસી તરહ કફન યા સિનહ પર કાફુરસે યા રોશનાઈ વગયૂરહસે કલિમહ વગયૂરહ કોઈ દુઆ લિખના ભી દુરુસ્ત નહીં; (અલબત્તા કા'બા શરીફકા ગિલાફ બ-શર્તે કે કલિમહ વગયૂરહ કુછ લિખા ન હો, મુઝાઈકહ નહીં.)

મસ્અલા : મર્દકે કફનમેં અગર દો હી કપળે હોં યા'ની ચાદર ઔર ઈઝાર, કુર્તા ન હો, તબ ભી કુછ હર્જ નહીં. દો કપળે ભી કાફી હૈં; મગર દો સે કમ મકરૂહ હૈં; લેકિન અગર કોઈ મજબૂરી યા લાચારી હો તો મકરૂહ નહીં. (તુમને મર્દ ઔર ઔરત દોનોંકે કપળોંમેં યહ મા'લૂમ કર લિયા હૈ કે ઔરતકો તીન કપળે ઔર મર્દકો દો કપળે દેના જાઈઝ હૈં.) પસ, અગર કિસીકે પાસ વુસ્અત ન હો તો ઈતને હી પર ઈક્તિફા કરે. મહઝ લોગોંકે લા'ન-તા'નકા ખ્યાલ કરકે મુસીબતમેં ન ફંસે.

(નાકિલ ઉફ઼િ-ય અન્હૂ)

મસ્અલા : જો ચાદર જનાઝેકે ઉપર યા'ની ચાર પાઈ પર ડાલી જાતી હૈ, વહ કફનમેં શામિલ નહીં હૈ. કફન ફક્ત ઈતના હી હૈ, જો હમને બયાન કિયા. (મર્દ ઔર નાબાલિગ લળકિયોંકે લિએ તો યહ ચાદર બિલા જરૂરત ઝાઈદ હી હૈ. હાં; અગર જરૂરત હો, મસલન ધૂપ વગયૂરહ

હો તો ઘરકી ચાદર ડાલ દો; મગર ઈસ ચાદરકો મન્હૂસ ન સમઝ લેના, વરના સખ્ત ગુનાહ હોગા. અપને સર્ફેમેં પેહલેકી તરહ બિલા તકલ્લુફ લાઓ ઔર બાલિગ ઔરતોંકે લિએ ગહવારહ બનાના મુસ્તહબ હે, બલ્કે બા'ઝ વક્ત વાજિબ હે, મગર ઉસમેં ભી ઘરકા કોઈ કપળા ઈસ્તિમાલ કરો ઔર યહ જો મુર્દેકે જનાઝેકે ઉપર સાલ દો–સાલ ફૂલ વગય્રહ ડાલતે હૈં, યહ સરીહ બિદઅત ઔર જહાલત હે. ઔર યહ બાત લળકોમેં અજીબ દેખોગે કે જો લોગ મુર્દેકે ઈસ્તિઅ્માલી કપળે વગય્રહકો મન્હૂસ જાનતે હૈં, વહ મુર્દેકી જાઈદાદ ઔર નકદ રૂપિયા ઔર ઝવેરાતકો મન્હૂસ નહીં જાનતે હૈં. ઉસમેં તો વહ નોચ ઘસોટ, પૈવટબાઝી, કૂફલ બન્દ કરાઈ હોતી હે કે અલ્લાહ પનાહમેં રખ્ખે, રોના–ધોના સબ કુછ; મગર કુન્જી ન દેંગે, ન મા'લૂમ યહ સબ કેસે મુતબર્રક હો જાતા હે; હાલાંકે શરીઅતકે મુવાફિક જો ચીઝ તકસીમ ઔર નાજાઈઝ તૌરસે ઉસકો દબા લિયા ઔર ખર્ચ કર દિયા તો ઈસ ગુનાહકી વજહસે સચમુચ વહ મન્હૂસ હે, ઉસકા વબાલ જરૂર હોગા. યહ ખૂબ સમઝ લો.

મસ્અલા : જિસ શહરમેં કોઈ મરે, ઉસી શહરમેં ઉસકા ગોરો–કફન કિયા જાએ. દૂસરી જગહ લે જાના બેહતર નહીં; બલ્કે બા'ઝ વક્ત દૂસરી જગહ લે જાનેસે લાશ ફૂલ જાતી હે ઔર બદબૂ આને લગતી હે, ઈસસે તબીઅત

મુતનફ્ફિર હો જાતી હે, ઔર યહ મકસદે શરઈસે ખિલાફ હે; અલબત્તા અગર કોઈ જગહ કોસ યા આધા કોસ હો તો વહાં લે જાનેમેં કોઈ હર્જ ભી નહીં. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

* સવાલાત *

(૧) ઔરતકો કિતને કપળેમેં કફન દેના ઔર મર્દકો કફનમેં કિતને કપળે દેના સુન્નત હૈં ?

(૨) ઉન કપળોંકે નામ બતાઓ.

(૩) મુર્દેકો કિસ તરહ કફનાના ચાહિએ ?

(૪) મુર્દેકે કફનમેં કોઈ ચીઝ મિસ્લ કે અહદનામા વગયૂરહ રખના જાઈઝ હે યા નહીં ?

(૫) કપળેમેં જો ઈત્ર લગાતે હૈં, યહ કૈસા હે, ફર્ઝ હે યા વાજિબ હે ઔર મુર્દેકે પાસ લોબાનકી ધૂપ દેના કહાં કહાં સુન્નત હે ?

જનાઝેકી નમાઝકે મસાઈલ

જનાઝેકી નમાઝકે સહીહ હો જાનેકે લિએ દો કિસ્મકી શર્તે હૈં. એક વહ શર્તે હૈં; જો નમાઝ પઢનેવાલોંસે તઅલ્લુક રખતી હે, યહ વહી હે, જો ઓર નમાઝોંકે લિએ ઉપર બયાન હો ચૂકી હે. યા'ની તહારત, સતરે ઔરત (જિસ્મકા છૂપાના), ઈસ્તિક્બાલ કિબ્લા (યા'ની કિબ્લેકી

તરફ મુંહ કરના) નિય્યત, હાં વક્ત ઈસકે લિએ શર્ત નહીં ઔર ઈસકે લિએ તયમ્મુમ નમાઝ ન મિલનેકે ખ્યાલસે જાઈઝ હૈ. મસલન જનાઝેકી નમાઝ હો રહી હો ઔર વુઝૂ કરનેમેં યહ ખ્યાલ હો કે નમાઝ ખત્મ હો જાએગી તો તયમ્મુમ કરે. બખિલાફ ઔર નમાઝોંકે ઉનમેં વક્તકે ચલે જાનેકા ખૌફ હો તો તયમ્મુમ જાઈઝ નહીં. (ઔર દૂસરી કિસ્મકી શર્ત અસલ કિતાબ બેહિશ્તી ગૌહરમેં દેખ લો. તવીલ હોનેકે ખ્યાલસે યહાં નહીં લિખી ગઈ.) (નાકિલ)

મસ્અલા : આજ કલ બા'ઝ લોગ જનાઝેકી નમાઝ જૂતા–ચપ્પલ પહન કર પઢતે હૈં, ઉન્કે લિએ અમ્ર જરૂરી હૈ કે વહ જગહ જિસ પર ખળે હો, વહ પાક હો ઔર જૂતે દોનોં પાક હો; અગર જૂતે પૈરસે ઊતાર દિએ જાએં ઔર ઉન પર ખળે હોં તો સિર્ફ જૂતેકા પાક હોના જરૂરી હૈ. અકસર લોગ ઈસકા ખ્યાલ નહીં કરતે, ઉન્કી નમાઝ નહીં હોતી.

મસ્અલા : જિસ બચ્ચેકે માં–બાપ મુસલમાન હોં, વહ બચ્ચા મુસલમાન સમઝા જાએગા ઔર ઉસ બચ્ચેકી જનાઝેકી નમાઝ પઢી જાએગી.

મસ્અલા : અગર કોઈ મુસલમાન બગૈર નમાઝ પઢે દફન કર દિયા ગયા હો તો ઉસકી નમાઝ ઉસકી કબ્ર પર પઢી જાએ, જબ તક કે ઉસકી નઅશ ફટ જાનેકા અંદેશા

ન હો, જબ ખ્યાલ હો કે અબ નઅશ ફટ ગઈ હોગી, ફિર નમાઝ ન પઢ્હી જાએ.

મસ્અલા : જનાઝેકી નમાઝમેં દો ચીઝેં ફર્ઝ હૈં :

(૧) ચાર મરતબા અલ્લાહુ અકબર કેહના, હર તકબીર યહાં કાઈમ મુકામ એક રકા'તકે સમઝી જાતી હૈં.

(૨) કિયામ યા'ની ખળે હોકર જનાઝેકી નમાઝ પઢ્હના, જૈસે ફર્ઝ ઔર વાજિબ નમાઝોંમેં કિયામ ફર્ઝ હૈ. ઔર બે-ઉઝર ઈસકા તર્ક કર દેના જાઈઝ નહીં. (ઉઝરકા બયાન ઉપર આ ચૂકા હૈ.)

મસ્અલા : જનાઝેકી નમાઝકા મસ્નૂન ઔર મુસ્તહબ તરીકા યહ હૈ કે મય્યિતકો આગે રખ કર ઈમામ ઉસકે સીનેકે મુકાબિલ ખળા હો જાએ. (જનાઝેકી નમાઝમેં અકસર લોગ અગર આગે કબ્ર હો તો નમાઝ નહીં પઢ્હતે ઔર ઉસકો નમાઝે પંજગાના પર કિયાસ કરતે હૈં, યહ બિલકુલ બે-અસ્લ હૈ, આગે ભી કબ્ર હો તો જનાઝેકી નમાઝ બે-ખતર જાઈઝ હૈ. જબ મય્યિત હી કો આગે રખ કર જનાઝેકી નમાઝ પઢ્હતે હો તો કબ્રકા ક્યૂં શુબહ ઔર ઉપર અભી પઢ્હ ચૂકે હો કે અગર મય્યિત પર જનાઝેકી નમાઝ ન પઢ્હી ગઈ હો તો ઉસકી કબ્ર પર બ-શર્તે કે નઅશ ન ફટનેકા અંદેશા હો તો નમાઝ પઢ્હી જાએ; ગર્ઝ કે ઉસ નમાઝમેં ઉસકા ખ્યાલ ન ચાહિએ. હાં, જો નમાઝમેં

સિજદહ વગયૂરહ કિયા જાતા હૈ, ઉસમેં અગર દાહની–બાઈં કબ્રે નુમાયાં હો તો હરગિઝ નમાઝ ન પળ્હી જાએં ઔર બા'ઝ જાહિલ શાહ સાહબ[1] જો અપને પીર વગયૂરહકી કબ્રકી તરફ મુંહ કરકે નમાઝ પળ્હતે હૈં, પક્કે મુશ્રિક હૈ. ઔર સબ લોગ યહ નિય્યત કરેં કે મૈંને યહ ઈરાદા કિયા કે જનાઝેકી નમાઝ પળ્હૂં અલ્લાહ તઆલાકે લિએ ઔર મય્યિતકે લિએ દુઆ કરું. યહ નિય્યત કરકે દોનોં હાથ મિસ્લે તકબીરે તહરીમહકે કાનોં તક ઉઠાએ, એક મરતબા અલ્લાહુ અકબર કેહ કર દોનોં હાથ મિસ્લ નમાઝકે બાંધ લે ઔર ફિર સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ અખીર તક પળ્હે, ઈસકે બા'દ ફિર એક મરતબા અલ્લાહુ અકબર કહે; મગર ઈસ મરતબા હાથ ન ઉઠાએ, ઈસકે બા'દ દુરૂદ શરીફ પળ્હે ઔર બેહતર યહ હૈ કે વહી દુરૂદ શરીફ પળ્હા જાએ, જો નમાઝમેં પળ્હા જાતા હૈ. ફિર એક મરતબા અલ્લાહુ અકબર કહે, ઈસ મરતબા ભી હાથ ન ઉઠાએ. ઈસ તકબીરકે બા'દ મય્યિતકે લિએ દુઆ કરે; અગર વહ બાલિગ મર્દ હો યા ઔરત તો યહ દુઆ પળ્હે : અલ્લાહુમ્મગ્ફિર લિહય્યિના વ મય્યિતિના વ શાહિદિના વ ગાઈબિના વ સગીરિના વ કબીરિના વ–ઝ–કરિના વ

૧.ઔર ઐસે શાહ સાહબોંકો તૌબહ બા'દ અપની બીબીસે તજદીદે નિકાહ જરૂરી હૈ ઔર જો લોગ ઐસે પીરોંકે મુરીદ હોં, ઉનસે બદ અકીદહ હો જાના ચાહિએ. (નાકિલ)

ઉન્સાના અલ્લાહુમ્મ મન્ અહ્યય્તહૂ મિન્ના ફઅહ્યિહી અલલ્ ઈસ્લામ વ મન્ તવફ્ફય્તહૂ મિન્ના ફતવફ્ફહૂ અલલ્ ઈમાન. ઔર અગર મય્યિત નાબાલિગ લળકા હો તો યહ દુઆ પળ્હે : અલ્લાહુમ્મજ્ અલ્હૂ લના ફરતંવ્ વજ્ અલ્હૂ લના અજ્રંવ્ વ ઝુખ્રંવ્ વજ્ અલ્હૂ લના શાફિઅંવ્ વ મુશફ્ફઅહ. ઔર અગર નાબાલિગ લળકી હો તો યહ દુઆ પળ્હે : અલ્લાહુમ્મજ્ અલ્હા લના ફરતંવ્ વજ્ અલ્હા લના અજ્રંવ્ વ ઝુખ્રંવ્ વજ્ અલ્હા લના શાફિઅતંવ્ વ મુશફ્ફઆ. (નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

જબ યહ દુઆ પળ્હ ચૂકે તો ફિર અલ્લાહુ અકબર કહે ઔર ઈસ મરતબા ભી હાથ ન ઉઠાએ ઔર તકબીરકે બા'દ સલામ ફેર દે, જિસ તરહ નમાઝમેં સલામ ફેરતે હૈં. ઈસ નમાઝમેં અત્તહિય્યાત ઔર કુર્આન મજીદકી કિર્અત વગયૂરહ નહીં હૈં.

મસ્અલા : જનાઝેકી નમાઝ ઈમામ ઔર મુક્તદી દોનોંકે હકમેં યક્સા હૈ, સિર્ફ ઈસ કદર ફર્ક હૈ કે ઈમામ તકબીરેં ઔર સલામ બુલંદ આવાઝસે પળ્હે ઔર મુક્તદી આહિસ્તા આવાઝસે. બાકી ચીઝેં યા'ની સના, દુરૂદ ઔર દુઆ મુક્તદી ભી આહિસ્તા આવાઝસે પળ્હેગા ઔર ઈમામ ભી આહિસ્તા આવાઝસે પળ્હેગા.

મસ્અલા : જનાઝેકી નમાઝમેં મુસ્તહબ હૈં કે

હાઝિરીનકી તીન સફેં કર દી જાએં, યહાં તક કે અગર સિર્ફ સાત આદમી હો તો એક આદમી ઉનમેંસે ઈમામ બના દિયા જાએ. ઔર પેહલી સફમેં તીન આદમી ખળે હોં ઔર દૂસરીમેં દો ઔર તીસરીમેં એક આદમી ખળા હો.

મસ્અલા : જનાઝેકી નમાઝ ભી ઉન ચીઝોંસે ફાસિદ હો જાતી હૈં, જિન ચીઝોંસે દૂસરી નમાઝોંમેં ફસાદ આતા હે; સિર્ફ ઈસ કદર ફર્ક હે કે જનાઝેકી નમાઝમેં કહ્કહેસે વુઝૂ નહીં જાતા.

મસ્અલા : જનાઝેકી નમાઝ ઉસ મસ્જિદમેં પળ્હના મકરૂહે તહરીમી હે, જો પંજવક્તી નમાઝોં યા જુમ્આ યા ઈદૈનકે લિએ બનાઈ ગઈ હોં. ખ્વાહ જનાઝહ મસ્જિદકે અંદર હો યા બાહર હો ઔર નમાઝ પળ્હનેવાલે અંદર હોં. હાં, જો ખાસ જનાઝેકી નમાઝકે લિએ બનાઈ ગઈ હે ઉસમેં અલબત્તા મકરૂહ નહીં હૈં.

મસ્અલા : મય્યિતકી નમાઝમેં ઈસ વજહસે તા'ખીર કરના કે જમાઅત ઝિયાદહ હો જાએ, મકરૂહ હૈં.

મસ્અલા : અગર કોઈ શખ્સ જનાઝેકી નમાઝમેં ઐસે વક્ત પહુંચા કે કુછ તકબીરેં ઉસકે આનેસે પેહલે હો ચૂકી હોં તો જિસ કદર તકબીરેં હો ચૂકી હૈં, ઉસકે એ'તિબારસે

વહ શખ્સ મસબૂક સમઝા જાએગા ઔર ઉસકો ચાહિએ કે ફૌરન આતે હી મિસ્લ ઔર નમાઝોંકે તકબીરે તહરીમા કેહકર શરીક ન હો જાએ; બલ્કે ઈમામકી તકબીરકા ઈન્તિઝાર કરે, જબ ઈમામ તકબીર કહે તો ઉસકે સાથ યહ ભી તકબીર કહે ઔર યહ તકબીર ઉસકે હકમેં તકબીરે તહરીમા હોગી, ફિર જબ ઈમામ સલામ ફેર દે તો યહ શખ્સ અપની ગઈ હૂઈ તકબીરોંકો અદા કરે ઔર ઈસમેં કુછ પળ્હનેકી જરૂરત નહીં; અગર કોઈ શખ્સ ઐસે વક્તમેં પહુંચે કે ઈમામ ચોથી તકબીર ભી કેહ ચૂકા હો તો વહ શખ્સ ઈસ તકબીરકે હકમેં મસબૂક ન સમઝા જાએગા. ઔર ઉસકો ચાહિએ કે ફૌરન તકબીર કેહકર શરીક હો જાએ ઔર નમાઝ ખત્મ હોનેકે બા'દ અપની ગઈ હૂઈ તકબીરોંકા ઈઆદહ કરે.

દફ્નકે મસાઈલ

મસ્અલા : અગર મય્યત કોઈ શીરખ્વાહ બચ્ચા યા ઈસસે કુછ બળા હો તો લોગોંકો ચાહિએ કે હાથોહાથ લે જાએં યા'ની એક આદમી ઉસકો અપને દોનોં હાથોં પર ઉઠાએ, ફિર ઉસસે દૂસરા આદમી લે લે. ઈસી તરહ બદલતે હૂએ લે જાએં ઔર અગર મય્યત કોઈ બળા આદમી હો તો ઉસકો કિસી ચાર પાઈ વગયૂરહ પર રખ

કર લે જાએં ઔર ઉસકે ચારોં પાયોંકો એક એક આદમી ઉઠાએ. મય્યતકી ચાર પાઈ હાથોંસે ઉઠાકર શાનોં પર રખના ચાહિએ, મિસ્લ માલ ઔર અસબાબકો શાનોં પર લાદના મકરૂહ હૈ, ઈસી તરહ ઉસકો કિસી સવારી વગય્રહ પર રખ કર લે જાના ભી મકરૂહ હૈં.

મસ્અલા : જનાઝેકો તેઝ કદમ લે જાના મસ્નૂન હૈ; મગર ન ઈસ કદર કે મુર્દેકો હરકત ઔર ઈઝ્તિરાબ હોને લગે.

મસ્અલા : જનાઝેકે હમરાહ જો લોગ હોં ઉનકો કોઈ દુઆ ઔર ઝિક્ર બુલંદ આવાઝસે પઢના મકરૂહ હૈં.

મસ્અલા : જબ કબ્ર તૈયાર હો ચૂકે તો મય્યતકો કિબ્લહકી તરફસે કબ્રમેં ઉતાર દેં. ઈસકી સૂરત યહ હૈ કે જનાઝા કબ્રસે કિબ્લહકી જાનિબ રખ્ખા જાએ ઔર ઉતારનેવાલે કિબ્લહ રુખ ખળે હો કર મય્યતકો ઉઠા કર કબ્રમેં રખ દેં.

મસ્અલા : મય્યતકો કબ્રમેં રખતે વક્ત 'બિસ્મિલ્લાહિ વઅલા મિલ્લતિ રસૂલિલ્લાહ' પઢના મુસ્તહબ હૈં.

મસ્અલા : મય્યતકો કબ્રમેં રખકર દાહને પેહલૂ પર ઉસકો કિબ્લા રુખ કર દેના મસ્નૂન હૈ.

મસ્અલા : કબ્રમેં રખનેકે બા'દ કફનકી વહ ગિરહ જો

કફન ખુલ જાનેકે ખૌફસે દી ગઇ થી, ખોલ દી જાએ. (ઔર બેહતર હૈ કે વહ ચટ બાહિર નિકાલ લી જાએ. ક્યૂં કે જો ઉસકા મકસૂદ થા કે કફન ખુલ ન જાએ, વહ હાસિલ હો ગયા. અબ જરૂરત નહીં. (નાકિલ)

મસ્અલા : ઉસકે બા'દ કચ્ચી ઈંટોં યા નરકલસે ઉસકો બન્દ કરો. પુખ્તહ ઈંટોં યા લકળીકે તખ્તોંસે બન્દ કરના મકરૂહ હૈ. હાં, જહાં ઝમીન બહુત નરમ હો યા કબ્રકે બૈઠ જાનેકા ખૌફ હો તો પુખ્તહ કોઠિયાં યા લકળીકે તખ્તે ભી રખ દેના જાઈઝ હૈ ઔર કબ્રકે અંદર અહદનામા યા ઓર કોઇ દુઆ વગય્રહ યા તાક ખોદકર ઉનમેં ચિરાગ–બત્તી વગય્રહ રખના યા મય્યતકે રખનેકે બા'દ ઉસ પર કેવળા વગય્રહ છિળકના યહ સબ સરીહ જહાલત ઔર બિદઅત હૈ. યહ હરગિઝ ન કરના ચાહિએ.

(નાકિલ ઉફિ–ય અન્હૂ)

મસ્અલા : ઔરતકો કબ્રમેં રખતે વક્ત પર્દહ કરકે રખના મુસ્તહબ હૈં. ઔર અગર મય્યતકે જાહિર હો જાનેકા ખૌફ હો તો ફિર પર્દહ કરના વાજિબ હૈં.

મસ્અલા : કબ્રમેં મિટ્ટી ડાલતે વક્ત મુસ્તહબ હૈ કે સરહાનેકી તરફસે ઇબ્તિદા કી જાએ ઔર હર શખ્સ અપને હાથમેં મિટ્ટી ભરકર કબ્રમેં ડાલ દે ઔર પેહલી મરતબા મિટ્ટી ડાલતે વક્ત યહ દુઆ પળ્હે : "મિન્હા

ખલક્નાકુમ" ઔર દૂસરી મરતબા "વફીહા નુઈદુકુમ" ઔર તીસરી મરતબા "વમિન્હા નુખ્રિજુકુમ તારતન્ ઉખ્રા" પળ્હે.

કબ્રકા મુરબ્બઅ્[1] બનાના મકરૂહ હૈ. મુસ્તહબ યહ હૈ કે ઉઠી હૂઈ મિસ્લ કોહાને સુતુર (ઊંટકી પીઠકી તરહ) બનાઈ જાએ. ઉસકી બલન્દી એક બાલિસ્ત યા ઉસસે કુછ ઝિયાદહ હોના ચાહિએ.

મસ્અલા : દફન કર ચૂકનેકે બા'દ કબ્ર પર કોઈ ઈમારત મિસ્લ ગુમ્બદ વગયૂરહ બનાના બ–ગર્ઝ ઝીનત[2] હરામ હૈ.[3]

---

૧. ચોકોર (નાકિલ)

૨. બગર્ઝ ઝીનત ઈસ લિએ લિખ્ખા ગયા કે ઉમૂમન ઝીનત હી મદ્દે નઝર રહતી હૈ. બિલફર્ઝ કિસીકી નિય્યત ઝીનતકી ન હો, બલ્કે ઈસ્તિહકામ ઔર બકાએ આસારકા ખ્યાલ હો, જબ ભી જાઈઝ નહીં, બજુઝ કબ્ર સય્યદુલ અંબિયા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ કે, ઉસકા બકાઓં ઈહ્તિરામ ઔર ઈસ્તિહ્કામ તહર્રુઝન અન તસલ્લુતિલ કુફ્ફાર શઆઈરે દીનસે હૈં.

૩. હઝરત જાબિર (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે જનાબે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને મુમાનઅત ફરમાઈ, ઈસસે કે કબ્રકો પુખ્તા બનાયા જાએ ઔર ઈસસે કે ઉન પર લિખા જાએ ઔર ઈસસે કે ઉન પર કોઈ ઈમારત બનાઈ જાએ. ઈસકો તિરમિઝીને રિવાયત કિયા. (ઈસ્લાહુર્રુસૂમ) બલ્કે હદીસમેં કબ્રકે ઝિયાદહ ઊંચી હોને તકકી મુમાનઅત હૈ. ચૂનાન્ચે સહીહ મુસ્લિમમેં અબુલ હિયાજ અસદીસે રિવાયત હૈ કે હઝરત અલી (રદિ.)ને મુઝસે ફરમાયા કે ક્યા મૈં તુઝકો ઈસ કામ પર ન ભેજૂં, જિસ પર

મસ્અલા : દફનકે બા'દ થોળી દેર તક કબ્ર પર ઠહેરના ઔર મય્યતકે લિએ દુઆએ મગફિરત કરના યા કુર્આન મજીદ પળહકર ઉસકા સવાબ પહુંચાના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા : મિટ્ટી ડાલ ચૂકનેકે બા'દ કબ્ર પર પાની છિળક દેના મુસ્તહબ હૈ ઔર કબ્ર પર ફૂલકી ચાદર ડાલના ઔર ફૂલ વગયૃરહ રખના બિદઅત હૈ. (નાકિલ)

મસ્અલા : કિસી મય્યતકો–છોટા હો યા બળા–મકાનકે અંદર દફન કરના ન ચાહિએ. ઈસ લિએ કે યહ બાત અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતુ વસ્સલામકે સાથ ખાસ હૈં.

મસ્અલા : કબ્રકો એક બાલિશ્તસે ઝિયાદા ઊંચી કરના મકરૂહે તહરીમી હૈં. કબ્ર પર ગચ કરના યા ઉસ પર મિટ્ટી લગાના મકરૂહ હૈં.

મસ્અલા : ઔરતોંકો જનાઝેકે હમરાહ જાના મકરૂહે તહરીમી હૈં.

મુઝકો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ભેજા થા વહ યહ કે કોઈ તસ્વીર મત છોળના, જિસકો મિટા ન દો. ઔર કોઈ ઊંચી કબ્ર ન છોળના, જિસકો બરાબર ન કર દો. ઈમામ નવવી (રહ.) ઈસકી શરહમેં ફરમાતે હૈં કે ઈસ હદીસમેં ઈસ પર દલાલત હૈ કે કબ્રકો ઝમીનસે બહુત ઝિયાદહ બુલંદ (ઊંચી) ન કિયા જાએ, પસ; અગર કિસી સાહિબે કુદરતકો અલ્લાહ તઆલા ઈન અહાદીસ પર અમલકી તૌફીક અતા ફરમાએ. બિલ્ ખુસૂસ ઈસ ઝમાનેમેં કે કબ્ર પરસ્તીકી બેહદ ચર્ચા હૈ તો ઈસકા યહ ફેઅ્લ બાઈસે અજર હોગા, ન કે મુજિબે લા'નતા'ન. (નાકિલ)

મસ્અલા : અગર કિસી શખ્સકો જનાઝેકી નમાઝકી વહ દુઆ જો મન્કૂલ હૈ, યાદ ન હો તો ઉસકો સિર્ફ અલ્લાહુમ્મગ્ફિર લિલ્ મુઅ્મિનીન વલ્ મુઅ્મિનાત'' કેહ દેના કાફી હૈ; અગર યહ ભી ન હો સકે ઔર સિર્ફ ચાર તકબીરોં પર ઈક્તિફા કી જાએ તબ ભી નમાઝ હો જાએગી. ઈસ લિએ કે દુઆ ફર્ઝ નહીં હૈ; બલ્કે મસ્નૂન હૈ ઔર ઈસી તરહ દુરૂદ શરીફ ભી ફર્ઝ નહીં હૈ. (બા'ઝ જગહ જનાઝેકી નમાઝ પઢાનેવાલા કોઈ નહીં મિલતા તો વહાંકે નાવાકિફ મુસલમાન જનાઝેકી નમાઝ પઢે હૂએ બગૈર મય્યતકો દફન કર દેતે હૈં, યહ હરગિઝ નહીં હોના ચાહિએ. અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા ઐસી મજબૂરી પેશ આએ કે બા-કાઈદા કોઈ નમાઝ પઢાનેવાલા નહીં હૈ તો સિર્ફ ચાર તકબીરેં ખડે હોકર કેહ દી જાએં, નમાઝ હો જાએગી. ક્યૂં કે જનાઝેકી નમાઝમેં સિર્ફ તકબીર ઔર કિયામ ફર્ઝ હૈ, જૈસા કે ઉપર પઢ આએ હો.

મસ્અલા : અપને લિએ કફન તૈયાર રખના મકરૂહ નહીં, કબ્રકા તૈયાર રખના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા : કબ્રોંકી ઝિયારત કરના યા'ની ઉનકો જા કર દેખના મર્દોંકે લિએ મુસ્તહબ હૈ. બેહતર યહ હૈ કે હફ્તેમેં કમસે કમ એક મરતબા ઝિયારતે કુબૂર કી જાએ ઔર બેહતર યહ હૈ કે વહ જુમ્આકા દિન હો.

* સવાલાત *

(૧) જનાઝેકી નમાઝમેં કિયામ ઔર તકબીર સુન્નત હૈ યા મુસ્તહબ હૈ ?

(૨) બાલિગ ઔરતોં, મર્દોં ઔર નાબાલિગ બચ્ચોંકે જનાઝેમેં, જો દુઆ પઢી જાતી હૈ, ઉસકો સહીહ તૌરસે બતાઓ.

(૩) અગર કોઈ શખ્સ ખડે હો કર સિર્ફ ચાર તકબીરેં કહે યા મુક્તદીયોંકો દુઆએં યાદ ન હો, ઉન્હોંને સિર્ફ તકબીરેં કહી તો ઉન્કી નમાઝ હોગી યા નહીં ?

(૪) કોઈ ભૂલસે દો તકબીરેં યા તીન તકબીરોં પર સલામ ફેર દે તો ઉસકી નમાઝ હોગી યા નહીં ?

(૫) જો શખ્સ દો તકબીરોંકે બા'દ આ કર મિલા તો ઉસકો ફૌરન આ કર નિય્યત બાંધ લેના ચાહિએ યા ક્યા કરના ચાહિએ ? ઔર ઈમામકી તીસરી તકબીરકો અપને હકમેં ક્યા સમઝે ? ઔર કૌનસી દુઆ પઢેં ?

(૬) મય્યતકો કિસ તરહ લે જાના ચાહિએ ? ઔર કબ્રમેં ઉતારનેકા ક્યા તરીકા હૈ ? કબ્રમેં મય્યતકો ચિત લેટા દે યા કિબ્લારુખ દાહની કરવટ પર કર દે, સબ કુછ પૂરે તૌરસે બયાન કરો.

મસ્જિદકે અહકામ

મસ્અલા : મસ્જિદકી દરો-દીવાર પર કુર્આન મજીદકી આયતોં ઔર સૂરતોંકા લિખના અછ્છા નહીં. ઔર મસ્જિદ બનાનેમેં ઉસ પર નક્શ ઔર નિગાર; ફૂલ પત્તી વગય્રહ બનાના નાજાઇઝ હૈ, સરીહ ઇસ્રાફ હૈં. ઉસમેં મસ્જિદકે અહકામકો કોઇ દખલ નહીં. આજકલ લોગ ઉસમેં બહુત રૂપિયા બરબાદ કરતે હૈં. કાશ, ઇસી રૂપિયેસે જહાં જરૂરત હો વહાં દૂસરી મસ્જિદ બનવા દેં. (નાકિલ)

મસ્અલા : મસ્જિદકે અંદર યા મિસ્જદકી દીવારોં પર થૂંકના યા નાક સાફ કરના બહુત બૂરી બાત હૈ ઔર અગર નિહાયત જરૂરત પેશ આ આએ તો અપને કપળે પર થૂંક વગૈરહ લે લે.

મસ્અલા : મસ્જિદકે અંદર વુઝૂ યા કુલ્લી કરના મકરૂહે તહરીમી હૈ.

મસ્અલા : મસ્જિદકે અંદર ખરીદ ઔર ફરોખ્ત કરના મકરૂહે તહરીમી હૈં.

મસ્અલા : મસ્જિદકો રાસ્તા કરાર દેના જાઇઝ નહીં હૈ. હાં; અગર સખ્ત જરૂરત લાહિક હો તો ગાહે ગાહે. ઐસી હાલતમેં મસ્જિદસે હો કર નિકલ જાના જાઇઝ હૈં.

વુઝૂ તોળનેવાલી ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા : મર્દકે હાથ લગાનેસે યા યૂં હી ખ્યાલ કરનેસે અગર આગેકી રાહસે પાની આ જાએ તો વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ ઔર ઈસ પાની જો જોશકે વક્ત નિકલતા હૈ ઉસકો મઝી કેહતે હૈં.

મસ્અલા : બીમારીકી વજહસે રીટકી તરહ લેશદાર પાની આગેકી તરફસે આતા હો તો ઈહતિયાત ઈસ કેહનેમેં હૈ કે વહ પાની નજિસ હૈ ઔર ઉસકે નિકલનેસે વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ.

મસ્અલા : પેશાબ યા મઝીકા કતરા સુરાખસે બાહિર નિકલ આયા; લેકિન અભી ઈસ ખાલકે અંદર હૈ, જો ઉપર હોતી હૈ, તબ ભી વુઝૂ ટૂટ ગયા. વુઝૂકે ટૂટનેકે લિએ ખાલસે બાહિર નિકલના જરૂરી નહીં હૈ.

મસ્અલા : મર્દકે પેશાબકે મુકામસે ઔરતકા પેશાબકા મુકામ મિલ જાએ ઔર કુછ કપળા વગય્રહ આળમેં ન હો તો વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈં. ઐસે હી અગર દો ઔરતેં અપની અપની પેશાબગાહ મિલાએં, તબ ભી વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ; લેકિન ખૂદ યહ નિહાયત બૂરા ઔર ગુનાહ હૈ. દોનોં સૂરતોંમેં ચાહે કુછ નિકલે, ચાહે ન નિકલે, એક હી હુકમ હૈ.

ગુસલકા બયાન

મસ્અલા : પેશાબકી જગહ આગેકી ખાલકે અંદર પાની પહુંચાના ફર્ઝ હે; અગર પાની ન પહુંચે તો ગુસલ ન હોગા; અગર ખત્ના ન હુવા હો તો મર્દકા ભી યહી હુકમ હે કે અગર ખાલકે ખુલનેમેં દિક્કત ન હો તો ખાલકે અંદર પાની ડાલના ફર્ઝ હે ઔર અગર દિક્કત હો તો ફર્ઝ નહીં.

મસ્અલા : સોતે યા જાગતેમેં જબ જવાનીકે જોશકે સાથ મની નિકલ આએ તો ગુસલ વાજિબ હો જાતા હે, ચાહે મર્દકે હાથ લગાનેસે નિકલે યા સિર્ફ ખ્યાલ ઔર ધ્યાન કરનેસે નિકલે યા ઔર કિસી તરહ નિકલે, હર હાલતમેં ગુસલ વાજિબ હે.

મસ્અલા : અગર આંખ ખુલી ઔર કપળે યા બદન પર મની લગી હૂઈ દેખી, તબ ભી ગુસલ કરના વાજિબ હે, ચાહે નીંદમેં ખ્વાબ દેખા હો યા ન દેખા હો.

મસ્અલા : જવાનીકે જોશકે વક્ત અવ્વલ અવ્વલ જો પાની નિકલતા હે ઔર ઉસકે નિકલનેસે જોશ ઝિયાદહ હો જાતા હે, કમ નહીં હોતા, ઉસકો મઝી કેહતે હૈં ઔર ખૂબ મઝા આ કર જી ભર જાતા હે ઔર જોશમેં ઉસ વક્ત જો નિકલતા હે, ઉસે મની કેહતે હૈં. ઔર પેહચાન ઈન દોનોંકી યહી હે કે મની નિકલનેકે બા'દ જી ભર જાતા હે

ઔર જોશ ઠંડા પળ જાતા હે ઔર મઝી નિકલનેસે જોશ કમ નહીં હોતા; બલ્કે ઝિયાદહ હો જાતા હે ઔર મઝી પતલી હોતી હે ઔર મની ગાળ્હી હોતી હે. સો સિર્ફ મઝી નિકલનેસે ગુસલ વાજિબ નહીં હોતા; અલબત્તા વુઝૂ ટૂટ જાતા હે.

મસ્અલા : જબ મર્દકે પેશાબકે મુકામકી સુપારી[1] અંદર ચલી જાએ ઔર છૂપ જાએ તો ભી ગુસલ વાજિબ હો જાતા હે, ચાહે મની નિકલે યા ન નિકલે ઔર અગર પીછેકી રાહમેં ગઇ તબ ભી ગુસલ વાજિબ હો જાતા હે; લેકીન પીછેકી રાહમેં હમબિસ્તરી કરના ઔર કરાના બળા ગુનાહ ઔર હરામ હે.

મસ્અલા : ઔરતકો જો ખૂન આગેકી રાહસે આતા હે, ઉસકો હેઝ કેહતે હેં, જબ યહ ખૂન બંદ હો જાએ તો ગુસ્લ કરના વાજિબ હે, ઔર જો ખૂન બચ્ચા પૈદા હોનેકે બા'દ આતા હે, ઉસકો નિફાસ કેહતે હેં. ઉસકે બંદ હોને પર ગુસલ કરના વાજિબ હે. ખુલાસા યહ કે ચાર ચીઝોંસે ગુસ્લ વાજિબ હોતા હેં :

(૧) જોશકે સાથ મની નિકલના, (જિસમેં મઝા આએ, જૈસે કે એહતિલામ યા હાથસે મની નિકાલના વગયૂરહ)

---

૧. યા'ની મર્દકી પેશાબકા સર, જહાં તક ખત્ના હુવા હો.

(૨) મર્દકી શર્મગાહકા ઔરતકી શર્મગાહકે અંદર ચલા જાના.

(૩) હૈઝકા બંદ હોના.

(૪) નિફાસકા બંદ હોના.

મસ્અલા : છોટી બચ્ચી જો અભી જવાન નહીં હૂઈ ઉસસે અગર કિસી મર્દને સુહબત કી તો ઉસ (લળકી) પર ગુસલ કરના વાજિબ નહીં હૈ; લેકિન આદત ડાલનેકે લિએ ઉસસે ગુસલ કરાના ચાહિએ.

મસ્અલા : નીંદમેં મર્દકે પાસ રેહને ઔર સુહબત કરનેકા ખ્વાબ દેખા ઔર મઝહ ભી આયા; લેકિન આંખ ખુલી તો દેખા કે મની નહીં નિકલી હૈ તો ઉસ પર ગુસલ વાજિબ નહીં હૈ. અલ્બત્તા અગર મની નિકલ આઈ તો ગુસલ વાજિબ હૈ. ઔર અગર કપળા બદન પર કુછ ભીગા ભીગા મા'લૂમ હુવા; લેકિન યહ ખ્યાલ હુવા કે યહ મઝી હૈ, મની નહીં હૈ, તબ ભી ગુસલ કરના વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : અગર થોળીસી મની નિકલી ઔર ગુસલ કર લિયા ફિર ગુસલકે બા'દ ઔર મની નિકલ આઈ તો ફિર ગુસલ કરના વાજિબ હૈ; લેકિન અગર ગુસલકે બા'દ સો ગયા તબ મની નિકલી યા ગુસલકે બાદ પેશાબ કિયા તબ મની નિકલી ઔર ગુસલકે બા'દ ચાલીસ કદમ ચલા

તબ મની નિકલી તો ઇન તીનોં સૂરતોંમેં ગુસલ વાજિબ ન હોગા.

મસ્અલા : બીમારીકી વજહસે યા ઓર કિસી વજહસે આપ હી આપ મની નિકલ આઇ; મગર જોશ ઔર ખ્વાહિશ બિલ્કુલ નહીં થી તો ગુસલ વાજિબ નહીં. અલ્બત્તા વુઝૂ ટૂટ જાએગા.

મસ્અલા : મીયાં–બીવી દોનોં પલંગ પર સો રહે થે, જબ ઉઠે તો ચાદર પર મનીકા ધબ્બા દેખા ઔર નીંદમેં ખ્વાબકા દેખના ન મર્દકો યાદ હૈ ન ઔરતકો, તો દોનોં ગુસલ કર લે, યહ ઇહતિયાત વાજિબ હૈ. ક્યૂં કે મા'લૂમ નહીં કે યહ કિસકી મની હૈં ?

મસ્અલા : અગર મની જવાનીકે જોશસે નિકલી; મગર ઉસને પેશાબકે મુકામકે સૂરાખકો હાથસે બંદ કર લિયા યા રૂઇ વગય્રહ રખ લી, થોળી દેરકે બા'દ જબ જોશ જાતા રહા તો ઉસને સૂરાખસે હાથ યા રૂઇ હટા લી ઔર મની બિલા જોશકે ખારિજ હો ગઇ તબ ભી ગુસલ વાજિબ હો જાએગા.

મસ્અલા : અગર કિસી શખ્સકો મની જારી રેહનેકા મર્ઝ હો તો ઇસ મનીકે નિકલનેસે ઉસકે ઉપર ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા.

મસ્અલા : અગર મર્દ યા ઔરતકો અપને જિસ્મ યા કપળે પર સો કર ઉઠનેકે બા'દ મની મા'લૂમ હો, ઉસમેં બહુત સી સૂરતેં હૈં. મિન્જુમ્લા ઉન્કે પાંચ સૂરતોંમેં ગુસલ કરના ફર્ઝ હૈં :

(૧) યકીન યા ગાલિબ ગુમાન હો જાએ કે મની હૈ ઔર એહતિલામ યાદ હો.

(૨) યકીન હો જાએ કે યહ મની હૈ ઔર ઈહતિલામ યાદ ન હો.

(૩) યકીન હો જાએ કે યહ મઝી હૈ ઔર એહતિલામ યાદ હો.

(૪) યહ શક હો કે યહ મની હૈ યા મઝી હૈ ઔર એહતિલામ યાદ હો.

(૫) શક હો કે યહ મની હૈ યા મઝી હૈ ઔર એહતિલામ યાદ ન હો.

મસ્અલા : અમલ લેનેસે ગુસલ વાજિબ નહીં હોતા.

મસ્અલા : ઈસ્તિહાઝહસે ગુસલ વાજિબ નહીં હોતા. ઈસ્તિહાઝહકી તા'રીફ ઈસ્તિહાઝહકે બયાનમેં આએગી.

મસ્અલા : જબ કોઈ કાફિર મુસલમાન હો જાએ તો

ઉસકો ગુસલ કર લેના મુસ્તહબ હે; લેકિન અગર કોઈ અમ્ર મુજિબે ગુસલ મૌજૂદ થા. મસલન જનાબત ઔર નિફાસસે પાકી ઔર ઈસ્લામસે પેહલે ગુસલ નહીં કિયા થા યા ગુસલ તો કિયા થા; લેકિન જિસ તરહ શરીઅતમેં મો'તબર હે, ઉસ તરહ નહીં કિયા થા તો ઉસ પર ગુસલ વાજિબ હે.

મસ્અલા : જો કોઈ મુર્દેકો ગુસલ દે તો મુર્દેકો ગુસલ દેનેકે બા'દ ઉસકો ગુસલ કર લેના મુસ્તહબ હૈં.

મસ્અલા : જિસ પર ગુસલ વાજિબ હે; અગર વહ ગુસલકે પેહલે કુછ ખાના–પીના ચાહે તો પેહલે અપના હાથ ઔર મુંહ ધો લે ઔર કુલ્લી કરે, તબ ખાએ–પીએ; અગર હાથ–મુંહ ધોએ બગૈર ખા લે, તબ ભી ગુનાહ નહીં હૈં.

મસ્અલા : જિસકો ગુસલકી જરૂરત હે, ઉન્કો કલામે મજીદકા છૂના ઔર ઉસકા પઢના ઔર મસ્જિદમેં જાના જાઈઝ નહીં. અલ્લાહ તઆલાકા નામ લેના, કલિમહ પઢના ઔર દુરૂદ શરીફ પઢના જાઈઝ હે.

મસ્અલા : કિસીકો એહતિલામકી બીમારી હો, ફિર ભી હર એહતિલામકે બા'દ ઉસકે ઉપર ગુસલ ફર્ઝ હે.

હૈઝ ઔર ઈસ્તિહાઝહકા બયાન

મસ્અલા : ઔરતકો હર મહીનેમેં આગેકી રાહસે જો મા'લૂમી ખૂન આતા હે, ઉસકો હૈઝ કેહતે હૈં.

મસ્અલા : કમસે કમ હૈઝકી મુદ્દત તીન દિન ઔર તીન રાત હે ઔર ઝિયાદાસે ઝિયાદા દસ દિન ઔર દસ રાત હે. કિસીકો તીન દિન ઔર તીન રાતસે કમ ખૂન આયા તો વહ હૈઝ નહીં હે; બલ્કે ઈસ્તિહાઝહ હે કે કિસી બીમારી વગય્રહસે ઐસા હો ગયા હે; અગર દસ દિન ઔર દસ રાતસે ઝિયાદહ ખૂન આયા હે, જિતને દિન દસ દિનસે ઝિયાદહ ખૂન આયા હે, વહ ભી ઈસ્તિહાઝહ હૈં.

મસ્અલા : અગર તીન દિન હો ગએ; લેકિન તીન રાતેં નહીં હૂઈ, જૈસે જુમ્આકી સુબ્હસે ખૂન આયા ઔર ઈતવારકો શામકે વક્તકે બા'દ મગરિબકે ખૂન બંદ હો ગયા, તબ ભી યહ હૈઝ નહીં; બલ્કે ઈસ્તિહાઝહ હૈં.

મસ્અલા : હૈઝકી મુદતકે અંદર સુર્ખ, ઝર્દ, સબ્ઝ, ખાકી, સિયાહ જો રંગ આએ, સબ હૈઝ હે. જબ તક ગદ્દી બિલ્કુલ સફેદ ન દિખાઈ દે ઔર જબ બિલકુલ સફેદ રહે, જૈસે તેહ રખ્ખી ગઈ થી, તો અબ હૈઝસે પાક હો ગઈ.

મસ્અલા : નવ સાલસે પેહલે ઔર પચપન (૫૫) સાલકે બા'દ કિસીકો હૈઝ નહીં આતા હે, ઈસ લિએ નવ

સાલસે છોટી લળકીકો જો ખૂન આએ વહ હૈઝ નહીં હે; બલ્કે ઈસ્તિહાઝહ હે; અગર પચપન (૫૫) સાલકે બા'દ કુછ નિકલે તો અગર ખૂન ખૂબ સુર્ખ યા સિયાહ હો તો હૈઝ હે. ઔર અગર ઝર્દ યા સબ્ઝ યા ખાકી રંગ હો તો હૈઝ નહીં, ઈસ્તિહાઝહ હે; અલ્બત્તા અગર ઈસ ઔરતકો ઈસ ઉમ્રસે પેહલે ભી ઝર્દ યા સબ્ઝ ખાકી રંગ આતા હો તો પચપન (૫૫) સાલકે બા'દ ભી યહ રંગ હૈઝ સમઝા જાએગા.

મસ્અલા : અગર કિસીકો હમેશા તીન દિન યા ચાર દિન ખૂન આતા થા ફિર કિસી મહીનેમેં ઝિયાદા આ ગયા, લેકિન દસ દિનસે ઝિયાદહ નહીં આયા તો વહ સબ હૈઝ હે. ઔર અગર દસ દિનસે કુછ ભી બળ્હ ગયા તો બાકી સબ ઈસ્તિહાઝહ હે.

મસ્અલા : એક ઔરત હે, જિસકી કોઈ આદત મુકર્રર નહીં હે. કભી ચાર દિન ખૂન આતા હે, કભી સાત દિન, ઈસી તરહ બદલતા રહતા હે ઔર કભી દસ દિન ભી આ જાતા હે, તો યહ સબ હૈઝ હે. ઐસી ઔરતકો અગર કભી દસ દિનસે ઝિયાદહ ખૂન આ જાએ તો દેખો, ઉસસે પેહલે મહીનેમેં કિતને દિન હૈઝ આયા થા ? બસ ઉતને હી દિન હૈઝકે હૈં ઔર બાકી સબ ઈસ્તિહાઝહ હે.

મસ્અલા : કિસીકો દસ દિનસે ઝિયાદહ જો ખૂન આયા

ઔર ઉસકો અપની પેહલી આદત બિલકુલ યાદ નહીં કે પેહલે મહીનેમેં કિતને દિન ખૂન આયા તો ઉસકે મસ્અલે બહુત બારીક હૈં ઔર ઐસા ઈત્તિફાક ભી કમ પળતા હે.

મસ્અલા : કિસી લળકીને પેહલી મરતબા ખૂન દેખા તો અગર દસ દિન યા ઉસસે કુછ કમ આએ સબ હેઝ હે ઔર અગર દસ દિનસે ઝિયાદહ આએ તો પૂરે દસ દિન હેઝ હે ઔર જિતના ઝિયાદા હો, વહ સબ ઈસ્તિહાઝહ હે.

મસ્અલા : હમલકે ઝમાનેમેં જો ખૂન આએ, વહ ભી હેઝ નહીં; બલ્કે ઈસ્તિહાઝહ હે, ચાહે જિતને દિન આએ.

મસ્અલા : બચ્ચા પૈદા હોનેકે વક્ત ઔર બચ્ચા પૈદા હોનેસે પેહલે જો ખૂન આએ, વહ ભી ઈસ્તિહાઝહ હે; બલ્કે જબ તક બચ્ચા આધેસે ઝિયાદા ન નિકલ આએ, તબ તક જો ખૂન આએગા, ઉસકો ઈસ્તિહાઝહ હી કહેંગે.

હૈઝકે અહકામકા બયાન

મસ્અલા : હેઝકે ઝમાનેમેં નમાઝ પળ્હના ઔર રોઝા રખના દુરુસ્ત નહીં. ઈતના ફર્ક હે કે નમાઝ તો બિલ્કુલ મુઆફ હે, પાક હોનેકે બા'દ ઉસકી કઝા વાજિબ નહીં હોતી; લેકીન રોઝા મુઆફ નહીં હોતા. પાક હોનેકે બા'દ કઝા રખના હોગા.

મસ્અલા : અગર ફર્ઝ નમાઝ પળ્હનેમેં હેઝ આ ગયા તો વહ નમાઝ ભી મુઆફ હો ગઈ, પાક હોનેકે બા'દ ઉસકી કઝા ન પળ્હે ઔર અગર નફિલ યા સુન્નતમેં હેઝ આ ગયા તો ઉસકી કઝા પળ્હે.

મસ્અલા : અગર ફર્ઝ રોઝહકી હાલતમેં હેઝ આયા તો રોઝહ ટૂટ ગયા. જબ પાક હો જાએ તો કઝા રખ્ખે ઔર નફિલ રોઝહકા ભી યહી હુકમ હૈં.

મસ્અલા : અગર નમાઝકે અખીર વક્તમેં હેઝ આયા ઔર અભી નમાઝ નહીં પળ્હી હે, તબ ભી નમાઝ મુઆફ હો ગઈ.

મસ્અલા : હેઝકે ઝમાનેમેં મર્દકે પાસ રહના યા'ની હમબિસ્તરી કરના દુરુસ્ત નહીં, ઔર સુહબતકે સિવા ઔર સબ બાતેં દુરુસ્ત હે, યા'ની સાથ ખાના–પીના, લેટના વગય્રહ દુરુસ્ત હે.

મસ્અલા : કિસી ઔરતકી આદત પાંચ દિન યા નવ દિનકી થી સો જિતને દિનકી આદત થી ઉતને હી દિન ખૂન આયા, ફિર બન્દ હો ગયા તો જબ તક ગુસલ ન કર લે તબ તક સુહબત કરના દુરુસ્ત નહીં; અગર ગુસલ ન કરે તો જબ એક નમાઝકા વક્ત ગુઝર જાએ ઔર નમાઝકી કઝા ઉસકે ઝિમ્મે વાજિબ હો જાએ તબ સુહબત દુરુસ્ત હે, ઈસસે પેહલે દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા : અગર આદત પાંચ દિનકી થી ઔર ખૂન ચાર હી દિન આ કર બન્દ હો ગયા તો ગુસલકે બા'દ નમાઝ પળ્હના વાજિબ હે, લેકિન જબ તક પાંચ દિન પૂરે ન હોં તબ તક સુહબત કરના દુરુસ્ત નહીં. શાયદ ફિર ખૂન આ જાએ.

મસ્અલા : અગર પૂરે દસ દિન ઔર દસ રાત હૈઝ આયા તો જબસે ખૂન બન્દ હો જાએ, ઉસી વક્તસે સુહબત કરના દુરુસ્ત હે, ચાહે ગુસલ કિયા હો યા ન કિયા હો.

મસ્અલા : અગર દસ દિનસે કમ હૈઝ આયા ઔર ઐસે વક્ત બન્દ હુવા કે નમાઝકા વક્ત બિલકુલ તંગ હે ઔર જલ્દીસે સિર્ફ ફરાઈઝે ગુસલ અદા કર સકતીં હે ઔર ઈસી તરહ ગુસલકે બા'દ બિલ્કુલ ઝરા સા વક્ત બચ સકતા હે, જિસમેં સિર્ફ એક મરતબા અલ્લાહુ અકબર કેહ કર નિય્યત બાંધ સકતી હે. ઈસસે ઝિયાદા કુછ નહીં પળ્હ સકતી, તબ ભી ઉસ વક્તકી નમાઝ વાજિબ હો જાએગી ઔર કઝા પળ્હના હોગી; અગર ઉસસે ભી કમ વક્ત હો તો નમાઝ મુઆફ હે, ઉસકી કઝા વાજિબ નહીં.

મસ્અલા : અગર પૂરે દસ દિન–રાત હૈઝ આયા ઔર ઐસે વક્ત ખૂન બન્દ હુવા કે બિલકુલ ઝરા સા વક્ત હૈં કે એક દફઅ્ અલ્લાહુ અકબર કેહ સકતી હે, ઉસસે ઝિયાદા કુછ નહીં કહ સકતી હે ઔર ગુસલકી ભી ગુંજાઈશ નહીં

તો ભી નમાઝ વાજિબ હો જાતી હૈ, ઉસકી કઝા પળ્હના ચાહિએ.

મસ્અલા : અગર રમઝાન શરીફમેં દિનકો પાક હૂઈ તો અબ પાક હોનેકે બા'દ કુછ ખાના–પીના દુરુસ્ત નહીં. શામ તક રોઝહદારોંકી તરહ રેહના વાજિબ હૈ; લેકિન દિન રોઝહમેં શુમાર ન હોગા; બલ્કે ઉસ રોઝેકી કઝા ભી અદા કરના હોગા.

મસ્અલા : ઔર અગર રાતકો પાક હૂઈ ઔર પૂરે દસ દિન–રાત હૈઝ આયા હો તો અગર ઈતની ઝરા સી રાત બાકી હો, જિસમેં એક દફઅ્ અલ્લાહુ અકબર ન કહ સકે તબ ભી સુબ્હકા રોઝા વાજિબ હૈ ઔર અગર દસ દિન–રાતસે કમ હૈઝ આયા હૈ તો અગર ઈતની રાત બાકી હો કે ફુર્તીસે ગુસલ તો કરેગી; લેકિન ગુસલકે બા'દ એક દફા' ભી અલ્લાહુ અકબર ન કેહ સકેગી તો ભી સુબ્હકા રોઝા વાજિબ હૈ; અગર ઈતની રાત તો થી; લેકિન ગુસલ નહીં કિયા તો રોઝા ન તોળે; બલ્કે રોઝહકી નિય્યત કરે ઔર સુબ્હકો ગુસલ કરે ઔર જો ઉસસે ભી કમ રાત હો યા'ની ગુસલ ભી ન કર સકે તો સુબ્હકા રોઝા જાઈઝ નહીં હૈ, લેકિન દિનકો કુછ ખાના–પીના ભી દુરુસ્ત નહીં; બલ્કે સારા દિન રોઝહદારોંકી તરહ રહે, ફિર ઉસકી કઝા રખ્ખે.

ઈસ્તિહાઝહકે અહકામ

ઈસ્તિહાઝહકા હુકમ ઐસા હૈ જૈસે નકસીર ફૂટે ઔર બન્દ ન હો. ઐસી ઔરત નમાઝ ભી પઢ્હે ઔર રોઝા ભી રખ્ખે. કઝા ન કરના ચાહિએ ઔર ઉસસે સુહબત કરના ભી દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : ઐસી ઔરત હર નમાઝકે વક્ત વુઝૂ કિયા કરે. જબ તક વહ વક્ત રહેગા તબ તક ઉસકા વુઝૂ બાકી રહેગા. હાં; અગર કોઈ દૂસરી બાત વુઝૂ તોળનેવાલી પાઈ જાએગી તો વુઝૂ ટૂટ જાએગા.

નિફાસકે અહકામ

મસ્અલા : બચ્ચા પૈદા હોનેકે બા'દ આગેકી રાહસે જો ખૂન આતા હૈ ઉસકો નિફાસ કેહતે હૈં. ઝિયાદાસે ઝિયાદા નિફાસકી મુદત ચાલીસ (૪૦) દિનકી હૈં ઔર કમકી કોઈ હદ નહીં; અગર કિસીકો ચાર ઘળી ખૂન આ કર બંદ હો જાએ તો વહ ભી નિફાસ હૈ.

મસ્અલા : અગર બચ્ચા પૈદા હોનેકે બા'દ કિસીકો બિલકુલ ખૂન ન આએ તબ ભી બચ્ચા પૈદા હોનેકે બા'દ ગુસલ કરના વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : આધા યા આધેસે ઝિયાદા બચ્ચા નિકલ

આયા; લેકિન અભી પૂરા નહીં નિકલા, ઉસ વક્ત જો ખૂન આએ વહ ભી નિફાસ હૈં ઔર અગર આધેસે કમ નિકલા ઔર ઉસ વક્ત ખૂન આયા, વહ ઈસ્તિહાઝહ હૈ. અગર હોશો–હવાસ બાકી હો તો ઉસ વક્ત ભી નમાઝ પઢ્હે, વરના તો ગુનેહગાર હોગી. યહ ન હો સકે તો ઈશારાસે ભી નમાઝ પઢ્હે, કઝા ન કરે; લેકિન અગર બચ્ચાકે ઝાઈઅ્ હો જાનેકા ડર હો તો નમાઝ ન પઢ્હે.

મસ્અલા : કિસીકા હમલ ગિર ગયા તો અગર બચ્ચેકા એક આધા ઉઝ્વ બન ગયા હો તો ગિરનેકે બા'દ જો ખૂન આએગા વહ ભી નિફાસ હૈં ઔર અગર બિલ્કુલ નહીં બના, બસ ગોશ્ત હૈ તો વહ નિફાસ નહીં. બસ અગર વહ ખૂન હૈઝ બન સકે તો હૈઝ હૈં ઔર અગર હૈઝ ન બન સકે, મસલન તીન દિનસે કમ આએ યા પાકીકા ઝમાના અભી પૂરે પંદરહ દિન નહીં હુવા તો વહ ઈસ્તિહાઝહ હૈ.

મસ્અલા : અગર ખૂન ચાલીસ (૪૦) દિનસે બઢ્હ ગયા તો અગર પેહલે પહલ યહી બચ્ચા હુવા તો ચાલીસ દિન નિફાસકે હૈં ઔર જિતના ઝિયાદા આયા હૈ, વહ ઈસ્તિહાઝહ હૈ. બસ ચાલીસ (૪૦) દિનકે બા'દ ગુસલ કર લે ઔર નમાઝ પઢ્હના શુરૂઅ્ કરે, ખૂન બંદ હોનેકા ઈન્તિઝાર ન કરે; અગર યહ પેહલા બચ્ચા નહીં, ઔર ઉસકી આદત મા'લૂમ હૈ કે ઈતને દિન નિફાસ આતા હૈ તો જિતને દિન નિફાસકી આદત હો તો ઈતને દિન નિફાસકે

હૈં ઔર જો ઉસસે ઝિયાદા હૈ વહ ઈસ્તિહાઝહ હૈ; મગર યહ બાત ચાલીસ (૪૦) દિન ગુઝરનેકે બા'દ મા'લૂમ હોગી.

મસ્અલા : અગર ચાલીસ દિનસે પેહલે નિફાસકા ખૂન બંદ હો જાએ તો ફૌરન ગુસલ કરકે નમાઝ પળ્હના શુરૂઅ્ કરે ઔર ગુસલ નુકસાન કરે તો તયમ્મુમ કરકે નમાઝ શુરૂઅ્ કરે. હરગિઝ કોઈ નમાઝ કઝા ન કરે.

મસ્અલા : નિફાસમેં નમાઝ બિલ્કુલ મુઆફ હૈ ઔર રોઝા મુઆફ નહીં; બલ્કે ઉસકી કઝા રખની ચાહિએ ઔર રોઝા, નમાઝ ઔર સુહબત કરનેકે યહાં ભી વહી મસ્અલે હૈં, જો ઉપર હૈઝકે અહકામમેં બયાન હો ચૂકે હૈં.

હૈઝ ઔર નિફાસ વગય્રહકે અહકામ

મસ્અલા : જો ઔરત હૈઝ યા નિફાસસે હો ઔર જિસ પર ગુસલ વાજિબ હો, ઉસકો મસ્જિદમેં જાના, કા'બા શરીફકા તવાફ કરના ઔર કલામ મજીદકા પળ્હના ઔર છૂના દુરુસ્ત નહીં; અલબત્તા કલામ મજીદ જુઝદાન યા રૂમાલમેં લપેટા હો યા ઉસ પર કપળેકી ચોલી ચળ્હી હૂઈ હો ઔર જિલ્દકે સાથ સિલી હૂઈ ન હો; બલ્કે અલગ હો કે ઉતારનેસે ઉતર સકે તો ઈસ હાલમેં કુર્આન મજીદકા છુના ઔર ઉઠાના દુરુસ્ત હૈં.

મસ્અલા : જિસકા વુઝૂ ન હો, ઉસકો ભી કુર્આન મજીદકા છુના દુરુસ્ત નહીં; અલ્બત્તા ઝુબાની પળ્હના દુરુસ્ત હૈં.

મસ્અલા : જિસ રૂપિયા યા પૈસામેં યા તશ્તરીમેં યા તઅવીઝમેં યા ઔર કિસી ચીઝમેં કુર્આન શરીફકી કોઈ આયત લિખ્ખી હો, ઉસકા ભી છુના ઉન લોગોંકો દુરુસ્ત નહીં; અલ્બત્તા કિસી થેલી યા બર્તનમેં રખ્ખે હોં તો ઉસ થેલી ઔર બર્તનકો છુના ઔર ઉઠાના દુરુસ્ત હૈં.

મસ્અલા : કુર્તેકે દામનસે યા દુપટ્ટેકે આંચલસે કુર્આન મજીદકા પકળના ઔર ઉઠાના દુરુસ્ત નહીં. અલ્બત્તા અગર બદનસે અલગ કોઈ કપળા હો જૈસે રૂમાલ વગયૂરહ તો ઉસસે પકળ કર ઉઠાના જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા : અગર કોઈ ઔરત લળકીયોંકો પળ્હાતી હો, ઐસી હાલતમેં હિજ્જે લગવાના દુરુસ્ત હૈ ઔર રવાં પળ્હાતે વક્ત પૂરી આયત ન પળ્હે; બલ્કે એક-એક દો-દો લફ્ઝ પળ્હકર સાંસ તોળ દે ઔર કાટ કાટ કરકે આયતકો રવાં પળ્હે.

મસ્અલા : હૈઝકે ઝમાનેમેં કલિમા ઔર દુરૂદ શરીફ પળ્હના ઔર ખુદા તઆલાકા નામ લેના, ઈસ્તિગફાર પળ્હના યા ઔર કોઈ વઝીફા પળ્હના, જૈસે 'લા હવ્લ વલા કુવ્વ-ત ઈલ્લા બિલ્લાહિલ્ અલિય્યીલ્ અઝીમ'

પળ્હના મના' નહીં હે, યહ સબ દુરુસ્ત હૈં.

મસ્અલા : હૈઝકે ઝમાનેમેં મુસ્તહબ હે કે નમાઝકે વક્ત વુઝૂ કરકે કિસી પાક જગહ થોળી દેર બૈઠ કર અલ્લાહ અલ્લાહ કર લિયા કરે, તાકે નમાઝકી આદત છૂટ ન જાએ ઔર પાક હોનેકે બા'દ નમાઝસે જી ન ગબરાએ.

મસ્અલા : કિસીકો ગુસલકી જરૂરત થી ઔર અભી ગુસલ ન કિયા થા કે હૈઝ આ ગયા તો અબ ઉસ પર ગુસલ વાજિબ નહીં; બલ્કે હૈઝસે પાક હો તબ ગુસલ કર લે. એક હી ગુસલ દોનોં બાતોંકી તરફસે હો જાએગા.

મસ્અલા : હૈઝ ઔર નિફાસકે દિનોંમેં અવરતકે સાથ હમબિસ્તરી કરના હરામ હે.

જિન ચીઝોંસે રોઝા નહી દૂટતા ઔર જિન ચીઝોંસે રોઝા દૂટ જાતા હૈ ઔર કઝા યા કફ્ફારા લાઝિમ આતા હૈ

મસ્અલા : દિનકો સો ગઈ ઔર ઐસા ખ્વાબ દેખા, જિસસે ગુસલકી જરૂરત હો ગઈ તો રોઝા નહીં ટૂટા–યહી હુકમ મર્દકા ભી હૈં.

મસ્અલા : મર્દ ઔર ઔરતકા સાથ લિપટના, હાથ લગાના, પ્યાર કરના યહ સબ દુરુસ્ત હે; લેકિન જવાનીકા

ઈતના જોશ હો કે ઈન બાતોંસે સુહબત કરનેકા ડર હો તો ઐસા ન કરના ચાહિએ, મકરૂહ હૈં.

મસ્અલા : રાતકો ગુસલકી જરૂરત હૂઈ; મગર ગુસલ નહીં કિયા, દિનકો ગુસલ કિયા તબ ભી રોઝા હો ગયા; અગર દિનભર ભી ગુસલ ન કિયા તબ ભી રોઝા નહીં જાતા; અલ્બત્તા ઈસકા ગુનાહ અલગ હોગા.

મસ્અલા : અગર મર્દસે હમબિસ્તરી હૂઈ તબ ભી રોઝા જાતા રહા, ઉસકી કઝા ભી રખ્ખે ઔર કફ્ફારા ભી દે. જબ મર્દકે પેશાબકે મુકામકી સુપારી અંદર ચલી ગઈ તો રોઝા ટૂટ ગયા. કઝા ઔર કફ્ફારા દોનોં વાજિબ હો ગએ, ચાહે મની નિકલે યા ન નિકલે.

મસ્અલા : અગર મર્દને પાખાનેકી જગહ અપના ઉઝ્વ કર દિયા ઔર સુપારી અંદર ચલી ગઈ તબ ભી ઔરત ઔર મર્દ દોનોંકા રોઝા જાતા રહા, કઝા ઔર કફ્ફારા દોનોં વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : ઔરતકા રોઝેકી હાલતમેં પેશાબકી જગહ દવા રખના યા તેલ વગય્રહ કોઈ ચીઝ ડાલના દુરુસ્ત નહીં; અગર કિસીને દવા રખ લી તો રોઝા જાતા રહા, કઝા વાજિબ હૈ; મગર કફ્ફારા વાજિબ નહીં; લેકિન મર્દ અગર અપને પેશાબકી જગહ સૂરાખમેં તેલ વગય્રહ ડાલે તો રોઝા નહીં ટૂટતા.

મસ્અલા : કિસી જરૂરતસે દાઈને પેશાબકી જગહમેં ઉંગલી ડાલી યા ખૂદ ઉસને અપની ઉંગલી ડાલી, ફિર સારી ઉંગલી યા થોળી ઉંગલી નિકાલનેકે બા'દ ફિર ડાલી તો રોઝા જાતા રહા; લેકિન કફ્ફારા વાજિબ નહીં ઔર અગર ઉંગલી નિકાલનેકે બા'દ ફિર નહીં ડાલી તો રોઝા નહીં ગયા. હાં; અગર પેહલેહી સે પાની વગય્રહ કિસી ચીઝમેં ઉંગલી ભીગી હૂઈ હો તો અવ્વલ હી મરતબા ડાલનેસે રોઝા જાતા રહેગા.

મસ્અલા : હાથસે મની નિકાલનેસે રોઝા ટૂટ જાતા હૈ ઔર કઝા ઔર કફ્ફારા દોનોં વાજિબ હૈ. હાથસે મની નિકાલના હરામ હૈ.

મસ્અલા : કોઈ ઔરત ગાફિલ સો રહી થી, ઉસસે કિસી મર્દને સુહબત કી તો રોઝા જાતા રહા. સિર્ફ કઝા વાજિબ હૈ, કફ્ફારા વાજિબ નહીં; લેકિન મર્દ પર કફ્ફારા ભી વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : ઔરતકો હૈઝ આ ગયા યા બચ્ચા પૈદા હુવા ઔર નિફાસ હો ગયા તો હૈઝ ઔર નિફાસ રેહને તક રોઝા રખના દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા : ઔરત અગર રાતકો પાક હૂઈ તો અબ સુબ્હકા રોઝા ન છોળે; અગર રાતકો ગુસલ ન કિયા તબ ભી રોઝા રખ લે ઔર સુબ્હકો ગુસલ કર લે. ઔર અગર

સુબ્હ હોનેકે બા'દ પાક હૂઈ તો અબ પાક હોનેકે બા'દ રોઝેકી નિય્યત કરના દુરુસ્ત નહીં; લેકિન કુછ ખાના-પીના દુરુસ્ત નહીં હૈ. અબ દિન ભર રોઝદારોંકી તરહ રહના ચાહિએ.

મસ્અલા : મૂએ ઝેરે નાફ (નાફકે નીચેકે બાલ) લેના હફતેમેં મુસ્તહબ હૈ. બીસ રોઝમેં મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ ઔર ચાલીસ રોઝમેં મકરૂહે તહરીમી હૈ યા'ની ગુનાહ હૈં.

મસ્અલા : જુમ્આકે દિન હજામત બનવાના ઔર નાખૂન કાટના સુન્નત હૈં.

મસ્અલા : મર્દકો બ્લેડ ઔર ઔરતકો સાબુનસે બાલ લેના જાઇઝ હૈ. બાલ નાફકે નીચેસે લેના શુરૂઅ્ કરના ચાહિએ.

મસ્અલા : દાતોંસે નાખૂન કાટના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા : ચાર ચીઝોંકો દફન કરનેકા હુકમ હૈ. નાખૂન, બાલ, હૈઝ ઔર નિફાસકા કપળા ઔર ખૂન.

મસ્અલા : હદીસ શરીફમેં હૈ કે દાળ્હી બળ્હાઓ ઔર મૂંછ કતરાઓ.

મસ્અલા : મૂએ ઝેરે નાફ લેનેસે મર્દાનગી બળ્હતી હૈ.

કફનકા બયાન

મર્દકે લિએ :

મસ્અલા : કફનકી મિકદાર ૧૧ ગઝ (વાર) યા ૧૩/૧–૨ ગઝ; અગર જિસ્મ ભારી હો બેહિસાબ મુન્દર્જએ ઝૈલ : કુર્તા ગલેસે પાંવ તક ૨/૧–૪ ગઝ, ઈઝાર યા ચાદર ૨/૩–૪ ગઝ, ઉપરકી ચાદર યા લિઝાફહ ૩ ગઝ, થેલી ૨ અદદ બરાએ મય્યિતકી ગુસલ ૪ ગિરહ ૧–૨ ગઝ ચાહિએ. (ફી ૧/૧–૪ ગઝ ૨/૧–૨ ગઝ)

ઔરતકે લિએ :

કફનકી મિકદાર ૨૨ ગઝ યા ૨૪ ગઝ; અગર જિસ્મ ભારી હો, બેહિસાબ મુન્દર્જએ ઝૈલ : કુર્તા ગલેસે પાંવ તક ૨૧ ગઝ, ઈજાર યા ચાદર ૧૩ ગઝ, ઉપરકી ચાદર યા લિઝાફહ ૩ ગઝ, થેલી ૨ અદદ બરાએ ગુસલ (ફી ૪ ગિરહ) ૧ ગઝ તહબંદ બરાએ મય્યિતકી ગુસલ (ફી ૧૧ ગઝ) ૨૧ ગઝ, સરબંદ ૧૧ ગઝ, સીનાબંદ ૧૧ ગઝ. અર્ઝકા યા'ની કુલ ૩૧ ગઝકા ચાદર ગહવારહ ૨, પાટકી ૬ ગઝ ચાહિએ.

બચ્ચેકે લિએ :

કફનકા મિકદાર ૨૩ ગઝ એહતિયાતન બેહિસાબ

મુન્દર્જએ ઝૈલ : કુર્તા ૧ ગઝ યા ચાદર ૧ ગઝ. તીરા ૧૧ ગઝ, ઉપર ડાલનેકે લિએ, ૧ ગઝ સુન્નતકે મુતાબિક મુન્દર્જએ ઝૈલ અંશ્યાકી જરૂરત હૈ. લોબાન, રુઈ, ખત્મી, કાફુર. ઈમ મુન્દર્જએ ઝૈલ અશ્યાકા ઈસ્તેમાલ સુન્નતકે ખિલાફ હૈ. જાનમાઝ, ચારપાઈ પર બિછાનેકી ચાદર સહરા અર્કે ગુલાબ યા અર્કે કેવળા કબ્રમેં છિળકનેકે લિએ ચાહિએ.

☆ સમાપ્ત ☆